قەشقەر ئەدەبىياتى

AltunOq

2

1984

قەشقەر ئەدەبىياتى

1984 - يىل 2 - سان

14 - يىل نەشرى

Altun Oq

قەشقەر ۋىلايەتلىك
ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادىيەت ئىشخانىسى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بۇ ساندا

مەنىۋى بۇلغىنىشنى تازىلاش ئۈچۈن «قەشقەر ئەدەبىياتى»، «قەشقەر گېزىتى» تەھرىر بۆلۈمى قاتارلىق ئورۇن-
لار گېزىت-ژۇرناللارنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ چىقتى ... (خەۋەر) 1
ئارمىنىغا يەتكەن قىز .... (ھېكايە) .... ماھىگۈل پەخىردىن 3
ئەيىپكار .... (») .... دىلبەر قەييۇم 10
ئانا قەلبى .... (نەسر) .... ئادالەت ھېيىبۇللا 22
چوپانلار قەلبى .... (شېئىر) .... ئاتىكەم زەمىر 26
پەزىلەت .... (ھېكايە) .... غەلىبە مۇھەممەت 27
ئىككى شېئىر .... ئاتىكە مىرەخمەت 30
شېئىرلار .... تۇنىسا ھەسەن 31
ئىككى غەزەل .... مۇكەررەم ئەبەيدۇللا 33
ئىككى شېئىر .... ئىبادەت ئىمىن 35
ئىككى شېئىر .... زۆھرا قوپۇر 36
ئىككى شېئىر .... سۇپىيە ئىشان 37
ئىككى شېئىر .... تۇنىسا ئوسمان 38
ئىككى شېئىر .... تاگىنۇر مامۇت 40
شېئىرلار .... رەشىدەم سەييىت 41
ئىككى شېئىر .... رىزۋانگۈل ھۈسەيىن 43
باغۋەن بولسام .... (شېئىر) .... ئازاتگۈل روزى 44
قار ۋە چېچەك .... (شېئىر) .... مۇنەۋۋەر ئابدىقادىر 44
ئىككى شېئىر .... نۇرىمان ناسىر 44
ۋەتەن .... (شېئىر) .... بىلقىز تۇرسۇن 45
بەخت - مېھنەت قوشكېزەك .... (شېئىر) .... دىلبەر ياقۇپ 46
ئىككى شېئىر .... بۇۋىسارەم 46
كۈمۈش قىزلار سۆھبىتى .... (شېئىر) .... راھىلە مەھەممەت 47
ۋەتەن - مېنىڭ بەختىمدۇر .... (شېئىر) .... مۇكەررەم كامىل 48
قىز ئوقۇغۇچىلار شېئىرلىرى 48
بىر نومۇرنىڭ قىممىتى .... (ھېكايە) .... سەييىت زۇنۇن 52
قەۋرىستانلىقتا .... (») .... ئابلىمىت سابىر 64
ھايات سەھىپىسىدىن تامچىلار .... (نەسر) .... مۇھەممەت سىدىق تومۇرى 76
گۈلجامال .... (ھېكايە) .... ئېلىمجان ئابىخان 82
سايراڭ بوز تورغاي .... (نەسر) .... ئابدىقادىر تاش 90
بۈركۈت بىلەن قۇچقاچ .... (مەسەل) .... ئۆمەرجان روزى 92
ۋەتەن مۇھەببىتى .... (شېئىر) .... مۇنىرە رىشات 92
ئوپال ئورنەكلىرى .... (شېئىر) .... تۇردى سامساق 93
يۇرتۇم .... (شېئىر) .... سايىت سادىق 94
يېزا ئىلھاملىرى .... (») .... خوشۇر ئىبراھىم 95
باھار تۇيغۇلىرى .... (سىكىل) .... ئابدىرېشىت سەلەي 99
بىر سەپەرلىك توغرىسىدا ھېكايە .... (ھەجۋى ئوچېرك) .... نۇر مەھەممەت ئېركى 101
ئىككى شېئىر .... ئابلىز ھەلىمىدىن 106
ئۇستازىم بىلەن .... (شېئىر) .... مۇھەممەت روزى 107
ياشلىقىم .... (شېئىر) .... مەۋلان 108
ئانا ھەققىدە داخشا .... (شېئىر) .... ئابدۇرېھىم ھەسەن 109
خەلقىم .... (شېئىر) .... يالقۇن ئۆمەر 110
«قۇتادغۇبىلىك» تىكى باللار تەربىيىسىگە دائىر مەزمۇنلار توغرىسىدا ... (ماقالە) .... ماخمۇت زەيدى 112
سەلەي چاققان لەتىپىلىرى 115
خىسلەتلىك گۈل .... (چۆچەك) .... ئابدىراخمان مۇمىن تۈزگەن 121
تۇتاش قەلبلەر .... (داستان) .... ئابلىمىت ھاجى 123

www.uyghurkitap.com

مەنىۋى بۇلغىنىشنى تازىلاش ئۈچۈن «قەشقەر ئەدەبىياتى»، «قەشقەر گېزىتى» تەھرىر بۆلۈمى قاتارلىق ئورۇنلار گېزىت - ژۇرناللارنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ چىقتى

يېقىنقى بىر ئايدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيان، «قەشقەر گېزىتى»، «يېپەك يولى»، «قەشقەر ئەدەبىياتى» تەھرىر بۆلۈمى، «يەكەن گېزىتى» قاتارلىق ئورۇنلار پارتىيە 12 ـ نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 2 ـ ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھىنى ئاكتىپ ئىزچىللاشتۇرۇپ، يۇقۇرىنىڭ مۇناسىۋەتلىك ھۆججەتلىرىنىڭ تەلىۋىگە ئاساسەن، يېقىنقى بىر نەچچە يىلدىن بۇيانقى گېزىت ـ ژۇرناللارنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ، نەتىجىلەرنى مۇئەييەنلەشتۈردى، مەسىلىلەرنى تېپىپ چىقىپ، ياخشىلاش تەدبىرلىرىنى قوللاندى.

«4 كىشىلىك گۇرۇھ» تارمار قىلىنغاندىن بۇيان، بولۇپمۇ پارتىيە 11 ـ نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 ـ ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيان، ۋىلايىتىمىزدە چىقىدىغان گېزىت ـ ژۇرناللار ماركسىزىم، لېنىنىزىم، ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسىنى تەشۋىق قىلىش، 4 ئاساسىي پرىنسىپنى تەشۋىق قىلىش، پارتىيىنىڭ لۇشيەن، فاڭجېن ۋە سىياسەتلىرىنى تەشۋىق قىلىش، 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ نەتىجىلىرى ۋە قەھرىمان ـ نەمۇنىچىلارنى تەشۋىق قىلىش، پەن ـ مەدەنىيەت بىلىملىرىنى تەشۋىق قىلىش قاتارلىق جەھەتلەردە نۇرغۇن خىزمەتلەرنى ئىشلىدى. ئاساسىي ئېقىمى توغرا، نەتىجىسى چوڭ بولۇپ، خەلقنى تەربىيىلەش، خەلقنى رىغبەتلەندۈرۈش، سوتسىيالىستىك مەنىۋى مەدەنىيەت ۋە ماددىي مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە ئاكتىپ رول ئوينىدى. لېكىن، گېزىت ـ ژۇرناللاردا ئوخشىمىغان دەرىجىدە بەزى مەسىلىلەرمۇ ساقلاندى. ئۇنىڭ ئاساسلىقى ـ بەزى ئورۇنلارنىڭ رەھبەرلىكى چېچىلاڭغۇ، بوشاڭ بولۇپ، گېزىت ـ ژۇرناللارنى تەكشۈرۈش ئۆتكىلىنى چىڭ تۇتمىدى، بەزىلىرىنىڭ تەھرىر كۈچى ئاجىز بولۇپ، تەھرىرلەش ـ تەكشۈرۈش تۈزۈمى مۇكەممەل بولمىغاچقا، گېزىت ـ ژۇرناللارنىڭ سۈپىتى بىر قەدەر ناچار بولدى. بەزى ئەدەبىيات ـ سەنئەت ژۇرناللىرى جەمئىيەتتىكى بۇرژۇئازىيىچە ئەركىنلەشتۈرۈش قاتارلىق خاتا پىكىر ئېقىملىرىنىڭ تەسـ

Altunoq

رىغا ئۇچراپ، ئىدىيىۋى مەزمۇنى ساغلام بولمىغان، ھەتتا ئېغىر خاتالىقى بار بەزى ماقالە ۋە ئەسەرلەرنى ئېلان قىلدى. ساقلانغان مەسىلىلەرگە قارىتا، ھەر قايسى ئورۇنلار ياخشىلاش تەدبىر-لىرىنى تۈزۈپ چىقتى. بەزىلىرى مۇۋاپىق ئۇسۇللارنى قوللىنىپ، گېزىت - ژورناللاردا كۆرۈلگەن خاتا كۆز قاراشلارنى ئېنىقلاپ چىقىپ، تەنقىت ۋە ئۆز-ئۆزىنى تەنقىتنى قانات يايدۇردى.

ۋىلايەت بويىچە گېزىت-ژورناللارنى تەكشۈرۈش-تەرتىپكە سېلىش خىزمىتىدىن خۇلاسە قىلىش يىغىنىدا، ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ ئەزاسى يولداش ۋاڭ ۋېنچى بۇندىن كېيىن گېزىت-ژورنال خىز-مىتىنى ياخشى ئىشلەش ئۈستىدە ماۋۇ تەلەپلەرنى قويدى: (1) پارتىيىنىڭ گېزىت - ژورنال خىزمى-تىگە بولغان رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىش. ئالاقىدار پارتىيە تەشكىلاتلىرى گېزىت - ژورنال خىزمىتى-نى پارتىيىنىڭ ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمەتتىكى ئىنتايىن مۇھىم بىر خىزمەت قىلىپ تۇتۇپ، رەھ-بەرلىكنى ھەقىقىي تۈردە كۈچەيتىش، كۆرۈلگەن مەسىلىلەرنى ۋاقتىدا ھەل قىلىش لازىم. (2) گېزىت-ژورنال خادىملىرىغا بولغان ئىدىيىۋى تەربىيىنى كۈچەيتىش. گېزىت - ژورنال خادىملىرىنى نەزە-رىيە ئۆگىنىش، پارتىيىنىڭ لۇشيەن، فاڭجېن- سىياسەتلىرىنى ئۆگىنىشكە ئەستايىدىل ئۇيۇشتۇ-رۇپ، توغرا يونىلىشتە چىڭ تۇرۇپ، پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى بىلەن سىياسىي جەھەتتە قەتئىي بىردەك بولۇش لازىم. (3) تەكشۈرۈش ئۆتكىلىنى چىڭىتىش. ھەر دەرىجىلىك گېزىت-ژورناللار ما-قالە تۈزۈش-تەكشۈرۈش ۋە تەكشۈرتۈش تۈزۈمىنى چىڭىتىپ، ئۇنى قەتئىي داۋاملاشتۇرۇش لازىم. يېڭى مەنىۋى بۇلغىنىشنى قەتئىي توسۇش ھەمدە باشقا خاتالىقلارنىڭ يۈز بېرىشىدىن تىرىشىپ ساقلىنىش كېرەك. (4) تەھرىرلىك ئاپاراتى ۋە تەھرىر خادىملارنى تولۇقلاش. ھەر بىر گېزىت - ژورنال تەھرىر بولۇمىدە پارتىيىۋىلىكى كۈچلۈك، كەسپىي ئىقتىدارىمۇ بار مەلۇم ساندا پارتىيىلىك تايانچلارنىڭ بولۇشىنى قولغا كەلتۈرۈش ھەمدە نىسپىي مۇقىملىقنى ساقلاش كېرەك. شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، تەھرىر قوشۇنىنىڭ ئىدىيە، تەشكىلى، كەسپىي قۇرۇلۇشىنى تىرىشىپ كۈچەيتىپ، مۇھەررىر، مۇخبىر-لارنىڭ ئىدىيە، كەسپىي سەۋىيىسىنى ئۈزلۈكسىز ئۆستۈرۈپ، گېزىت - ژورنال سۈپىتىنى يەنىمۇ يۇقۇ-رى كۆتۈرۈش لازىم.

شياۋچۈەن

(«قەشقەر گېزىتى» دىن ئېلىندى)

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېتى www.uyghurkitap.com

(ھېكايە)

ماھىگۈل پەخرىددىن

ئۇ قىز مېنىڭ كۆڭلۈمگە بەكمۇ يېقىپ قالغان ئىدى. كۈندۈزى ئويۇمدىن، كېچىسى چۈشۈمدىن چىقمايتتى. خاتىرەمدە ئۆچمەس ئىز قالدۇرغىنى — ئۇنىڭ سۈدەك كېتىۋاتقان نوۋەنىڭ زىنا قىلىرىدىن مېھىر شەربىتى تامچىپ تۇرغان ئانارەك مەڭىزى، جىنەستە لىۋى، ئويماق ئاغزى، چاقماق كىرپىكى بىلەن زىننەتلەنگەن قاپ - قارا كۆزلىرى ئەمەس، بەلكى شوخ بۇلبۇلدەك كۈيى، چاقماقتەك سۆزى، تال چىۋىقتەك ئىگىلىپ ئۇسسۇل ئويناشلىرى، ھەسرەت ئىچىدە ئۈمىت بىلەن قاراشلىرى ئىدى.

— ئاپا، كارامەت ياخشى ئۇسسۇل چىقتى. چاققان چىقىپ كۆرۈۋېلىڭ.

ئۇ يېقىنقى ئۆيدە ماتېرىيال كۆرۈۋاتاتتىم. ئۆزەممۇ ناخشا — ئۇسسۇل خۇمارى بولغاچقا، بالىلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپلا، تېلېۋىزور بار ئۆيگە چىقتىم. تېلېۋىزوردا پالپەلەك گۈللۈك سۇترەڭ يەپەك رەختتىن كەڭ كۆڭلەك كىيگەن، تەتىللادىن ئۇسقىنىغا ھىم كەلگەن جىلىتكە كەيگەن زىلۋا بىر قىز پىقىراپ ئۇسسۇل ئويناۋاتاتتى. ئۇ ئىككى تەرەپكە " شاخ تاشلاپ "، ئەۋرىشىم بىلىكىنى ناز بىلەن ئېگىپ، پەررىدە ئايلانىدۇ - دە، ئىككى قولىنى كۆكرىكىنىڭ ئۈستىدە ئۇچراشتۇرۇپ، بويىنىنى لىك - لىك ئاتاتتى. قىز گەۋدىسى ئېكرانىنىڭ ئالدىغا كەلدى.

مەن ئالدىراپ قىزىمدىن سورىدىم:

— بالام، بۇ قىزنىڭ ئىسمى نىمىكەن؟

— خۇرشىدەم.

— خۇرشىدەم قەيەرنىڭ ئارتىسىكەن؟

— ئېنىق ئاڭلىيالمىدۇق.

— ھەي، ئېسىت، نىمىشقا ئۆزەم بولمىغىنىم؟ — دېدىمەن ئۆز ئۆزۈمگە، — خۇرشىدەم… توغرا، چاتاق يوق، چوقۇم شۇ قىز!

ئۇ قىز يەنە بىر لەپەر ئورۇنلىدى. بالىلار خوشاللىقتا توختىماي چاۋاك چېلىشاتتى. مەنمۇ ئۆزەمنى باسالماي " ئۇرە چاۋاكنى " دەپ ئۇلارغا قوشۇلۇپ كەتتىم.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي خىزمەت مۇناسىۋىتى بىلەن ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ قەشقەرگە قاراپ ماڭدىم. ھاۋارايىدا ئۆزگىرىش بولۇپ قالغاچقا يول ئۈستىدىكى شەھەردە قونۇشقا توغرا كېلىپ قالدى. مېھمان كۈتۈشكە ئورۇن-

لىشىپ بولۇپ، بىر سەپەردىشىم بىلەن شەھەر مەنزىرىسىنى ئېكىسكۇرسىيە قىلغىلى سىرتقا چىقتۇق. دوقمۇشتىكى كىلوپنىڭ ئالدىدا ئادەم مىغ - مىغ قىلاتتى. ۋىلايەتلىك سەنئەت ئۆمىگىنىڭ تاللانغان نومۇرلىرى قويۇلماقچى ئىكەن. بىزمۇ بىلەت ئېلىپ قالسا ئەجەپ ئەمەس دەپ بىر ياقىدا تۇراتتۇق. كوڭلىمىزدىكىنى بىلدىمۇ-قانداق بىر ياش كېلىپ:

— سىلە ئويۇن كورمەكچىمۇ؟ مەندە ئىككى بىلەت بار ئىدى، زورۇر ئىشىم چىقىپ قالدى. خالىساڭلا كورۇپ چىقىڭلار، مېنىڭمىغۇ خۇرشىدەمنىڭ ئۇسۇلىنى يەنە بىر كورگۇم بار ئىدى، - دېدى.

" خۇرشىدەم " دېگەن ئىسىمنى ئاڭلاپ، باشقا بۇنداق ئاتلىق ئادەم يوقتەك چوقۇم شۇ قىز دەپ كىسىپلا ئويلىدۇم. بىز كۇتۇلمىگەن ئامەتتىن خوش بولۇپ، ئۇ ياشقا رەخمەت ئېيتىپ زالغا كىردۇق. ئويۇن باشلاندى. خېلى كوپ نومۇرلار ئوينۇلۇپ بولدى. سەھنىگە تولا تەلمۇرۇپ كوزۇم تېشىلدى. خۇرشىدەم ئاتلىقنىڭ قارىسى كورۇنمىدى.

تاجىرەڭ خاڭجۇ دۇخاۋىسىدىن تىكىلگەن زەرنەقىشلىك پەردە لىپ - لىپ ئېچىلىپ، بىر دەستە گۇل كوتۇرۇپ ئالغان ئىلانچى يەنە سەھنىگە چىقتى.

— ھازىرقى نومۇرىمىزدا داپ ئۇسۇلى « يېڭى دەۋر شاتلىقى»، خۇرشىدەم ئىشلىگەن، ئوزى ئورۇنلايدۇ.

« ئانا مېھرى » دېگەن ناخشىنىڭ سېھرى كۇچى بىلەن تىمتاس بولۇپ كەتكەن زال بىردىنلا جانلىنىپ كەتتى.

— ھەر نىمە بولسا خۇرشىدەمنىڭ ئۇسۇلىنى كورىدىغان بولدۇق.

— ئاتايىن شۇنى دەپ كىردۇق ئەمەسمۇ بۇ ئويۇنغا.

ئۇ ئۇياندىن، بۇ بۇياندىن سوزلەيتتى.

مەن دەرھال كوز ئەينىكىمنى سۇرتىۋېتىپ، بوينۇمنى ئامالىنىڭ بىرىچە سوزۇۋراق سەھنىگە تەلمۇردۇم. خۇرشىدەم، دەل كوزۇمنى تىكىپ قويىسمۇ تونۇپ ئالىدىغان ھىلىقى خۇرشىدەم، داپچى يىگىتىنىڭ " تاك - تاك " چېكىپ چىلىشىغا جور بولۇپ، ئىككى ئورۇم چېچىنى ئالدىغا سوزۇلغان قولىنىڭ بارماق ئارىسىغا قىستۇرۇپ، بىر قولىنى ئوتىغا چىلىق دوپپىسىنىڭ ئارقىسىغا رىتىم بىلەن يېنىك تەككۇزۇپ، جىلۋىلىك تەبەسسۇم بىلەن سەھنىگە چىقتى. ئۇ گاھ سىرىلمىغا دەسسەيتتى. گاھ قۇيۇندەك چورگىلەيتتى. گاھ ئۇيان ئوتۇپ، گاھ بۇيان ئوتۇپ، بارلىق تاماشىبىنلارنىڭ قەلبىنى شادىيانە ھاياتنىڭ لەززىتىدىن ئورتاق ھوزۇرلاندۇراتتى. گوش ۋە قېنى ناخشا - ئۇسۇل بىلەن يۇغۇرۇلغان ئۇيغۇر تاماشىبىنلىرىنىڭ ئۇزۇنغا سوزۇلغان گۇلدۇراس ئالقىش سادالىرى ئىچىدە ئۇ « توھپىكار قىز » دېگەن ئۇسۇلىنى باشلىۋەتتى.

مەن ئەتە بۇ شەھەردىن يۇرۇپ كېتىدىغان بولغاچقا، خۇرشىدەم بىلەن كورۇشۇش ئۇچۇن، سەھنىگە چىقتىم. ئارتىستلار كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ، گىرىملىرىنى تازىلاۋاتاتتى. خۇرشىدەم بىر چەتتە سەنئەت ئۆمىگىنىڭ مەسئۇللىرىدىن بىرى بولۇشى مۇمكىن، بىر كىشىگە يىغلاپ ئەھۋال ئېيتىۋاتاتتى.

— ھۇسەيىن ئاكا، نىمىشكە خەلق بىزنى شۇنچە قەدىرلەيدۇ، ئالقىشلايدۇ؟ لېكىن ئۇلار...

كوز يېشى ئۇنىڭ مىڭ يېرىدىن توكۇلەتتى. ئۇنىڭ بۇ قىياپىتى سەھنىدىكى بىلەن پۇتۇنلەي ئىككى دۇنيا ئىدى.

— خۇرشىدەم، سىزگە نىمە بولدى؟ ئوزىڭىزنى توختىتىۋېلىپ سوزلەڭا.

مەن ئارقىدا بولغاچقا، خۇرشىدەم كورمىگەن ئىدى. كوڭلى پەرىشان قىزغا ئۇچرۇشۇپ ئوڭايسىزلاندۇرۇپ قويماي دەپ بىر ياقتا تۇرۇپ تۇردۇم. ئۇ كوز يېشىنى سۇرتۇپ سوزىنى باشلىدى.

× ×

خۇرشىدەم رېتسىيدىن قايتىپ كەچلىك ئويۇنغا تەييارلىق قىلىۋاتاتتى. توساتتىن چاي باغىقى كېلىپ قالدى. كوڭۇلچەك قىز گەپ ـ سوزسىز بارماسلىقنى بىھورمەتلىك دەپ بىلىپ، ئوزۇرخالىق قويغىلى باردى.

ـ كىلىڭ، كىلىڭ، كىلىڭ خۇرشىدەم. ئوزىڭىززە كىچىك بولغان بىلەن ئادىمىگەرچىلىگىڭىز چوڭ جۇمۇ، مانا ۋاقتىدا كەپسىز، تۇنسا، ھەي تۇنسا، قاراڭ كىم كەلدى!؟

ناھىيىلىك مەدىنىيەت ئارىپ بولۇمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىغى ئومەر ئىلى گويا دۇنيادا بار گەپنى ئوزى بىلىدىغاندەك قىلىقلار بىلەن تۇغۇلغاندەك، خۇرشىدەمگە سوز بەرمەي ئويگە ئەكىردى. ئويدە ئەر ـ ئايال بىر نەچچە مېھمان ئولتۇراتتى.

ـ مەن تونۇشتۇرۇپ قوياي، ـ دېدى ئومەر ئىلى گىلىنى قىرىپ يوتۇلۇپ، ـ بۇ مەن سىلەرگە ئاللاقاچان ئېيتقان سورۇنىمىزغا ھوسۇن قوشقۇچى تالانتلىق ياش ئارتىست خۇرشىدەم. بۇ قېتىم ئېلىپ بېرىلغان كورەكتە مۇنەۋۋەر ئىجادىيەتچى ۋە ئۇسۇلچى بولۇپ باھالاندى.

ـ ئومەر ئىلىكا. سىز...

خۇرشىدەم ۋىلايەتلىك سەنئەت ئومىگىنىڭ سەنئەت سىنىقىدا ئەلا نەتىجە بىلەن ئوتۇش پۇتتۇرۇپ ئومەكتە قېپ قالغان ئىدى. ئۇ پېشقەدەملەردىن ئوگىنىپ تىز ئىلگىرىلىدى. ۋىلايەت بويىچە ئېلىپ بېرىلىدىغان بۇ قېتىملىق سەنئەت كورىگىگە ئوز مېھنەت نەتىجىسىدىن گۇلدەستە تۇتۇش ئۇچۇن، «يېڭى دەۋر شاتلىغى»، «توھپىكار قىز» دىگەن داپ ئۇسۇلىنى جىددى ئىشلەشكە كىرىشتى. ئۇ ئىدارىدىمۇ، ئويدىمۇ، كېچىسىمۇ، كۇندۇزىمۇ شۇنىڭ بىلەن بەنت ئىدى. بىر كۇنى تۇن نىسپى بولغاندا خۇرشىدەمنىڭ ئانىسى (ئۇلار ناھىيىگە يوتكۇلۇپ كىلىۋالغان ئىدى) "دومتىر ـ دومتاك ـ تاك، دۇمتىردىردۇم ـ دۇمتاك..." دىگەن ئاۋازنى ئاڭلاپ قىزىمنى، قارا بېسىپ قالغان ئوخشايدۇ دەپ چىقىۋىدى، خۇرشىدەم ئاغزىدا داپ چېلىپ، كىيىم جاۋىنىنىڭ ئەينىگىگە قاراپ، لايىھىلىگەن ئۇسۇلنىڭ ھەركەتلىرىنى نەپىسلىككە كوتۇرۇۋاتاتتى.

ـ كېپىنەك قىزىم، تۇتىيا قىزىم. تامىغى دۇمتىردىر، ئۇيقۇسى دۇمتاك ـ تاك قىزىم. پات يېتىپ، سەھەر قوپسىلا خىنىم. تاڭ ئېتىپ كەتمىسۇن يەنە.

ـ تاڭ ئاتسا ئاتمامدۇ، ئاپا. قاراڭغۇلۇقنى كىم خۇشتار. ئەجەپ ئوبدان كىرىپسەن ئاپا. مەيەرگە كەلگىنە مەيەرگە.

خۇرشىدەم ئانىسىنى تارتىپ ئەكىلىپ كىرىسلوغا ئولتۇرغۇزۇپ:

ـ ھە، ئاپا، سەن تاماشىبىن بولۇپ ماڭا پىكىر قىلغىن جۇمۇ، ـ دېدى. ئۇنىڭ كوزىدە ئۇيقۇدىن ئەسەر يوق ئىدى. چىرايىدىن كۇلكە تىمىپ تۇراتتى.

ـ بالام، نىمانچە خوشالسەن، چارچىمىدىڭمۇ ؟

ـ ئاپا، دەۋر خوشال، ئەل خوشال؛ ئەل خوشال، مەن خوشال. نىمىشقا چارچايمەن؟

ـ ۋاي شىتىلە قىزىم، ۋاي ئەقلى بار قىزىم. قېنى ئۇسۇلۇڭنى ئوينىۋەر، كوزۇم سەندە...

خۇرشىدەمنىڭ ئۆزى ئىشلەپ ئۈيناپ چىقـ
قان ئۇسۇللىرى كورەك جەريانىدا كوپ ئالـ
قىشقا سازاۋەر بولۇپ، مۇنەۋۋەر ئىجادىيەتـ
چى ۋە ئۇسۇلچى بولۇپ باھالاندى. لېكىن

قويدى.

— بۇياق باشلىقنىڭ ياش سەپدىشى، خىزـ
مەتتە قابىل سەلىمجان.

ئۆزى تېخى قاناەت ھاسىل قىلمىغان ئىدى.
باشقىلارنىڭ ئۇچۇرۇپ سوز قىلىشىنى ياقـ
تۇرمايتتى.

— بۇ سىڭلىمىز ئارتىستبولغان بىلەن يۇـ
زى بەك توۋەن، بەك كەمتەر. ھە، سىڭلىم بۇ
مېھمانلارنىمۇ سىزگە تونۇشتۇرۇپ قوياي. بۇـ
ياق يۇقۇرىدىن خىزمەتلەرنى كوزدىن كوچۇـ
رۇشكە كەلگەن باشلىق تۇرغۇن كوجاك.

ئۇ "كو"نى ئىچىدە پەسرەك ئەيتىپ، "جاك"ـ
نى ئالاھىدە تەلەپپۇزدا ئەيتتى. ئوتتۇرا
ياشلىق، سىمىزغىنا بىرەيلەن ئورنىدىن يېـ
رىم تۇرۇپ خۇرشىدەمگە باش لىڭشىتىپ

يىگىرمە سەككىز ياشلاردا دىقماق، كەپكىـ
سىنى سىڭايان كەيگەن بىرەيلەن ئورنىدىن
دەس تۇرۇپ سالام قىلدى. خۇرشىدەم ئۇنىڭ
ساچقاننى بازلىغان مۇشۇكتەك قارىشىدىن
سەسكىنىپ، خۇددى تىكەننىڭ ئۇستىدە ئولـ
تۇرغاندەك ئوڭايسىزلاندى. ئۇ تونىسا ئاـ
چامغا ياردەملىشەي دېگەننى بانا قىلىپ ئاسـ
تا ئاشخانا ئويگە چىقىۋالدى.

— خۇرشىدە قىز، بولدى. بىزنىڭ خوتۇن
خېلى چاققان. ئوزى يېتىشىدۇ. سىز مېھمانلار
بىلەن بىرگە بولۇڭ، — دېدى ئوۋەر ئىلى
ئارقىسىدىن چىقىپ.

www.uyghurkitap.com

— ئومەر ئېلىمكا، كىچىرىڭلار. خەۋىرىڭىز باردۇ. بۈگۈن بىز يەنە ئويۇن قويىمىز. مەن ئاتايىن شۇنى دەپ قويغىلى كەلگەن. ماڭا رۇخسەت قىلىڭ...

— ھەي ئەنسىرىمەڭ، مەن ئۇمەككە ئادەم ئەۋەتىپ خەۋەر قىلىپ قويىمەن. سەل كېيىن قالسىڭىزمۇ ھېچ ۋەقەسى يوق.

— ياق، ئومەر ئېلىمكا. بىز تەشكىلسىزلىك بولمىدۇ.

خۇرشىدەم مېڭىشقا ئالدىرايتتى، ئومەر ئېلى ئىشىكنى كەڭەيلەپ تىزىپ، يول بەرمىدى.

— ئومەر ئېلىمكا. راستىنلا ئۆتۈنۈپ قالاي. مېنى زورلىماڭ.

— خۇرشىدەم، سىزنى خېلى دىت ئۆزىمدۇ، دەپ ئالاھىدە چاقىرغان تۇرسام، ئىشەنگەن تاغدا كېيىك ياتماپتۇ دەپ نېمە قىلغىنىڭىز بۇ؟ باھالاشتىن ئۆتۈپ بولدىڭىزغۇ، مېھمانلار ئۈسسۈلىڭىزنى كۆرۈشكە تەشنا. ئۇلار سەھەرلەپ قايتماقچى. راستا پەيزىڭىز بىلەن كۆڭلىنى بىر ئالمامسىز؟ زىيىنى بولماس بەلكىم...

— ئويۇن كورگىسى بولسا مانا بېلەت. كۆرۈپ يىراق ئەمەس.

خۇرشىدەم ئويدىكىلەرگە دەپ ئېلىپ قويغان بېلەتنى ئومەر ئېلىنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇپ سىرتقا ماڭدى. ئومەر ئېلى ھويلىغا چىقىپ يەنە توستى. ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ كانىدەك يېپىشىپلا ئالدى. ۋاقىت بارغانچە تىز ئۆتۈۋاتقاندەك ئىدى. سائەت ئىستىرىلكىسىنىڭ چىك — چىك ئېتىشى خۇرشىدەمنىڭ يۈرىكىنى چىم — چىم چاققاندەك ئىچىشتۇراتتى.

— خۇرشىدەقىز. سىرتقا چىقىۋاپسىزغۇ! ئويگە ئىلتىپات قىلىپ ساھىپجامالىڭىز بىلەن سۇرۇنىمىزنى خۇرشىدەكەبى يورۇتۇپ، خۇش ئاۋازىڭىز، شوخ ئۇسسۇلىڭىز بىلەن يۈرەكلەرنى ئويغىتىپ، ئايرىلساقمۇ تاممىغىمىزنى چېكىپ قالغىدەك ئىز قالدۇرمامسىز؟

مېھمان سالامجان ئويدىن چىقىپ خېلىدىن بېرى ئويلىنىپ تەستە تىزدۇۋالغان سوزنى گويا كىتاپ ئوقۇغاندەك بايان قىلدى.

— كەچۈرىڭ، مەندە ئۇنداق ئىمكانى يوق!...

خۇرشىدەمنىڭ نېمە-نېمىلەرنى دېگۈسى بار ئىدى. ۋاقىت زىخ بولۇپ قالدى.

— ئومەر ئېلىمكا، — قاراپ تۇرۇپ تەشكىلسىزلىك قىلدۇرمىغا يۈزىڭىز چىدامدۇ؟ يولداشلار ئالدىدا، تاماشىبىنلار ئالدىدا نېمە دەپ جاۋاپ بېرىمەن، سەھنىنى تاشلاپ ئائىلىڭىز سورۇنىغا كەتتىم دېسەم، ۋىجدان ئازابىغا قالمامدىمەن؟!

— ئۇ يەرگە بېرىڭ، بۇ يەردە تۇرۇڭ، بەربىر ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئاچىسىزغۇ؟ ئارتىس دېگەن شۇدە...

— توغرا، بىز سەنئەتكارلار خەلقنىڭ چاكىرى، خەلق كۆيگەنگە كۆيىمىز، خەلق سۆيگەننى سۆيىمىز. لېكىن قايسى بىر شەخسنىڭ دىدىگى ئەمەس، شۇنداقلا بەزىلەرنىڭ خالىسا چېكىسىگە گۈل قىلىپ قىستۇرىغان، خالىسا زورلۇق ئامبۇرىدا قىستىغان ئويۇنچۇقىمۇ ئەمەس!

خۇرشىدەمنىڭ سەۋرى قاچىسى تولغان ئىدى. ۋاقىت بىر يەرگە بېرىپ قالمىغان بولسا، نېمە بولۇشتىن قەتئىي نەزەر يەنە ئىككى ئېغىز گېپىنى قىلمىۋالاتتى. ئۇ كوكرىگىنى كوتىرىپ، تاق — تاق دەسسەپ سىرتقا چىقتىدە، ۋېلسىپىتىگە مىنىپ ئارقا — ئالدىغا قارىماي ئۇچقاندەك كلۇپقا يۈگۈردى...

ھۈسەيىن ئاكا خۇرشىدەمنىڭ بايانىنى ئاڭلاپ، بەزىلەرنىڭ يولسىزلىقىغا غەزەپلىنىپ، خۇرشىدەمنىڭ دىل ئازارى يېگەندىمۇ ئۇسۇلنى ھەر ۋاقىتتىكىدىن ياخشى ئوينىغانلىقىدىن مەمنۇن بولدى.

— مەن بىر سەنئەتچى، شۇنداققۇ ھۈسەيىن ئاكا؟ — دېدى خۇرشىدەم ئۇنىڭ كۆزىگە قاراپ، — ئۆز بۇرچۇمنى بىلىشىم كېرەكتە. بىزگە مۇھەببەتلىك نەزىرىدە ئىنتىزارلىق كۆزلىرى بىلەن قاراپ ئولتۇرغان تاماشىبىنلارنىڭ ئالدىدا ھەممىنى ئۇنتۇپ كېتىمەن. ئەگەر مەن ئويناۋاتقان ئۇسۇلۇمنىڭ ئىچىگە كىرىپ كەتمىسەم، خەلققە قانداق بەدىئىي زوق بەخش ئېتەلەيمەن؟

— ياخشى ئېيتتىڭىز، سىڭلىم! ھەقىقەتەن سىز دەسلەپكى ئۇسۇلىڭىزدا ھەممىمىزنىڭ ھېسسىياتىمىزنى كۈنسايىن گۈللىنىۋاتقان دەۋرىمىزنىڭ چەكسىز گۈزەل مۇھىتىغا باشلاپ كىرىپ، ئورتاق ئىپتىخارلىق ساداسىنى ھاسىل قىلدىڭىز. كېيىنكى ئۇسۇلىڭىزدا تۆتتە زامانىۋىلاشتۇرۇشنىڭ ھەر قايسى سەپلىرىدە پىداكارلىق بىلەن ئىشلەۋاتقان ئاچا — سىڭىللارنىڭ شانلىق ئوبرازىنى كۆز ئالدىمىزدا گەۋدىلەندۈردىڭىز.

مەن خۇرشىدەمنىڭ سۆزىدىن تەسىرلىنىپ، كۆرۈشمەستىنلا سۆھبەتكە ھەمدەم بولدۇم. خۇرشىدەملەر بۇرۇلۇپ قاراپ قالدى.

— ھوردىنسا ئاچا! — دەپ ۋاقىرىۋەتتى ئۇ، كۆزىنى ئۇگىلىۋېتىپ، — چۈشۈممۇ، ئوڭۇممۇ — بۇ؟ ۋاي راست سىزمۇ، ئاسماندىن چۈشتىڭىزمۇ؟

ئۇ مېنى شۇنداق چىڭ قۇچاقلىۋالدىكى، ئۇستىخانلىرىمدىن قاس چىقەتكەندەك بولدى. بۇندىن توققۇز يىل بۇرۇن بويىنۇمغا ئېسىلىپ يىغلىغان چېغىدىكىدەك مەڭزىنى مەڭزىمگە چىڭ ياقتى.

1975 — يىلى ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن ناھىيىلەرگە باردۇق. بىز ئايلانغان ئون نەچچە ناھىيىنىڭ ئىچىدە خۇرشىدەمدەك قىزنى ئۇچراتمىغان ئىدۇق. خۇرشىدەم ئون بىر

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ياشلاردا بولۇپ، باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇيدىكەن. ئۇنىڭ ھوسنى ھېچقانداق گىرىمسىز سەھنىگە چىقىشىمۇ پۈتۈن زالنى نۇرلاندۇرۇۋەتكىدەك ئىدى. دۇتتار بىلەن ناخشا ئوقۇسا، ھەر قانداق كىشى تەبىئەتنىڭ ئۇنىڭغا قىلغان سېخىلىقىدىن ھەيران قالاتتى. پۈت-قولى ئۇسۇلغا قايماقتەك كېلەتتى. بىز بىر كۆرۈپلا خېرىدار بولدۇق. لېكىن كىلىشمەسلىك تۇغۇلدى. ناھىيىدىن ئۇنى "شيۇجيېجۇيىچىنىڭ قىزى" دەپ ھەرگىز رەسمىيەتنى بىجىرىپ بەرگىلى ئۇنىمىدى. تالاش-تارتىش بىر قانچە كۈنگە سوزۇلدى. ئۇ كۈنلەردە بىز يەنىلا نائىلاج كەلدۇق. ئايرىلىش ۋاقتىمىزدا ئۇ بىزگە ئىسىلىپ يىغلاپ:

— مەن ناخشا-ئۇسۇلنى يەيدىغان ئامە-غىمەدىنمۇ ئەلا كورىمەن. ئىخلاسىمۇ ئارتىست بولۇپ چۈشەيمەن. مېنىڭمۇ سەنئەت كىيىملىرىنى كىيىپ سەھنىگە چىقىدىغان كۈنلىرىممۇ بولارمۇ؟ — دەپ يۈرىكىمىزنى ئەزگەن ئىدى. بىز قايتقاندىن كېيىنمۇ داۋاملىق شۇ قىزنىڭ پارىڭى بولۇپ تۇردى. كېيىنچە مەن باشقا ئورۇنغا يۆتكەلدىم. لېكىن بۇ ئوماق قىز يەنىلا خاتىرەمدىن كەتمىدى...

— ھوردىنسا ئاچا، — دىدى خۇرشىدەم مېنى قويۇۋېتىپ، قوللىرىدىن قاس چىقىرىپ بىرنى چوكىلەپ، — كوردىڭىزمۇ؟ مەن خەلق سەنئەتكارى بولدۇم، ئارمانىمغا يەتتىم.

— توغرا، — دىدىم مەن ئۇنى قايتىدىن يۈرۈكۈمگە بېسىپ، — شوخ كېپىنەك بوستاننى تېپىپتۇ، گۈللەر ئارا ئەركىن يايراپ ئارزۇ-ئارمانىغا قېنىپتۇ.

ئاپتور ھەققىدە

ماھىگۇل پەخرىدىن: 1981-يىلى «قەشقەر ئەدەبىياتى» ژورنىلىنىڭ 5-سانىدا ئېلان قىلىنغان «نۇرانەم» ناملىق تۇنجى ھېكايىسى بىلەن ئەدەبىيات سېپىگە كىرىپ كەلگەن. 40 ياش. ئاتۇش ناھىيىسىنىڭ ئىكىساق يېزىسىدىن، 1951-يىلدىن 1960-يىلغىچە باشلانغۇچ، ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ۋە قەشقەر دارىلمۇئەللىمىندە، 1960-يىلدىن 1967-يىلغىچە مەركىزىي مىللەتلەر ئىنستىتۇتىنىڭ خەنزۇ تىلى تەييارلىق سىنىپىدا ۋە بېيجىڭ سىفەن داشۆينىڭ تىل-ئەدەبىيات پاكۇلتىتىدا ئوقۇغان. 1968-يىلدىن 1979-يىلغىچە قاغىلىق ناھىيىسىدە ئىشلىگەن. ھازىر قەشقەر ۋىلايەتلىك 6-ئوتتۇرا مەكتەپتە تىل-ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئېپكار

(ھېكايە)

دىلبەر قەييۇم

پەللەمپەيدىن يۈگۈرگەندەك تېزلىك بىلەن چىققان ياش يىگىت مۇئاۋىن ۋالىي كېرىمنىڭ ئىشخانىسى ئالدىغا كېلىپ توختىدى-دە، ئوڭ قولىنى مەيدىسىگە ئېلىپ كۆكرەك قەپىزىنى كۈچ بىلەن باستى. ئۇ شۇ ئارقىلىق تىنىمسىز تېپىرلاپ، توختاۋسىز ھەرىكەت قىلىۋاتقان دەرتلىك يۈرىكىنى تىنجىتماقچى بولاتتى.

ئۇنىڭ ھەر بىر تىنىقى ئاغزى بىلەن بۇرنىنى قوشۇپ ئورىۋالغان توق بوزرەڭ يۇڭ شارپا ئىچىدىن ھاسىراپ ئاران چىقاتتى.

يىگىت شۇ ھالەتتە بىر پەس تۇرىۋالغاندىن كېيىن، ئىشىكنى يەڭگىللىكىنە چەكتى. ئىشخانا ئىچىدىن چىققان "كىرىڭ!" دېگەن گەپتىن كېيىن، ئۇ، ئۆزىنىڭ ئىشىكنى قانداق ئېچىپ كىرگەنلىكىنىمۇ سەزمەي قالدى.

ئۇنىڭ بىر جۈپ ئوتلۇق كۆزى "مېنىڭ بۇ يەرگە نېمە ئۈچۈن كەلگىنىمنى مۇشۇ كۆزلىرىمدىنلا ئېيتىپ بېرەلەيدۇ" دېگەندەك ۋالىيغا جىمغىنە تىكىلگەن ئىدى.

گەپ-سۆزسىز ئۆزىگە تىكىلىپ تۇرغان بۇ يىگىتتىن ۋالىي سەل غەلىتىلىك ھېس قىلدى بولغاي، ئۇنىڭ باش-ئايىغىغا بىر قۇر قاراپ چىقتى.

يىگىت ئۇچىسىغا يەلكىلىرى دولىسىدىن ئېشىپ چۈشكەن، يېڭىنىڭ ئۇزۇنلىقىدىن قولىنىڭ بارماقلىرى كۆرۈنمەي قالغان كاستيۇم، قارا يۇڭ رەختتىن شىم كىيىۋالغان بولۇپ، پەس پاشنىلىق مېغىزرەڭ توپلىيى شىمىنىڭ كەڭ پۇشقاقلىرى ئاستىدا كۆرۈنمەي قالغان ئىدى. 8-ئاي، ھاۋانىڭ چىدىغۇسىز ئىسسىق بولۇشىغا قارىماي بېشىغا كىيىۋالغان يوغانراق سوكنو شەپكىسى قۇلىقىنىڭ تۆۋەندىكى يېرىمىنى قوشۇپ ئاغزى-بۇرنىنى ئورىۋالغان يۇڭ شارپىسى بىلەن خۇددى ھەجۋىي رەسىمگە ئوخشاپ قالغان ئىدى.

— ئولتۇرۇڭ، — دېدى ۋالىي ئۇنىڭغا قاراپ سالماقلىقىنە.

يىگىت سۆزسىز كېلىپ ساپاغا چۆكتى.

— ھە، نېمە ئىش بىلەن كەلدىڭىز؟ — سورىدى ۋالىي ئۇنىڭدىن كۆز ئۈزمەي تۇرۇپ. يىگىت ئاغزى، بۇرنىنى ئورىۋالغان شارپىنى ئاستا ئېلىپ يېنىغا قويدى ۋە شىمىنىڭ يانچۇقىدىن قول ياغلىقىنى چىقىرىپ شەپكىسىنى قولىغا ئالدى-دە، مۇنچاق-مۇنچاق تەرتامچىلىرى ئېقىۋاتقان پېشانىسىنى، ئاندىن يۈزلىرىنى سۈرتتى. ئۇنىڭ قولى گەدىنىگە تېگىش بىلەنلا قاتتىق چۆچۈپ كەتكەندەك بولدى-يۇ، دەرھال بېسىقىغا چۈشتى. ئۇنىڭ

چىرايلىق ياسىتىلغان چاچلىرىدىن ھازىرلا سەتراچخانىدىن چىققانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى.

يىگىت گەرچە يىگىرمە تۆت ياشلاردا بولسىمۇ، كوسىراق بولۇپ تېخىچە ساقال-بۇرۇتى خەت تارتمىغاندەك كۆرۈنەتتى، ھەتتا قىرىلدۇرغان ساقال-بۇرۇتىنىڭ ئىزناسىمۇ يوق ئىدى. ئۇنىڭ قېشى قارا، يۈزى يۇمۇلاق، مەڭىزلىرى قىزىل بولۇپ، كۈلسىلىگى بىلەن قوشۇلغاندا چىرايلىق قىز بالىغىلا ئوخشايتتى.

ئۇ تەرلىرىنى سۈرتۈپ بولۇپ، شەپكىسىنى ئاۋايلاپ كەيدى-دە، چېكىلىگىنى تۈۋەنرەك چۈشۈرۈپ قويدى، ئاندىن ۋالىغا قاراپ:

— مەن ”ئەيىپكار“ ئەمەسمىدىم ۋالى، — دېدى ئىنتايىن تەمكىنلىك بىلەن، — ئالدىلىرىغا نىمە ئۈچۈن كەلگەنلىگىم ئۆزلىرىگە ناھايىتى ئېنىق!

ئۇنىڭ ئاۋازى خۇددى قىز بالىنىڭ ئاۋازىدەك زىل چىقاتتى.

— ئۇكام، — دېدى ۋالى سەل جىددىيلىشىپ، — نىمە ئۈچۈن كەلگەنلىگىڭىزنى بىلسەم، سىزدىن سورىماس ئىدىم. گېپىڭىز بولسا ئوچۇق ئېيتەۋېرىڭ، سىزنى كىم ئەيىپكار دېدى؟ نىمە ئۈچۈن ئەيىپكار بولۇپ قالدىڭىز؟ سوزلەڭ، مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنىڭ ئىنقىلاپ كورۇشىگە تاپشۇرىمىز.

گەپ شۇ يەرگە كەلگەندە ئىشىك چېكىلدى ۋە ئارقىدىنلا ئېگىز بويى، قارامۇتۇق كەلگەن، گەۋدىسى ئالدىغا سەل ئېگىلىپ تۇرىدىغان كاتىپ كىرىپ كەلدى. كاتىپ يىگىتكە پەرۋاسىز بىر قاراپ قويۇپ، ۋالىنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە ئاغزى ئوچۇق بىر كونۋېرتنى ئىككى قوللاپ ۋالىنىڭ ئالدىغا قويۇپ ئېيتتى:

— بۇ يەنە ئۆتكەنكى خەتلەرنىڭ داۋامى ئىكەن، ئۆزلىرى كورۇپ بېقىشقا تېگىشلىك نەك تۇرىدۇ.

— يەنە نامىسىزمۇ؟

— ھەئە.

— ئەگەر ئۇلارنىڭ گېپىنىڭ پاكىتى بولسا ئىسمىنى ئاشكارا يازسا بولمامدۇ؟ — دېدى ۋالى نارازى بولغان قىياپەتتە.

— كېيىن ئاشكارا بولۇپ قالسا دۈشمەنلىشىپ قېلىشتىن ئېھتىيات قىلسا كېرەك.

— نامىسىز يېزىلغان خەتتىكى گەپلەرنى نەگە بېرىپ، كىمدىن تەكشۈرگىلى بولىدۇ؟

— بولىدۇ، بولىدۇ، ئالدى بىلەن ئۆزلىرى ئورۇنلاشتۇرسىلىرى.

كاتىپ بۇ گەپلەرگە جاۋاپ بېرىۋاتقاندا، ئىككى قولىنى ئىككى يېنىغا تاشلاپ، يەلكىسىنى سەل قىسىپ، تۆمشۇقلىرىنى ئۇشلاپ تۇرغاچقا، كىشىگە خۇددى سوراقچى ئالدىدىكى جاۋاپكارنى ئەسلىتەتتى.

كاتىپنى كورۇپ چىرايى ئوڭۇپ، كوزىدىن ئۇنىڭغا بولغان نەپرەت ئۇچقۇنلىرى چاچراۋاتقان يىگىت ئۇنىڭ بۇ ھالىتىگە قاراپ ”پىسىڭىدە“ كۈلۈپ قويدى. يىگىتتىكى بۇ ئۆزگىرىشلەرگە ھېچ كىم دىققەت قىلمىدى.

كاتىپ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، يىگىت ئۈزۈلۈپ قالغان گەپنى داۋاملاشتۇردى:

— مەنمۇ ئۆزلىرىنىڭ ئالدىغا خۇددى ئۆزلىرى ئېيتقاندەك مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنىڭ مەندەك بىر ”ئەيىپكار“ ئۈستىدىكى ئىشلارنى ئىنقىلاپ كورۇشىنى تەلەپ قىلىپ كەلدىم.

— بولىدۇ، سوزلەڭ، — دېدى ۋالى ساپاغا يولىنىپرەك ئولتۇرۇپ.

يىگىت سوزلەشكە تەمشەلدى-يۇ، بىراق گېپىنى بىر نەرسە سىقىۋالغاندەك ھالسىراپ كەتتى. ئۇ ساپادىن سەل مىدىرلاپ قويۇپ ئوزىنى رۇسلىۋالغاندەك قىلدى-دە، ۋالىغا تىكىلىپ تۇرۇپ تىترەك ئاۋاز بىلەن ئېيتتى:

— مېنىڭ ئىسمىم مۇنەۋۋەر!

Altunoq

— نېمە دېدىڭىز؟ قايسى مۇنەۋۋەرسىز؟

— ئاۋۇ ئالدىلىرىدىكى خەتتە يېزىلغان مۇنەۋۋەر.

— ۋۇي، سىز نېمە دەۋاتىسىز؟ — ھەيران بولغىنىدىن ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قالغان ۋالى ئورنىدىن دەس تۇرۇپ كەتتى.

— شۇنداق، مەن ئەشۇ نامىسىز خەتلەردىكى مۇنەۋۋەر، — ئۇ ۋالىغا قاراپ ئوتتۇنۇش ئاھاڭى بىلەن ئېيتتى، — سىلە مېنىڭ دىمەكچى بولغانلىرىمنى تەپسىلى ئاڭلاپ بولغىچە ئىشخانىڭىزغا كىرگەن ھەر قانداق ئادەم مېنى ئوغۇل بالا دەپ تونۇپ تۇرسا.

ۋالى ئۆز ئورنىدا لەسسىدە ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ ھەيرانلىق، ئېچىنىش تۇيغۇسى گىرەلىشىپ كەتكەن كۆزلىرى مىدىرلىماستىن بىر نۇقتىغا — ئالدىدا ئولتۇرغان ئوغۇلچە ياسانغان مۇنەۋۋەرگە تىكىلگەن ئىدى.

شۇ چاغدىلا ۋالى ئۇنىڭ قۇلىقىدىكى ئالتۇن ھالقىسىنىڭ ئورنى بولغان تۆشۈكنى كۆردى.

"بىچارە قىز، — ئويلىدى ۋالى ئىچىدە، — شارپا بىلەن قۇلىقىنىڭ يېرىمىنى، ئېغىز — بۇرۇنلىرىنى ئورىۋېلىشى شۇنىڭ ئۈچۈن ئىكەندە!» ئۇ ھېسداشلىق قىلغان ئاھاڭدا ئېيتتى:

— سۆزلەڭ، سىڭلىم، سۆزلەڭ. ھەممىنى تولۇق سۆزلەڭ!...

مۇنەۋۋەر كۆزىدە لىغىلداپ تۇرغان ياشنى ئەستە تۇختىتىۋېلىپ سۆزلەشكە باشلىدى.

× × ×

مۇنەۋۋەر ئۆز كەسپىنى چىنىدىنمۇ ئېزىز كۆرىدىغان ياش ئوقۇتقۇچى ئىدى. ئۇنىڭ يۇرتۋاتقان يېگىتى روزى خەلق دوختۇرخانىسىدا بولۇپ، كېسەللەرنىڭ ئازاۋىنى يەڭگىللىتىش، ئۇلارنىڭ دەردىگە دەرمان بولۇش ھەر بىر تىببىي خادىمنىڭ باش تارتىپ بولمايدىغان مەجبۇرىيىتى ئىكەنلىكىنى ئەڭ ياخشى چۈشىنىدىغان تىرىشچان دوختۇر ئىدى. ئۇلار ئىككىسى ئۆز ئارا ئۇچراشقاندىمۇ، مۇنەۋۋەر مەكتەپتىكى ئوقۇتۇش ئىشلىرى، ئۆزىنىڭ دەرس ئۆزلەشتۈرۈش پىلانى، سىنىپىدىكى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدا سۆزلەپ بېرەتتى. روزىمۇ ئۆزى مەسئۇل بولغان كارۋاتتىكى كېسەللەر توغرىسىدا، ئۇلاردىن نەچچىسىنىڭ ساقايغانلىقى، نەچچىسىنىڭ ئېغىر ئەھۋالدا ئىكەنلىكى، بولۇپمۇ يېزىدىن كەلگەن كېسەللەرنىڭ ئەھۋالىنىڭ كىشىنىڭ ئىچىنى سىيرىلغىدەك دەرىجىدە ئىكەنلىكى، كېسەلنىڭ يېڭى باشلىنىشىدا دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېلىنمەي، ئىسسىقلىق — سوغاقلىق قىلدۇق دەپ ئولتۇرۇپ، ئېغىرلاشقاندا ئېلىپ كېلىنىدىغانلىقى، داۋالاش بىلەن ئۇزۇقلاندۇرۇشنىڭ ئۆز — ئارا ماسلاشمايدىغانلىقى ھەققىدە سۆزلەپ كېتەتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇ ھازىرلا يىغلىۋېتىدىغاندەك قىزىرىپ، يۈزلىرى ئېسىلىپ كېتەتتى. مۇنەۋۋەر روزىنىڭ مۇنداق ئەل سۆيەرلىكىدىن بەكمۇ مەمنۇن بولاتتى ھەم ئۇنىڭغا تېخىمۇ ئىلھام بېغىشلايدىغان سۆزلەرنى قىلىشقا تىرىشاتتى.

بىر كۈنى مۇنەۋۋەر دەرستىن چۈشۈشكە بىر خىزمەتدىشى ئۇنىڭغا روزىدىن تېلېفون كەلگەنلىكىنى، ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن تومەن دەرياسى بويىدا ئۇنى كۈتۈپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

مۇنەۋۋەر مەكتەپتىن يېنىپ بەلگىلەنگەن جايغا كەلگەندە، روزى ئۇنى ئاللىقاچان كۈتۈپ ئولتۇرغان ئىدى.

ئۇلار ئىككىسى تەكشى ئۆسكەن يېشىل قىياقلار ئۈستىدە يانمۇ — يان ئولتۇرۇشتى.

— بۈگۈن سىز بىلەن كۆرۈشمەكچى بولغۇ-

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

نۇم دىدى،-روزى گەپ باشلاپ،- دوختۇرخانا رەھبەرلىگى. بۈگۈن مېنى چاقىرىپ شاڭخەيگە ئىككى يىللىق بىلىم ئاشۇرۇشقا ئەۋەتمەكچى قارار قىلغانلىغىنى ئۇقتۇردى. مەن بۇنىڭغا خوشاللىق بىلەن قوشۇلدۇم. بىراق، سىزنىڭ پىكرىڭىزنى ئالمايلا قوشۇلۇپ قويدۇم.

ئۇ بىر خىل رىتىمدا ئېقىۋاتقان گىلرەڭ سۇدىن كوز ئۈزمەي ئولتۇرغان مۇنەۋۋەرگە كوزىنىڭ قۇيرىغىدا قاراپ داۋام قىلدى:

— ئەلۋەتتە، سىزنىڭمۇ قوشۇلىدىغانلىغىڭىزغا ئىشىنىمەن - دە!-ئۇ مۇنەۋۋەرنىڭ دولىسىغا يەڭگىلغىنە ئۇرۇپ قويدى.

— شۇنداق،-دىدى مۇنەۋۋەر ئۇنىڭغا قاراپ ئىللىققىنە كۈلۈمسىرەپ،- مەن ئەلۋەتتە قوشۇلىمەن. بۇ سىز ئۈچۈن ئېيتقاندا ئوز كەسپىڭىزنى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈۋېلىشىڭىزنىڭ بىر ياخشى پۇرسىتى ئەمەسمۇ؟

— بىراق،-دىدى روزى ئايىغى ئاستىدىكى يېشىل قىژاقلارنىڭ قولىغا چىققىنىنى يۇلۇپ ئولتۇرۇپ،-10-ئايدا توبىمىز بولماقچى ئىدىغۇ...

مۇنەۋۋەر قاقاخلاپ كۈلۈپ كەتتى ۋە:

— قىزىق ئىكەنسىز،-دىدى روزىنى جەينىگى بىلەن نوقۇپ تۇرۇپ: بۇ 10- ئايدا بولمىسا ئىككى يىلدىن كېيىنكى 10- ئايدا بولسا، نىمە بوپتۇ؟ توينىڭ تورى قېرىپ قالاتتىمۇ - يە؟ سېغىنىش، كۈتۈش ئىلكىدە ئوتكەن ئىككى يىل كوزنى يۇمۇپ - ئاچقىچىلىك ئوتۇپ كېتىدۇ. مەن-سىزنى: "بىلىنمەيدۇ يىراقلىق، سەن سېغىنساڭ، مەن كۈتسەم" - دىگەن ناخشىنى ئوقۇپ ئۇزۇتۇپ قويىمەن، قانداق؟

ئۇ روزىنىڭ كوڭلىنى تىنجىتىش ئۈچۈن شۇ گەپلەرنى قىلىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ ھەممىنى ئىزھار قىلالايدىغان بىر جۈپ كوزىدىن ھىجران ئازاۋى ئەكىس ئېتىپ تۇراتتى.

— مەن سىزدىنمۇ تولۇق خاتىرجەم،-دىدى روزى چوڭقۇر تىن ئېلىپ،-بىراق، ئاتا - ئانىڭىز ئىككى يىلغىچە......

ئۇ گېپىنىڭ ئاخىرىنى يوتىۋەتتى.

— ئۇنداقتا ناھايىتى خاتا ئويلاپسىز روزى، - دىدى مۇنەۋۋەر كەسكىن ئاھاڭدا،- ئاتا - ئانامدىن تېخىمۇ خاتىرجەم بولۇڭ، ئۇلار ئوز قىزىنىڭ قەلبىنى چۈشىنىشكە قادىر ئادەملەر!

روزى مۇنەۋۋەرنىڭ يۇمشاق قولىلىرىنى ئالقانلىرى ئارىسىغا ئېلىپ تۇرۇپ ئۇنى ئەنىدىلا كورۈۋاتقاندەك تىكىلىپ قارىدى. ئۇنىڭ قېنىق كىرپىكلىك قويكوزلىرىدە رازىمەنلىك ئىپادىسى ئۇچقۇندا يىتتى...

ھېلىلا بىر خىل رىتىمدا ئېقىۋاتقان تۇمەن دەرياسى بىردىنلا قىرغاقلارغا ئۇرۇلۇپ، ئۇنىڭ سەپىرىگە ئاق يول تىلەپ دۇئا قىلىۋاتقاندەك شاۋقۇن سېلىشقا باشلىدى.

× × ×

روزى كېتىپ ئىككى ھەپتىدىن كېيىن مۇنەۋۋەرنى مەكتەپكە بىرسى ئىزدەپ چىقتى. ئۇ ئوتتۇرا بوي، موكا يۈز، مۇزدۇزنىڭ كوۋۇشىدەك يوغان بۇرنى ئورۇق يۈزىنىڭ يېرىمىدىن كوپرەكىنى ئىگىلىگەن، ھەرە چېقىۋالغاندەك قىزىرىپ تۇرغان قاپاقلىرى ئاستىدىكى گازىردەك كوزلىرى پۈتمىگەن جاراھەت ئېغىزىدەك كورۈنىدىغان ئادەم بولۇپ، ئۇ ئوزىنىڭ روزىنىڭ ئەڭ يېقىن دوستى ئىكەنلىكىنى، ۋىلايەتلىك دارىلمۇئەللىمىندە ئىشلەيدىغانلىغىنى، روزىدىن خەت-خەۋەر بار - يوقلىغىنى مۇنەۋۋەردىن ئۇقۇپ بېقىش مەقسىدىدە چىققانلىغىنى ئېيتتى.

مۇنەۋۋەر ئەمەت دىگەن بۇ ئادەمنىڭ ئەت-

بۇئاتتا ئېلان قىلىنغان نەرسىلىرىنى ئانچە-مۇنچە ئوقۇغان بولسىمۇ، لېكىن ئۆزىنى كۆرمىگەن ئىدى. چۈنكى ئۇ روزىنىڭ دوستلىرىدىن بىرىنىمۇ تونىمايتتى ھەم تونۇشنىمۇ خالىمايتتى. روزىمۇ ھازىرغا قەدەر ئۇنىڭغا بىرەر دوستىنى تونۇشتۇرۇپ قويغىنىمۇ ئەمەس ئىدى. شۇڭا مۇنەۋۋەر بۇ كىشىگە ئانچە ئېتىۋار بېرىپمۇ كەتمىدى.

— روزىدىن تېلېگرام كەلدى. ساق-سالامەت شاڭخەيگە چۈشۈپتۇ، — دېدى ئۇ قىسقىلا قىلىپ.

— ھە... ئانداق بولسا ناھايىتى ياخشى، مەن قايتاي، — دېدى ئەمەت ۋېلىسىپىتىنى تۇغرىلاپ مېڭىشقا تەمشىلىۋېتىپ ۋە قوشۇپ قويدى، — مېنىڭ ياتىقىم مەكتەپ ئىچىدە، دەم ئېلىش كۈنلىرىڭىزدە چىقىپ ئولتۇرۇپ كېتەرسىز، چۈنكى روزى ماڭىدىغان چاغدا سىزنى ماڭا ئالاھىدە تاپىلىغان ئىدى. ئاغىنىدارچىلىقنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن سىزنى قوغداش بۇرچىمىز-دە!

ئۇ گەپىنىڭ ئاخىرىنى يۇقۇرىراق ئاۋازدا ئېيتتى-دە، مۇنەۋۋەرگە باش لىڭشىتىپ قويۇپ ۋېلىسىپىتكە مىندى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئەمەت مۇنەۋۋەرنى پات-پات ئىزدەپ تۇرىدىغان بولدى. ئۇ ھەر قېتىم مۇنەۋۋەرنى ئىزدەپ مەكتەپكە چىققاندا، ئۇنىڭغا تاشكەنت باسمىسىدىكى رومانلارنى ئالغاچ چىقاتتى ۋە بىر قېتىم:

— روزىدىن ئەدەبىي كىتاپلارنى بەك سۆيۈپ ئوقۇيدىغانلىقىڭىزنى ئاڭلىغان ئىدىم، — دەپ قويدى ۋە مۇنەۋۋەرنىڭ كىتاپلارنى كۆرۈپ گۈلدەك ئېچىلىپ كەتكەن چىرايىغا قاراپ.

دىمىسىمۇ بىرەر كىتاپ تاپقاندا ئاش-نان يېيىشنىمۇ ئۇنتۇپ تالىدىغان مۇنەۋۋەر ئەمەتنىڭ يېڭى-يېڭى كىتاپلار بىلەن تەمىنلەپ تۇرغىنىدىن خېلى خوشال بولۇپ يۈردى.

روزىنىڭ كەتكىنىگىمۇ مانا سەككىز ئاي بولۇپ قالدى. بۇ جەرياندا ئۇلار ئۆز-ئارا ئالماشتۇرغان خەتلىرىدە روزى ئۆزىنىڭ گۈزەل شاڭخەي ھەققىدىكى تەسىراتلىرىنى، خۇاڭپۇجياڭ دەرياسى بويىدا تۇرۇپ، تۆمەن دەرياسىنى، تولغۇلۇپ ئۆسكەن ئۇلۇغ دىيارنى، ئاتا-ئانىسىنى بەكمۇ سېغىنغانلىقىنى، شۇنداقتىمۇ ھەممىگە بەرداشلىق بېرىپ، ۋەتەننىڭ-خەلقنىڭ ئۈمىدىنى ئاقلاش ئۈچۈن، تىرىشىپ ئۆگىنىۋاتقانلىقىنى يازاتتى. مۇنەۋۋەرمۇ ئۇنىڭغا: ھەر بىر ئۇششاق ئىشلارغىچە، ھەتتا ئەمەتنىڭ ئۆزىنى ئىزلەپ تۇرغانلىقى، قانداق كىتاپلارنى ئەكىلىپ بەرگەنلىكى قاتارلىقلارنىمۇ يېزىپ ئۈلگۈرەتتى.

روزى بىر قېتىم مۇنەۋۋەرگە يازغان خېتىنىڭ ئاخىرىدا:

«مۇنەۋۋەر، ئەمەت ئۆز كەسپىدە ئىقتىدارلىق ئوقۇتقۇچىلاردىن بىرى. ئۇنىڭ يېزىقچىلىق جەھەتتىكى بىلىمىمۇ خېلىلا مول. ھەتتا بەزى ئەسەرلىرى كىتاپخانلارنىڭمۇ ئالاھىدە دىققەت-ئېتىۋارىنى قوزغىغان. بىراق ئۇنىڭ ئۆزىدە يازغىنىدا ئېيتىلىدىغان ئېسىل پەزىلەت يوق! ئۇنىڭ پەقەت يازغان نەرسىلىرىنىلا ئوقۇشلا كۇپايە، ئۆزى بىلەن ئارىلاشقۇچىلىكى يوق، سىز ياش، جەمىيەتتىن ئىبارەت بۇ مۇرەككەپ مۇھىت ئىچىگە يېڭىلا قەدەم قويىۋاتىسىز، ئىشلار ھەرگىزمۇ ئۆز يولى بىلەن مېڭىپ سىزنىڭ رايىڭىزغا باقمايدۇ. سىزنىڭ نىمىنى ئويلاپ، نىمىگە قىزىقىدىغانلىقىڭىزنى بىلىۋالغاندىن كېيىن، سىزگە ھىسداشلىق قىلىپ، سىزنىڭ رايىڭىزغا باققاندەك تۇيۇلىدۇ. ئەمما ماھىيەتتە سىزنى ئۆزىنىڭ رايىغا بېقىندۇرۇشقا ئېلىپ بارماقچى بولىدۇ. مۇشۇ نۇقتىنى چۈشەنمەسلىكىڭىز ئۆزى ئىنتايىن خەتەرلىك! مەن سىزنىڭ

بۇ جەھەتتە ھۇشيار بولۇشىڭىزنى ئۈمىت قىلىمەن. سىزدە داۋاملىق رازۋېتچىكلارنىڭكىدەك بىر جۈپ ئوتكۈر كوز بولسۇن!...» دەپ يازغان ئىدى.

مۇنەۋۋەر بۇ خەتنى ئوقۇپ بولۇپ: «روزىنىڭ ھەممە ئادەمگە ئىشەنمەي ياشايدىغان مىجەزى بار – دە! بولمىسا بۇ ئەمەت خېلى تۈزۈك ئادەمدەك قىلىدىغۇ؟» دەپ ئويلىدى ۋە ئارقىدىنلا: «ياق، مەن تېخى ئەمەتنى چۈشەنمەيمەن، روزى ھەر قانداق گەپنى ئويلىماي قىلمايدۇ، مەن ئۇنىڭ گېپى بىلەن ئىش قىلسام، زىيان تارتمايمەن، ئەمەتنىڭ ھەممە كىتاپلىرىنى قايتۇرۇپ بېرىپ، بۇنىڭدىن كېيىن كىتاپ ئېلىپ كەلسە ئالمايمەن» دېگەنلەرنى كوڭلىدىن ئوتكۈزدى.

× × ×

يېقىنقى بىر قانچە ئايدىن بۇيان روزىدىن خەت كەلمىدى. مۇنەۋۋەر بۇ كۈنلەرنى ئىنتايىن بىئاراملىق ئىچىدە ئوتكۈزۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ كېيىنى – كېيىندىن يازغان بىر نەچچە پارچە خېتىمۇ ئىز – دېرەكسىز يوقاپ كەتتى. ئۇ روزىنى «ئاغرىپ قالدىمىكىن» دەپ ئويلىغان بولسىمۇ، كېيىندىنلا بۇ ئويىدىن ئوزى قورقۇپ كېتەتتى. ئۇ ھەر كۈنى ئورنىدىن تۇرغاندا كېچىچە قانداق چۈش كورگەنلىكىنى ئەسلەيتتى. مەكتەپكە تىزراق چىقىشنى، شۇ كۈنكى پوچتىنى كۈتۈشنى ئويلايتتى. ھەتتا يېشىل سىرلىق ۋېلسىپىت مىنگەن پوچتالىيوننىڭ مەكتەپ دەرۋازىسى ئالدىدا پەيدا بولىدىغان ۋىجىككىنە گەۋدىسىمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن تولىمۇ قىممەتلىك بولۇپ كەتكەن ئىدى. ئۇ پوچتالىيوننىڭ ئالدىغا قانداق تىزلىك بىلەن يۈگۈرۈپ بارغان بولسا، ئەكسىچە ئېغىرلىشىپ كەتكەن ئاياقلىرىنى يوتكىيەلمەي قايتاتتى.

بۈگۈن 2 – سائەتلىك دەرستىن چۈشكەن مۇنەۋۋەر مەكتەپ ئوقۇتۇش بىناسى ئالدىدىلا پىشقەدەم پوچتالىيون بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. ئۇ ئەمدىلا ۋېلسىپىت جازىسىدىن بوشىتىۋاتقان خەت – چەكلەرنى ئىما قىلىپ تۇرۇپ:

– كەل قىزىم، كەل. بۈگۈن كۈلىسەنغۇدەيمەن. چۈنكى مەن بۈگۈن شاڭخەيدىن كەلدىم. – دېدى چاقچاق قىلىپ.

مۇنەۋۋەرنىڭ كوزلىرى شاتلىقتىن چاقناپ كەتتى. ئۇ پوچتالىيونغا رەھمەت ئېيتىشنىمۇ ئۇنتۇپ، مەكتەپ پۇتبول مەيدانىنىڭ يېنىدىكى بىدىلىككە قاراپ يۈگۈردى.

كونۋېرت خېلىلا توم ئىدى. شۇڭا مۇنەۋۋەر خەت يازمىغانغا ئۇزۇن بولۇپ قالغاچقا دېمەكچى بولغان گەپلەر يىغىلىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن دەپ ئويلاپ، تەقەززالىق بىلەن كونۋېرتنى ئاچتى. 8 ۋاراق بولغان بۇ خەتنىڭ ئەڭ ئۈستىدىكى بىر ۋاراقىلا مۇنداق يېزىلغان ئىدى:

«مۇنەۋۋەر، سىزگە نىمىلەرنى يېزىشىمنى ئوزەممۇ بىلمەيۋاتىمەن. ئەمدى نىمىمۇ دېمەي بەربىر ئارتۇقچە بولار. چۈنكى سىز كىچىك بالا ئەمەس. ئوز تۇرمۇش يولىڭىزدا نىمىنى ۋە كىمنى تاللىۋېلىشنى ياخشى بىلىسىز. سىزمۇ ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى بولغانلىقىڭىز ئۈچۈن، ئەمەت بىلەن ئىككىڭلار ئارىسىدا بۇ كۈتۈلمىگەن باغلىنىش مەيدانغا كەلگەن بولۇشى مۇمكىن. مېنىڭ نىمە ئۈچۈن بۇنداق يازغانلىقىمنى سىزگە ئەۋەتكەن خەتلەردىن بىلىۋالارسىز.

سىزگە بەخت يار بولسۇن.

روزى

28. 4. 1980»

بۇ خەتنى ئوقۇپ بولۇپ مۇنەۋۋەرنىڭ بېشىدا چاقماق چېقىلغانىدەك بولۇپ كەتتى. ئۇ-

نىڭ ئىستېھزالىق ئىلكىدە كۈتكەن خېتى ئاخىر مۇشۇ بولدىمۇ؟! ئۇ ئۆزىنى تەستە تۇتىۋېلىپ ئاخىرىدىكى خەتلەرنى ئوقۇپ چىقتى.

نېمە دېگەن دەھشەت! نېمە دېگەن قورقۇنچلۇق!

ئىمزاسىز يېزىلغان بۇ 6 پارچە خەت گەپلەرنىڭ ئۇنداق - مۇنداق قويۇلۇشىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ھەممىسى ئوخشاشلا بىر مەزمۇندا بولۇپ: روزى شاڭخەيگە كەتكەندىن بۇيان مۇنەۋۋەرنىڭ ئەمەت بىلەن ئاپاق - چاپاق بولۇپ كەتكەنلىكى، ھەتتا مۇنەۋۋەرنىڭ نەچچە قېتىم ئەمەتنىڭ ياتىقىدا قونۇپ قالغانلىقى ۋە يەنە ئېغىزغا ئالغىلى بولمايدىغان رەسۋا ئىشلار يېزىلغان بولۇپ، ئاخىردا خەت يازغۇچىنىڭ بۇ ئىش بىلەن پۈتۈنلەي مۇناسىۋەتسىز ئادەملەردىن ئىكەنلىكى، پەقەتلا روزىنىڭ قولىدا داۋالىنىپ، ئۇنىڭ غەمخورلۇقىغا مۇيەسسەر بولغانلىقى، روزى بىلەن مۇنەۋۋەر ئوتتۇرىسىدىكى ئىشتىن خەۋىرى بولغانلىقى ئۈچۈنلا روزىنىڭ ھالىغا ئېچىنىپ ئۇنى ۋاقىپلاندۇرۇپ قويۇشنى توغرا تاپقانلىقى ئەسكەرتىلگەن.

ئەس - ھوشىنى يوقىتىپ ھەيكەلدەك قېتىپ قالغان مۇنەۋۋەر دەرستىن چۈشۈش قوڭغۇرىقىنىڭ ئاۋازى بىلەن تەڭ ھوشىنى يىغىپ، قولىدىكى خەتنى قاتلاپ يانچۇقىغا سالدى. ئۇنىڭ بۇلاقتەك ئېتىلىپ چىقىۋاتقان كۆز ياشلىرى ئاناردەك مەڭزىلىرىنى بويلاپ تۆۋەنگە سىرغىپ، توق كۆلرەڭ سارجا چاپىنىنىڭ مەيدىسىگە سىڭىپ كېتىۋاتاتتى. تەكشى ئۆسكەن پاقلان بىدىلەر كىشىگە ھوزۇر بېغىشلايدىغان ماي ئايلىرىنىڭ غۇر - غۇر شامىلىدا ئاستا يەلپۈنۈپ، ئۇنىڭ غۇبارسىز قەلبىگە تەسەللى بېرىۋاتقاندەك قىلاتتى.

— بۇ قانداق ئىشتۇ؟ - يول بويى ئويلىدى مۇنەۋۋەر، - روزى بىلەن ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىتىگە بۇزغۇنچىلىق قىلىپ بۇ پىتنە-پاسات ئۇرۇقىنى چاچقان كىمدۇ؟ روزىمۇ باشقىلارنىڭ چېقىمچىلىقى بىلەنلا ماڭا ئىشەنمەي مۇناسىۋەتنى ئۈزۈش قارارىغا كەپتۇ، - دېدى ئۇ ئىچىدە روزىدىن رەنجىپ، - بوپتۇ كېيىن چۈشەنگەندە ئۇ ئۆزىنىڭ توغرا قىلمىغىنىغا پۇشايمان قىلىپ قالار...»

مۇنەۋۋەر گەرچە ئۆزىنى بەزلەش ئۈچۈن شۇنداق ئويلىسىمۇ بۇ ئادالەتسىز ئىش، پەسكەشلىك بىلەن ئويدۇرۇلغان ئىغۋا ئۇنىڭ يۈرىكىنى ئېيتقۇسىز ئازابلايتتى

”روزىدىن ئاغرىنىشمۇ توغرا ئەمەس، - دېدى ئۇ بىردەمدىن كېيىن ئۆز-ئۆزىگە پىچىرلاپ، - ئۇ بىر ئوغۇل بالا تۇرسا، يۈرۈۋاتقان قىزى ھەققىدىكى مۇشۇنداق ئىپلاس گەپلەرنى ئاڭلاپ تۇرۇپ قانداقمۇ چىدىشى مۇمكىن؟ مەن ئۇنىڭغا ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ خەت يازاي. ياق! ئۇ مېنىڭ گېپىمگە ئەمدى ئىشەنمەيدۇ. مەن ئەمەت بىلەن كۆرۈشۈپ بۇ ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتاي، بەلكى ناھەق قارىلىنىۋاتقىنىم ئۈچۈن، ئۇمۇ ماڭا ھېسداشلىق قىلار. بۇ گەپلەرنىڭ يالغان ئىكەنلىكى ھەققىدە روزىغا ئەمەت خەت يازسۇن.»

مۇنەۋۋەر گەرچە ھازىر ئەمەتنى كۆرۈشنى، ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىشنى خالىمىسىمۇ، مۇشۇ گەپنىڭ ئىغۋا ئىكەنلىكىنى روزىغا چۈشەندۈرۈش ئۈچۈنلا چىشىنى - چىشىغا بېسىپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشۈم كېرەك، دەپ ئويلىدى.

قىرىشقاندەك يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان ئەمەتمۇ مۇنەۋۋەرنى ئىزدەپ چىقمىدى. شۇڭا بۈگۈن دەم ئېلىش كۈنىدىن پايدىلىنىپ مۇنەۋۋەر ئەمەتتىن ئالغان كىتابلارنى ئېلىپ، ئۇنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئىزلەپ دارىلمۇئەللىمىنگە چىقتى. ئۇ مەكتەپ دەرۋازىسىدىن ئەمدىلا كىرىشىگە بۇندىن بىر يىل ئىلگىرى مۇنەۋۋەر ئىشلەيدىغان مەكتەپتە پىراكتىكانت بولغان سۇلايمان بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. ئۇلار تېچلىق سوراشقاندىن كېيىن، مۇنەۋۋەر ئۇنىڭدىن ئەمەتنىڭ ياتىغىنى سورىغان ئىدى، سۇلايمان ئۇنى ياتاقنىڭ ئالدىغىچە باشلاپ باردى.

مۇنەۋۋەر ئەمەتنىڭ ياتىغىغا كىرىپ كەلگەندە، بىرى بىلەن ئولتۇرۇپ نىمىلەرنىدۇ يېزىۋاتقان ئەمەت چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇ مۇنەۋۋەرگە ئولتۇرۇشقا ئورۇن كۆرسۈتۈپ بولغىچە، ھېلىقى كىشىمۇ شىرە ئۈستىدىكى يېيىلىپ كەتكەن قەغەز-قەلەملىرىنى يىغىشتۇرۇپ ئۈلگۈردى.

— بۇ مېنىڭ دوستۇم، — دېدى ئەمەت ھېلىقى كىشىنى تونۇشتۇرۇپ، — ۋالى مەھكىمە كاتىبات بولۇمىدە. بۇ ئاداشنى «كاتىپ» دېگەندىن كۆرە ۋالىنىڭ ئاغزى، قۇلىقى دېگەن تۈزۈك.

ئۇلار ھەر ئىككىلىسى تەڭلا كۈلۈشۈپ كەتتى. ئاندىن ئۇ كاتىپقا قاراپ ئېيتتى:

— سەن مۇنەۋۋەرنى تونۇيسەنغۇ دەيمەن.

— مۇنەۋۋەر خانىمنى تونۇيمىز…، — دېدى، كاتىپ ھىجىيىپ، — ھەممە ئادەمنىڭ دىققىتىنى تارتىدىغان ئىككى تال چېچى بىلەن «مۇنەۋۋەر چاچ» دېسە كىم تونۇمايدۇ. ھى… ھى… ھى…

ئېچىشقان يەرگە تۇز قۇيغاندەك بولغان بۇ گەپ مۇنەۋۋەرنىڭ تېخىمۇ جىنىغا تەگدى. شۇڭا ئۇ:

— خاتا ئويلاپسىز كاتىپ، — دېدى زەردە بىلەن، — ھازىرغا قەدەر ھېچ كىم مېنى «مۇنەۋۋەر چاچ» دەپ ئاتاپ باققىنى يوق! ھەممە ئادەم تونۇپ كەتكىدەك كىشىلەرنىڭ كۆزىگە كۆپ چېلىقىپ كەتكىنىمۇ ئەمەسمەن!

— رەنجىمەڭ، — دېدى ئەمەت مۇنەۋۋەرگە قاراپ خىجىل بولغاندەك، — بۇ ئاغىنەم سەل چاقچاقچىراق.

— شۇنداقتىمۇ چاقچاق دېگەن يولىدا بولۇشى كېرەك — تە! بەزى ھاللاردا چېكىدىن ئېشىپ كەتكەن چاقچاقمۇ شۇ كىشىنىڭ ئۆزقىممىتىنى پەسلەشتۈرىدۇ، خالاس.

كاتىپ بىلەن ئەمەت بىر - بىرىگە «لىپ» قىلىپ قارىشىپ قويدى ۋە كاتىپ خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى.

كاتىپنى ئۇزۇتۇپ كىرگەن ئەمەت توك ئوچىغىنى يېقىپ، چاي دەملەشكە تۇتۇش قىلىۋىدى، مۇنەۋۋەر ئۇنى توسۇپ قويدى.

— چاينى قويۇپ تۇرۇڭ ئەمەت. سىز بىلەن بىر ئىش توغرىلىق سۆزلەشكىنى چىققان ئىدىم.

ئەمەت ئاستا كېلىپ مۇنەۋۋەرنىڭ ئۇدۇلىدىكى كارۋاتقا ئولتۇردى. مۇنەۋۋەر ئۇنىڭغا روزىدىن كەلگەن خەت ۋە قوشۇپ ئەۋەتىلگەن ئالتە پارچە خەت ھەققىدە تەپسىلى سۆزلەپ بەردى.

— توۋا… — دېدى ئەمەت ھەيران بولغان قىياپەتتە، — ئادەملەردىكى ماۋۇ ئىچى تارلىقنى. سىز بىلەن مېنىڭ ئوتتۇرامدا پەقەت ئاكا - سىڭىلدەك مۇناسىۋەتتىن ئۆزگە نىمىمۇ بولسۇن؟!

ئۇ مۇنەۋۋەرگە ئېچىنغاندەك بېشىنى سەل - پەل چايقاپ قويدى ۋە ئارقىدىنلا جىددىي سورىدى:

— ھېلىقى 6 پارچە خەت سىزدە بارمۇ؟

— بار.

مۇنەۋۋەر دەرھاللا سومكىسىدىن خەتلەرنى ئېلىپ بەرمەكچى بولدى-يۇ، بىراق ناھايىتى سەت قويۇلغان بەزى گەپلەردىن نومۇس قىلىپ توختاپ قالدى.

— مەن كۆرۈپ باقسام بولامدۇ؟

— بولاتتى، بىراق ئېلىپ چىقماپتىمەن.

— ھە، ئۇنداق بولسا بوپتۇ. ئەمەت بىر دەم تۇرۇۋېلىپ سورىدى، — ئالتە پارچە خەتنىڭ ھەممىسىنى بىر ئادەم يېزىپتىمۇ؟

— ياق. ئالتە پارچە خەتنىڭ يۈچۈركىسى ئالتە خىل.

— ھە......، — دېدى ئەمەت بىر نەرسىدىن قانائەت ھاسىل قىلغاندەك بولۇپ ۋە قوشۇپ قويدى، — خاتىرجەم بولۇڭ مۇنەۋۋەر، مەن ئەينەن ئەھۋالنى روزنىغا يازىمەن. ئىش چوقۇم ئوڭشۇلۇپ كېتىدۇ...

مۇنەۋۋەر ئەمەتنىڭ ياتىقىدىن خېلىلا يېنىكلەپ قالغاندەك بولۇپ قايتىپ كىردى، ئەتىسى چۈشتىن كېيىن مەكتەپ مۇدىرى مۇنەۋۋەرنى ئىشخانىسىغا چاقىرىپ ئون نەچچە پارچە كونۋېرتنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويۇپ تۇرۇپ ئېيتتى:

— يولداش مۇنەۋۋەر، مەن ئەركىشى بولغۇنۇم ئۈچۈن بۇ خەتلەردە يېزىلغان مەسىلىلەر ئۈستىدە سىز بىلەن يۈز — تۇرانە سۆزلىشىش ئانچە مۇۋاپىق بولمايدىكەن، خەتلەرنى ئوقۇپ چىقىپ ئۆزىڭىزدە قانچىلىك مەسىلە بارلىقىنى يېزىپ تاپشۇرۇڭ.

باش — ئاخىرى يوق بۇ گەپتىن گاڭگىراپ قالغان مۇنەۋۋەر قولىنى ئاستا خەتلەرگە ئۇزاتتى.

ئاھ!... قىسمەت، بىچارە قىزنىڭ پېشانىسىگە يەنە نىمىلەرنى پۈتمىۋاتىدىغانسەن؟!

خەتتىكى بەزى ھاقارەتلەر ئۆتكەندە روزى قايتۇرۇۋەتكەن خەتلەردىكى گەپلەر بىلەن ئوخشاش بولۇپ، بۇ خەتلەرمۇ ھەممىسى نامسىز ئىدى، ئوخشىمايدىغان يېرى: "مەكتەپ ئەۋلات تەربىيىلەشتىن ئىبارەت مۇھىم، ئۇلۇغ ۋەزىپىنى ئۈستىگە ئالغان ئورۇن بولۇپ، بۇنداق ئورۇندا مۇنەۋۋەردەك ئەخلاقىي جەھەتتە چىرىكلەشكەن ئادەمنىڭ ئىشلەش سالاھىيىتى يوق! ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئاتا — ئانىسىمۇ بۇ ئوقۇتقۇچىدىن ئىنتايىن نارازى! قاتتىق چارە كورۈشنى تەلەپ قىلىمىز» — دېگەندەك گەپلەر يېزىلغان ئىدى.

ئۈستى — ئۈستىلەپ كەلگەن بۇ ئېغىر ئەلەمدىن يۈرىكى يېرىلغاندەك بولۇپ كەتكەن مۇنەۋۋەر يىغلىغان پېتى مۇدىر ئىشخانىسىدىن چىقىپ كەتتى.

ھەش — پەش دېگىچە بۇ گەپلەر ئوقۇتقۇچىلار ئارىسىدا ئېغىزدىن — ئېغىزغا كۆچۈپ يۈرۈشكە باشلىدى.

بەزى ئوقۇتقۇچىلار: "مۇنەۋۋەر ئۇنداق قىز ئەمەس، ئۇنىڭ ئائىلە تەربىيىسىمۇ بەك ياخشى، ئۆزىنىڭ ياشلىقىغا قارىغاندا تىرىشچان، سىنىپىدىكى ئوقۇغۇچىلارمۇ ئۇنىڭدىن بەك رازى ئىكەن» دېيىشسە، بەزىلىرى: "ھېلىقى گېپى چىققان ئەمەت دېگەن كۈندە دېگۈدەك ئۇنى ئىزدەپ چىقىپ يۈرگەن ئەمەسمىدى، مۇنەۋۋەرنىڭ ئۆتىدىغان دەرسلىرىنىمۇ شۇ ئەمەت تەييارلاپ بېرەرمىش، ئەيىپ ئۆزىدە بولمىسا، گەپ دېگەن بىكاردىن چىقمايدۇ — دە! قىز بالا تۇرۇپ ئۆزىنىڭ ياتىقىغا نېمە دەپ چىقىدۇ زادى؟!» دېيىشەتتى، بولۇپمۇ: " ۋاي، بۇ كېيىن چىققان مۈڭگۈزنىڭ ھالىنى كورۈڭ، ھازىر قۇلاقنى پوش دېمەيدىغان بولۇپ كەتتى، تېخى بەزى سىنىپتىكى يۈزسىز ئوقۇغۇچىلار مەكتەپ تەشكىلىگە بىزنىڭ ئەدەبىيات دەرسىمىزنى مۇنەۋۋەرخانىم بەرسۇن، دەپتىمىش» — دەپ غۇدۇراپ يۈرۈيدىغانلارنىڭ ئېغىزىغا تۇتقۇچ بولۇپ كەتتى، ھەممىدىن بەك مۇدىرنىڭ ئايىلى تەتۈر قارايدىغان بولۇپ قالدى.

مۇنەۋۋەر بىر نەچچە قېتىم مۇدىر بىلەن بۇ

www.uyghurkitap.com

ئىش توغرىلىق سوزلەشمەكچى بولۇپ كىرگەن بولسىمۇ، مۇدىر قانداقتۇ بىر ئىشلارنى باھانا قىلىپ ئۇنىڭ بىلەن سوزلىشىشنى رەت قىلدى.

«كوتىرەلمىسەڭ ساڭگىلىتىۋال» دىگەندەك بىرەر ئايدىن كىيىن مەكتەپتە: «مائارىپ ئىدارىسىغا مۇنەۋۋەرھەققىدە بىر مۇنچە نامىسىز خەتلەر كەلگەن ئىكەن، شۇڭا مەكتەپكە تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى چىقىپتۇ» دىگەن گەپلەر پەيدا بولدى، لېكىن بۇ خىزمەت گۇرۇپپىسىدىن ھىچكىممۇ مۇنەۋۋەر بىلەن سوزلىشىپ باقمىدى.

بىر ياخشى نىيەتلىك ئوقۇتقۇچىنىڭ مەسلىھەتى بىلەن مۇنەۋۋەرمائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقىنى ئىزدەپ كىردى، ئۇ باشلىققا ئەھۋالىنى ئەمدىلا ئېيتىشقا تەمشىلىۋىدى، باشلىق ئۇنىڭ ئۇستى - بېشىغا بىر قۇر قاراپ چىققاندىن كىيىن، دەرھال بېرىپ يېرىم ئوچۇق تۇرغان ئىشىكنى يوغان ئېچىۋىتىپ كېلىپ:

— بۇ ئەھۋاللارنى ئىگىلەشكە مەخسۇس خىزمەت دۇيى چىقارغان. شۇلارنىڭ ئىگىلىگەن ئەھۋالىغا قاراپ بىر نىمە دەيمىز، شۇڭغىچە خاتىرجەم ئىشلەپ تۇرۇڭ، - دىدى.

ئۇمىتسىزلىك ئىچىدە قايتىپ كېلىۋاتقان مۇنەۋۋەر ئويىگە قايرىلىدىغان كوچا ئېغىزىدا كاتىپ بىلەن ئۇچرۇشۇپ قالدى.

—مۇنەۋۋەر خانىم ،-دىدى كاتىپ ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ بوشراق ئاۋاز بىلەن، - پۈتۈن ئەھۋالىڭىزدىن خەۋەر تاپتۇق،روزىمۇ ۋاپاسىزلىق قىلىپ سىزنى تاشلىۋېتىپتۇ، مەكتەپتىمۇ كۆڭلىڭىز تەس بولۇپ قاپتۇ، شۇڭا مەسلىھەتلەشكەندىن كىيىن، ئەمەت ئوغۇل بالىچىلىق قىلىپ سىز بىلەن توي قىلماقچى بولدى··· قانداق؟ بۇنىڭغا نىمە دەيسىز كىن؟گەپ «ھورى ئىچىدىلا» توگەيدۇ، بولمىسا ئىش-نىڭ ئاخىرىدىنى تەسەۋۋۇر قىلماق قىيىن ··· شۇنىمۇ ئېيتىپ قويايكى : ھازىر كىردىم ۋالىغا سىز توغرىلىق كەلگەن نامىسىز خەتلەر ئاز ئەمەس ······

كاتىپ مۇنەۋۋەرنىڭ كوزىدىكى مەغرۇر تىكىلىدى ۋە يەنە كورەڭلىك بىلەن داۋام قىلدى:

— بىز پەقەت سىزگە ئىچىمىزنى ئاغرىتىپلا شۇنداق قىلىۋاتىمىز . سىزگە جەمىيەتتە يۈز - ئابروي لازىمدۇر ؟

— يۈز-ئابرويىمغا نۇقسان يېتىدىغان ھىچ ئىش قىلغىنىم يوق ! ،- دىدى مۇنەۋۋەر غەزەپ بىلەن،- پەسئەتە - ئىغۋا ھىچ قاچان ھەقىقەت ئالدىدا پۇت تىرەپ تۇرالىغان ئەمەس! مېنىڭ جىنىمدىنمۇ بەكرەك ئاسراپ كەلگەن پاك ۋىژدانىم ھامان بىر كۈن ھەقىقەت ئالدىدا گۇۋالىقتىن ئوتىدۇ! ئىچى قوتۇرلارنىڭ نومۇسسىزلارچە توقىغان توھمەتلىرى ئۇلارنى چوقۇم جان ھەلقۇمىدىن بوغىدۇ!

مۇنەۋۋەر شۇ گەپلەرنى دىدى - دە، «تاق-تاق» دەسسىگىنىچە كېتىپ قالدى . ئۇنىڭ كەينىدىن قاراپ قالغان كاتىپ ھوقۇشىنىڭكىدەك كوزلىرىنى ئۇنىڭدىن ئۇزمەي چىشلىرىنى غۇچۇرلاتتى.

مۇنەۋۋەر ئويىگە كىرگەندىن كىيىنمۇ كاتىپنىڭ گەپلىرى ئۇنىڭ يۈرىگىنى موجۇپ زادىلا ئارام بەرمىدى .

«ئەمەت ئوتكەن كۈنى شۇنداق ياخشى گەپلەرنى قىلغان ئىدى، -دىدى ئۇ ئوز-ئوزىگە پىچىرلاپ،- نىمە ئۈچۈن ئەمدى كاتىپ بۇنداق دىيىشكە پېتىندۇ ؟ ئەگەر ئۇلار راستىنلا شۇنداق مەسلىھەت قىلىشقان بولسا ، نىمە ئۈچۈن ئەمەت روزىنىڭ دوستى تۇرۇپ ئۇنىڭ كوڭلىنى ئايىمايدۇ ؟ دوستلۇق بۇرچى دىگەن مۇشۇنداق بولامدۇ ؟ مەن ئە-

مه ت بىله ن سۆز لۆشىشىم كېره ك!» ئۇ شۆلارنى ئويلىدى ـ ده ، ئه مه تنىڭ يا تىغىـغا قـا راپ ما گدى .

ئۇ يا تا قنىڭ ئا لد ىغا كېلىشىگىـلا يـا تـا ق ئىچىد ىن چىققان قا تتىق كۆلكه ئاۋازى بىله ن قه د ىمىنى توختا تتى ، ناماز شام ۋا قتى بو ـ لۇپ قا لغا چقا ، ئه ترا پىمۇ خېلى جىـم ـ جـىت ئىدى. ئه گه ر باشقا ئا دەم بولۇپ قا لسا كىرـ مه ي، دىگه ن ئوي بىله ن مۆنه ۋۋه ر ئىشىكنىڭ قىل سوره تكه ند ه ك يېرىلغان يۇچىغىد ىن يا ـ تاق ئىچىگه قا ر ىدى . ئۇ په قـه ت شـىره نـىڭ بىر چېتىد ىلا ئولتۇرغان كا تىپنى كوره لىدى .

ــ تا زا قىزىق گه پ قـىلىدىغـا ن ئـا داش جۆمۇ سه ن؟ـ دىدى كا تىپ كۆلكىسىنى تـه سته توختۇتۇپ،ـ ئه گه ر ئىش كوڭۆلـدىكىده ك بوـ لۇپ قا لسا بۇ قېتىم ئېلان قىلىنغان دا ستا نىڭـ نىڭ قه له م هه ققى مېنىڭ بولـىدىغۇ دەيمه ن.

ــ چا تاق يوق ! مۆنه ۋۋه رنىلا ئېلىۋا لسام، پۈتۈن شىنجا گدا ، سه ن ئه مـه س ، مـه ن دەپ يۈره تتىم ـ ده، ره قىپلىرىمىمۇ ئا غزىنى ئېچىپ قېلىشا تتى ...

بۇ بوغۇق ئاۋاز ئه مه تنىڭ ئىدى .

ــ روزى دىگه ن قا قۋا شنىمۇ تا زا ئـه پلىـ دۇق ، بىراق ئۇنىڭغا ئۇۋا لمۇ قىلدۇق ـ ته !ـ دىدى كا تىپ بىر رۇمكىنى ” غۇرتتىده « ئوتلىـ ۋىتىپ . ـ جاها ندا ئا ده مله رها مان بىر لىرىنىڭ يىـغىسى به د ىـلىگـه كـۆ لـۈپ كه لگه ن،ـدىدى ئه مه ت خىقىراپ،ـ ئه گه ر روزى يىغلىمىسا ، مه ن قا نداق كۆلــمـه ن ؟! ها ...ها ... ها

”ئه سلى ئىش مۇنداق ئىكه ن ـده!«دەپ ئويـ لىدى مۆنه ۋۋه ر يولدا كىرگـىچه ۋه ئـوزىدىن ئه مه تنىڭ روزىنىڭ ئادرىسىنـى نـىمـه دەپ ئا لغا نلىغىنى ، كا تىپ بـىله ن يـېزىۋا تـقـا ن نه رسىله رنى مۆنه ۋۋه رنى كورۇپ قا نداق تىزـ لىكته يېغىشتۇرىۋه تكه نلىگى قا تـا رلـىقلا رنـى ئه سله پ ئىشنىڭ تېگى ـته كـتىگـه يـه تكه نده ك بولدى .

ئۇ ئه تىسى مه كته پكه چىقىپ ئىككى سا ئه ت ده رسنى ئوتۇپ بولۇپلا قا يتىپ كه لدى ـده، ئۇ ـ دۆل كېرىم ۋا لىنىڭ ئىشخا نىسىغا كىردى .

مۆنه ۋۋه ر ئه مدىلا ئوزىنـى تـونۇشتـۇرۇپ بولۇشىغا ۋا لى جىددى بىر ئىش بىله ن سىرتـ قا چىقما قچى ئىكه نلىگىنـى ، ها زىـر ۋا قتـى يوقلىغىنى ئېيتتى .

”مه ن بىر ۋابا ئىلاهى بولۇپتىمه ن ـ ده،ـ ئويلىدى مۆنه ۋۋه ر ۋا لى ئىشخا نىسىدىن قا يـ تىپ چىقىۋىتىپ،ـ ئه مدى قـا نـداق قـىلىشىم كېره ك؟ نىمه ئۈچۈن ئوغۇل بالا بولۇپ قا لـ مىغا ند ىمه ن ؟ ها زىر هه ممه ئا دەم مه ن بىله ن سوزلىشىشتىن قېچىۋا تسا ، بۇسۇيىقه ستنى پىـ لانلاۋا تقا ن ئه مه ت بىله ن كا تىپ ئىكه نلىگىنى هېچ كىم بىلمىسه ... هه ي ... هىچ كـىم مېنى ئوزه مده ك ۋه ئا پا مده ك تولۇق چۈشه نمه يدۇ ـ ده !...«

ئۇ كېچىچه ئويلاپ ئۇنى هـه ممه ئا ده منىڭ تونۇشىغا سه ۋه پچى بولغان ۋه بۇگۈنكى كۈنـ ده هه ممه ئا ده منىڭ قېچىشىغا سـه ۋه پچى بوـ لۇۋا تقان ئۈزۈن، قارا ئىككى ئورەم چېچىدىن كېچىش قارارىغا كه لدى .

ئۇ ئـه تىسى ده رسى يوقـلـغىنـى بىله تتى، شۇگا ئه تىگه ندىلا ”خىزمه ت ئوته ش بـىنا سى« ته ره پكه يول ئا لدى . ئۇ سه تراچخا نىغا كىـ رىپلا 3ـنۇمۇرلۇق پىشقه دەم خه نزۇ ئـۇستىنىڭ ئا لدىغا كېلىپ ، چېچىنى كېسىپ ئوغۇلچه يا ـ ساپ قويۇشنى ئىلتىماس قىلدى .

ــ ئه ي ـ يا ،ـ دەپ كه تتى سه تىراچ ئا ـ يـال ئـۇنىڭغا ئـه جـه پلـىنـىـپ قـاراپ ، ـ قىزچـا ق ، مـۇشۇنـداق چىرا يلىـق چـا چنى نىمه ئۈچۈن كه ستۈرىسىز ؟ ئـوزىگىزگه به كمۇ يارىشىدىكه نغۇ ؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

سەتىراچ ئۇنىڭ «ماقۇل كەستۇرمەي» دىيىشىنى كۈتكەندەك، ئۇنىڭغا تىكىلدى.

— كەستۇرمەن، — دىدى مۇنەۋۋەر بوش ئەمما قەتئىي قىلىپ.

باشقا سەتىراچ ئۇستىلارمۇ، چاچ ياسىتىۋاتقان كىشىلەرمۇ غۇل ـ غۇلا قىلىشقا باشلىدى.

— ھەي، ھازىرقى ياشلار ـ زە گۈزەللىكنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ ـ دە، ـ دىدى بىرسى چوڭقۇر ئەپسۇسلىنىپ.

— ئېشەك ئېشەكتىن قالسا قۇلىقىنى كەس دىگەن شۇ، چاچ بۇدرە قىلدۇرۇشتا بىر ـ بىرىنى دوراۋاتىدۇ بۇ ياشلار، ـ دىدى يەنە بىرسى زاڭلىق قىلىپ.

— بۇ قىز ئالجىپ قاپتۇ، ـ دىدى بىرسى كۈلۈپ. توت ـ بەش يەلەن تەڭلا ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كۈلۈشۈپ كەتتى.

مۇنەۋۋەر ئالدىدىكى پۈتۈن تام ئەينەككە قارىغان پېتى «لام ـ جىم» دىمەي ئولتۇرىۋەردى.

سەتىراچنىڭ قولىدىكى قايچىنىڭ «شىرت» قىلغان ئاۋازى بىلەن تەڭ مۇنەۋۋەر شۇنداق دەھشەت ۋاقىردۋەتتىكى، سەتىراچ قولىدىكى قايچىنىڭ يەرگە چۈشۈپ كەتكەنلىكىنىمۇ تۇيماي قالدى.

— ئاھ ... ئادالەتسىزلىك !!!

سەتىراچخانىنىڭ ئىچىدە مۇنەۋۋەرنىڭ ئۈن سېلىپ يىغلىشىدىن ئۆزگە نە تاۋۇش، نە شەپە ئاڭلانمايتتى. پەشقەدەم ئايال سەتىراچ ئۇنىڭ يۈرەك دەردىنى چۈشەنگەندەك، بىردەم ئۇنىڭغا قاراپ تۇرغاندىن كېيىن ئۇنىڭ چېچىنى چىرايلىق قىلىپ ئوغۇلچە ياساپ قويدى، ئاندىن ئۇنىڭغا يەتكىچە دەرت ـ ئەلەم ئاتا قىلغان بۇ ئۇزۇن چاچنى ئاۋايلاپ قەغەزگە ئوراپ ئۇنىڭغا تەڭلىدى:

— مەڭ سىڭلىم، چېچىڭىزنى ئالغاچ كېتىڭ.

ياغلىقىنى چىڭ چىگىپ يولدا قانداق ماڭغانلىقىنى بىلمەيكەلگەن مۇنەۋۋەر ئىشىكتىن كىرىپلا ئاپىسىنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى ئېتىۋەتتى.

— غەيرەتلىك بولۇڭ قىزىم، ـ دىدى ئانا ياغۇردەك قۇيۇلۇۋاتقان كوز ياشلىرىنى ئاران توختىتىپ.

— ھايات مانا شۇنداق رەھىمسىز. ئۇ ئاجايىپ قىيىن سۇئاللار ئارقىلىق كىشىلەردىن ئىمتىھان ئالىدۇ. مانا شۇ ئىمتىھاندىن ئۆتەلىگەن كىشىلا ھاياتتىن ئۆز قەدرىنى تېپىپ ياشىيالايدۇ ...

ئانا مۇنەۋۋەرنىڭ كوكرىكىنى ئاۋايلاپ تاڭدى ـ دە، ئۇنىڭغا ئىنىسىنىڭ بىر قۇر كىيىمىنى كەيدۈرۈۋېتىپ ئېيتتى:

— تازىمۇ چىرايلىق ئوغۇل بالا بولدىڭىز قىزىم. ئەمدى بېرىڭ.

× × ×

مۇنەۋۋەرنىڭ ھىكايىسىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ ھالىغا ئېچىنىپ، ئىچ ئاغرىتقان ۋالى ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ يىغىدىن قىزىرىپ كەتكەن كوزلىرىگە ئاتىلارچە مېھرىۋانلىق بىلەن تىكىلىپ ئېيتتى:

— رەنجىمەڭ سىڭلىم، بۇنىڭدا شەخسەن مېنىڭمۇ مەسئۇلىيەتسىزلىكىم بار ئىكەن. بىز بۇ ئىشنى چوقۇم ئېنىقلايمىز. پىتنە ئىغۋاچىلارنى چوقۇم تېگىشلىك جازاغا تارتىمىز. سىزنىڭ قانۇنىي ھوقۇقىڭىزنى قوغدايمىز!

مۇنەۋۋەر ئورنىدىن تۇرۇپ شارپىسىنى يەنە كىرگەن ۋاقتىدىكىدەك ئوراپ، شەپكىنى چوكۇرۇپ كىيىپ مېڭىشقا تەمشەلگەن ئىدى، ۋالى ئۇنى توختۇتۇپ تۇرۇپ ئېيتتى:

AltunOq

ئانا قەلبى

(نەسىر)

ئادالەت ھېيىبۇللا

ھەي قەلبىمنۇر! ياق، سېنىڭ ئىسمىڭ قەلبىمنۇر بولغىنى بىلەن قەلبىڭ نۇرلۇق ئەمەس، بەلكى ۋىژدانسىزلىق، ۋاپاسىزلىق ھەم ئەخلاقسىزلىقنىڭ يىركىنىشلىك تۇمانلىرى بىلەن قاپلانغان.

بۈگۈن - يېڭى يىل بايرىمى. ئۆيۈڭگە چاقىرغان مېھمانلىرىڭنى ئەركىن - ئازادە ئولتۇرۇپ، قورۇنماستىن داستىخاندىكى تولۇپ - تاشقان ھەر خىل نازۇ - نېمەتلەرنى ئېلىشقا زورلاپ، سەن ئۈچۈن مۇشەققەتتە پۈكۈلگەن قەددىنى ئىگىپ، سېخىلىق، مېھرىبانلىق نۇرلىرى يېغىپ تۇرغان چىرايىنى گۈلدەك ئېچىلدۇرۇپ، خۇشال - خۇرام ساھىپخانىلىق قىلىۋاتقان ئاناڭنى شۇ سورۇن گۈزەللىرى ئالدىدا ئەرزىمەس بىر ئىش ئۈچۈن مەنسىتمەسلىك كەيپىياتىدا قوپاللىق بىلەن سىلكىدىڭ. مېھمانلىرىڭ بەھرىمەن بولغان يېقىملىق سۆزلىرىڭدىن، قىزغىن مۇئامىلەڭدىن ئاتا - ئاناڭ ياكى قېرىنداشلىرىڭ تەڭ بەھرىمەن بولسىچۇ كاشكى!... مانا ئاناڭنىڭ گۈلدەك ئېچىلىپ تۇرغان چىرايى ئۈششۈك تەككەن يوپۇرماقتەك سولغۇن ھالدا چىقىپ كەتتى. سەن كەينىدىن چىقتىڭ. ئۇنىڭ بۇنىدىن بۇرۇنقى ياكى ھازىرقى مالامەتلىرىڭدىن جاراھەتلەنگەن يۈرىكىگە مەلھەم بەرگىلى چىقتىڭمۇ؟ ياق، ئۇنىڭغا ئەمدى مېھمانلىرىڭ ئالدىغا كىرمەسلىكىنى جېكىلەپ قويغىلى چىقتىڭ. بۇ شىپالىق مەلھەم ئەمەس، بەلكى جاراھەتنى تېخىمۇ دەھشەتلىك ئېچىشتۇرىدىغان زەھەرلىك دورا. بىچارە ئانا بۇ جىگىدەلەش، سىلكىشلىرىڭدىن پەرزەنتىنىڭ باشقىلار ئالدىدا ئۆز ئانىسىدىن نومۇس قىلىۋاتقانلىقىنى سەز-

---

— ئوقۇغۇچىلىرىڭىز ئالدىغا يەنىلا ئۆز كىيىمىڭىز بىلەن كىرىشىڭىزنى ئۈمىت قىلىمەن، مائارىپ سېپىدە بىر ياخشى باغۋەن بولۇپ ھالال ئەجرىڭىزنىڭ مېۋىسى بىلەن ئۆز ئەقىدىڭىزنى ئاقلىشىڭىزغا تىلەكداشمەن!

— رەھمەت! - دېدى مۇنەۋۋەر بوش ئەمما ۋەزمىن ئاھاڭدا. ئۇنىڭ ئوچۇق تۇرغان دەرىزىدىن سىرتقا تىكىلگەن كۆزلىرى قۇياش نۇرىدا تاۋلىنىپ تۇرغان قەدىم شەھەرنىڭ كىشى قەلبىنى ھاياجانغا سالغان گۈزەل مەنزىرىسىنى ئەمدىلا كۆرۈۋاتقاندەك، ئۆزىنىڭ پارلاق ئىستىقبالى مانا شۇ گۈزەللىك ئىچىدە ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈۋاتقاندەك، بەخت نۇرىدىن چاقناپ كەتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دى ـ دە ، خورلىنىش ئىچىدە يوردىگى ۋەزدانىمىز لىق ، ۋاپاسىز لىق خەنجىرى بىلەن تىلىندى . شۇ تاپتا ئۇنىڭ كوزىدىن بولدۇقلاپ ئىقىۋاتقان ياش ئەمەس ، تىلىنغان يۈرەكتىن چىققان قانىنىڭ سىرتقا ئۇقچۇپ چىقىشى ئىدى! ئەي دوست، بۇ سەن ئۈچۈن ياكى ساڭا ئوخشاش ئاز ساندىكىلەر ئۈچۈن ئەرزىمەس بىر ئىش بولۇپ تۇيۇلمىدىغاندۇ؟ لېكىن، شۇنى بىلىشىڭ كېرەككى، بىر تامچە سۇ دىمۇ قۇياشنىڭ ئەكسىنى كورگىلى بولىدۇ. "ساتمىدا چىققىنى سورۇندىن چىقىپتۇ» دىگەن گەپ بار ئەمەسمۇ. ئانا كوڭلى نازۇك، لېكىن بۇ كوڭۇل ناھايىتى كەڭ ھەم يۇمشاق بولۇپ، سەۋر دەريا سىدىن سۇ ئىچىپ، مۇنبەت تلەشتۇرۇلگەن يەرگە ئوخشايدۇ. بۇ يەرگە قۇرىماس، پۈتمەس ـ تۈگىمەس ئارزۇ ـ ئۈمىت گۈللىرىنى ـ تېرىدۇ. گۈللەر ئېچىلغۇدەك بولسا، بۇنىڭ خوش پۇراقلىرىدىن شۇنچە ھوزۇرلىنىپ كىتىدۇ ھەمدە ئۇ گۈللەرنىڭ تۇزۇپ كەتمەسلىگىنى ئويلايدۇ .

شۇ تاپتا ئانا ئوتكەن ئىشلارنى ئەسلىگىنىدە ، بۇ گۈللەرنىڭ بارا ـ بارا سولۇشۇپ كېتىۋاتقانلىغىنى سىزىۋاتىدۇ . ئەي دوست ، سەن قەلبىڭدىكى نۇرلارنى چاچقان بولساڭ بۇ گۈللەر قۇرىماي ، ياشناپ كەتكەن بولاتتى . ياق سېنىڭ قەلبىڭدە نۇر يوق ! بۇ گۈللەرنى ئېچىلدۇرۇش ياكى خازان قىلىش پەرزەنتكە باغلىق ئىدى . بۇنى سەن ئوزەڭنىڭ ئىنسان بالىسىغا خاس بولغان ئەقلىڭ ، پەزىلىتىڭ ، ساپ ۋىزدانىڭ، ئىنساۋىڭ ، ۋاپادارلىغىڭ بىلەن ئورۇنلايتتىڭ. لېكىن، سەن ئۇنىڭ ئەكسىنى قىلىۋاتىسەن . ئانىڭ سەندىن مۇشۇنى كۈتكەنمىدى ؟! سەن ئەمدىلا يورۇق دۇنياغا كوز ئاچقىنىڭدا ئاتا ـ ئانىڭ شۇنچە خوشال بولۇپ، "ئويىمىزدە بەخت گۈلى ئېچىلدى . نۇرلۇق چىراق ياندى » دەپ قەلبىڭنىڭ نۇرلۇق ئالى پەزىلەتلەر بىلەن تولغان بولۇشىنى ، كەلگۈسىدە باشقىلار ئۈچۈن نۇر ۋە ئىسسىقلىق بېرىشىڭنى ئۈمىت قىلغان ئىدى . ئانىڭ قايناق مېھرى بىلەن ھەر سائەت، ھەرمىنوت ساڭا بېقىپ، سانسىز تۈنلەرنى بوشىگىڭ بېشىدا ئۇيقۇسىز ئوتكۈزدى . ئىسسىق قانلىرىنىڭ جەۋھىرى ـ ئاق سۈتىنى بېرىپ سېنى ئوزۇقلاندۇردى . سېنىڭ كەلتۈرگەن مالامەتلىرىڭنى پەقەت ۋە پەقەت ئېغىر كورمەي پۈتۈن ۋۇجۇدىنى، ياشلىغىنى، كۈچ ـ قۇۋۋىتىنى ، ئېقىل ـ پاراسىتىنى ساڭا تەقدىم قىلدى . مانا سەنمۇ چوڭ بولدۇڭ ، ئانىڭ ساڭا قاراپ زوقلىناتتى. ئۈمىت ـ ئارزۇلىرىنى تېخىمۇ كۈچەيتەتتى . مانا ، سەنمۇ ئوسۇپ ۋايىغا يەتتىڭ . سەن ھازىر ھىچنىمىنى بىلمەيدىغان بالا ياكى تەنتەك ئۈسمۈر ئەمەس . بەلكى ئانىڭنىڭ كۈتكىنىنى بىر ـ بىرلەپ ئورۇنلاشقا قادىر بولغان جۇشقۇن بىر ياش، سەن جەمىيەتنىڭ بىر ئەزاسى بولۇپ ، قالدىڭ تېخنىكومنى پۈتتۈرۈپ ، خىزمەت قىلىۋاتىسەن . ئەتىگىنى ئىرىنچەكلىك بىلەن ۋاقچى تۇرۇپ چوڭ ئەينەكنىڭ ئالدىدا بىرەر سائەت ھايال بولىسەن ـ دە، سومكاڭنى بىلىگىڭگە ئېسىپ ، تاراقلاپ ئىدارىگە ماڭىسەن. چۈشتە خالىساڭ كېلىسەن ، بولمىسا دەم ئېلىش ۋاقتىڭنى دوستلۇرۇڭ بىلەن ئوتكۈزىسەن . كەچتە كېچىكىپ كېلىسەن ـ دە، ئاناڭنىڭ ئوي ئىشلىرىنى ھاسىراپ ـ ھومىدەپ ، ئورە تۇرغىچىلىگى قالمىسا ئولتۇرۇپ ، ئولتۇرغىچىلىگى قالمىسا ئومۇلەپ قىلىۋاتقان ھالىتىنى كورسەڭمۇ ۋىزدانىڭ بىلەن : "ئانا مەن كەلدىم ، سەن ئاـ جىز ، ياشىنىپ قالدىڭ ، ئەمدى ئەۋارى بولماي ئارام ئال ، ئەكە سۇپۇرگىنى ، ئەكە چومۇچنى ......» دىمەيسەن . قاپىغىڭ تۈرۈكلۈك ، يەنە مېھمانخانىدىكى چوڭ ئەينەكتە چاچ مېيى بىلەن قېنىق پاقىرتىلغان بۇدۇر چاچلىرىڭ، پەداز بىلەن ئاقارتىلغان چىرايىڭ ، يېڭى پوسۇندا پۈزۈر كىيىنگەن زىبا تۇرقىڭ ئوز ئەكسىنى تاپىدۇ . بىر

دەم يۇمشاق تاۋار كورپىدە يانپاشلاپ چېكى يوق خىيال دېڭىزىدا ئۈزۈپ كېتىسەن، دىيىشىپ قوي ـ
غاندەك دوستلىرىڭىزنىڭ بىرەرسى كېلىدۇ ـ دە ، يا كىنو ، تىياتىرغا ياكى كەچلىك ئولتۇرۇشلارغا
ماڭىسەن، دەم ئېلىش كۈنلىرىدە بۇگۈنكىدەك ئويۇن دەبەزمە، بولمىسا تاشقىرىدا دوست تارتىشلار، ئايىدا
ئالغان مۇئاشىڭ ئۆزەڭنىڭ ئىختىيارلىغىڭدىكى سودىدىن ئاشماي ، دىگەندەك ئوتىدۇ . ئاتا ـ
ئانانىڭ بۇنىڭدىن رەنجىمەمدۇ ؟ ئەلۋەتتە رەنجىيدۇ . پەرزەنتلىرىنىڭ كەلگۈسى ھەققىدىكى غەم ـ
غۇسلىرىدىن ۋاقىتسىز باشلىرىغا قىرو چۈشكەن ، كوزلىرى نۇرسىزلانغان ئاتا ـ ئانا بەزى ۋا ـ
قىتلاردا ئۆزلىرىنىڭ شۇنچە ئۈنۈملۈك ئۇسۇللار بىلەن قىلغان نەسىھەتلىرىنىڭ ئىچ ـ باغرىنى
يېرىپ چىققان پەرزەنتلىرىگە ھىچ كار قىلمىغانلىغىدىن ھەسرەتلىنىپ، ئامالسىزلىقتىن يوشۇرۇن
ھالدا كوزلىرىنى ياشلايدۇ . يەنىلا سەۋرچانلىق بىلەن "پەرزەنتلىرىم بىر كۈن بولمىسا يەنە
بىر كۈنى ئىنساۋىغا كېلىپ قالار» دىگەن نىيەتتە ئۈمىتچىرىغىنى ئوچۇرمەي،
ئۆزلىرىنى بەزلەپ تۇرىدۇ . ئۇلار نە قەدەر باغرى كەڭ ، سەۋرچان ـ چىدامىلىق ، ئۈمىتۋار كىـ
شىلەر ـ ھە ! ئەي نادان. لېكىن، سەن بۇ ئۈمىت چىرىغىنى سوغۇق بوران چىقىرىپ ئوچۇرىمەن
دەيسەن . ئاناڭ تاغۇ ـ تاشلارنى ئېرىتكەندەك ياخشى گەپلەر بىلەن نەسىھەت قىلىپمۇ نەتىجە ھا ـ
سىل قىلالمىدى . ئەمدى ھاردى ھەم خىجىل بولدى . چىڭ يېرىگە كەلگەندە بىشەملىك بىلەن
جاۋاپ قايتۇرۇپ ، "ئولۇۋالىمەن» دەپ تەھدىت سالاتتىڭ . ھاياسىزلارچە كوزلىرىڭنى چەكچەي ـ
تىپ ئۇنىڭغا قادىلاتتىڭ ... ئانا ئېچىناتتى ، يۈرىگى قاخشايتتى . مانا بۇگۈن كەچ يەنە نومۇس ـ
سىزلىغىڭنى قىلدىڭ . ئانا بۇگۈنكى كەچقۇرۇنلۇق ئولتۇرۇشقا بېرىشىڭنى رەت قىلدى ، بۇ تۈنجى
قېتىمقىسى ئەمەس ئىدى . لېكىن سەن نوچىلىق ، گەپدانلىغىڭ بىلەن رەددىيە بېرىپ ماڭماقچى
بولدۇڭ . ئانا چىرايلىق ئوتۇنۇش پۈزىتسىيىسىدە ئالدىڭنى توستى. سەن يۈزسىزلەرچە ئاناڭنىڭ
شۇ ئېزىز مەيدىسىگە ئىپلاس قولۇڭنى تەككۈزۈپ ، زەرپ بىلەن ئىتتىرىۋەتتىڭ ، بۇ زەربىدىن
ئاناڭ قاتتىق خورلاندى ـ دە ، ئۆزىنى بىر نەچچىنى كاچا تىلىۋەتتى . سەن يەنىلا ئىرەڭسىمەي
تۇردۇڭ ، ئانا ئۆزىنىڭ قەدىر ـ قىممىتى ، ئىززەت ـ نەپسىنىڭ ئۆز پەرزەندىنىڭ ئايىغىدا دەپ ـ
سەندە بولۇۋاتقانلىغىدىن تېخىمۇ خورلاندى . ئانا ئۆز ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا قولىنى ساڭا ئۇ ـ
زاتتى ـ يۇ، يەنە چىدىمىدى بولغاي ، تارتىۋالماقچى بولۇپ تۇرۇشىغا، سەن كوڭلى قارا ئۇنىڭ قو ـ
لىنى ، شۇ مۇبارەك قولىنى كاپ قىلىپ تۇتۇۋالدىڭدە ، رەھىمسىزلەرچە قايرىۋەتتىڭ . ئانا ئې ـ
چىنىشلىق ھالدا چىقىراپ تولغۇنۇپ يەرگە يىقىلدى .

ئۇ ئېچىنىشلىق نالە قىلىپ يۇمۇلايتتى. مېھىرلىك كوزلىرىدىن ئاققان ياش سەل بولۇپ ،
دەردى ـ ئەلەم ، خورلىنىش بىلەن تولغان كوكسىنى بوشىتىدىغاندەك تۇيۇلاتتى. ئانا دەھشەت
بىر چىقىرىدى ـ دە ، جىم بولۇپ قالدى . ئۇنىڭ كوزلىرى چىڭ يۇمۇلغان ، چىشلىرى بىر ـ
بىرىگە مەھكەم كىرىشىپ كەتكەن ئىدى . بۇ ھالدىن قورقۇپ كەتكەن بىچارە نارسىدە ئۇكىلىرىڭ
ئانىنىڭ بېشى ـ ئايىغىدا پەرۋانىدەك چوگۈلەپ "ۋاي ئانا ، جېنىم ئانا ! كوزلىرىڭنى ئاچ ..."
دەپ بايا مېھمانلارنىڭ بەزمىسى بىلەن خوشاللىقتا چومگەن ئويىنى ئېچىنىشلىق يىغا ـ زارىـ
گە ئايلاندۇرىۋەتتى . بىر ئىنىنىڭ تاشقىرىدىن كىردى ـ دە ، كوتۈلمىگەن بۇ ھادى ـ
سىدىن ئەس ـ ھوشىنى يوقىتىپ ، ئۆزىنى ئانىنىڭ باغرىغا ئېتىپ ، كوكسىگە باش قويدى . ئۇ
ئوكسۈپ ـ ئوكسۈپ يىغلايتتى: "ئانا سىزگە كىم ئازار قىلدى ؟ ئانا ... جېنىم ئانا، كوزىڭىزنى

www.uyghurkitap.com

ئاچسىڭىز چۇ !⋯» دەپ نالە قىلاتتى . ئانىنىڭ يۈرىكى بۇ نالىنى تۈيىغانىدەك ، تومۇر-
لىرىغا بالىلىرىنىڭ كۆز ياشلىرى قۇيۇلاتتى، يۈرىكى ئاجىز سوقۇ-
ۋاتاتتى . ئىنىڭ پىيالىدە ياش بىلەن قوشۇلۇپ كەتكەن سۈنى ئانىنىڭ ئاغزىغا تېمىتتى . لېكىن،
بىر - بىرىگە كىرىشىپ كەتكەن چىشلار ئارىسىدىن سۈت ئۆتمىدى . پىيالە يەرگە چۈشۈپ . خۇددى
ئانانىڭ يۈرىكىدەك پارە - پارە بولۇپ كەتتى . يىگىتلىك قىيامىغا تولغان ئىنىنىڭ ھەسرەت
بىلەن ئۈن سېلىپ يىغلاپ ، سوزۇلۇپ جىم - جىت ياتقان ئانىغا ئۆزىنى ئاتتى . ئۇ مەڭزىنى
ئانىنىڭ يىلمان ياش بىلەن ھۆل بولۇپ كەتكەن سولغۇن يۈزىگە يېقىپ تۇرۇپ دەيتتى: ”ئانا ، جېنىم
ئانا ! خوش بولۇپ كېتەي كۆزىڭىزنى بىر ئېچىڭا ، بىزنى كېچۈرسىڭىزچۇ ، ئەمدى بىز سىزنى
ھەرگىز خاپا قىلمايمىز ⋯⋯»

بۈگۈن ھەممە يەر بايرام خوشاللىقىغا چۆمگەن بولسا ، بۇ ئۆي بالىلارنىڭ يىغا - زارى ،
”ئانا» دەپ نىدا قىلىشلىرىدىن قىيامەت - قايىم بولۇپ كەتتى .

ئانىنىڭ كۆۋۈك بىلەن نەمدەلگەن لەۋلىرى سەل مىدىرلىغانىدەك بولدى . ئانا بالىلىرىنى
تاشلاپ كېتىشكە چىدىمايتتى . ئۇنىڭ نۇرغۇن ئارزۇ - ئارمانلىرى بار ئىدى . ئۇ جان - جىگەر
بالىلىرىنىڭ كۆز يېشى قىلىشىغا چىدىمايتتى . بالىلار ئۈچۈن كۆپرەك ياشاشنى خالايتتى . ئۇ
ئەزرائىلنىڭ ئۆزىگە رەھىم قىلىشىنى تىلەيتتى .

خوشنىلار بۇ يىغا - زارىنى ئاڭلاپ ، ئەنسىزلىك بىلەن كىرىپ كېلىشتى ، دوختۇر چاقىرىل-
دى . بىر دەمدىن كېيىن ، ئانا ھەممە دەردى - ئەلەمىنى ئىچىگە يۇتۇۋاتقانىدەك، كۆكسىنى ئېگىز
كۆتىرىپ ، ئېغىر ئاھ تارتىپ ، ئاغزىنى ئاچتى . ئەمدى كۆزلىرىدىن ئىسسىق ياشلار تاراملاپ
چۈشۈشكە باشلىدى . كۆزىنى ئاچتى . بالىلار ھەممىسى تەڭلا ”ئانا !» دەپ ۋاقىراپ ئۇنى قۇچاق-
لىۋالدى . ”ئانا، جېنىم ئانا، خوش بولۇپ كېتەيلى ، ئەمدى يىغلىماڭ ، خاپا بول-
ماڭ ⋯» ئانا ئىنىدىك بىلەن كىچىك سىڭلىڭنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ : ”جېنىم بالام، مەن
ھايات، ئاھ جىگىرىم، كۆز قارچۇغۇم، بالىلىرىم مەن سىلەردىن ھەرگىز رەنجىمەيمەن ⋯⋯»

ئاھ ئانا كۆڭلى نەقەدەر كەڭ ! ئۇ نەقەدەر چىدامىلىق ، مېھرىبان-ھە !؟ ئۇ ھازىر ھەممىنى
كۆڭلىدىن چىقىرىۋەتتى . ئۇ پەرزەنتلىرىنىڭ كۆزىدىن ياش ئاققۇزۇشىنى ، كۆڭلىنى چېگىپ
قويۇشىنى ، بەختسىز بولۇپ قېلىشىنى خالىمايدۇ .

ئاھ ! دۇنيادا ئاتا - ئانىدەك ئىچى دەريا ، ھەممە دەرتلىرى، مالامەتلەرنى سۈمۈرۈپ كېتە-
لەيدىغان كوتۇرۇشلۇك جان بارمىدۇ !؟

لېكىن، ئەي قەلبى قارا، سەن ئاناڭدىن بىر ئېغىزمۇ كەچۈرۈم سورۇمۇدۇڭ، بىر تامچىمۇ ياش
ئاققۇزمىدىڭ، سېنىڭ باغرىڭ تاشمىن، يۈرىكىڭ ئىنسانى ھېس-تۇيغۇدىن خالى بولغان تومۇر-تەسەك،
تاش داشقالدىن پۈتكەنمۇ ؟! ئەي ۋاپاسىز! قېنى سەندىكى ئەخلاق-پەزىلەت، ۋىژدان، ۋاپادارلىق، ئىنساپ-
دىيانەت !؟ قېنى سەندىكى ياشلارغا خاس يۈكسەك غايە ، غورۇر ، ئىرادە - تىلەك !؟ ئىنسان با-
لىسىنىڭ ئەڭ مۇھىم ۋەزىپىسى ۋە پەزىلەتلىرىنىڭ بىرى ئۆز ئاتا - ئانىسىنى قەدىرلەش ، ھۆر-
مەتلەش ئەمەسمۇ ؟! سەن بۇندىن كېيىنمۇ ھېچ ئۆزگەرمەي مۇشۇ پېتىڭچە قېرىماي - چۈرىمەي ،
ئاتا - ئانا بولماي ئۆتەرسەنمۇ !؟ كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئانا بولۇپ پەرزەنتىڭدىن خورلۇق تارتساڭ،
ھەسرەتلەنمەمسەن ؟! ئۇ چاغدا كىشىلەر ھازىر ئاناڭنى ”ئۇ نىمانچە ھەسرەتلىنىدۇ» دېگىنىدەك،

سېنىمۇ شۇنداق دىمەسمۇ ؟!

سەن هازىر ئۆز ئائىلەڭنى ، ئاتا ـ ئاناڭنى ، قېرىنداشلىرىڭنى سۆيمەسمەك ، ئۇلارنىڭ قايغۇسىغا قايغۇرۇپ، خۇشاللىقىغا خۇشاللانمىساڭ ، بولىمسى ئائىلەڭنى ، مەڭگۈلۈك سەپدىشىڭنى ھەققى چىن كۆڭلىڭدىن سۆيەلمەسەن ، ۋاپا قىلالامسەن؟! مۇشۇنداق كىچىك ئائىلىلەردىن بىر ـ لىككە كەلگەن چوڭ ئائىلە ۋەتىنىڭنى سۆيەلمەسەن ؟! ۋەتىنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن بار كۈچۈڭنى تەقدىم قىلالامسەن ؟! ......

ئەي دوست ، نىمىشقا بۇنداق قاراپ تۇرىسەن؟ بول، ئاناڭنىڭ ئايىغىغا يىقىل ، ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سورا ! هازىرمۇ كېچىكمەيسەن . ئانا كۆڭلى ، ئانا كۆڭلىگە تېرىلغان ئۈمىت گۈللىرى قايتىدىن ياشنىسۇن !

ھورمەتلىك كىتاپخان ، سىز مېنى ”ئۇ نىمانچە ھەسرەتلىنىدىغاندۇ ؟« دەپ قالماڭ . ئاۋۇ شوخ كىيىكتەك سەكرەپ غەمسىز ئويناۋاتقان ئوغلۇم ، يۈزلىرىمنى سىلاپ، مېنى قۇچاقلاپ تۇرغان ماۋۇ ئوماق قىزىم ، چوڭ بولغاندا ھەممە ئارزۇلىرىمنى بەربات قىلىپ مېنى ئازاپلىشىدىن ، خور ـ لىشىدىن ئەندىشە قىلىپ ھەسرەتلىنىمەن . ياق ، بۇ بەلكىم توغرا ئەمەستۇر ، مانا بۇ بەختىيار زاماندا ئاتا ـ ئانىلار خاتىرجەم ، بالىلار ساغلام ئۆسۈپ يېتىلىۋاتىدۇ ئەمەسمۇ ؟!

ئەي دۇنيا ! ئەنە شۇ بىر قىسىم ۋاپاسىز پەرزەنتلەرنىڭ قەلبىدىكى تۇمانلارنى تارقىتىۋەت، ئۇلار باشقىلارغا ئۆز جىسمىدىن نۇر ۋە ئىسسىقلىق ئاتا قىلسۇن! ......

ئۇلار ئۈچۈن ئەڭ ئالى ئەخلاق ـ پەزىلەت ، ۋاپادارلىق ، ئىرادە ، تىلەك ئاتا قىل! ئاتا ـ ئانىلار ئارزۇسىغا يەتسۇن .

چوپانلار قەلبى

ئاتىكەم زەمىر (تاجىك)

كەڭ گۈزەل پامىرنىڭ يايلاقلىرىدا!
چوپانلار ناخشىسى جاراڭلاپ تۇرار.
ياپ ـ يېشىل بوستانلار باغرىدا ئۇنىڭ
جىلغىلار، ئېدىرلار خۇش ئەنبەر پۇرار.

ھەيۋەتلىك شۇ مۇز تاغ كۆككە تاقاشقان،
ۋەتەننىڭ ھوسنىگە ياراشقان شۇنچە.
شۇ ئېزىز زېمىندە بەختىيار تاجىك،
ئىش ـ مېھنەت، ئىجادىتىمىز تىزىدۇ ئۈنچە.

مايسا رەڭ ئوتلاقلار بەئەينى كىمخاپ،
يۈرەككە دەرماندۇر سەھەر ھاۋاسى.
سائادەت ـ بەختىگە ئىرىشكەچ خەلقىم،
ياڭرايدۇ تۇش ـ تۈشتىن نەينىڭ ساداسى.

دەۋرىمىز ئۆزگىچە گۈلدۈرگەچ ئەلنى،
جۇش ئۇرۇپ ئاقىدۇ بۇگۈن زەرەپشان.
كۈيلەيدۇ زامانىنى چوپانلار دىلىدىن،
ئۆرلەيدۇ يۈكسەككە دادىل ھەرقاچان.

پەزىلەت

(ھېكايە)

غەلبە مۇھەممەت

ئادالەت قاتتىق قورقۇشتىن يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلىپ، چانىقىدىن چىقىپ كېتەي دېگەن كۆزلىرى بىلەن ئەتراپنى جىددى كۆزىتىپ:

— ئىست، ماھىنۇرنىڭ گېپىگە كىرسەمچۇ؟ — دەپ پىچىرلاپ پۇشايمان بىلەن لىۋىنى چىشلىدى. ئۇ كىچىكىدىن بىللە ئويناپ، ھەدە ـ سىڭىلدەك چوڭ بولغان جان دوستى ماھىنۇرنىڭ تويىدىن قايتىپ كېلىۋاتاتتى.

— مۇنچىۋالا قاراڭغۇدا ئۆزەڭ يالغۇز قانداقمۇ كېتەرسەن؟ — دېگەن ئىدى ماھىنۇر ھالرەڭ بۆرتۈمە شال ئىچىدىن قولدىشى ئادالەتكە پىچىرلاپ، — توي تارىغىچە تۇختىمىغىن.

— مەندىن ئەنسىرىمە، ئاخىرقى ئاپتوۋۇزغا ئۈلگۈرەلىسەملا كېتىۋېرىمەن. ئاپام بىتاپ بولمىغان بولسا نېمە دېسەڭمۇ رازى ئىدىم. ئەمدى كېچىكىرگەن، ئاخىرغىچە ئولتۇرۇپ بېرەلمىدىم.

ئاپتوۋۇز بېكىتىدە بىر قانچە يولۇچى تۇراتتى. ئادالەتمۇ ئۇلارنىڭ قاتارىغا كېلىپ قوشۇلۇپ ئاپتوۋۇز كېلىدىغان تەرەپكە بىتاقەتلىك بىلەن تەلمۈردى. 20 ... 30 ... 45 مىنۇت كۈتۈشكە توغرا كەلدى. ئاخىرقى بىر قۇرۇق ئاپتوۋۇز ئۇلارنىڭ ئالدىدىن قويۇندەك ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىنلا، يولۇچىلار ئۈمىدلىرىنى ئۈزۈشۈپ، بىر-بىردىن تارقىلىپ كەتتى. شەھەر مەركىزىدىن خېلى چەتكە جايلاشقان بۇ ئۇزۇن يولدا ئادەمزات ئايىغى بېسىلغان، ئاندا ـ ساندا ۋىشىلداپ ئۆتۈپ كېتىپ بارغان چوڭ ـ كىچىك ماشىنىلارنى ھىساپقا ئالمىغاندا، ئەتراپنى كېچىنىڭ سۈرلۈك جىمجىتلىقى قاپلىغان ئىدى. ئادالەت چۆچۈدى. ئارقىغا قايتسۇنمۇ؟ ياق، ھامان دوستىنىڭ كۆڭلى ئۈچۈن، بىتاپ ياتقان ئانىسىنى بىر كۈن يالغۇز قالدۇرغىنى يېتىپ ئاشىدۇ...

ئۇ كۆزىنى يۇمۇپ، بار كۈچى بىلەن ئالغا قاراپ يۈگۈردى. ئىلگىكتىن چىراغلىرى كۆزنى دۈزدەك يورۇتقان كەڭ ئاسپالت يولدىن بىر تار كوچىغا قايرىلغاندا، ئارقا تەرەپتىن ئاياق شەپىسى ئاڭلاندى. ئۇ ئارقىغا قاراشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي، مېڭىشىنى تىزلەتتى. لېكىن بىر ئازدىن كېيىن ئىككى ئادەمنىڭ سايىسى ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ، بارغانچە ئۇزىراشقا باشلىدى. ئادالەت ئاستا چەتنەپ يولنىڭ ئۇ قېتىغا ئۆتۈۋالدى. ئىككى سايە ئۇنىڭ ئۆز سايىسىدەك ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى.

— ئاپپاق قىز، ھوركىمەڭ، بىللە ماڭايلى.

— بىزنى ھەمرا قىلىۋېلىڭ.

ئادالەت يۈرىكى قېپىدىن ئېتىلىپ چىقىپ كېتىدىغاندەك ھودۇقۇشقا باشلىدى. ئۇ قەدىمىنى تېخىمۇ تېزلەتتى. قاتتىق ھاسىراش

ۋە قورقۇشتىن تامىغى قۇرۇپ، كېكىرتىكى ئېچىشىپ، ئاغزى كامادەك ئېچىلىپلا قالدى.

— ئاق بېلىقنىڭ ئۆزى ئىكەنغۇ، بۇ!......

— ئېيتقا ئاپپاق قىز، مەيلىڭىز قايسىمىزغا تارتىدۇ؟ ...... ۋەت!...كۆڭلەك كۆتىرىلدى.

قىزچىلىق – چىلىق تەرگە چۈمۈپ كەتتى. ئۇ يەرگە يېتىۋېلىش ئۈچۈن تېخى خېلى يول يۈرۈشكە توغرا كېلىدۇ. مۇشۇ تاپتا بىرەر ھەمرا بولساھە! بىرەر تونۇش ئايال ئۇچرىغان بولسىمۇ، ھېچ ئىككىلەنمەستىن ياردەم سورىغان بولاردى..

دەل شۇ ئارىلىقتا بىركىمنىڭ قارىسى كۆرۈندى. ئۇ يولنىڭ قىز ماڭغان تەرىپىدە، قىزغا قارشى كېلىۋاتاتتى. ئادالەت ئۆزىنى مۇشۇكنىڭ چاڭگىلىغا چۈشۈپ قالغان چاشقاندەك ھېس قىلىپ، يە ئالدىغا مېڭىشنى، يە كەينىگە يېنىشنى بىلەلمەي قالدى.

— قۇرغۇيدەك يورغىسى بارخېنىمكەن-بۇ!...

— قاچماڭ، چىشلەپ يېۋەتمەيمىز...ۋەت...

ئىككى لۈكچەكنىڭ ئۇشكىدەك مەرىشى جىم – جىت كوچىنى بىر ئالدى. ئۇلار قىزدىن پەقەت يەتتە – سەككىز قەدەملا ئارقىدا كېلىۋاتاتتى. ئادالەتنىڭ تېخى بىر نەچچە مىنۇت ئىلگىرىلا ئۈمىت بىلەن چاقنىغان كۆزلىرى ئالدىدا كېلىۋاتقان يولۇچىنىڭ ئەركىشى ئىكەنلىكىنى پەرق ئەتكەندە، ئۇنى تېخىمۇ سۈر بېسىپ، پېشانىسىدىن سوغۇق تەر قۇيۇلۇشقا باشلىدى. ئارقا تەرەپتىن تاپانداپ كېلىۋاتقان ئىككىسىنى ئاز دەپ ئالدى تەرەپتىن كېلىۋاتقان ئەركىشىمۇ يېقىنلاپلا قالغان ئىدى. قانداق قىلىش كېرەك؟ ئادالەتنىڭ بېشىدا چاقماق چېقىلغاندەك كۆڭلى ئېغىشقا باشلىدى.

— شۇنچە كەچ قالغىنىڭىزنى قاراڭ! — دېدى ئالدى تەرەپتىن يېقىنلاپ كەلگەن ئادەم قىزنىڭ ئالدىغا كەلگەندە چەپپىدە توختاپ،–چاققانراق يۈرۈڭ!– ئۇ كەينىگە بۇرۇلۇپ ماڭدى،

قىز ۋاقىرىۋېتىشكە تاسلا قالدى. ئەمما بۇ جىددى پەيتتە ئۆزىنىڭ قورقۇپ تۇرغانلىقىنى چاندۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈن مېڭىشنى داۋام قىلىۋەردى. ئەگىشىپ كېلىۋاتقان ھېلىقى ئىككىسى ئاران تاپقان ئولجىسىنىڭ قولىدىن چىقىپ كەتكىنىگە ھەسرەت چەككەن ھالدا، كوسا ئېڭەكلىرىنى سىققىمدىغىنىچە، بېشىنى چايقىشىپ، ئاستا كەينىگە قايتىشقا مەجبۇر بولۇشتى.

— قورقتىڭىزمۇ؟ – دېدى ناتونۇش يىگىت ئۇۋۇچىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغان توشقاندەك ئىتتىك – ئىتتىك نەپەس ئېلىپ كېلىۋاتقان قىزنىڭ ئاقىرىپ كەتكەن چىرايىغا قاراپ.

— ھە؟ – ئادالەت كۈتۈلمىگەن بۇ ئاۋازدىن چۆچۈپ ۋاقىرىۋەتكەنلىكىنى ئۆزىمۇ سەزمەي قالدى. ئوغرىدىن قېچىپ، قاراقچىغا تۇتۇلغىنىمدىن ئۆزىنى يوقۇتاي دەپ قالغان ئادالەتكە ئەندى ئۆيگە ساق – سالامەت يېتىپ بېرىش تېپىشماقتەك تۇيۇلۇشقا باشلىدى. شۇڭا ئۇ بىر نومۇسسىز قولنىڭ ئۆزىگە تۇيۇقسىز چاڭگال سېلىپ قېلىشىدىن قوغدىنىش ئۈچۈن، ناتونۇش ھەمراھىنىڭ ھەر بىر ھەركەت، گەپ – سۆز، ھەتتا تىنىقلىرىغىچە دىققەت قىلىپ قەدەم باسماقتا ئىدى. ھەر ھالدا ئۇ بىر قەدەم بولسىمۇ، ئۆيىگە يېقىنلاشماقتا ئىدى. ئەنە يېقىنلاپمۇ قالدى. ئەمدى "ئەپلىك شارائىت" تاماسى بىلەن كېتىۋاتقان بۇ قارانچۇقنىڭ خام – خىيالى بىت – چىت بولىدىغان بولدى. ئەنە ئازلا قالدى، مانا ئۇلارنىڭ ئۆيىگە قايرىلىدىغان كوچا ئاغزى...

ئۆز مەھەللىسى قىزنى بىردىن غەيرەتلەندۈردى. ئۇ كىرىدىغان قايرىلغان ئوقتەك كوچا ئىچىگە قاراپ ئېتىلدى-يۇ، باھار-

نىڭ غۇر ـ غۇر شامىلى ئېلىپ كەلگەن «ئاسـ
تىراق يۇگرەك» دىگەن ئەۋاز بىلەن ئـوز ئاـ
يىغى ئاستىدىكى قىزىم ـ شىپىشلارنىڭ شىـ
رىقشىغان ئەۋازى خۇددى بىرسى ئارقىسىدىن
قوغلاپ كەلگەندەك تۇيۇلۇپ، ئۇنـى ئارقىـغا
قاراشقا مەجبۇر قىلدى. ئەمـما شۇ ئارىلىقتا
ئىگىز ئوكچىلىك ئاياقنىڭ پاشنىسى كوچىدا
توغرا تۇرغان بىر تال سىمغا ئېلىنىشىپ قىلىپ
تىك موللاق چۈشتى ـ دە، ھۇشىدىن كەتكىلى
تاس قالدى، كوز ئالدى قاراڭغۇلاشتى. لېكىن
كوزىنى يۇمۇپ ئاچقىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇـ
نىڭ مىڭىسىگە قاتتىق ئاغرىقتىنـمۇ ئـەۋۋەل
سىگنال بەرگىنى «پۇرسەتتىن پايدىلاندۇرماسـ
لىق كىرەك، تېز!» دىگەن خىتاپ بولدى. دەرـ
ۋەقە كوچا بېشىدا قاراپ تۇرغان ھىلىقى ناـ
تونۇش كىشى يۇگرەپ كىلىۋاتاتتى. ئاھ، تىزـ
راق قېچىش كـېرەك! قىز چـىـشىنى مەھكـەم
چىشلەپ، ئاران دىگەندە ئورنىدىن تۇردى ـ يۇ،
بىر قەدەم باسمايلا سەنتۇرۇلۇپ يەنە يىقىلىپ
چۈشتى. ئوڭ پۈتى يەرنـى دەسسـىيەلمـىدى.
سول پۇتىدىكى ئىپەك پايپاقتىنمۇ تـەپچـىپ
قان ئېقىۋاتاتتى.

ـــ نىمانچە يۇگۇرگۇلۇك، يولغا قارايدىغان
ئەمەسمۇ؟ ــ دىدى يىگىت قىزغا ئىچ ئاغرىتـ
قاندەك قىلىپ.

ـــ ۋايجان، ۋاييەي،ـ قىز بىر قولى بىلەن
يىگىتنى يېقىن كەلمەڭ دىگەندەك ئىتتىرىپ،
ئورنىدىن دەس تۇرماقچى بولۇۋىدى، جاندىن
ئوتۇۋاتقان قاتتىق ئاغرىققا چىدىماي ئىڭراپ
كەتتى.

ــ ماڭا تايىنىۋېلىڭ،ـ دىدى يىگىت قىزنىڭ
غەزەپتىن يېنىپ كەتكەن ياشلىق كوزىگە مۇـ
لايىم قاراپ.

ــ نېرى تۇرۇڭ!ـ قىز ئاچچىق بىلەن گۇـ
لەيدى ۋە ئالدىراپ ماڭماقچى بولدى، لېكىن
بىر قەدەم قويۇش بىلەنلا چوقـقا دەسسىۋالـ
غاندەك چىقىراپ يەنە ئىتتىك كوتىرىۋالدى.

ــ پۇتىڭىز قايرىلىپ كەتتىمۇـنىمە؟ـ دىدى
يىگىت زوڭزۇيۇپ ۋە سوراپ ئولتۇرمايلا بىر
قولى بىلەن ئۇنىڭ پاچىقىدىن ئامبۇردەك قىـ
سىپ تۇرۇپ يەنە بىر نەچچىنى سىلكىپ تارتتى،ـ
ئەمدى ياخشى بوپ قالدۇ،ـ دىدى ئۇ ئاغـ
رىققا چىدىماي يىغلىۋەتكەن قىزغا قاراپ مۇـ
لايىملىق بىلەن،ـ ماڭا تايىنىۋېلىڭ، نىمىشـكە
جاھىللىق قىلىسىز؟ ئويىڭىـزگە تېزراق يېتىشـ
ۋېلىشىڭىز كېرەكقۇ ئاخىر.

ئادالەت ئەمدى قارشىلىق كورسەتمىدى، ئۇنىڭدا
قارشىلىق كورسەتكۇدەك مادارمۇ قالمىغان ئىدى.

ــ بولدى،ـ دىدى ئادالەت ئارانلا ئوز لىرى
ئولتۇرىدىغان بىنانىڭ تېمىغا يولەنگىنىچە،
ئۇنىڭ قارىشىدىن «كوزۇمدىن چاققانراق يوـ
قۇلۇڭ» دىگەن مەنا چىقىپ تۇراتتى.

ــ ......

ئادالەتنىڭ كەسكىنلىك بىلەن قول سىلكىـ
شى ئۇنى ئوز يولىغا كېتىشكە قىلغان بۇيرۇق
ئىدى. يىگىت تەمتىرەپ تۇرمايلا كەينىگە بۇـ
رۇلدى ۋە ئايرىلىش ئالدىدا:

ــ بايا مەن ئىشتىن چۈشـۈپ ئويگە كېتىۋـ
ۋاتاتتىم، 2 ئادەمنـىڭ سىزگە تېتـىقسىز گەپـ
لەرنى قىلىپ كىلىۋاتقانلىقىنى كورۇپ، ئۇلارـ
نىڭ كەينىڭىزگە كىرىۋالغان لۈكچەكلەر ئىكەنـ
لىكىنى پەرەز قىلدىم ـ دە، قوتۇلدۇرۇپ قېـ
لىشنى ئوزەمنىڭ يىگىتلىك بۇرچى دەپ قارىـ
دىم. ھەر ھالدا ئوزىڭىزگە كوپرەك ئېھتىيات
قىلىڭ! خوش، ـ دىدى.

ئىلىكتىر چىراقلىرىنىڭ ئوتكۇر نۇرى ئاسـ
تىدا چوڭ ـ چوڭ قەدەم ئېلىپ كېتىپ بارغان
يىگىتنىڭ كەينىدىن قاراپ قالـغان ئادالەتـ
نىڭ يۇرىگىنى ئەمدى مۇنـدىن بـىر نەچچـە
سىكۇنت ئىلگىرىكى نەپرەت ـ ئوچلۇك ھىسياتى
ئەمەس، بەلكى مەھلىيالىق، ھورمەت تۇيغۇسى
ئىگەللىگەن ئىدى.

ــ نەقەدەر ئالىجاناپ پـەزىلەت ئىگىسىـ
ھە!ـ ئادالەتنىڭ غۇبارسىز پاك قەلبىنى بىر
پۇشايمان ئازاپلاشقا باشلىدى،ـ ئۇنىڭ ئىسمىـ
نى نىمىشقا سورىۋالمىدىمكىن؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

مارت چېچەكلىرى

ئىككى شېئىر

ئاتىكە مىرەخمەت

ئانىلار-تۇرمۇشنىڭ زىننىتى، گۈلى

تۇغۇلسا ئەگەردە بىر ئوغۇل پەرزەنت،
خوش بولۇپ سويۇنەر ئىمىش يەر - جاھان.
قىز بولسا ئەگەردە چاۋاك چالۇرمىش،
ئوچاق ۋە كولۇڭـلا، ھەتتا ئوت- سامان.

بۇ تەمسىل قەدىمدىن ئېيتىلۇر شۇنداق،
خاتاسىز كونوكۈپ سىڭگەن قۇلاققا.
"قىز ئاجىز» دەپ قاراپ مېھرىۋان ئاتا،
بايلىق ھەم بەختىنى تىلەيدۇ قىزغا...

شۇ ۋەجى بۇ سوزلەر تويۇلماس غەيرى،
خەيرىخاھ كوڭۈلنى ئويغاتقانمۇ شۇ.
تەقدىرداش ئانا ھەم تەستىقلاپ بۇنى،
بۇنىڭدىن ئوزگىچە بولماس، - دەيدۇ شۇ.

تەمسىللەر ئولچەنسە ھەقىقەت بىلەن،
بۇ سوزنىڭ دىلىلى بولىدۇ ئېنىق.
ئانىسىز تۇرمۇشنىڭ گۈلۈستانلىرى،
ئەيتىڭچۇ، ئوتەمدۇ مەنىلىك - قىزىق؟

سىز سۈيگەن قىزلارنىڭ شىرىن ھىدلىرى،
كېلىدۇ قىزلارنىڭ ئالتۇن بويىدىن.
سىز سۈيگەن، ئاشىقلىق، ئازاپلىق كېچە،
كېلىدۇ، جۈپلۈق يار - گۈلزار تويىدىن.

بوۋاقلار ئانىسىز تېپىرلىماس شوخ،
بولمايدۇ ئۇنىڭدىن تېرىكلىك نىشان.
ئانىلار تۇرمۇشنىڭ زىننىتى - گۈلى،
ئۇنىڭسىز ھەم راۋاج تاپمايدۇ زامان.

قېرىغان بوۋايغا جورىسى موماي—
بولمىسا، ئۇ قانداق قىلاتتى ۋاي - ۋاي.
بىر ئوبدان ھاياتـى بىرەلمەي لەززەت،
بىتالەي ئىكەنمەن دەيتتى - دە بوۋاي.

دىمەكچى ھەر كىشى سۈيەر ئانىنى،
چۈنكى، ئانىسىز تورەلمەس ئوزى.
ئانا ئۇ، پەرزەنتنىڭ ئىشقىدا مەجنۇن،
يورۇقلۇق بەرگۈچى قۇياشنىڭ ئوزى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئۈمىت

كەتتى ياشلىق ھاياتىمنىڭ ئۆچمەس چېغى،
ئارمانىمغا توشلۇق ماڭا بەرمەي دەرمان.
ئۆتۈپ كەتتى ۋاقىت گويا تۇسۇن تايدەك،
تۇتالماستىن تىزگىنىنى بولدۇم ھەيران...

شالاڭلاشتى ئاق سانچىلغان چېكە ساچىم،
تىك نۇر سىزىق قالدى ئۆزى پېشانەمدە.
ۋادەرىخا، كەتتى ياشلىق، كەتتى زىمىن،
ئورۇنلانماي ئىجات ـ ئەمگەك نىشانەمدە.

"يىتەر ئەمدى پۇشايمانغا بولماسىرداش،
ئىگىراش بىلەن ھاياتىڭدا ئىش تاڭا تىماس."
دىل خىتاۋىم تەسەللىسى بولدى ئىلھام،
ئېچىنىشلىق خىيالىمدىن توكمىدىم ياش...

تاراپ كەتتى، ئۇيقۇ ئۇنۇشنىڭ تۇمانلىرى،
رۇشەنلەشتى ئىرادەم دەل كوز ئالدىمدا.

شىجائەتلىك غەيرەت ئىشقى چىرمىۋالدى،
مەردپەتنىڭ مۇنبىرىگە چىققىنىمدا.

ياندى يەنە ياشلىغىمنىڭ ئۈمىت چوغى،
تەلەپچانلىق ئىستىكىگە چومۇپ كەتتىم.
قاراڭ دوستلار، مانا ئەندى غەيرەتلىنىپ،
يۈكسۈلۈشنىڭ ئاسمىنىدا پەرۋاز ئەتتىم...

پەرۋازىمغا قانات بەردى ئانا تۇپراق،
خەلقىم بىلەن ساداقەتلىك گۈزەل دەۋران.
ئىرادىلىك كىشى ئۈچۈن پايانسىز كەڭ
ئېچىلماقتا تىلسىماتلىق ئىلىم ـ ئىرپان.

خاتىرەمدە شوڭا مىنۇت، دەقىقەمۇ،
نادامەتلىك بوش ئورۇننى تولدۇرۇشقا.
ئارزۇيۇمغا ئىرادەم بار يانمايدىغان،
ئېقىل، مېھنەت ئۈچىغىدا تاۋلىنىشقا.

شېئىرلار

تۇنىسا ھەسەن

ئىپتىخار

ئىشتىن يېنىپ كىرگىنىمدە ئۆيگە بىر كۈنى،
ئادىتىمچە يۈگرەپ چىققتى سەبى گۈدەكلەر؛
"ئانا!" دىدى شىرىن ـ شېكەر تۇكۇپ تىلىدىن.
قېن ـ قىنىغا سىغماي كەتتى غۇنچە ـ پورەكلەر.

ۋۇجۇدۇمنى چولغىۋالدى ئۇتلۇق ھاياجان،
قۇچاق ئېچىپ بالىلارنى باستىم باغرىمغا.
دەريا كەبى ئاقتى ئىزگۈ، ئانىلىق مېھرىم،
لېكىن، شۇدەم بىر ئىش كەلدى مېنىڭ يادىمغا.

بىر زامانلار كىچىك ئىدىم (ئەقلىم توشمىغان)،
كەچتە- پاتتا ئوينىشاتتۇق زەپ قىزىق ئويۇن.
ئاڭلىغاندا "رەم بۇت، چىم بۇت" دىگەن سادانى،
تالىنىشقا ئالدىراتتۇق سوزۇپ بىز بويۇن.

نە ئۈچۈنكى ئوغۇللارنىڭ ئىسمى بىر مۇ- بىر-
توۋلىناتتى، ئاللىبۇرۇن تىزىلىپ رەتكە.
تاللىناتتى ئوغۇللاردىن ھىچقايسى قالماي،
شاللىناتتۇق ھەممە قىزلار چىقىپ بىر چەتكە.

ئىزا- ئەلەم سەۋەبى دىلنى قىلاتتى يارا،
قىز بولغانغا ھەسرەتلىنىپ يۈرەتتىم ھەر ئان.
يالقۇنلۇنۇپ ئۇلغۇياتتى ھەر كۈن، ھەر سائەت،
ياش قەلبىمدە ئوغۇل بولۇش ئارزۇسى ھامان ...
....

ئۆتتى يىللار، ئۆتتى تارىخ، چوڭ ئايدى يېشىم،
ساغلام تەندە ئېقىل- ئىدرەك يېتىلدى تولۇق.
ئىلمۇ- ئىرپان نۇرى بىلەن يورىدى دىلىم،
بەخت، ئىقبال چولپىنىمۇ چاچتى نۇر- يورۇق.

ئۆز قويىنىغا بەس - بەس بىلەن چىللىدى مېنى،
تۇرخۇنلىرى كوككە يەتكەن زاۋۇتلار، كانلار.
"رولۇمنى تۇت" دىدى پويىز، سامولىيوتلار،
كوكتە ئۇچار، سۇدا ئۈزەر قىزلار، چوكانلار.

گەر خالىسام گۈزەل يېزا تارتار مەيلىمنى،
مول ھوسۇللۇق مۇنبەت ئېتىز ماڭا ئاشناكەن.
شەرۋەتلىرى تىمىپ تۇرغان جەننەتتەك باغلار،
ماڭا ئوخشاش قوللىرى گۈل قىزغا تەشناكەن.

"كەلگىن،- دىدى پەرزەنت قوشۇن،- بىزدە جەڭچى بول،
ئانا ۋەتەن تۇپرىقىنى ساقلا دۈشمەندىن.
كەلگىن،- دىدى بىلىم يۇرتى،- بىزدە باغۋەن بول،
كوچەت قويغىن، پەرۋىش ئەيلەپ سۇ قۇيۇپ پەندىن"

مەيلى ئالىم، مەيلى شائىر، مەيلى دوختۇر بول،
نىمە قىلساڭ، نەگە بارساڭ مۇھتاج ھەممە جاي.
شۇنداق تۇرسا پۇشمان قىلىش نەھاجەت ماڭا،
دەۋرىم ئوخشاش قاراۋاتسا جىنسىمغا ئايرىماي.

قىز بولغىنىم- ئىپتىخارىم، پەخىرىمدۇر مېنىڭ،
ئانىلىقىم ھۆرمىتىمنىڭ بەلگىسىدۇر شۇ.
جاھالەتتىن بەختىمنىڭ سىماسى ئايان،
ياش بوغۇنلار كېلىچىكىم- كەلگۈسىدۇر شۇ.

ئەجرىم مېۋىسى

كۆز مېۋىسىمى چىقتىم بازارغا،
نىمەتكە - بالىغا تولغان رەستىلەر.
گويا جەننەت سىماسى ئايان،
جۇلالىنىپ تۇرغان كەشتىلەر.

شەپەق رەڭگى ئانارنىڭ مەغزى،
ئۈزۈم تەمى ھەسەلدىن تاتلىق.
شاپتۇل سۈيى ئاقار چىمىلداپ،
ئەنجۈر دىلغا بېغىشلار شاتلىق.

ئېغىز تەگدىم مېۋىلەرگە مەن،
ھوزۇرلاندىم شەرۋەتتىن ئۇزاق.
ئەجەپ بىر ھال تەك ئەمەس ئۇلار،
ھويلامدىكى ئۈزۈمگە بىراق.

"نىمە ئىش بۇ، نىمە خىسلەت بار؟"
نوۋەي تالنى سىلىدىم ئاستا.
ياپراقلاردىن كەلدى بىر نىدا.
"شۇ ئۈزۈمنى يىگەنتىڭ باشتا."

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەمدى بىلدىم تالىنىڭ يىلتىزى
ئانا ماكان ـ سۈيگەن يەردىكەن.
ئەمدى بىلدىم ئۈزۈمنىڭ تەمى،
ئۆزەم تۆككەن ئالتۇن تەردىكەن.

ئۇستازىمغا

ئۇستازىم سەن، پەخرىم سەن،
قۇتلۇق نامىڭ تىلىمدا.
ساڭا بولغان مۇھەببەت،
ئورکەش ياسار دىلىمدا.

سەن قەلبىمنى يورۇتتۇڭ،
ئىلىم-پەن نۇرى بىلەن.
يۈكسىلىشكە باشلىدىم،
مەرىپەت يولى بىلەن.

ئادەم بولدۇم، چوڭ بولدۇم،
ئەجرىڭدە چېچەكلەپ مەن.
پەرۋىش قىلدىڭ باغۋەندەك،
ھەر دائىم يېتەكلەپ سەن.

كۆككە پەرۋاز ئەيلىدىم،
سەن پۈتكەن قاناتىمدا.
قىلسام ئىجات-كەشپىيات،
ئارمان يوق ھاياتىمدا.

ئەي قەدىرلىك ئۇستازىم،
ئۇمىدىڭنى ئاقلايمەن.
شۇ مۇبارەك نامىڭنى،
يۈرۈكىمدە ساقلايمەن.

.........∞∞∞.........

ئىككى غەزەل

مۇكەررەم ئەبەيدۇللا

كاككۇك

يۈرەكتىن مەرھابا ئېيتاي، باھارنىڭ ئەلچىسى كاككۇك،
ۋىسال ئاچتى سېنىڭ بىلەن، كۈلۈپ ياز بەلگىسى، كاككۇك.

قىلار جەۋلان بىلەن تازىم، تېرەك، تاللار سېنى ئۈندەپ،
بولار تەڭكەش ناۋا قىلساڭ يوپۇرماق تەڭگىسى كاككۇك.

جۇدالىق داغلىغان يىللار، كۈلۈشكەي شوخ ئاۋازىڭدىن،
ھاياتقا ئىشتىياق باغلاپ، مۇھەببەت كۈيچىسى، كاككۇك.

بىلىپ دىلدارىۋەسلىگە يېتىشمەك پەيتى كەلگەننى،
مارايدۇ كىرپىگىن پەرلەپ، قىزىل گۇل غۇنچىسى كاككۇك.

سۆيۈنگەن هەر كوكۆل جامى تولار كوكلەم شارابىغا،
تومۇردا ئۇرغۇتۇپ قاننى، ئۆنىڭ هەر تامچىسى كاككۇك.

يېزدىلسا قانچە كوپ نەزمە باهارنى كۆيلىگەن تىلدىن،
ئوزۇك هەمرا مۇئەللىپكە، غەزەل ئىلهامچىسى، كاككۇك.

مېهنىتىم

دەۋرىدىن قەدرىن تېپىپ كۈلدى بى ئارمان مېهنىتىم،
قۇدرىتى ئەركىن زىمىندا بولدى ئايان مېهنىتىم.

تەلپۈنۈپ ئىللىق قۇياشنىڭ بەهرىدىن ياپسام قانات،
زوق بېرىپ كەڭ كائىناتقا قىلدى جەۋلان مېهنىتىم.

ئىشتىياق بىللە ئەقىدە باغلىسام دىلدىن ئاكا،
هەر قەدەمدە مۇشكۇلاتنى قىلدى ئاسان مېهنىتىم.

قۇتۇرغان چۆتلار ئارا، بولغان خازان گۇلزار بېغىم،
خىسلىتىدىن ياشنىتىپ قىلدى گۇلۇستان مېهنىتىم.

تولدى ئەلۋان رىسقى بىلەن خانىدانىم داسقىنى،
ئەهلى پەرزەنت‌دوستلۇرۇمنى قىلدى مېهمان مېهنىتىم.

ياسۇپەت نىمجان تىنىم، تاپتى كامال شەمشات بولۇپ،
كەڭ زەپەر مەيدانىدا ئۇرغاندا خەندان مېهنىتىم.

ياغدى ئالقىش، مەدهىيە، زەر چاچقۇدەك كوز چاقنىتىپ،
چىللىغاچ شانۇ ـ شەرەپكە، كوكتە چولپان مېهنىتىم.

مەن بېرىپ ئىشقىمنى تاهىردەك پىداجان ئەيلىسەم،
چىن ۋاپا بىلەن دىلىمنى قىلدى گۇلخان مېهنىتىم.

ئۇرغىغان قەلبىم ئوتى، ئوچمەيدۇ مەنزىللەر ئارا،
كۆچ ـ يولەك بولغاچ هامان ئالدىمدا دەۋران، مېهنىتىم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىككى شېئىر

ئىبادەت ئىمىن

ۋەتىنىم

ۋەتەن ئىشقىنىڭ قىپ ـ قىزىل چوغىدەك،
يالقۇنلايدۇ دىلىمدا مېنىڭ.
ئۇلۇغ نامىڭ ناخشا ـ كۈي بولۇپ،
جاراڭلايدۇ تىلىمدا مېنىڭ.

ۋەتەن سەندە يۇسۇپ يېتىلدىم،
نىمىتىڭدىن قۇۋۋەتكە تولۇپ.
تاپتىم سەندە ئېتىبۋارىمنى،
بۈگۈن مانا مۆئەللىم بولۇپ.

قۇچىقىڭدا ئېچىلدى تەكشى،
ئۈمىدىمنىڭ گۈلى ـ غۇنچىسى.
شائىلىقىم شۇ: ئىككەن كۈچىتىم،
مېۋە بەرسە، ئەلگە كەلگۈسى.

ئانا ۋەتەن ساڭا سادىقمەن،
سېنىڭ ئۈچۈن بارلىقىم پىدا.
يېڭىپ ھەر چاغ جاپا ـ مۇشكۈلنى،
ئۆز بۇرچۇمنى قىلىمەن ئادا.

”باغۋەن» دىگەن ئۇلۇغوار نامنى،
قەدىرلەيمەن ئەبەدىل ـ ئەبەت.
شۇ شەرەپنى بەردىڭ ۋەتىنىم،
ساڭا دىلدا ئوچمەس مۇھەببەت.

شاتلىق ناخشىسى

يېڭى دەۋران ئاچتى كەڭ قۇچاق،
كۈلدۇق بۈگۈن بەخت ـ ئىقبالىدىن.
يۈرىگىمىز سۇ ئىچتى بىزنىڭ،
كۆتكەن گۈزەل ئارزۇ ـ ۋىسالىدىن.

بەختىيارلىق ئىلكىدە بىزنىڭ،
يايراپ كەتتى يۈرەكلىرىمىز.
پەرۋاز قىلدۇق زەپەر كوكىدە،
ھەل بولغاچقا تىلەكلىرىمىز.

ئارىمىزدىن چىقتى يېتىشىپ،
ئوقۇتقۇچى، دوختۇر ۋە شائىر...
پارتىيىنىڭ شەپقىتى بىرلە،
بولدۇق بۈگۈن ھەممىگە قادىر.

زامانىمىز ئەل قۇرۇش ئۈچۈن،
ھەممە سەپتە جەڭگە ئاتلاندۇق.
قولغا كەلگەن سانسىز ئۇتۇقتىن،
شەرەپ قۇچتۇق،شۇنچە شاتلاندۇق

ۋەتەن ئۈچۈن توھپە قوشىمىز،
چېكىنمەيمىز كۈرەشتە ھەرگىز.
ھەر قەدەمدە باسىمىز ئالغا،
غەلبە تۇغىنى كوتىرىپ ئىگىز.

ئىككى شېئىر

زوھرە غوپۇر

ئانا دەريا

تۇمەن دەريا ساھىللىرى چىمەن باغ،
كوز چاقنىتىپ تۇرار گويا لىباستا.
زۇمرەت سۈيى مەۋج ئۇرار قىش ۋە ياز،
گاھ دولقۇنلاپ قىرغاق ئاشار، گاھ ئاستا.

ئىشچانلارغا ھوزۇر - راھەت بېغىشلاپ،
ئاقار بېشىل خىلۋەت كەگرى باغلارغا.
زىمىن ياشناپ، كۆلەر چېچەك، دەل-دەرەخ،
زىننەت قوشۇپ سائادەتلىك چاغلارغا.

ئانا دەريا قىرغىقىنى قۇچاغلاپ.
ئۇتكەزدىمەن قانچە ئاخشام، سەھەرنى...

ئاشىق قەلبىم بولغان ساگا مەھلىيا،
تەڭ قىلمايمەن ساگا گۈزەل شەھەرنى.

ئىشقىڭ گۈلخان بولۇپ يانغان يۈرەكتە،
بېلىقىڭ بوپ قۇچىقىڭدا ئاقتىمەن.
كوزلىرىمگە سۇرتۇپ لەئىل تېشىڭنى،
ئەتىۋالاپ كوكرىگىمگە **ياق**تىمەن.

ئۇركەشلىرىڭ بەكمۇ مەپتۇن ئەيلىدى،
قىرغىقىڭدا كۈلگەن يۈرەك قەلبىمنى.
زىلال سۈيۈڭ مادار بېرىپ جېنىمغا،
تارتتى پۇتكۈل مۇھەببىتىم - مېھرىمنى.

باغۋەن قەلبى

" ۋال " قىلىپلا يوقالغان،
ئاقار يۇلتۇز ئەمەسمەن.
ئارزۇلىرىم يۈرەكتە،
لاۋا بولۇپ يالقۇنلار.
دىلغا پۈككەن ئارمىنىم،
يۈكسەك مېنىڭ شۇ قەدەر...
غۇنچىلارغا چىن مېھرىم،
دەريا كەبى دولقۇنلار.

ئېتىمىزغا بىلىمىنىڭ،
گۈل تەرگۈچى باغۋەنمەن.
ھالال ئەجرىم نۇر چاچار،
ھەر دەقىقە بويىمدا.

ئۇلۇغ ئارزۇ- ئارمىنىم،
ھەل بولماقتا تەلتوكۈس.
بەرق ئۇرۇپ شۇ گۈزەل،
رىئال ھايات قوينىدا.

ياش غۇنچىلار ئوسمەكتە،
بىر - بىرىدىن ئەقىللىق.
شىجائەتتى ، غەيرىتى،
يىتەر كوككە - پەلەككە.
مائارىپنىڭ قۇچىغى،
ئۇلارغا كەڭ ئېچىلغان.

مەرىپەتنىڭ گۈلـخىنى،
يانغاچ چوغدەك يۈرەكنە.
ئەۋلاتلارغا جان كويەر،
مۇئەللىم مەن پاك نىيـەت.
ئوسـمۈرلەرنىڭ مىھرىۋان،

دىل سىردىشى ـ ئۇستازى.
ئارمىنىم شۇ مېنىـڭكى،
" ياش نوتىلار چـوڭ بولۇپ،
شان ـ ئۇتۇقلار قازىنـىپ،
ۋەتەننى قىلـسۇن رازى. "

ئىككى شېئىر

سوپىيە ئىشان (ئوزبېك)

كەل، باھار

كەل باھار، يۇرتۇمغا سەيلانىڭ بىلەن،
نۇر جامال، ئوينا قى جەۋلانىڭ بىلەن.

تولدۇرۇپ گۈلگە ۋەتەننىڭ باغىنى ،
ياپ ـ يېشىل كىمخاپقا پۈركەپ تاغىنى.

ئوينۇسۇن لەرزان ئۇسۇل سۇمبۇللۇرۇڭ،

مەدھىيەڭنى كۈيلىسۇن بۇلبۇللۇرۇڭ.

شاۋقۇنۇڭ مۇڭدەك تەبىئەت ئويغۇتۇپ،
بارچىنى ئىشقا ـ چېلىشقا قوزغۇتۇپ؛

ئەت مۇبارەك بۇ ئېزىز ئولكەمنى سەن،
قۇتلىغىن دىل شاتلىغىم ـ كۈلكەمنى سەن.

باغۋەن خىتاۋى

مەرىپەت بېغىدا باغۋەن ئانىمەن ،
بىغىمدا ئەجرىمنىڭ چېچەكلىرى بار.
ۋەتىنىم ھوسنىنىڭ جۇلالىرىدا ،
ھالال پاكتىرىمنىڭ بىزەكلىرى بار.

گۈل دەستەم ـ بوغونلار ئەۋلاتلىرىمدۇر ،
سۈنىمەن پارتىيە، ۋەتەن ، خەلقىمگە.
ئەجرىمدىن سويۈنۈپ كۈلسە ۋەتىنىم ،
رازى مەن سىڭدۈرگەن مېھنەتلىرىمگە .

ئىككى شېئىر

تۇرسۇن ئوسمان

كوكلەم

بەردى كوكلەمدىن دىرەك ئىللىق شامال غۇر- غۇر ئۇچۇپ،
مەرھابا ئېيىتتىم ئاڭا قەلبىم ئاجايىپ روھلۇنۇپ.

گۇلباھارغا ئاشىنا بۇلبۇل كەبى شەيدايىمەن،
شاتلىغىم نەھرى قىيان كوكسۇمدە قول ئالدىم كۆتۈپ.

گۇلباھار ۋەسلىڭ كورۇپ باغلاردا كاككۇك سايرىدى،
بىرلا شات كاككۇك ئەمەس كەتتى پۇتۇن جانلار كۇلۇپ.

قۇشقا پەر، تاللارغا خال، ھەر جانغا زەر تون كەيدۇرۇپ،
قىز- جۇۋان، مەرت ياش ئوغۇللار قەلبىنى ئالدىڭ ئۇتۇپ.

ئىشق ئوتى ئاتەشسىمان قەلبىمدە كۇتكەچ زارىقىپ،
قاندۇراي كوڭلۇم دىدارىڭنى داۋام كوزگە سۇرۇپ.

مەن كەبى مىليۇن يۇرەك بولغاي ۋىسالىڭغا ماكان،
ياشنىتىپ ئەل - يۇرتنى قال، سەن كەتمىگىن مەڭگۇ ئوتۇپ.

گۇلباھار-كوكلەم باھار دىللارغا ياقتىڭ ئىشتىياق،
تەۋسىيەڭنى قانچە شائىر كۇيلىگەي داستان پۇتۇپ.

قاينام ئوركىشى ھەققىدە مۇخەممەس

ئەي لوتۇن، پەرۋاز قىلىپ ئۇچقان تىيانشان بۇركۇتى،
جانىجان ئەلنىڭ باھادىر ئوغلى، بۇيۇك شان-شوھرىتى.
كەلگۇسى مەنزىل تامان يۇرگەن قوشۇنىنىڭ سەركىسى،

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

گۈل ۋەتەن-ئەل ئاشىقى، بۇلبۇل گويا سى-كۈيچىسى ،
سەن ھايات، مەڭگۈ ھايات دىللاردا قاينام ئوركىشى.

سەن ئۇچۇن زەردىن ئىسىل ئەردى دىيارىڭ قىر-تېشى،
سەن ئىدىڭ پىكرىڭدە ھەم زىكىرىڭدە ئەلنىڭ سىرداشى،
تولغۇناتتىڭ ئاھ چېكىپ ئاقسا يېتىمنىڭ كوز يېشى،
سەن ئىدىڭ مەزلۇم، پىقىر، بىچارىلەرنىڭ دىلكىشى،
ئەل بىلەن ھەمدەرت ئېغىر بىللاردا قاينام ئوقچىغان.

سەن ئىدىڭ ئەل ئىشقىدا قاينام بۇلاقتەك ئۇقچىغان،
ئەل ئۇچۇن كوكرەك كىرىپ بىسلىق داۋانلار ھالقىغان،
ھەر نەپەس مەلئۇننى پەس ئەيلەپ سىنەسىن داغلىغان،
جەزبىدار چولپان كەبى ئەرك ئاسمىنىدا بالقىغان،
رەھنىما باسقان سەپەر يوللاردا قاينام ئوركىشى.

ياش گۈلۈك كەسكەندە مەلئۇنىڭ ستەمكار جادىسى،
ئاھ،دىدى ياش توكتى كوك، ماتەمدە تارىم ۋادىسى،
بارچە دىلنى سالدى ھەسرەتكە زىمىنىڭ نالىسى،
ھەسرىتا كەتتىڭ ئەجەپ ئەل يۈرىگىنىڭ پارىسى،
ۋە لېكىن روھىڭ ھايات دىللاردا قاينام ئوركىشى.

گۈلباھار پەسلى ئىسىل ئەيياممنى دىلغا پۈكۈپ،
كەڭ كوڭۈل دەريا ئىرىڭدىن ئۈنچىدەك مىسرا تۈزۈپ،
كۈرەش! كۈرەش! ··· دەپ جەڭ-چېلىش ئوكيانىدا مەغرۇر ئۈزۈپ،
قەلىمىڭدە قاپ - قارا تۈن باغرىغا خەنجەر ئۇرۇپ،
سەن كوتەرگەن تۇغ شۇچاغ قوللاردا قاينام ئوركىشى.

گۈل چىچەك ئاچتى بۈگۈن ئاززۇك بېغىنىڭ غۇنچىسى،
بولدى نەزمەڭ قىز - يىگىتلەر دەستۇرى،زەر ئۈنچىسى،
لالىرەڭ ئۇشبۇ گۈلۈڭنىڭ ئاشىقى بىز گۈلچىسى،
ئاززۇيۇڭ ھەغداسى،بىز مەڭگۈ ۋەتەنىنىڭ كۈيچىسى،
ئىش ئېزىڭ داستان شۇڭا تىللاردا قاينام ئوركىشى.

ئىككى شېئىر

تاڭنۇر مامۇت

گۈلدەستە

كۆرەشچان بوۋىلار قوغلۇشۇپ يىللار،
كۆرەش ئەۋرىدلىرىنى چوقۇم تاپىدۇ.
ئاخشام بەخت ئۈچۈن قۇربان بولغانلار،
قەۋرىنى يادلاپ گۈللەر ياپىدۇ.
(ل. مۇتەللىپ «يىللارغا جاۋاپ» تىن)

سەن تۇغۇلدۇڭ ئاۋرال تېغى قۇچاقلىرىدا،
هارارەتلىك قايناق كۆرەش ئوچاقلىرىدا.
كىچىككىدىن ئامراق ئىدىڭ، ھەر دىسەمەن ئىدىڭ،
جەڭ كۈيىگە ـ سادىر پالۋان قوشاقلىرىدا.

سەن سۈيەتتىڭ ئىلى دەريا ئۇركەشلىرىنى،
«يانار تاغلار» نىڭ غەزەپلىك تەۋرەشلىرىنى.
ئەرك ئۈچۈن! دەپ جانىنى تىككەن ئەزىمەتلەرنىڭ
تاغلار ئارا شەمشەر قىلىچ بىلەشلىرىنى.

ئوسۇپ يەتتىڭ سەنمۇ ئاخىر ياشلىق دەۋرگە،
سىرداش بولۇپ ھەمدەرت بولۇپ، جاپا ئەھلىگە.
تېغى «ئاخشام بەخت ئۈچۈن قۇربان بولغانلار»
قەۋرىسىنى يۆركىدىڭ سەن قىزىل لەيلىگە.

قەۋرىلەرگە گۈل تىزىشلار قىلماس كۈپايە،
(مىراس قىلغان بىزگە ئۇلار ئارزۇ ۋە غايە)
ئەشۇ غايە، ئارمان ئۈچۈن جەڭ قىلمىساق بىز،
يۈرەك بولۇر دەرت-ئەلەمدە سەكپارە ـ پارە.

«ئېسىلارمەن مىلتىق تۇتۇپ تاۋلانغان قولغا»
ھۇجۇم قىلدىڭ جاھالەتلىك قەلئە ـ قورۇلغا.
جاراڭلىدى مەيدان ئارا ئوتلۇق خىتاۋىڭ،
«يېڭىش بىلەن يېتىمىز كەڭ غالىپ يولغا.

يېڭىش بىلەن ئىرىشتۇق بىز شۇ يولغا بۈگۈن،
ئارزۇ-مۇرات قۇشى قوندى ئوڭ قولغا بۈگۈن.
ئۈچما قىتىمىز كىلىچەكنىڭ گۈلۈستانىغا،
مىنىپ ئۈچقۇر، ئالتۇن قانات دۇلدۇلغا بۈگۈن.

شائىر، سېنىڭ هارارەتلىك كۈيلىرىڭ ئەستە،
ئېزىز نامىڭ ياتلىنىدۇ ھەر بىر نەپەستە.
سېنى ياتلاپ سۈبھى-سەھەر ئوتلۇق قەلبىمدىن،
ئەقىدەمدىن قەۋرەڭگە مەن تىزدىم گۈلدەستە.

كەلدىم

(ۋەتەنگە قايتقان مۇھاجىر ئايال تىلىدىن)

ئەزىزىم قەشقەر-سۈيۈملۈك ئانا،
گۈزەل چېھرىڭنى سېغىنىپ كەلدىم.
ماڭا ھاياتلىق لەززىتى بەرگەن،
ۋاپا-مېھرىڭنى سېغىنىپ كەلدىم.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئاشۇق-مەشۇقلار سىردىشى-دوستى،
تۇمەن دەريانى سېغىنىپ كەلدىم.
گۈزەل قىزلارنىڭ قېشىغا زىننەت،
ئۇسمىلىرىڭنى سېغىنىپ كەلدىم.

ئۈنچە-مارجانلار ئېتىلىپ چىققان،
ماجان بۇلاقتا چۆكەي دەپ كەلدىم.
ئوتتى جېنىمدىن تەشنالىق دەردى،
دەرتلىك يېشىمنى توكەي دەپ كەلدىم،

ئىپار پۇراقلىق گۈل بېغىڭدا مەن،
ھايات قەنتىنى چاقاي دەپ كەلدىم.
ئىزدىز تۇتمىيا تۇپرىقىڭغا مەن،
جانۇ-جىسمىمنى ياقاي دەپ كەلدىم.

ئىزدىز تۇپراقتا بەھوزۇر ياتقان،
بوۋام روھىنى سويەي دەپ كەلدىم.
يۇرتداشلىرىمنىڭ سۈيىدە ئىقىپ،
يالقۇنلىرىدا كۆيەي دەپ كەلدىم.

◁∾∾∾∾∾∾∾∾▷

شېئىرلار

رەشىدەم سېيىت

ئەشئار ئىشقى

قاردىسام ئىنسانلار ئارا كوز سېلىپ،
ئاشىقلىق داۋاسى قىلمايدىغان يوق.
دەيمەنكى شۇڭلاشقا ئىشق دىگەننى،
بۇ جاھان يۈزىدە بىلمەيدىغان يوق.

ئەسىرمەن دوستلۇرۇم ئەشئار ئوتىغا،
كۆيمەن ئىشقىدا مەن ئۇنىڭ دايىم.
ئۇنىڭغا باغلاغلىق ئۆزۈنىڭ بىلەن شات،
ۋۇجۇدۇم ھەتتاكى پىكىر-خىيالىم.

ۋەسلىگە يەتكۈزدى ئانا ۋەتىنىم،
رىشتىمنى ئۇنىڭغا تېخىمۇ باغلاپ.

دىمەيمەن ئارزۇغا يەتتىم تامامەن،
قانائەت تەختىدە ئۆزەمنى چاغلاپ.

يازىمەن قەلەمنى قويماي دەققە،
تۇرمۇشىنىڭ بېغىدىن تىزىپ گۈلدەستە.
يېتەتتىم ئارمانغا ھەر مىسرالىرىم،
خەلقىمنىڭ دىلىنى مەھلىيا ئەتسە.

مەن ئۇنىڭ ئىشقىدىن تاپىمەن لەززەت،
يۈرىگىم قېنىدىن بېرىپ ئاڭا رەڭ.
يازىمەن ھاياتنىڭ خوشلاشقىچىلىك،
يازىمەن بىركۈننى قىلىپ يىلغا تەڭ.

چوڭ يول ئۈستىدە

چۈش ۋاقتى، خىزمەتتىن قايتقان چېغىمدا،
چوڭ يولدا ئۇچراتتىم ئاجايىپ بىر هال.
توپلاشقان كىشىلەر دەيدۇ: ”هە، ماڭا“
مەنمۇ هەم هارۋىدىن چۈشتۈمدە دەرهال.

قارىسام بىر كىچىك ماشىنا ئىكەن،
ئۈستىدە بېسىغلىق لېقمۇ - لىق كىتاپ.
كىشىلەر ئالدىراش ئېلىۋاتىدۇ،
ئۆچرەت كۈتۈشۈپ، بىر - بىرىن قىستاپ.

بارئىدى قاتاردا ئون ئىككى ياشتىن،
هورمەتلىك ئاق ساقال بوۋايلارغىچە.
يۈزىگە پۈركەنچە ئورىغان جۇۋان -
قىزلاردىن هەتتاكى مومايلارغىچە.

ئويلۇدۇم شۇ چاغدا بولسا بىر ئاپپارات،
ئاجايىپ بۇ ئىشنى سۈرەتكە ئالسام.
ئۇنى مەن يادنامە قىلىپ ئەبەتكە،
ئەۋلاتتىن - ئەۋلاتقا مەڭگۈ ساقلىسام.

بولسام مەن ۋە ياكى ئۇستا بىر رەسسام،
چۈشەرسەم سۈرەتكە پۈتۈنلەي تولۇق.

ساقلانسا تارىخنىڭ مۈزىيلىرىدا،
تىرىشچان خەلقىمىدىن نەمۇنە بولۇپ.

تارىختا يەنە بىر قالسا نىشانە،
مەرىپەت تەشناسى خەلقىم ئىزىدىن.
ئاپارسام سۈرەتنى روهى ئالەمگە،
شاتلانسا ئەجدادىم ئوغۇل ئىزىدىن.

ئالدىمەن ئون نەچچە كىتاپنى مانا،
ئاۋايلاپ بىر - بىرلەپ سالدىم سومكىمغا.
شۇ پەيتتە ئاق ساقال پەرىشتە كەبى،
بىر بوۋاي يېقىنلاپ كەلدى ئالدىمغا.

بىر - بىرلەپ كىتاپنى ئالدى قولۇمدىن،
”هەممىسى ياخشىكەن“دىدى ئۇ كۈلۈپ.
”سەنمۇ ياش مۇشۇنداق كىتاپلار يازغىن،“
دىدى ئۇ تىلىمدىن مېهرى توكۇلۇپ.

مانا بۇ كورۇنۇش، مانا بۇ ئۈمىت،
ئويغاتتى قەلبىمدە يېڭى كۈچ، دەرمان.
ياش غۇنچە هاياتىم تاپشۇرۇپ ئالدى،
مېهنەتنىڭ بابىدىن يېڭى بىر پەرمان.

يىللار ئالدىدا

قارايمەن ئەسىرلەر دېرىزىسىدىن،
يىللار دەرياسى ئاقىدىكەن تېز.
سويۈپ قىرغاقنى هەر بىر هاياتلىق،
تارىخنىڭ بېتىدە قالدۇرىدىكەن ئىز.

شۇ دەريا ئىچىدە مەنمۇ بىر تامچە،
شاۋقۇنلار كۆلكەمدۇر ئېقىۋاتىمەن.
مېهنەتتە ياشاي دەپ تامچىلار ئارا،
ئۆزەمنى دولقۇنغا ئېتىۋاتىمەن.

ئاپتور هەققىدە

رەشىدەم سىيىت ئەدەبىيات سېپىگە يېڭىدىن كىرىپ كەلگەن ياش ئاپتورلاردىن بىرى. 25 ياش. قەشقەر شەهرىدىن. 1967 - يىلدىن 1983 - يىلغىچە باشلانغۇچ، تولۇقسىز، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ۋە قەشقەر پېداگوگىكا ئىنستىتوتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات پاكولتىتىدا ئوقۇغان. هازىر قەشقەر ۋىلايەتلىك بىلىم ئاشۇرۇش ئىنستىتۇتىدا ئوقۇتقۇچى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئىككى شېئىر

رىزۋانگۈل ھۈسەيىن

گۈل بىلەن سوھبەت

كىرگەن ئىدىم بۈگۈن سەھەر گۈللۈك باغچامغا،
بوي تارتىپتۇ گۈللىرىدىمۇ بىخلارنى سۈرۈپ.
يالتىرايتتى نوتىلاردا شەبنەم تامچىسى،
زوقلاندىممەن بۇ چىرايلىق گۈللەرنى كۆرۈپ.

تىلىغا كېلىپ شۇچاغ بىر تۈپ قىزىل ئەترەگۈل،
دېدى: رەھمەت ساڭا دىلدىن ئەي ئىشچان دەنا.
كەيدۈرمىسەڭ زىمىستاندا مېھرىڭدىن لىباس،
بولامتۇق بىز گۈللەر ئىچرە ئەڭ گۈزەل رەنا.

دىدىم ئاڭا: ئېچىلساڭ گەر ھوسنىڭگە تولۇپ،
ئەتراپىڭغا زەپمۇ خۇشبۇي پۇراغىڭ چېچىپ.
بولار ھاسىل شۇ چاغ مېنىڭ ئارزۇ - مۇرادىم،
ھوزۇر ئالسا سەندىن كىشى راسا بىر قېنىپ.

شۇ چاغ بىردىن قاناتلىنىپ پەرۋاز ئەيلىدى،
مېنىڭ تىنماس تەپەككۇرۇم - خىيال كەپتىرىم.
بولدى پەيدا مانا شۇ تاپ كوزۇم ئالدىدا،
ئۇيناپ يۈرگەن بۇدرۇققىنە سەبى چاغلىرىم.

ئوخشار ئىدىم بېغىمىزنىكى يۇمران گىياغا،
باقتى ئانام ماڭا ھەردەم ئاق سۈت ئەمدۈرۈپ.
"رازى ئىدىم بەرسەڭ مىۋە ئىزىزكوچۇتۇم"،
دەيتتى دائىم كوزلىرىمگە قانماي تەلمۈرۈپ.

بۈگۈن مانا چېھرى ئاپتاپ ئانام ئەجرىدىن،
ئۆسۈپ سەپكە قوشۇلدۇممەن ئەقلىمگە تولۇپ.
ئانام سوزى بەرگەچ ماڭا ئەقىل ۋەقۇۋۋەت،
گۈل ئۆستۈردۈم شامۇ - سەھەر پەرۋانە بولۇپ.

كەلدى

قاراڭ دوستۇم باھار كەلدى،
گۈزەل كوركەم زىبا كەلدى.
يېشىل مەخمەلگە پۈركەنگەن،
خۇشخۇي دىلرابا كەلدى.

قىلىپ دىلنى ئەجەپ شەيدا،
يۈرەككە زوق سېلىپ كەلدى.
گۈزەل مەنزىلگە يەتمەككە،
يېڭىچە روھ ئېلىپ كەلدى.

قوزغالغاچ ھەۋەس دىلدا،
دوستلار يەڭ تۈرۈپ كەلدى.
ۋەتەن ئىشقىن تېڭىپ دىلغا،
گۈلخان بوپ يېنىپ كەلدى.

دەۋرىم گۈل چىراي ئاچقاچ،
بۇلبۇل سايرىشىپ كەلدى.
يېڭى كوكلەمنى مەدھىيلەپ،
دىلىمدىن كۈي قېتىپ كەلدى.

باغۋەن بولسام

ئازاتگۈل روزى

ھوزۇر ماڭا ھەممىدىن بەك،
باغۋەن بولسام ئەشۇ باققا.
ساپ ئەجرىمنىڭ مىۋىسىدىن،
ئەلگە تاتلىق شەربەت ئاقسا.

باغۋەن-دېگەن ئۇلۇغ نامىنى،
پەخىرلىنىپ تىلغا ئالسام.
سىغماس دىلغا شاتلىق كۈيۈم،
ئاشۇ باغدا قانات قاقسام.

باغلىرىمنىڭ مىۋىسىنى،
پەرۋىش قىلسام تەرىم توكۈپ.
ھالال تەردىن ئالسام ھوسۇل،
ئىپچىلاتتى بەختىم كۈلۈپ.

بال تامىدۇ مىۋىسىدىن،
يۈرەكلەرگە بېرىپ لەززەت.
باغۋەن بولسام ئەشۇ باققا،
نەھاجەتتۇر مەن ئۈچۈن جەننەت؟

قار ۋە چېچەك

مۇنەۋۋەر ئابدىقادىر

چۈشمەكتە لەپىلدەپ ئاپپاق كۈمۈش قار،
ئاق بۇلۇت گويا كى كۆچكەندەك يەرگە.
كوز يەتمەس مۇقەددەس بۇ گۈزەل دىيار،
ئوخشىغان خۇددى بىر ئاق ئەترە گۈلگە.

ئىخ! بۈگۈن قارسام چېچەك پەسلىدە،
ئەسلەتتى بۇ پەسىل ئاق قارنى گويا.
ھىلى قار، ھىلى مۇز، ھىلى گۈل ـ چېچەك،
دېگەندەك قارايدۇ تەبىئەت ماڭا.

ئىككى شېئىر

نۇرىمان ناسىر

ئۇستازىمغا

سۈيىنىمەن ھەر بىر قېتىم كورگىنىمدە،
خۇش تەبەسسۇم يىغىپ تۇرغان چېھرىڭىزنى.
ئېشىپ ھورمەت ـ قايىللىغىم بارغانسېرى،
قەدىرلەيمەن دېڭىزگە تەڭ مېھرىڭىزنى.

ئەينى چاغلار سىرداش بولۇپ قەلبىڭىزگە،
ئاڭلىغانتىم مەزمۇنىغا باي نەزمىڭىزنى.
ئىجادىمغا مەدەت بەرگەن ئوتكۈر قەلەم،
قازغاي يەنە پارلاق تارىخ غەزنىمىزنى.

ئۇيغۇر كىتاب تورىكتىپى
www.uyghurkitap.com

ئورلەك يەنە شۇڭقار كەبى ئاسمان پەلەك،
شۇم رەقىپلەر قالسۇن ئايان ئاستىمىزدا.
ئۇچرىشارمىز ھامان بىر كۈن غەلىبە بىلەن،
ئىجات ــ مېھنەت ئەجرى سىڭگەن بېغىمىزدا.

ئاتامغا

پەخرىم، غۇرۇرۇم ئەي ئىززىز ئاتا،
مېنىڭ جاپادا مېنى چوڭ قىلدىڭ.
تونۇتۇپ ئاق ــ قارا ھەم ھەق ــ ناھەقنى،
بىر ئاڭسىز بوۋاقنى بۈگۈن ئوڭ قىلدىڭ.

پەرزەنتىڭ بەختىنى ئويلاپ ھەمىشە،
ياكەبى ئىگىلدى شەمشادتەك قەددىڭ.
ۋە لېكىن ئايىماي توكتى ھەممىنى،
پەرزەنتكە شۇ سېخى، شۇ پاك ئاق قەلبىڭ.

ئاز كەلەر سىڭدۈرگەن ئەجرىڭ ئالدىدا،
ئىزىڭنى بىر ئۆمۈر قىسلىسا مىڭ تاۋاپ.
سانىما "پەرزەنتىم" دەپ مېنى ئەگەر،
بەرمىسەم ئەجرىڭگە ئەملى جاۋاپ!

ۋەتەن

دىلقىز تۇرسۇن

ئەي مىنىڭ جان مېھرىبانىم، ماھى تابانىم ۋەتەن،
گۈللىنىدىڭ جەننەت كەبى، جانۇ ــ جانانىم ۋەتەن.

مەرىپەت گۈلزارى قايتا ياشنىدى سەندە بۈگۈن،
سەن بىلەن كۆلدى قۇياشتەك ئارزۇ ــ ئارمانىم ۋەتەن.

ياندى ئىقبال مەشئىلى، جەڭ باشلىدۇق ئىزلەپ ۋىسال،
ئۇرغىدى ئىشقىڭ بىلەن بۇ تەندە دەرمانىم ۋەتەن.

شۇم نىيەتلەر كوز ئالايتسا، گۈل چىراي ھوسنىڭگە گەر،
جان تىكەرمەن ياۋغا قارشى، ئاقسىمۇ قانىم، ۋەتەن.

زەپ ئىسىل-كوركەم چىناردەك شاخلىساڭ بارغانچە ئۆز،
ياپرىغىڭ مەڭزىدە چاقنايدۇ تەرىم، شانىم، ۋەتەن.

ئەركىلەيمەن جان ــ جىھىمدىن سۆيۈنۈپ سەندىن ھامان،
سەن ئانامسەن، دىلدا ئىشقىڭ ئوتى بار دائىم،ۋەتەن.

بەخت - مېھنەت قوشكېزەك

دىلبەر ياقۇپ

دۇنيادا ئادەملەر بەخت ھەققىدە،
سوزلەيدۇ ئوزىنىڭ قەلبىگە لايىق.
ۋە لېكىن، بىلمەن بەخت دېگەنىنىڭ،
جاپالىق ئەجرىدىن كەلمىگى ئېنىق.

"بىتەلەي ئادەممەن" دەيدۇ بىراۋلار،
تەلەيىنىڭ ئەلچىسى كېلىپ تۇرسىمۇ.
ھەيرانمەن مۇشۇنداق بىمەنە سوزگە،
ئولچەيدۇ بەختنى نىمە بىلەن ئۇ؟

بەزىلەر ئولچەيدۇ بەختنى مۇنداق:
"بولمىسا چەك-تۇزۇم، ئوينىسام، كۇلسەم.
پۇل، دۇنيا بولسىلا بەخت دېگەن شۇ،
تەر توكمەي ئاسانلا ھالاۋەت كورسەم."

بەزىلەر ئولچەيدۇ بەختنى مۇنداق:
"گۇزەل يار بولسىلا ھەممە كۇپايە.
ياشلىقىم كەتمىسە، تۇرسا بىر ئومۇر،
چىرايىم ئوزەمگە بولار دەسمايە."

ئاسانلا ئېرىشكەن بەخت ئەمەستۇر،
ئىشەنمە ئۇنىڭمۇ مىننىتى باردۇر.
بەخت ۋە مېھنەت ئۇ مەڭگۇ قوشكېزەك،
شۇندىلا ياشايسەن راھەت-بەھۇزۇر.

ئىككى شېئىر

بۇۋىسارەم

ئانا يۇرتۇم بەشكېرەم

كىندىك قېنىم توكۇلگەن،
گۇزەل بوستان بەشكېرەم.
تىنىم ئوسۇپ يېتىلگەن،
خەلقى ئىشچان بەشكېرەم.

تىلغا ئالسام نامىڭنى،
دىلىم يايرار بەشكېرەم.
قولغا ئالسام سازىمنى،
كۇيۇم ياڭرار بەشكېرەم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

چىلان

قارىسام كوز يەتمەيدۇ،
ىمپايان چىلانلىق باغ.
خۇددى كوككە تاقاشقان،
گويا قىپ ـ قىزىل ىىر تاغ.

بۇ قىزىل تاغ مەدھىيى،
پامىر ىىلەن بەسلىشەر.
بۇنى كورگەن ھەر كىشى،
يۇرتىمىزنى ئەسلىشەر.

تۇگىمەيدۇ توشىغانىغا،
ئاپتوموبىلدا بەس ـ بەستە.
زەپەر قۇچقان دىخانىغا،
تاقاپ قىزىل گۇلدەستە.

كۇمۇش قىزلار سوھبىتى

راھىلە مەھەممەت

گۇلشەن ئېتىز باغرىدا،
ئاق ئەتىردەك پۇرەكلەپ.
جىلۋە قىلدى غوزىلار،
كوز ىىغىن يەپ، چېچەكلەپ.

كومۇش گۇلدەك جامالى،
گۇل قىزلارنى ئەسلىتەر.
ئاق بۇلۇتتەك دوۋىسى،
دىلغا شاتلىق بەخش ئېتەر.

مەپتۇن قىلىپ كوڭۇلنى،
قەھـ قەھ سىلىپ كۇلىشەر.
شوخ شامالدا ئىغاڭلاپ،
شىرىن سوھبەت تۇزۇشەر.

ـ ھالال تەردىن يارالغان،
ئاق ئالتۇن ىىز- كۇمۇش ىىز.
فـافرىكىغـا ـ زاۋۇتقا،
ئەڭ يېقىن ىىز، تونۇش ىىز.

چېچيەنلەردە رەڭ توزۇپ،
چىقار ئىسىل رەختىمىز.
ۋەتەن ـ خەلق ئالقىشلىنەپ،
شۇدۇر ىىزنىڭ بەختىمىز.

ئەجىر قىلغان دىخانىغا،
تالاي ىىزنىڭ مىۋىمىز.
ئەل تېنىگە ھارارەت،
ىېغىشلايدۇ مېھرىمىز …

× ×

گۇزەل قىزدەك نۇر لۇنۇپ،
كۇمۇش قىزلار سوزلىشەر.
سان ـ ساناقسىز ئېچىلىپ،
ئەل ئومۇرنى كوزلىشەر.

ۋەتەن - مېنىڭ بەختىمدۇر

(ئازاتلىق ئارمىيە قوينىغا كىرگەنلىگىمنى خاتىرىلەپ)

مۇكەررەم كامىل

ۋەتەن ئېزىز ئانامدەك ،
مېھرى بەردى دىلىمغا.
ئانام ـ ۋەتەن، دىسەم مەن،
بال ياغدۇ تىلىمغا.

ۋەتەن ئۈچۈن ياشايمەن،
ۋەتەن بەختىم، تەختىمدۇر.
ئۇنىڭ ئۈچۈن تامەگگۇ
ئېزىز جانىم تەقدىمدۇر.

شەرەپ بىلەن كىردىم مەن،
ئۇلۇغ قوشۇن قوينىغا.
ئۈنچە ـ مارجان ئاسىمەن،
ۋەتىنىمنىڭ بوينىغا.

~~~

ۋەتەن مېھرى

پەخرىنسا ئابدۇلئەلا (ئوقۇغۇچى)

يۈرىگىمدە ۋەتەن مېھرى بولمىسا،
يېتەلمەيدۇ ھىچ كىم باھار پەسلىگە.
ھور ۋەتەنىنىڭ چىن سۆيگۈسى كىشىنى،
يەتكۈزىدۇ ھەر چاغ شاتلىق ۋەسلىگە.

ھەتتا "سالام دىيار» دىمەي قۇياشمۇ،
چىقالمايدۇ نۇرىنى چېچىپ سەھەردە.
يىتەلمەيدۇ مەنزىلىگە ئاخشىمى،
خوشلاشمىسا ئۇنىڭ بىلەن ئەگەردە.

خىيال قۇشۇم پەرۋاز قىلار كوك ئارا.
ئويلىغاندا ئانا ۋەتەن ـ دىيارنى.
خوشال ـ خۇرام ياشالامتىم مەن ئەگەر،
بەرمىگەندە ۋەتەن مېھرى باھارنى؟!

ۋەتەن مېھرى سۆيگۈلەرنىڭ تاجىسى،
ۋەتەن دەپلا سوقار شۇڭا يۈرىگىم.
ئەجرىم بىلەن ئۇنى گۈلگە ئوراشتۇر،
يۇرەكتىكى ئەڭ ئۇلۇغۋار تىلىگىم.
~~~

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

سۇ بىلەن سوھبەت

مۇنەۋۋەر قۇربان

ئېرىق بويىدا
كېتىپ باراتتىم.
ئوركەشلىگەن شوخ
سۇغا قارايتتىم.

ھالقىپ تاغلاردىن،
ئوتتۇپ ساسلاردىن.
ئورنۇمنى تاپتىم،
گۈزەل باغلاردىن.

شاتلىق بىلەن سۇ،
ئاقاتتى تىنىماي.
ئېرىق تالىشىپ،
قىرغاققا سىغماي.

مىۋىلەر پىشار
باغدا مەن بولغاچ.
قىزدىرىپ مەگزى،
ئۈزۈم ۋە توغاچ.

قاراپ ئېرىققا،
سوزنى باشلىدىم.
ئېختىيارسىزلا
سوئال تاشلىدىم:

پەخىرلەندىم مەن،
سۈزۈك سوزىدىن.
كۈلدۈم - شاتلاندىم،
سوراپ ئۈزىدىن.

— كۈمۈش سۇ، ئېقىش
قەيەردىن كەلدىڭ؟
ئىشىنى ئويلاپ،
كەلدىڭمۇ ئەلنىڭ؟

دىدى يەنە سۇ،
ئۈنچىلەر چېچىپ.
قەلب سىرىنى
سوزلىدى ئېچىپ:

جاۋاپ بەردى سۇ،
ئوركەشلەپ كۈلۈپ.
مەقسىدىمنى ھەم،
چۈشۈنۈپ بىلىپ:

— مەن بولغاچ ياشنار،
بارلىق زىرائەت.
ئەتىياز پەسلى،
ئەلگە ئىشارەت.

— قۇياش نۇر چاچقان،
باھار چاغلاردا،
قار - مۇز ئېرىدى،
ئېگىز تاغلاردا.

ئاپپاق ياقۇتتەك،
گۈرۈچ پىشىدۇ.
ئىگەن - ئىگەنلەپ،
پولا چۈشىدۇ.

بۇغداي دانىسى،
مەرۋايىت كەبى.
قىلغاندا پەرۋىش،
ئوسمەمدۇ سەبى.

قار قاپلىغاندەك،
ئېچىلار پاختا.
كەڭرى ئېتىزلار،
گويا بىر تاختا.

يەنە قىزىقىپ،
سۇدىن سورىدىم.
ھاياجان بىلەن،
نەزەر تاشلىدىم:

— يەنە شوخلۇنۇپ،
نەگە ئاقىسەن؟
باتۇر خەلقىمگە
قانداق باقىسەن؟

جاۋاپ بەردى سۇ،
ئويناپ ۋىلىقلاپ،
قالغانلىرىنى،
بەردى تولۇقلاپ:

— ئاقىمەن يەنە،
يولىنىڭ بويىدا.
كوچەت ئوستۇرۇش،
ئورمان كويىدا.

تولىمەن يەنە،
چوڭ - چوڭ كوللەرگە.
مىھمان بولىمەن.
يېڭى ئويلەرگە.

ھەممە ئىچىدۇ،
ئوچۇملاپ مېنى.
مەن بىلەن بولار،
تىمەن ئەل جېنى.

قەدىرلەپ ھەممە،
ئاسىرىسا مېنى؛
يايرايدۇ كۆلۈپ،
ئەلنىڭ خوش كۆنى.

سەنمۇ ئاسىرىغىن،
مەھرىڭدىن كويۇپ،
مەن ئۇچۇن ھارماي،
ئىشلەپ سەن كۆلۈپ.

سۇنىڭ سوزىدىن،
تەسىرلەندىم مەن.
جاندىن كويۇنۇپ،
دىدىم: ئېزىز سەن.

سېنى ئاسرايمەن،
ئوتلۇق دىلىمىدىن.
مەنمۇ سۇ ئىچەي،
قېنىپ بىلىمىدىن.

پارچىلار

بۇمەريەمگۇل ئەمەت (ئوقۇغۇچى)

ئىنسانىنىڭ ياشلىغى قىسقا شۇ قەدەر،
كوز يۇمۇپ ئاچقىچە ئوتۇپلا كېتەر.
مەڭگۇگە ياشلىقتا قالىمەن دىسەڭ،
كەشپىيات بېغىغا توككىن كومۇش تەر.

×

ئىزلەپ مەن ئۇزاقتىن ۋاپادار دىلبەر،
ھەۋەسىنىڭ يولىدا قىلدىم كوپ سەپەر.
دىدىكى بىر ئاقىل: بىلىم ئاتلىق يار
دۇنيادا ھەممىدىن ۋاپادار كېلەر.

×

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

يۈرىكىمم دولقۇنلاپ سوققاچقا ھەردەم،
قولۇمدىن چۈشمەيدۇ سىرداشىم قەلەم.
ئارمىنىم كۈلەتتى شائىرە بولۇپ،
بىر ئۆمۈر ۋەتەننى مەدھىيىلەپ ئۆتسەم.

خىيالىم قاناتلىق تۇلپارغا مىنىپ،
كۆك ئارا ئۇچماقتا توسقۇنلار يېرىپ.
بىلىمنى قورال قىپ ياشايمەن مەڭگۈ،
مۈشكۈلات ئالدىدا كوكسۇمنى يېرىپ.

×

ئىككى شېئىر

گۈلباھار ئەخەت (ئوقۇغۇچى)

بىلىم ئىشقىدا

ئانا مەكتەپ ــ باغچامدا،
گۈل ئېچىلدى ھوپىدە.
دىماغلارغا ئۇرىدۇ،
خۇشپۇرىقى گۈپپىدە.

ئانا مەكتەپ مېھرىدىن،
دىلدا ئۇرغۇدى شاتلىق.
ئۈگىنەيلى ئىلىم ـ پەن،
ئۇنىڭ مېۋىسى تاتلىق.

ئىلىم ـ پەندىن يورۇيدۇ،
قاراڭغۇ دىل چوللىرى.
ئۇنىڭ بىلەن چېچەكلەر،
مەردىپەتنىڭ گۈللىرى.

كەزمەك بولساڭ ساماۋى،
ئىلىم ـ پەننى قانات قىل.
ئۆمرۈڭ بىكار ئۆتمىسۇن،
ۋاقىتنى زەر ئالتۇن بىل.

كىتاۋىم

سومكامدىكى كىتابىمىنىڭ،
ئۈنچە ـ مارجان خېتى بار.
ئوقۇپ كورسەم ئۇنىڭدا،
ئەجداتلارنىڭ ئىزى بار.

كىتابىنى مەن دوست تۇتتۇم،
لەززەت ــ شېرىدىن سوزى بار.

چېلىشلاردا ئەجداتىمىنىڭ،
ئاڭا سىڭگەن قېنى بار.

بىلمۇالدىم ئەندى مەن،
ئالتۇن كىتاپ قەدرىنى.
ئايرىلمايمەن ئۇنىڭدىن،
ئاقلاپ ۋەتەن ئەجرىنى.

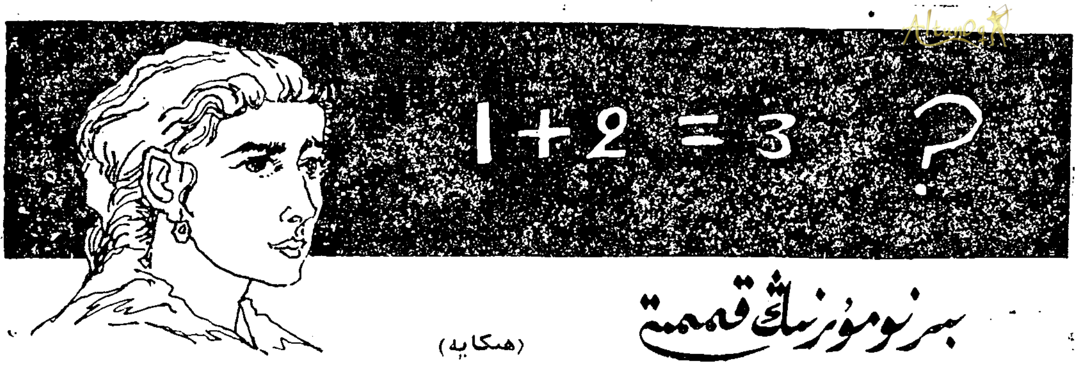

بىر نومۇرنىڭ قىممىتى

(ھىكايە)

سىيىت زۇنۇن

يېڭى ئىشچىلار ئارىسىدا دوغىلاق يۈزلۈك ، بىـۇلاق كوزلۈك ، چاقماق كىـرپىكلىك، غۇنچە بوي بىر قىز بار ئىدى. ئۇنىڭ ئەگرى تېقىـمىنى بېسىپ تۇرىدىغان ئۇزۇن بەش ئورومچېـچى ، مەرۋايىت تىزغان چوچۇرە بادام دوپـپىسى ، توق چەچرەڭ نىسلۇن چاپىنى ، چەيـزىرەڭ توت چاك يوپكىسى ، ئىگىز پاشنىلىق مېغىزرەڭ بەتىنكىسى ــ مانا بۇلار قىزنىڭ ئايدەك جامالىغا قەۋەت گـۇزەللىك بەخىش ئەتكەن ئىدى . چوڭ ـ كىچىك ھەممە ئۇنىڭ رۇخسارىغا زوقلىناتتى .يىگىتلەر بولسا، ئوزلىرىنى تاراشلاپ، سۆيگۈ ئوقلىرىنى بەتلەپ، پۇرسىتى كەلگەندە ئېتىشقا ھـەر قاچان تەيـيار تۇرۇشاتتى . ئەلۋەتتە ، ئۇلار بۇ كوكۇل ۋاشاقلىرىنى بىر ـ بىرىدىن سىـر تۇتـۇپ ، كىرپىكلىرى ئوتتۇرىسىدىكى ئەپچىلگىنە ئوقـدانىغا بىكىندۇرۇۋېلىشقان ئىدى . ئەنە شـۇنـداق خۇشـۋاخ كۇنـلـەردە بـۇ قـىـزنـىـڭ ئەيـىۋىچىقىپ قالـدى ! ” چاۋىسى“ چىقتـا يېيىلدى ....

1

يېشى ئەمدىلا ئون سەككىزگە تولـغان بۇ قىزنىڭ ئىسمى ساجىدەم ئىدى . كىشىلەر ئۇـنىڭغا دەسلەپ شۇنىڭ ئۇچۇن ھېرىسمەن بولـغان ئىدىكى ، چوڭ ـ كىچىكنىڭ پەرزىدەگوـيا ئۇ كىلىشىملىك بەستىگە مۇناسىپ ھالـدا بۇلبۇل كەبى ناخشىچى ئىدى. ئۇسۇل دىگەنـنىڭ تاناۋىنى تارتىۋېتەتتى. خـۇش ـ چاق ـ چاق ، ئويۇن ـ كۇلكىدىن قالمايتتى. مۇباـدا پەرەز ئىزىدىن چىقىپ قالـسا ، زاۋۇتنىڭ ئىشتىن سىرتقى سەنئەت ئىشلىرى روناق تاپـماي قويمايتتى ئەلۋەتتە، يىگىتلەرنىڭ ئارـزۇ ـ تىلەكلىرى باشقىچىرەك ئىـدى : ئـۇلار دىكىمدۇ بىرىنىڭ قاچاندۇ بىر كۇن ھوشىغى ئالچە قويۇپ ، بۇ نازىنىننىڭ جىنەستىدەك لەۋلىـرىگە سويۇش نىسىپ بولسا ، كوكۇلنىڭ توـرىگە ئېلىپ بېشىدا كوتەرگەن بولاتتى. ئەپـسۇسكى، كالىندارنىڭ ئىناۋەتلىك رەقەملىرى كەمەيگەنسىرى ، ساجىدەمدە قايسى بىرلىرى كۇتكەن ئارزۇ ـ تىلەكنىڭ ئۇچقۇندىسىمۇ چېـلىقمىدى . ئۇنداقتا بۇ ” مـۇز پىشانـە قىز “ خىرۇستال ئەينەكتىن قاتۇرۇلغان ھەيكەلمىـدۇ ؟ بەزى كۇزەتكۇچىلەر ئۇنىڭ پېيىگە چۇـشۇپ سىرىنى ئاچماقچى بولۇشتى ، بۇلارنىڭ سەردارى زەپەر بولدى .

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

قارىغاندا ساجىدەم سىپى ئۆزىدىن " مە-
تۇ » ئىدى . يول يۈرسە بىر چەتكە چىقىۋې-
لىپ، كىسەل تەككەن توخۇدەك يەردىن بېشى-
نى كوتەرمەيتتى . گاھ بارماقلىرىنى نوۋەت-
لەشتۈرۈپ پۈكلەپ قوياتتى. گاھ لەۋلىرىنى
بارمىغىنىڭ ھەركىتىگە تەگكەش قىلىپ مو-
تۇلدىتاتتى . ئۇنىڭ بۇ ئىشلىرى تەسۋى سى-
رىۋاتقان بۇۋدايەرگە ئوخشاپ كېتەتتى . ئۇ،
بۇ ئەيۋىنى ستانوك ئالدىدىمۇ كوپ قېتىم
تەكرارلاپ قويدى . بۇنىڭدىن ئىچى پۇشقان
ئۇستىسى بىر قېتىم ئەتەي سورىدى :
— سىڭلىم دادىڭىز موللا ئادەممۇ ؟
— ياق ، ئۇستام .
— خەلپىتىمدىن دەرس ئېلىۋاتامسىز-يە؟
— يوقسۇ...
— ئۇنداقتا ئۇچۇما بولغان باچكىدەك
ئېغىز - قولىڭىز شۇك تۇرمايدىغۇ؟
— كونۇكۇپ قاپتىمەن .
— قىز بالا دىگەن نەدىكى سەت قىلىقلا-
ئادەتلىنىپ قالسا بولمايدۇ ، ئۇختىڭىزمۇ؟
— ئۇختۇم ، ئۇستام .
پىشقەدەم ستانوكچى ئۇستامدىن ئاخىرقى
سۇئالنىڭ چىقىشىنى كۈتمىگەن ساجىدەمنىڭ
يۈزلىرى لاپپىدا ئوت ئېلىپ ، شەلپەردەك
قىزىرىپ كەتتى ، كىرپىكلىرى نەملەشتى. ئۇ
شۇ ھالدا تۇرۇپ ئاغزىنى يەنە موتىلدىتىپ
تاشلىدى . ئۇستا تاسادىپى سىرتقا تەپكەن ئا-
ۋازدىن بىلدىكى شاگىرتى " بىر نومۇر»
دەۋاتاتتى . شۇ ئان ئۇستىسىنىڭ كوڭۇل ئىك-
رانىغا مۇنداق بىر ئىش چۈشتى :
بىر كۈنى چۈشتىن كىيىنكى چاغ ئىدى .
غا قىراپ ئايلىنىۋاتقان ستانوك ئالدىدا ئۇس-
تىسىنىڭ قول ھەركىتىگە مىختەك قادىلىپ
تۇرغان ساجىدەم " بىر» "ھە ، ئەشۇ بىر »
دىۋەتتى . ئۇستا ماشىنىنى توختۇتۇپ ھەي-
رانلىق ئىلكىدە تىكىلدى:
— ئۇكام ماشىنىنىڭ ئايلىنىشىنى ساناۋا-
تامىلا ؟
— ھە ؟ ياق ، ياق!- ساجىدەم چۈچۈپ ئى-
سىنى يىغدى ، ھوپپىدە قىزىرىپ پۈتىنىڭ
ئۇچىغا قارىۋالدى ، - ياق ئۇستام ، ئو -
زەمچىلا ...
ئۇستا بۇ ئىككى ئىشنى بىرلەشتۈرۈپ ئى-
چىدە " قىزنىڭ دەردى بار » دەپ قويدى
ۋە ئويلىغانلىرىنى كىچىكتۈرمەي زەپەرگە
يەتكۈزدى .
ساجىدەمنىڭ " دەردى » ئەنە شۇ " بىر »
دە ئىدى . ئۇنىڭ "بىر»گە بولغان خۇمارى
پەيەنچۈكنىڭ ھاراققا بولغان خۇمارىنى بې-
سىپ چۈشەتتىكى، ھەرگىز كىمىپ قال-
مايتتى . ئالايلى ، ئۇ ھېمىشەم ئىشتىن چۈ-
شۈپلا ياۋا كەپتەردەك تويپتىن ئايرىلاتتى-دە،
زاۋۇت قورۇسىدىكى گۈللۈككە ۋە ياكى بوي-
تاقلا ياتىغى ئەتراپىدىكى چىمەنلىككە بېرى-
ۋالاتتى . ئۇ يەرلەردە بىر نوقتىغا تىكىلگى-
نىچە بىر پەس تۇرىۋالغاندىن كېيىن ، زوڭ-
لا ئولتۇرۇپ قولىغا كومۇر داشتىلى چىقامدۇ،
ياغاچ چىقامدۇ ، نىمىلا بولمىسۇن قولىغا ئۇ-
رۇنغانلىكى نەرسە بىلەن يەرگە " بىر » "1 »
" نۇمۇر » دىگەنلەرنى جىجىلايتتى - دە ،تا-
كى ئالدىدىكى بوش ئورۇن قالمىغاندا ، يا-
كى كىمدۇر بىرسى يېقىنلاپ كەلگەندىلا ياز-
غانلىرىنى پۈتى بىلەن سىرىپ ئوچۇرۇۋېتىپ
كېتىپ قالاتتى . بىرسىنىڭ يەتكۈزگەن خەۋى-
رىگە قارىغاندا ، يالغۇز بۇلا ئەمەس ، ئۇ-
نىڭ تۇتقان خاتىرىلىرى ، ئوقۇغان كىتاپلى-
رىمۇ " بىر » بىلەن تولۇپ كەتكەن ئىدى.
بۇ ئاخباراتلاردىن تولىمۇ سويۇنگەن زەپەر
تۇن يېرىمىغىچە كىرپىك قاقماي خىيال دې-
ڭىزىدا كەزدى . ئۇنىڭ ئويلىرى كاۋا پىل-

گىدەك ھەم گادىرماش ، ھەم ھوسۇللۇق ئىـ
دى . ئۇ تۇرۇپلا ـ بۇ قىز زادى مەتۇمىـدۇ ؟
ياكى تەتۇر ؟ » دەيتتى ئۆز ـ ئۆزىگە ، تۇ-
رۇپلا،ـياق، مۇمكىن ئەمەس ! گەپ ئۇنىـڭغا
دان چاچقۇچىلارنىڭ جىقلىغىدىن بېشـى قاتـ
قانلىغىدا ، شۇنداق ئەمەسمۇ ؟ قىزىل گۈلنى
كىمنىڭ قىسقىسى كەلمەيدۇ ؟ ئۇنى كىم ئەۋـ
ۋەل ئۈزىۋالسا ، شۇ قىسىدۇ ـ دە ! توغرا ،
ئۇنىڭدا سەۋەنلىك يوق ، ئۆزەم لامزەلله…»
دەيتتى ئۇ ، ئاخىرى پىكىرىنى قازارلاشتۇر ـ
غاندىن كېيىن ، كارۋىتىنىڭ بېشـىدا ساڭـ
گىلاپ تۇرغان شويىنىغا قول ئۇزاتتى . روبىلـ
نىك " چاككىدا » قىـلىش بىلەن تەڭ يـاتاق
كۆندۈزدەك يورۇپ كەتتى .

زەپەر تارتمىلىرىنى ئاختۇرۇپ ، بىر نەچـ
چە ۋاراق قەغەز ئالدى ۋە ئۇنىڭغا يۈرەك قېـ
تـىـغـا پـۈكـكـەنـلـىـرـنـى دانـە ـ داـ
نە قىلىپ چۈشۈردى . ئۇ مۇنۇلارنى يازغـان
ئىدى:"…جېنىم ساجىدەم ، تومۇرىڭنىڭ بىرـ
گە ، پەقەت شۇ بىرگە سوقىدىغانلىغىدىن خەـ
ۋەر تاپتىم ، ۋىژدانىڭغا ئاپىـرىن ! نـاۋادا
لەۋزىڭ ھىساپ بولىدىغان بولسا، شۇ بىرىڭ
مەن بولاي … جاۋابىڭغا تەشنامەن … ».ئۇ،
بۇ سۆيگۈ خېتىنى يېنىشلاپ ئوقـۇپ خاتادىن
خالى بوپتۇ ، دىگىنىدىن كېيىن ، ئەتەي ئاق
قالدۇرۇپ قويغان كىچىككىنە ئورۇننىڭ بىـر
تەرىپىگە ھوپپىدە ئېچىلغان گۈلنىـڭ ، بىرـ
تەرىپىگە گۈلگە قاراپ خەندان ئۇرۇپ سايراـ
ۋاتقان بولبۇلنىڭ رەسىمىنى سىـزدى ، ئانـ
دىن بوياق بەردى . لېكىن ئۇ كوكۇل رىشتىـ
سىنى سۆتتەك ئاق قەغەزگە كەشتىلىگەنـدەك
تۈجۈپىلەپ ئورۇنلاشتۇرۇۋاتقىنىدا " مېنىڭنەـ
زىرىمدىكى بىرـــسىز چۈكۈلداۋاتقان بىر ئەمەس!
ئۇ شۇنداق بىركى ، ئۇنىڭ كـۈچ ۋە قۇدرىـ
تى ئالەمچە ، جۇغلانسا سىغماس ئېغىزغا شۇنـ

چە ، تېتىيدۇ ئۇ تىلغا بال ھەم زەھەر، ۋەلېـ
كىن ھەر كىم بىلسە بىر گوھەر » دىگەن جاـ
ۋاپقا سازاۋەر بولۇشىنى ئويلاپـمۇ قويمىغان
ئىدى .

ساجىدەمنىڭ جاۋاپ خېتى قامەتلىك،قاش
كىرپىكلىرى جايىدا ، ئوزىنى" جەننەت قىزـ
لىرىنىڭ خىلى » دەپ يۈرگەن يىگىرمە ئىكـ
كى ياشلاردىكى بۇ يىگىتنىڭ ئىززەت ـ نەپـ
سىنى يەرگە ئۇرغان، كوكسىگە ھەسەت ئوتىـ
نى ياققان ئىدى . زەپەر قانچە كۆنلەپ دورا
يىگەن بېلىقتەك خاراموش يۈرگەندىن كېيىن ،
دوپپىسىنى ئالدىغا قويۇپ ئوزى بىلەن ئـوـ
زى كېڭەشىۋالدى ـ دە ، چىشلىرىنى غۇچۇرـ
لىتىپ ، يەڭلىرىنى شىمايلاپ ئوتتۇرىغا چىقـ
تى . مانا ئەمدى ، بۇ مەسۇمە قىزنىڭ نامى
" سارالڭ » بولـدى "بىزنىڭ ساھىپجـامالىمىز
ئەقلىدىن ئېزىپتۇ ، ئۇنىڭغا ’ بىر ، سۆرەتـ
لىك ئەركەك جىن چاپلىشىۋالغان‌چېغى، پىرـ
خۇنغا ئوقۇتىۋەتمىسە قۇيۇنغا ئەگىشـىپ كىـ
تىپ قالغىدەك » دىگەن سوز ـ چـوچەكلـەر
يۇقۇملۇق زۇكامدەك تېزلا تارىلـىپ كەتتى .
كىشلەر ئىككى گەپنىڭ بىرى بولسىلا ساجىـ
دەمگە ئاڭلىتىپ ـ ئاڭلاتماي ، " قىزىم ساڭا
ئېيتاي، كېلىنىم ئاڭلىسۇن» دىگەندەك قىلىپ،
" ھە ، ھېلىقى بىرچۇ ؟ »، "بىلدىم ، بىر نۇـ
مۇر دىگىنە » دىيىشىدىغان بولۇشتى . ئىسـ
مىنى ئاتىماي » ھوي بىر » دەپ چاقىرىدىـ
غانلار كۈندىن ـ كۈنگە كوپەيدى …

" ئولۇم ياماننمۇ،ئىزا ؟ » بـۇنى بېشىغا
كەلگەنلەر بىلىدۇ . ساجىدەم دەسلەپ ياتاقـ
تىن چىقماي يىغلىدى . يىغلا ـ يىـغلا تۇمەن
بويىغا بېرىپ توختىدى ـ دە، ئىگىز يارنىڭ
ئۇستىگە چىقىپ يېشىنى سۈرتتى. شار ـ شـۇر
قىلىپ ئوركەشلەپ ئېقىۋاتـقان دەريا سۈيـى
،ساجىدەمنى چۆچۈتىۋەتتى . ئۇ ياردىن پەسكە

www.uyghurkitap.com

ئىگىلىپ بولغان زىلۋا گەۋدىسىنى ئارقىسىغا
تارتتى .

ئۇلۇغ سۇ تاشتىن ـ تاشقا ئۇرۇلۇپ ،بۇژـ
غۇنلاپ ، سۇرەن ـ شاۋقۇن بىلەن تىز ئاقـ
ماقتا ئىدى . ساجىدەم دەرياغا بىر پەس قاـ
راپ تۇرغاندىن كېيىن ، ئويلۇنۇپ قالدى.
" سۇ، ـدىدى ئۇ پىچىرلاپ، ـ مانا شۇنداق
ئاقىدۇ . ئېقىپ ـ ئېقىپ ئېتىزلارغا ، چول
جەزىرىلەرگە سىڭىپ تۈگەيدۇ ـ دە ، ئاققان
ئېقىنىغا قايتىپ كەلمەيدۇ . ئەجەل ئوقىچۇ؟
ئەنەشۇ سۇغا ئوخشايدۇ . بۇ ـ ئادەمگە هاـ
ياتلىق بىر كېلىدۇ ، ئىككىنچى كەلمەيدۇ ،
دىگەن سوز . ئۇنداقتا مەن بۇ يەردە نىمىگە
هاڭۋېقىپ يۈرۈيمەن ؟ ". ئۇ پەيلىدىن ياندى،
كېچىنىڭ ساپ هاۋاسىدىن تويغىچە شۈمۈرۈپ،
قىسىلغان كوكسىگە ئارام بەردى ، ئاندىن
سەلكىن شامالدا ـ ئالىدەك كوكسى ئۈستىدە
يەڭگىل تەۋرەۋاتقان مەجنۇن تالدەك چاچلىـ
رىنى سىلاپ تۇرۇپ ئوز ـ ئوزىگە دىدى، ـ
كىشلەر مېنى هەر نىمىلەرگە ئوخشاتتى ،
مېنىڭدىن كۈلۈشتى ، مەسخىرە قىلىشتى .ئۇـ
لار تاپقان " نوقسان " مېنىڭ ئەيۋىممۇ ؟
ماقۇل ، شۇنداقمۇ بولسۇن دەيلى ، بۇ ئىلـ
لەتنى باقى ئالەمگە ئالغاچ كىتىش كېرەكمۇ،
ئاخىر! ياق، ئوقۇغان ـ ئۇقىقان قىزمەن .ئاركورـ
مەي تېگى ـ تەكتىنى تاپشۇرۇپ ، تۈمەنلىـ
گەن جەمىيەت ئەزالىرىنى تەربىيلىشىم كېـ
رەك ، بۇ ، مېنىڭ بۇرچۇم .

ساجىدەم شۇنداق دىدى ـ يۇ، شاققىدا
ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ زاۋۇتقا قاراپ تىز ـ تىز
يۈرۈپ كەتتى .

ياش ۋە ئوتتۇرا ياشلىق ئىشچىلاردىن ئۈ ـ
يۈشقان ئىشتىن سىرتقى تېخنىكا نەزىرىيىسى
ئۈگۈنۈش سىنىپىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى تېخى
دەرستىن قايتمىغان ئىدى . هەردەم ئىپىزقا ـ
پاقلىرىنى تۇرۇپ جۇدۇنلۇق هاۋادەك يۈرۈيـ
دىغان ساجىدەم گۈلدەك ئېچىلىپ ئاپتاپتەك
پارلاپ كىرىپ كەلدى ."ئۇنىڭغا نىمە بولدى؟
سىنىپتا غۇلغۇلا كوتۈرۈلدى. زەپەر قاتارلىقلار
" رەسمى پەيجىاۋ كەسكىدەك سارالىبوپتۇ"دەپ
ئۈلگۈردى .

ساجىدەم سىنىپ مۇنبىرىگە يېقىنلاشتى ۋە
مۇنبەردە ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىلمى ماقالىلىرىـ
نى يىغىۋاتقان پىشقەدەم ئىنژېنېردىن
سورىدى :

ـ ساۋاقداشلىرىمدىن ئىككى كەلمەگىدىپ
سورىشىمغا رۇخسەتمۇ ؟

ـ هە ، بۇ ... رۇخسەت ...

ـ ئاكىلار ، ئىنىلەر ، ئاچا ـ سىڭىللار،ـ
دىدى ساجىدەم يۈزى قاتقان تەربىيچىلەردەك
ئىككى قولىنى مۇنبەرگە تىرەپ ، كوزلىرىنى
كوپچىلىككە تىكىپ ، ـ بىر سوئالىم بار، كىم
جاۋاپ بىرىدۇ ؟

كوپچىلىك بويۇنلىرىنى سوزۇشۇپ بىر-بىـ
رىگە قاراشماقتا ئىدى . زەپەر " مەن " دەپ
مەيدىسىگە قاقتى . ئۇ " بۇ كوڭلى قارا"قىزـ
نى يەنە بىر مەرتىۋە رەسۋا قىلىۋىتىش نىيىـ
تىگە كەلگەن ئىدى . قىز پىسسىڭىدە كولۈپ
قويۇپ دىدى :

ـ بىر رەقەم ـ بىر نومۇرنىڭ قىممىتى
قانچىلىك ؟

ـ سادىغاڭ كېتەي، يەنىلا شۇ " بىر"كەنـ
دە ! بىلىپ قويۇڭكى ، ئۇ سىز بىلەنلا قو ـ
رۇسۇن ! ئۇنىڭ زامانىمىزدا تىلغا ئالغۇچىـ
لىكى يوق...

ـ توختاڭ، زەپەر!ـدەپ ئوڭ قولىنى ئاـ
لدىغا چىقاردى قىز، ـ بىر بولمىسا. ئىككى بوـ
لامدۇ ؟

ـ ياق.

ـ بىرگە ئىككىنى قوشسا نەچچە بولىدۇ؟

ـــ قويىڭا، بۇنداق تېتىقسىز گەپنى ، بىر-
گە ئىككىمىزنى قوشسا نەچچە بولىدىغانلىقىنى
بوشۇكتىكى بالىمۇ بىلىدۇ ، ئادەم ئاخماقىلىق قىلىدىكەنسىز . مەن سىزنىڭ ئويۇنچۇغىڭىزمىدىم -يا؟-زەپەر بىر كوكۇرۇپ، بىر تاتىرىپ،
قولىنى شىلتىۋىدى ، كوپچىلىك پاراققىدە
كولۇپ كەتتى .

ساجىدەم تەمكىن تۇرۇپ قىستاپ سو-
راۋەردى :

ـــ يولداش زەپەر، چىدىغانچىقارغان كوچا
بۇ ، مەيدىگە ئۇرغان ئىكەنسىز ، جاۋاپ بېرىشىڭىز كېرەك. قېنى ، بىرگە ئىككىنى قوشسا نەچچە بولىدۇ ؟

ـــ ئۇچ ! ...

ـــ خوش ، مانا بۇنىڭغا قاراڭ. -ساجىدەم
قولىغا بور ئېلىپ قارا دوسكىغا " 1 » دىگەن
رەقەمنى يازدى ، - بۇ نەچچە ؟

ـــ بىر.

ساجىدەم " 1 » نىڭ ئوڭ تەرىپىگە نولىدىن بىرنى قويۇپ زەپەرگە قارىدى . زەپەر :

ـــ ئون ،- دەپ جاۋاپ بەردى.

قىز نولدىن يەنە بىرنى قوشتى . زەپەر
كورەڭلەپ ئاۋازىنى كوتەردى :

ـــ يۈز .

ساجىدەم قوشىۋېرىپ ، نولنى توققۇزغا
يەتكۈزگەن ئىدى، ئۇنىڭ رەقىبى تىلىنى چايناپ، دۇدۇقلىغىنى تۇردى: - بىرلەر ، ئونلەر ،
يۈزلەر ، ئون مىڭلەر ... ھە ، بۇ ، بىر مىلىيارت . قىز شاقىلدا تاختىغا يۈزلۈنۈپ ، "1"
نى ئوچۇرۇۋېتىپ ، توققۇز نولنىلا قالدۇردى:

ـــ ئەمدىچۇ ؟

ئەمدى ! ؟

ئويلاپ ئۇلگۇرەلمىگەن زەپەر ئەندىكىپ
كەتتى ، كىلىشمىلىك بۇرۇتىنىڭ ئۇستىدىكى
ئىلىپتەك تاڭشىرى نەملەشتى . ئۇ ھودۇقۇپ
قالغان ئىدى ، دەررو ئىسىنى يىغىپ :

ـــ نول - نول - نول... - دىۋەتتى .

"ئولمەك ئۇستىگە تەپمەك » دىگەندەك
ساجىدەم قاقاخلاپ كۇلدى . كوپچىلىكمۇ كۇلكىسىنى باسالماي قېلىشتى . مۇئەللىم مۇنبەرنىڭ بىر يېقىدا پىخىلداپ كۇلمەكتە
ئىدى .

زەپەر بايا بوينىنى شاپتۇل قاققاندا كوزىگە چۇشمۇالغان ماڭلاي چېچىنى ئارقىسىغا
قايرىۋېتىپ ، پىشانىسىدىكى تەرنى سۇرتتى.

ساجىدەم سوراشنى داۋاملاشتۇردى:

ـــ نولدىن نىمە مەنە چىقىدۇ؟

ـــ ھېچ .

ـــ نىمە ئۇچۇن ئۇز نوۋىتىدە سانلىق رولىنى يوقاتتى ؟ بۇنىڭدىكى سىر نەدە ؟

ـــ سىر ؟-يىگىت بىر دەققە تۇرۇۋېلىپ
مۇنداق دىدى:

ـــ سىز ئەشۇ ئوچۇردىۋەتكەن بىر رەقەمدە.

ـــ توغرا ، ھەممە گەپ بىردە ! - قىز
تەمكىن ھالدا سوزگەكىرىشتى ، - مىڭلىغان-
مىليونلىغان ئاقكوڭۇل كىشىلەرنىڭ باشلىنىشى بىر ، ئاياقلىشىشى بىر ئىكەنلىگى ،
ھەر قانداق چوڭ سانىڭ بىردىن كوپىيىپ
ھاسىل بولىدىغانلىغىنى ، بىرىنچى ھۇل تېشى، بىرىنچى خىش بولمىسا كوككە تاقاشقىدەك بىنالار نىڭمۇ قەد كوتىرەلمەيدىغانلىغىنى،
بىرىنچى قەدەم بېسىلمىسا ، ئەقەللىسى بۇيەردىن ھېيتىكارغا بارغىلى بولمايدىغانلىغىنى ئويلاپ كورمەيدۇ . نەتىجىدە قانداق بولىدۇ ؟ " بىر رەقەم » ،"بىر نومۇرنى»نەزىرىگە ئالمايدۇ - دە ، ماددى - مەنىۋى بايلىغىنى تۇيمايلا بىر - بىرلەپ قولدىن چىقىرىپ قويىدۇ ، ئاخىرى مەن بىتەلەيگە ئوخشاش مالامەتكە قېلىپ، ھەسرەتتە ئوتىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

— سىزگە نىمە بولغان ؟
تۈشمۇ ـ تۈشتىن سوئال يېغىپ كەتتى .
بايىقى سوئال ـ سوراقلاردىن كوڭلى بىر ئاز
يورۇپ قالغان زەپەر قىزىقىپ ئالدىنقى رەت-
كىرەك بېرىپ ئولتۇردى . ئۇنىڭ خىيالچان
كوزلىرى مۇنبەرگە مىختەك قادالغان ئىدى .
ساجىدەم پاخلانىڭكىدەك قىزغۇچ تىلىنىڭ
ئۇچى بىلەن لىۋىنى نەمدۈپلىپ ، كەچۈرمىش-
لىرىنى بايان قىلىشقا باشلىدى .

2

ساجىدەم بىر يىلى ئەلا ، بىر يىلى ياخشى
ئوقۇپ ، ئاقىۋەت تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى
پۈتتۈردى . ئالى مەكتەپنىڭ تەييارلىق ئىمە-
تىھانىدىنمۇ كوڭۇلدىكىدەك ئوتتى . ئەمدى ئۇ
شەمشەر بىسلىق پىلىسىراتتىن ئوتىشى كېرەك
ئىدى (ئوقۇغۇچىلار رەسمى ئىمتىھاننى ئەنە
شۇنداق ئاتىشاتتى) . بۇنىڭ ئۇچۇن ئۇ ئاخ-
شاملىرى ئەل ياتقۇچە دوستلىرىنىڭكىدە دەرس
تەكرارلىدى . قايتىپ كېلىپ هويلىدىكى تال
بارىڭى ئاستىدا تەكرارلىغان قائىدە ـ فور-
مولىلارنى تالىپلاردەك ياد ئالدى؛ ئەتتىگەندە
ئوقۇتقۇچىنىڭ قېشىغا بېرىپ ، كەم ـ كوسلى-
رىنى تولۇقلىدى ؛ كۈندۈزلىرى هاۋا ئىسسى-
غاندا ، بىردەم ـ يېرىم دەم ياتپاشلاپ كو-
زىنى يۇمدى…

بۇنداق هالەت بىر هەپتە داۋاملاشقان
ئىدى . هىلىتىن يوق باهار نوتىسىدەك باغ-
جانلاپ ئوسۇۋاتقان بۇ قىزنىڭ بېشى ئامبۇر-
دا قىسقاندەك زىڭىلداپ ئاغرىشقا باشلىدى .
بۇلاقتەك ئوينىپ تۇرىدىغان بىرجۈپ كوزى
شەلۋەرەپ ، جىن چىرىغىدەك پىرىلداپ قال-
دى ؛ قۇيغان ئوپكىدەك ئاپپاق يۈزىنىڭ
گوشلىرى سىزىپ ، ياڭاقلىرى ئوتۇشۇپ
كەتتى…
ساجىدەمنىڭ مىسكىن هالىنى كورگەن ئا-
نىنىڭ سەۋرى قاچىسى چېقىلدى .
— بىچارە قىزىم ، ـ دېدى ئانا ـ ، ئەي-
نەككە قاراپ باقمىنا ، نىمىگە ئوخشاپ قاپ-
سەن ؟ بەئەينى جىن قوچقى ! قوپ نومۇ-
سىمنى كەلتۈرمەي ، بېشىڭنى بولسىمۇ تاراپ
قوياي ، دوستلۇرۇڭ كورسە زاڭلىق قىلىس-
سۇن يەنە …
—جېنىم ئانا ، خوش بولاي ، مېنى قوز-
غىمىغىنا ، ئاخىرىدا بىر فورمۇلا قالدى ،
يادلىۋالاي …
— ياق، ئوقۇپ ئەرشى ئەلاغا چىقساڭمۇ،
مەن سېنىڭ ئاناڭ،قوپ دېدىمما ـ قوپسەن،ـ
ئانا قولىنى سوزۇپ ، ساجىدەمنىڭ بىلىكى-
دىن " كاپپىدا » ئالدى ـ دە ، تارتقان پېتى
هويلىغا ئېلىپ چىقتى ، ـ ساڭا ئاتا ـ ئانا
لازىم بولىسىغىنى بىلەن ، بىزگە سەن كېرەك.
قىز ئۈزلۈغ ـ كىچىك تىنىپ ، نائىلاج كو-
سىدا ئولتۇردى . ئانا ئۇنىڭ توقۇلۇپ كەت-
كەن چاچلىرىنى چۇگۇپ ، سوزۇپ ـ تاراپ
توقۇلىغىنى چىقاردى ، يىلىم چاپتى . يىلىم
چېپىۋېتىپ مۇلايىمغىنا سورىدى :
— قىزىم ، كىتاپلا ئوقۇسام ئىمتىهاندىن
ئوتەلەيمەن دەمسەن ؟
— شۇنداق بولماي …
— هى ـ هى ـ هى …ـئانا خىقىراپ كۈل-
دى ، ـ دېگەنلىرىڭگە تازا ئىشەنگىلى
بولمايدۇ .
— نىمە ئۈچۈن ؟
— سەۋەپمۇ بار، تەلەپمۇ بار . سەۋەپلا
قىلىپ تەلەپ قىلمىساڭ مۇرات ـ مەقسىدىڭگە
يېتەلمەيسەن ، قىزىم ، بىلدىڭمۇ ؟
—بىلدىم ئانا، تەلەپنى قانداق قىلىدۇ ؟
— ئوبدان قىزىم ، ئېيتىپ كەلسەم گەپ
تولا . بۇنى مەنمۇ قاملاشتۇرۇپ ئېيتىپ بې-
رەلمەيمەن ، سەنمۇ دەماللىققا چۈشۈنۈپ كې-

تەلەيسەن. دېمەكچى بولغۇنۇم، بىر ۋاخ بولسىمۇ ناماز ئوقۇغىن، ئىشىڭ ئوڭغا تارتىدۇ.

— ماقۇل ئانا، نېمە دېسەڭ شۇ...

ئەتىسىدىن باشلاپ ساجىدەم تۈن سۈزۈلمىشى بىلەن تەڭ بېشىغا ئاق داكا رومال ئارتىپ، ئۈزىنىڭ ئىككى ئۇچىدىن ئىڭىگىنى بىر ئەپچىل چىگىپ، ئىككى قولىنى كوكسىگە ئېلىپ، جاي نامازدا پەيدا بولدى. ئۇ ناماز قائىدىلىرىنى تۈزۈك ئۇقمايتتى. شۇڭا دەسلەپ ئانىسى قوپسا قوپتى، ئىگىلسە ئىگىلدى، سەجدە قىلسا ئەگىشىپ سەجدە قىلدى. ئانىسىنىڭ يېنىدا نوكچىدەك ئولتۇرۇپ، ئاپپاق يۇمران قوللىرىنى جۈپلەپ ئىگىز كوتىرىپ ئۈزاققا دۇئا قىلدى، ئەرۋاھلارغا سېغىنىپ، ئۇلاردىن مەدەت تىلىدى...

شۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە ساجىدەم ئۈچۈپ چۈشەپ قالدى، ئانا زەڭ قويۇپ ئاڭلاپ بولۇپ سورىدى:

— پەس ئۈچتۈڭمۇ — ئىگىز؟

— ئۈچقاندىمۇ تازا ئاسمانىنىڭ ئەرىدە دېگىنە، ئانا، — ساجىدەم قولىنى كىرىپ بويىنىنى سوزۇپ دورىماقتا ئىدى. ئانا تەبىربىرىپ دېدى:

— مانا دېمىدىممۇ، چىققان دۆۋەڭ ئىگىز بولىدىكەن، مۇرات — مەقسىدىڭگە يېتىدىكەنسەن....

— جېنىم ئانا، ئاغزىڭغا پاغ! — قىز ئانىسىنىڭ بوينىغا گۆرە سېلىپ ئەكىلدى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ گۈل قەقەلىرى ئېچىلىپ كەتكەن ئىدى.

"ھايۋان تۆۋىغىدىن، ئادەم قولىغىدىن".

ساجىدەمنىڭ كوزلىرى جىلۋىلىنىشكە باشلىدى، ئۈستىغا نىلىرى يەڭگىپ، مەڭزىگە قان يۈگۈردى، شوخلىغى تۇتتى. مانا ئۇ كىيىمكتەك سەكرەپ، غوردەك ئاچچىق ئۈزۈمدىن بىرنى ئۈزىۋالدىدە، ئالقىنىغا سۈرتىۋېتىپ ئاغزىغا سېلىپ غۇچۇرلىتىپ ئوينىغاچ ئىچكەركى ئويگە كىردى. كىردى — يۇ، شىرە ئۈستىدىكى ماتىماتىكا ئوقۇشلىغىنى قولىغا ئالدى. ئۇ ھېلىقى كۈنى يادىلاش پۈرسىتى بولمىغان ئاخىرقى بىر فورمولىنى دىلىغا سېلىۋالماقچى بولغان ئىدى.

بىراق، كىتاپنى بىرقۇر ۋاراقلاپ چىقىپ تاشلاپ قويدى. "بۇ ئولگۈرنىڭ، — دېدى ئۇ ئىچىدە، — ئىمتىھاندا چىقىپ قېلىشى ناتايىن. خوش، چىقىپ قالسا نېمە بولاتتى؟ چاغلىقلار فورمولىغۇ، بولىدىلا...."

* *

ھەش — پەش دېگىچە يېرىم ئاي ئوتۇپ كەتتى، خوشاللىق ياكى دىل ئازاۋىغا ھامىلدار مىنۇتلار يېتىپ كەلدى!

ئوما قىتىنا بىر قىز سەككىزىنچى ئىمتىھان مەيدانىدا سول قولى بىلەن ئىڭىگىنى تىرەپ، ئوڭ قولىدىكى قەلەمنىڭ قاپقۇچىنى چىشلىگەن پېتى بىر نوقتىغا تىكىلگىنىچە ئولتۇرماقتا ئىدى. كېيىنكى كۈنلەردە يادلىۋېلىشقا خوشيا قىمىغان ھېلىقى بىر فورمولىنىڭ بەش سوئالنىڭ بىرى بولۇپ ئالدىغا كېلىشىنى تەسەۋۋۇر قىلمىغان بۇ قىز بىر پەس خىيال سۈرىۋالغاندىن كېيىن، قەلىمىنى روسلاپ قەغەز ئۈستىدە چاپتۇرۇشقا باشلىدى.

خېلى ۋاقىت ئوتتى، ساۋاقداشلارنىڭ ئۈچتىن ئىككى قىسمى مەيداندىن چىقىپ كەتتى. ساجىدەم تېخىچە تىرماشماقتا ئىدى. ئۇنىڭ كىچىككىنە يۈرىگى قەپەزدىكى قۇشتەك تىپىرلاپ ئارام بەرمەيتتى. "ئۆلمەك ئۈستىگە تەپمەك دېگەندەك"، تام سائىتى "جاڭ" قىلدا بىر زىل ئۈرۈپ، چەكلەنگەن ۋاقىتنىڭ بەش مىنۇت قالغانلىغىدىن بېشارەت بەردى. سائەت

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

شۇنداق توغرىلاپ قويۇلغان ئىدى. پىلسىراتىنىڭ بەشتىن تۆت قىسمىدىن بىمالال ئۆتۈپ بولۇپ، قىرغاق تۈۋىدە ھەپىلىشىۋاتقان ساجىدەم ئاخىرى گەۋدىسىنى سەل پەل كۆتىرىپ، ئالدىدىكى پارتىدا ئۇدۇلمۇ-ئۇدۇل ئولتۇرغان ساۋاقداشنىڭ قەغىزىگە تەلمۈردى. ساۋاقداش بولسا، ئىككى قولىنى سانىڭ قانىتىدەك كىرىپ، مەيدىسىنى پارتىغا تاقاپ پۈتۈن زېھنى بىلەن ھېساپ ئىشلەۋاتاتتى. ئۇنىڭ نىمىنى ئىشلەپ، نىمىنى ئىشلىمىگەنلىكىنى ئاڭقىرالمىغان ساجىدەم دەككە-دۈككە ئىچىدە ئۇنىڭ پۈتىنى پارتا ئاستىدىن ئاستا سوزۇپ، ئۇنىڭ كاسىسىغا ئاستا نوقۇپ قويدى. ساۋاقدىشى دەررۇ سېزىپ، "قانات-قۇيرۇقلىرى"نى يىغىپ رۇسلاندى ۋە جەينىكى ئاستىدىكى قەغەزنى يۇقىرىراق ئىتتەردى. قىز ئېنىق كۆردىكى، ساۋاقدىشى ئۇ فورمۇلىنىمۇ ئىشلەپ بولغان ئىدى. قىز بىرنەچچە رەقەم ۋە شەرتلىك بەلگۈلەرنى شاتتۇر-شۇتتۇر كۆچۈرىۋالدى...

"جاڭ-جاڭ-..." سائەت ئون ئىككىنى سوقتى، ئۇلۇنۇپلا ئىلېكتىر قوڭغۇرىقى كاردۇرنى چاڭ كەلتۈرىۋەتتى.

— ساۋاقداشلار، ۋاقىت توشتى!

كومىسىيە شۇنداق دەپلا، قەغەزنى يىغىۋېلىشقا كىرىشكەن ئىدى. ساجىدەم ئۆزرە ئېيتىپ تۇرۇۋالدى:

— بىر مىنۇت، پەقەت بىر مىنۇتتىلا...

— بۇ، ئىنتىزام! بىلەمسىز؟ بولمىسا ئىمتىھان قەغىزىڭىز بىكار قىلىنىۋېتىلىدۇ!

— ھىم، بىر مىنۇت بولسا يازغانلىرىمنى قايتا تەكشۈرۈۋېلىشىمغا يېتەتتى، خەير...، — ساجىدەم غۇدۇرلىغان پېتى مەيداندىن ئايرىلدى.

* *

بۇ ئىشتىن كېيىنكى ئۈچىنچى كۈنى ئىدى، 1982-يىللىق ئالى مەكتەپ ئىمتىھانى ئاياغلىشىش ئالدىدا تۇراتتى. ئەڭ ئاخىرقى ئىمتىھان قەغىزىنى ھەممىدىن بۇرۇن تاپشۇرۇپ، ئىمتىھان مەيدانى بىلەن تۈگەل خوشلاشقان ساجىدەم ئوڭ-سولغا باقمايلا مەكتەپتىن ئايرىلدى.

سېمونت يولنىڭ ئىككى ياقىسىدىكى ئورمان بەلۋېغى ئارىسىدا ئېچىلىپ كەتكەن رەڭمۇ-رەڭ گۈللەر، گۈل تاجىسى ئۈستىدە ئايلىنىپ يۈرگەن گۈلشىرنىسىگە خۇشتار كېپىنەكلەر، ياپ-يېشىل سۇۋادان تېرەكلەر، ياش چىنارلارنىڭ شاخلىرىدا ۋىچىلدىشىپ، بىر-بىرىنى قوغلىشىپ ئۇچۇپ يۈرگەن ھەر خىل قۇشلار ئۇنىڭ نەزىرىدىن يىراق ئىدى؛ باپكانىڭ موكىسىدەك ئۆتۈشۈپ تۇرغان پىكاپلار، ئاپتوۋۇزلارنىڭ كىشىنى بىزار قىلىدىغان ئاۋازىمۇ قۇلىقىغا كىرمەيتتى. ئۇ ئويلايتتى: "ئون يىل يىڭنە بىلەن قازغان قۇدۇغىمنىڭ سۈيىنى ئىچىپ، تەمىنى تېتىدىم، ئۆيدىكىلەر بۇنىڭدىن خەۋەر تاپسا قانچە خوش بولۇپ كېتەر-ھە؟... توغرا، ئانام مەڭزىمگە سۆيمەي قويمايدۇ، دادام بېشىمنى سىلاپ نېمىلەرنى دە؟ ئاكامچۇ؟"

ساجىدەم شېرىن خىياللار قايىنمىدا ماڭغىنىچە ھېيتكاردىن قاندىغىنىنى ئۆتۈپ، ئىشىك ئالدىغا قانداق بېرىپ قالغانلىقىنىمۇ سەزمەي قالدى-دە، خۇشلۇقىدا دەرۋازىنىڭ سول قانىتىنى كۈچەپ ئىتتەردى. دەرۋازا "جالاق-جۇلۇق" ئېچىلىشى بىلەن بىرسى "ۋاي، كىم ئۇ؟!..." دەپ ۋاقىرىۋەتتى. ساجىدەمنىڭ ئالدىدا ئوتتۇرانچى ئاكىسى شاۋكەت تۇراتتى.

— ھوي شەيتان، سەنمىدىڭ! — دېدى ئۇ پېشانىسىنى سىلاپ، — تۇيۇق بىردۇراق كىر-

سەك بولماسمىدى؟ تاس قالدىڭ كوزۇمنى قويۇۋەتكىلى…

— ھېچقىسى يوق ئاكا، خوشلۇغۇمنى باسالماي ئالدىراپ كېتىپتىمەن دېگىنە، ئانام ئويدىمۇ؟ — ساجىدەم ئوغلاقتەك ئويىنا قىلغان پېتى ئايۋان ئويگە چاپقان ئىدى، شاۋكەت شاققىدە ئالدىنى توسۇپ سورىدى:

— نېمىدىن شۇنچە خۇشال بولۇپ كەتتىڭ؟

— ئۈچ كۈنلۈك ئەجرى مېۋەمدىن…

— چامىمچە، ئىمتىھاننى كوكۇلدىكىدەك بېرىپسەن — دە!…

— قالتىس دېگىنە.

ساجىدەم ئۇلاشتۇرۇپ باشمالدىغىنى يۇقۇرى كوتەردى. ھاياجاندىن ئۇنىڭ پۈت قوللىرى شۇك تۇرمايتتى، شەھلا كوزلىرىدىن كۈلكە ياغاتتى. ئۇ، داۋاملاشتۇرۇپ دېدى:

— ئەمدىغۇ ماشىنىچىخانىغا بارارمىز؟

— ئالدىرىما، ئۇ تايىنلىق گەپ، لېكىن…

— چىدىماق تەسمىكىن!؟ — ئاكىسىنىڭ گېپىنىڭ بىلىگە تەپتى ساجىدەم ۋە كورسەتكۈچ قولى بىلەن ئوزىنىڭ يۈزىنى سىلاپ تۇرۇپ مەسخىرە قىلدى، — چىدىمىدى، چىدىمىدى ۋەي!…

— تېخى ئۇلۇشكۈن ئىمتىھانىنىڭ تۈنجىسىدا پەشۋا يىگەنلىگىڭنى ئېيتىۋاتاتتىڭ، بۈگۈن بەكلا چوڭ سوزلەيسەنغۇ؟

— ئۇ دېگەن بىرلا سوئالتى، ئۇنىڭغا ھېلىغۇ قەدىر ئەھۋال جاۋاپ بەردىم. نولگە لايىق بولغان تەقدىردىمۇ، قالغان سوئاللارغا بەرگەن جاۋابىم ئۇنىڭ پاختىكىنى ئۇچۇرىۋېتىدۇ — دېگىنە.

— ئوزۇڭ بىلىسەن، مەن ئاساندىكى غازنىڭ شورپىسىغا نان چىلايدىغانلاردىن ئەمەس، ئالدى بىلەن سەن…

— نېمە — نېمە؟…، — ساجىدەم "داشۇېگە بارالمىسام قولىغىمنى كېسىپ بېرىمەن" دېگەن مەنىدە سول قولى بىلەن بىر قۇلىغىنىڭ ئۇچىنى تۇتۇپ، ئوڭ قولىنى پىچاققا تەقلىت قىلىپ قۇلىغىنىڭ ئۈستىدە قويدى — دە، "شارت" تىدا سىرىپ پەسكە چۈشەردى. ئۇنىڭ ھەركىتى مايمۇندەك چاققان، كەيپى خوش ئىدى.

كۈلكە، پاراڭ ئۈستىگە ھازىر بولغان ئانا "قىزىم ئاكاڭنىڭ پېشىگە چىڭ ئېسىل، ئۇتتۇرغان ئىكەن، غىڭ قىلالمايدۇ…" دەپ ئۈلگەردى.

دۇنيادا ئوز ئەمگىگىدىن سويۈنمەيدىغان، مۇۋەپپەقىيىتىدىن پەخىرلەنمەيدىغان ئادەم يوق. بىراق بەزىبىر ئىخلاسمەنلەر ئوز ئىشىدىن مەڭگۇ قانائەتلەنمەيدۇ. ساجىدەم ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر ئەنە شۇ ئالدىنقى خىلدىكى كىشىلەردىن ئىدى. شۇڭا ئۇلار ھاياجانلىناتتى، بىر دوستىخانىغا جەم بولىسىلا قىزنىڭ پات ئارىدا بارغۇسى مەكتىۋىنى پەرەز قىلىشاتتى، قانداق يولغا چىقىش، قانداق يولغا سېلىش توغرىسىدا باش قاتۇرۇشاتتى. بۇنداق چاغلاردا ساجىدەمنىڭ يۈرەكلىرى ئېقىن سۇدىكى بېلىقتەك پىلتىڭلاپ كېتەتتى.

ئۇلار تەييارلىققا چۈشتى. ئانا كېچىلەپ دۇخاۋا تاشلىق يوتقان، خاكىدەن تاۋادىن كورپە تىكتى؛ شاۋكەت سىڭلىسىنىڭ تەقەززاسى، ئانىسىنىڭ زورى بىلەن لەۋزىگە ئەمەل قىلىپ، چوڭ شەھەرلەرگە لايىق بىر يۈرۈش كىيىم تىكتۈرۈپ، ساجىدەمنىڭ چامىدانىغا قاچىلاپ بەردى. دادىسى باشقا كەم - كوسلارنى، مەسىلەن، سائەت، ئالتۇن ھالقا قاتارلىقلارنى ھازىرلىدى. ئورۇق - تۇققانلار،

دوسيا ـ ئاغىنىلەر ، مەھەللە كويلارمۇ ياخشى تەلەكلەردىنى بىلدۈرۈشۈپ تەبرىكلەشتى ، "يوللۇق» تۇتۇشتى . بەزىلەر تېخى ساجىدەم بىلەن خاتىرە سۈرەتكە چۈشۈۋېلىشتى.

ئەمدىكى گەپ ساجىدەمنىڭ يۈك ـ تاقىلىرىنى ئۈرۈمچىگە قانداق يەتكۈزۈشتە ئىدى . چۈنكى ، يۈك ـ تاقا بولمىسا ۋاقتىسا ئىتى كەلگەندە ئۈزنى ئايرۇپىلان بىلەن يولغا سالغىنى بولاتتى. بۇ ۋەزىيەتنى ئۈستىگە ئالغان شاۋكەت ماشىنا ئىزلەپ يۈرگەن كۈنلەرنىڭ بىرىدە دادىسىنىڭ كونا خىزمەتدىشىنىڭ ئوغلى ئۈرۈمچىدىن ماشىنا ھەيدەپ قەشقەرگە كېلىپ قالدى.

ـ ئوك قاپىقىم تارتسا يارىشاتتى ، ئوتكەندە بىر ھەپتە ئۇدا تارتىپ ئىستىھان تۆگىگەندىن كېيىن توختىغان ئىدى، بۇ قېتىم ئۈچ كۈن تارتىۋىدى ، ماشىنا ئىشىك ئالدىغا ئوزى كەلدى ، ھى ـ ھى ـ ھى…، زادى تۇغۇلىشىڭدىنلا پېشانەڭ ئوچۇق ، تەلىيىڭ ئوك قىزىم ، ئەمدى كېچە ـ كۈندۈز تىلەيدىغىنىم بەختىڭگە يارىشا ئېپى ـ سىپىدە بىر كۈ ـ يوغول…

ـ ئەجەپ يېمكەنسەن ، ئانا ! ـ قىز تۇمشۇقلىرىنى پۈرۈشتۈرۈپ ، قاپىغىنى تۈردى ، ـ بىر چىرايلىق گەپ قىلىۋېتىپ، جويلۇيدىكەنسەن.

ـ ھە؟… ھى ـ ھى ـ ھى…، مانا قارا ، ـ ئانا گەپ يۇتتۇرمەكچى بولدىمۇ ۋە ياكى ، راستىن قاپىغى تارتتىمۇ ، ھەر ھالدا قولى بىلەن ئوك قاپىغىنى كورسەتتى ، ـ يەنە تارتىۋاتىدۇ ، ئەتە ـ ئوگۈن قولۇڭغا بەخت قۇشى قونىدىكەن، ھى ـ ھى ـ ھى…

ـ ئانا ، ناۋاتتەك گەپ قىلدىڭ ، مانا بۇ كېپىڭ جايىدا ، راستىمنى ئېيتسام ، ئىسى ـ يادىم ، تىلەيدىغىنىم دوست ـ دۈشمەن ئالدىدا مات بولۇپ قالمىسام دەيمەن.

ـ بۇنداق گەپلەرنى ئويلاپ يۈرمە قىزىم، ئېغىزدىن "سائەت چىقىدۇ» دىگەن گەپ بار، چۈشەندىڭمۇ؟

ـ چۈشەندىم، ئانا .

ـ ماڭ ، شوپۇر ئاكاڭ كېلىپ قالسا ئالدىراپ قالمىز ، ئوچاققا قارا، ھە، تاسقاپتۇ ئىسسىدىن كوتىرىلگىنى ، ماۋۇ گوشنى قازانغا سېلىۋەت ، ئىككى نانىڭ ئارىسىغا ئېلىپ يوللۇق تۇتارمىز.

ئوتتۇرا ياش ، ئىگىز بوي، خام سېمىزگىنە كەلگەن ئانا قاپاقلىرىنى سۈزۈپ، ئېچىلىپ ـ ئېيىلىپ سوزلىمەكتە ، ساجىدەم ھىلى قازان بېشىدا ، ھىلى توشۇكتە پەرۋانىدەك ئايلانماقتا ئىدى . شۇ ئەسنادا شاۋكەت شوپۇرنى باشلاپ كەلدى. ئۇلار تاماقتىن كېيىن كېچىلەپ ساجىدەمنىڭ يۈك ـ تاقىلىرىنى تېڭىپ، قاچىلاپ تەخلەشتى.

ـ يولغا چىقىشتىن بىر كۈن بۇرۇن تېلېگىرامما بېرىڭ، ئايرۇدۇرۇمغا چىقىپ تۇردەمەن ، تارتىنماڭ ھە ، شۇنداق بولسۇن خەيىر ، خوش ، ـ شوپۇر كابىنكىدىن بىر قولىنى چىقىرىپ پۇلاڭلاتماقتا ئىدى.

※ ※

ـ يامان قىپسىلە ، بالىنىڭ نەرسە ـ كېرەكلىرىنىمۇ ئىدۇرۇۋېتىپ، ـ دىدى ساجىدەمنىڭ يېزىدىن بايىلا قايتىپ كەلگەن دادىسى ھادۇق ئېشىمنى قولىغا ئېلىۋېتىپ ، ـ سۇنى كوۋرۈپرەك ئوتتۇك سېلىش كېرەك ئىدى ، خەيىر ، بوغۇلۇق بوپتۇ ، ناۋادا بالىمىزنىڭ نومۇرى يۇقۇرىراق بولسا ، شىنجاڭ داشۆبىدە ئوقۇسىغۇ ياخشى ئىدى.

ـ ئاشلىرىنى ئىچسىلە، ئاغزىلىرىنى ئىشتىماي ، ـ ئانا ئېتىراز بىلدۈردى، ـ قىزىمىزنىڭ بېيجىڭدە ئوقۇغۇسى بارلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ شۇنداق دەيدىكەنلا…

AltunOq

— ھوي خوتۇن، مېنى دېسە ساجىدەم ياپونىيىگە، گېرمانىيىگە، ئامېرىكىغا بېرىپ ئوقۇسۇن، لېكىن سىڭلىمۇ ئۇيلاپراق گەپ قىلماي دېكەنسىلە…

— بولدى – بولدى، تالاشماڭلار، – شاۋكەت قوللىرىنى پۇلاڭلاتتى، – مەن ئۇنى يېشۇ يېۋۆنگە ئالدۇرۇپ دوختۇرلۇقتا ئوقۇتىمەن، بۇنىڭ يولىنى مەن ئاللاقاچان توغرىلاپ قويدۇم.

— ئى – ھى، ئاق ئاچاملىدەك كىنوچى بولسۇنچۇ، – سەككىز ياشلىق گۈلسۈم ئانىسىغا ئېسىلىپ يىلىندى، – ماقۇل دېگىنە ئانا، بولمىسا يىغلايمەن…

— ھا – ھا – ھا، ھى – ھى – ھى…

ئارقا ھويلىدىكى گىلاس تۈۋدە كۈلكە تېخى بېسىقمىغان ئىدى. دەرۋازا ئالدىدا ئاۋال ئويپۇر – توپۇر قىلغان ئاياق تىۋىشى، ئارقىدىنلا بىر قىز بالىنىڭ:

— ئاداش، ئاغرىقىمنى يوشۇرسا، ئۆلۈمى ئاشكارا، دېگەن گەپ بار، كېرىۋېرىڭلار، – دېگەن ئاۋازى ئاڭلاندى. ئىككىنچىسى ئۆزلاپلا:

— كوڭلۈڭنى بۇزما، ئاداش، بىزدە نېمە چارە، ئېغىرىمىزنى يەر كوتىرە، دەردىمىزنى ئاتا – ئانىمىز، – دېدى.

ئۆزلارنىڭ تەسەللىسىنى بىرسىنىڭ خىت – خۇتى ئۆزۈپ تۇراتتى. شاۋكەت دەس ئورنىدىن تۇرۇپ، ئالدى ھويلىغا چىقىپلا ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالدى. چۈنكى، دائىما قىزىل گۈلدەك ئېچىلىپ، بۇلبۇلدەك سايراپ تۇرىدىغان ساجىدەمنىڭ بېشى ساپىغى سولاشقان ئامۇتتەك ساڭگىلىغان بولۇپ، رەتلىك چاچلىرى تەرخەمەك پىلىكىدەك كاللا ماشاك ئىدى؛ چولپاندەك شولا چېچىپ تۇرىدىغان كوزلىرى تۇمان توسۇۋالغان يۇلتۇزدەك خىرەكو-رۇنەتتى؛ ئالمىدەك راڭدار چىرايى ساماندىن پەرقلەنمەيتتى. شاۋكەت سىڭلىسىنىڭ ئۆششۈك تەككەن يۇمران مايسىدەك ھالىغا بېقىپ ئالدىراپ سورىدى:

— نېمە بولدۇڭ؟

— مە… مەن…، – ساجىدەم ھوقۇيتۇپ يىغلىۋەتتى.

ئۇنىڭ ئەلەملىك يىغىسى ئاتا بىلەن ئانىنى ھازىر قىلغان ئىدى. ئانا «ۋاي قىزىم!…» دېگىنىچە پايپاسلاپ كېلىپ ساجىدەمنى باغرىغا باستى:

— چىرايلىق قىزىم، گەپ قىلغىنا، بىرسى بىلەن ئۇرۇشۇپ قالدىڭمۇ؟…

— ياق، بى – بى – بىر – بىر……

— نېمە – نېمە!؟ بىر دېگەن نېمە ئۇ؟

— ھامماچا، بۇ مۇنداق گەپ، – ساجىدەمنى يولەپ كىرگەن ئۈچ قىزدىن گەپتانراق بىرى ئىزاھات بەردى، – بۇ يىلدا شۇي نومۇر سىزىغى ئۇستۇرۇلگەن ئىكەن، ساجىدەمنىڭ بىر نومۇرى كەملەپ قېلىپ ئوتەلمەپتۇ، مېنىڭ ئىككى…

— ۋاي بېشىمغىنى يەيدىغان شۇم، ئەمدى مەن بۇ بېشىمنى قانداق كوتىرىپ يۈرىمەن، ھو – ھو – ھو…

ئانا قىزىنى قويۇۋېتىپ، يۈزلىرىنى كاچاتلاپ يىغلىماقتا ئىدى. شاۋكەت كوزلىرىنى ماي سالغان چايدەك پاقىرىتىپ، چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ، دىۋەيلەپ كەلدى – دە، سىڭلىسىنىڭ ئوڭ مۈرىسىدىن قاماللاپ كۈچ بىلەن سىلكىدى:

— ئەيتە، شۇ ھالىڭغا يوغان گەپ قىلغانىمىدىڭ؟!

— جېنىم ئاكا، مەن…

— ۋالاقلىما!

شاۋكەت شۇنداق دەپلا قولىنى تارتقان

ئىدى ، ساجىدەم چىقىرىغان پېتى داراڭگىدا
ئارقىسىغا ئۈچۈپ كەتتى . قىزلار شاۋقۇنە ت-
نىڭ پەيلىدىن قورقۇپ تىكىۋېتىشتى . دادا
جان ئاچچىغىدا ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى"جاڭ"قىدا
يېپىپ ، مېھمانخانىغا كىردى ـ دە ، لەسسى-
دە ساپاغا ئۆزىنى تاشلىدى ۋە چاي جوزىسى-
نىڭ تارتمىسىدىن يېرىم شىشە هاراقنى ئې-
لىپ شۇ پېتى گۇپۇلدىتىپ ئىچىۋەتتى.

"ئەزەلدىن خوشلۇق غەمگە هامىلدار كې-
لىدۇ،شۇڭا گۈل يېنىدا خار،"① ئەنە شۇكۇن-
دىن باشلاپ بۇ ئائىلىدە جىدەل قوزۇمايتتى،
چايدان ، چىنە ـ قاچىلار پات ـ پات سۇنۇپ
تۇراتتى ، بۇ ، شاۋكەتنىڭ ئاچچىغىنى چىقى-
رىش ۋاسىتىسى بولغان ئىدى . مۇردىسىگە
كەلتۈرەلمىگەن دادا "كوزۇمنى كورمىسۇن ،
قۇلىغىمنى ئاڭلىمىسۇن" دىگەندەك قىلىپ نا-
ھىيىلەردىن بىرىگە كېتىۋالدى . ئانا ئەجەل
توقمىقى بېشىدا چوگۇلەۋاتقان ساجىدەمدىن
ئەنسىرەپ ، ئۇنى ئىچكەركى ئۆيدىن چىقار-
مىدى . ساجىدەمنىڭ بولسا ، ئىككى جەينى-
كىنى تىزىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ ، ئالقىنى بى-
لەن ئېڭىكىنى تىرەپ ، پىغانلىق كوزلىرىنى
دەرىزىگە تىككەن پېتى ئولتۇرغىنى- ئولتۇر-
غان ئىدى . «دۇنيادا ئەڭ تاتلىق نەرسە
نىمىدۇ ؟ »، ـ دەيتتى ئۇ ئاستاغىنە ئوز ـ
ئوزىگە سوئال قويۇپ ، ـ خوش ، ئەڭ با ـ
ھالىق نەرسىچۇ ؟ "بىر" ئاھ ! ئاشۇ "بىر"...»

3

ساجىدەمنىڭ سەزگۈزەشتىسى ئەنە شۇلار
ئىدى . ئۇ لىككىدە ئورنىدىن تۇرۇپ گويا
خىزمەتداشلىرىنى تۇنجى رەت كورۇۋاتقاندەك
تەكشى كوز يۈگۈرەتتى ـ دە ، ئاۋازىنى تۈچ
قۇڭغىراقتەك قويۇۋەتتى :

ـ ۋەدەم شۇكى: مۇندىن كېيىن ئىشچى كىيىمى
كەيگىنىمگە ئوكۇنمەيمەن ، ئەمما بىر رەقەم،
بىر نومۇرنى ھەر قاچان قەدىرلەيمەن، بۇنىڭ
ئۈچۈن بىر ئومۇر شەيدا مەن ...

ـ بەللى ، جايىدا ...

ـ يارايدۇ ...

ـ ... ...

كوپچىلىك ئالقىش ياڭراتماقتا ئىدى. زە-
پەر تەمكىن قەدەم تاشلاپ سەھنىدە پەيدا بول-
دى ۋە بېشىنى ئېگىپ تۇرۇپ "ساجىدەم ، ئە-
پۇ قىلىڭ، قەلبىڭىزنى چۈشەنمەپتىمەن" دې-
دى . ساجىدەم ئىللىق كۈلۈپ قويدى .

① خار — تىكەن.

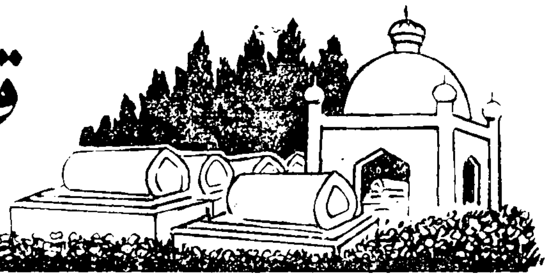

قەۋرىستانلىقتا

(ھېكايە)

ئابلىمىت سابىر

ئەزىمەت ئۆتكەن ئاي ئۆز يېزىلىق سىرىق پەشمىتىنى ئورنىغا خىروم چاپان ۋە چاقماقلىق نېيلون شىم كىيىپ ئۆيىگە كەلگەن ئىدى. ئۇ چاغ تەبىئەت يېشىلىپ، غورىلار ئۈزگىرە چوپ بولغان مەزگىل ئىدى. ئۇ كىيىمىنى كىيىپ بىر ھەپتە ئۆتمەيلا كۆك رەختتىن گىمناستوركا كەيدى، كۈتۈلمىگەن ئامەت ۋە بەخت قۇشى ئۇنىڭ پېشانىسىغا قانداق قىلىپ قونۇپ قالدى. ئاخشام ئەزىمەت يەنە كەمەرلىرى كۈمۈشتەك يالتىراپ تۇرغان كۈلرەڭ شىمىنى ئېلىپ كەلدى. بۇ ھال بامدات نامىزىغا ئولتۇرغان ئانىنى قاتتىق تەئەججۈپلەندۈرمەكتە ئىدى.

تاڭ سۈزۈلۈپ كېچىككىنە، كوزنەكتىن يورۇغلۇق ئۈرۈشقا باشلىدى. ئۆي ئىچىدە ئۇنداق ئەتىۋا يېپەك گىلەم، قوڭغۇراغلىق چوڭ ساندۇق، پاقىراپ تۇرىدىغان ئىسىل جاۋەنلەر كورۈنمىسىمۇ، تەكچىلىرىگە چىرايلىق پەردىلەر تارتىلغان بولۇپ، ئازادە ئىدى. ئانا دۇئادىن قولىنى چۈشۈردى-دە، ئوغلىنىڭ يېنىغا كەلدى.

— ئوغلۇم، تاڭ ئاتتى، ئورنىڭدىن تۇرغىن، بۈگۈن ئايەم كۈنى، ئاتاڭنىڭ قەۋرىسىنى يوقلاپ كىرگىن.

ئۇ ئوغلىغا تەلمۈرۈپ قارايتتى، ئۇ كۆر-مىڭ كېچىنى يىغا ۋە ئەلەم بىلەن ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ، شۇ ئاندا يەنە ئوغلىغا چىدىغۇسى كەلمەيتتى. ئوغۇل ئۈنچىقمىدى. ئۇ خۇددى قېتىپ قالغان ئادەمدەك سوزۇلۇپ ياتماقتا ئىدى.

— ئوغلۇم گېپىمنى ئاڭلاۋاتامسەن، ئۆتكەن يىلمۇ چىقمىدىڭ. — تەكرارلىدى ئانا مۇلايىم ئاۋاز بىلەن، — ئاتاڭ يوقلىنىپ قالمىسۇن، خۇدا ياخشى نىيەت ئاتا قىلىپ دىلىڭ چىراغدەك يورۇپ كەتسە ئەجەپ ئەمەس.

— قەۋرىستانلىقنىڭ ئاق توپىسى جايىدا، ئاتامنىڭ قەۋرىسىمۇ يەنە شۇ قارىياغاچ يېنىدا ئۆز ئىزىدا تۇرغاندۇ، — دېدى ئەزىمەت يېنىغا ئۆرۈلۈپ، — يوقلاپ بېرىشىمغا ئۇنىڭ ھاجىتى چۈشمەيدۇ، ئۇ ئاللا قاچان جەننەتكە كىرىپ بولدى.

— ئۇنداق دېمە، — ئانىنىڭ يۈرىكى ئەلەمدىن تىترەيتتى، — ئۇ سېنى بەكمۇ ياخشى كۆرەتتى، سەن يەر يۈزىگە كۆزۈڭنى ئېچىپ چۈشكەن تۇنجى كۈنىلا خوشاللىقىنى باسالماي بىر قوي سويۇپ مۇبارەكلىگەن ئىدى.

ئوغۇل ئورنىدىن قىمىرلاپ. گەۋدىسىنى ئاق ياستۇققا تىرەپ، ئىككى قولى بىلەن ئو-

www.uyghurkitap.com

سۈپ كەتكەن چاچلىرىنى ئەمچىقلىغان ھالدا ئولتۇردى. چۈنكى ئېسىدىن ئۆچكەن ئاتا مېڭىسىدە قايتىدىن پەيدا بولۇپ، زەردىسىنى ئۆرلەتمەكتە ئىدى.

— ئاتامنى ئويلىسام ئۇنىڭ نادان ۋە ئەخمەق ئىكەنلىكىگە ئېچىنىمەن، ئۇ نادانلىقتىن كېلىپ چىققان پاكلىقنى 20 — ئەسىرگە سۆرەپ كىرىپ ئاخىرى ئۆلۈپ تۈگەشتى. ئۇ بۇ دۇنيادا ئۆزىنىڭ نارسىدە ئوغلىنىڭ قىلىۋاتقىنىنىمۇ ئىسىگە ئالمىدى.

ئانىنىڭ كوز ئالدىغا دوغىلاق كەلگەن، قاڭشالىق، يوغان كوزلىرى مۆلايىملىق بىلەن تەلمۈرۈپ تۇرىدىغان بولدىشى كەلدى. ئۇ مەرھۇمنىڭ كونا توشىگىنى بىلەن بىر جۈپ ئايىغىنى ھازىرغىچە ساقلاپ كەلمەكتە ئىدى.

— ئوغلۇم، ئاتاڭنىڭ ئالدىدا ھورمەتسىزلىك قىلما، — دېدى ئانا ئوزىنى تەمكىن تۇتۇپ، — ئاتاڭ ئويۇلتاشتەك مۇستەھكەم، قاردەك ساپ دىل ئادەم ئىدى. ئۇ بىرەر ئادەمنىڭ سايىسىغا كىرىپ دولەتمەن بولۇشنىمۇ ئويلىمىغان. ئۇ دائىما ”كىشى ئوزىنى قەدىرلىشى كېرەك» دەيتتى. توغرا، ئۇ ئولۈپ كەتتى. بىراق ئوز ھاياتى بەدىلىگە دەھشەتلىك چاپچىپ كېلىۋاتقان ئات ھارۋىسىنى توسۇپ، ئونلىغان يېتىملەر مەكتىپىنىڭ بالىلىرىنى ساقلاپ قالغان. ئۇنىڭ مۇردىسى شەھەر كوچىسىدىن ئوتكەندە، پۈتۈن خەلق تەۋرەپ كەتكەن. ئارقانلارنى سىلىپ، ئۇنىڭ مۇردىسىنى تاۋاپ قىلغان. ئۇ ھايات چېغىدا سېنىڭمۇ ئوزىدەك ئادەم بولۇشىڭنى ئارزۇ قىلاتتى.

ئوغۇل مىيىغىدا كۈلۈپ، قاپىقىنى سۈزدى:

— سەن بۇ سوزلەرنى ئېگىسىگە تەلمۈرۈپ تۇرغان توخلارغا ئەيتقىنچۇ. نادان ئايالنىڭ ئەقىدىسىگە پەقەت شۇلارلا خۇشال بولىدۇ.

— سېنىڭچە قۇشلارنىڭ سايراپ، بۇلبۇللارنىڭ ناۋا قىلىشىمۇ ئەخمەقلىككەندە؟!

— ئەگەر بۇلبۇللار ئوز ناۋاسىنىڭ ئادەملەرگە شۇنچە يېقىملىق، راھەت ۋە بەختبەرگىنىنى سەزسە ئىدى، بىھودە سايرىشىنى توختاتقان بولاتتى.

— ئوغلۇم. كەڭ دۇنيادىكى قۇرۇت — قوڭغۇزلارمۇ ئوز نوۋىتىدە ياخشى ئىشلارنى قىلىپ قويىدۇ. ئادەم ئۇلۇغ، ئۇنىڭدا ئازراق ئىنسانى خىسلەت بولۇشى كېرەك.

— كىشىلەر قانداق ياشاشنى ئوزى بىلىدۇ. بىلەمسەن، ھازىرقى دەۋر ئۇلۇغ زاتلار قەۋرىسى ئالدىدا ئاتتىن چۈشۈپ يىغلاپ ئوتۇش دۇنياسى ئەمەس. بىر — بىرىنى ئالداپ ياشاش، بىر — بىرىنى بىسىپ چۈشۈش دۇنياسى. ئادەملەر ئۈچۈن پۇل، بايلىق كېرەك. ھازىر ھېچكىم ئۇنداق ۋاپا، نومۇس، مېھرىبانلىق دېگەنلەرگە ئەقىدە قىلمايدۇ،

ئانا لېۋىنى چىشلىدى. ئۇ ياداڭغۇ قوللىرىنى تىنىماي ئۇۋگىلايتتى. ئوغلىغا يەنە نۇرغۇن سوزلەرنى قىلغۇسى بار ئىدى، بىراق ئۇنىڭ ياشلىق چاغلىرى تۈگىدى، شۇڭا ھاياتلىق ئىزىدىن چەتنىگەن بۇ ئوغلىنىڭ ئوز قەلبىدە ئورۇنسىز جاراھەت پەيدا قىلىشىنى خالىمايتتى.

ئوغۇل كىيىنىپ جازىلىق ئەينەك ئالدىدا ئوزىنى تۈزەشتۈرۈشكە باشلىدى. ئوينىڭ ئىچىنى مەزىلىك ئەتىر پۇرىقى ئىگەللىدى. ئۇنىڭ قولىدا يەنە شۇ پوسپورلۇق سائەت تۇراتتى.

— سەن بۇ كىيىملەرنى قەيەردىن ئېلىۋاتىسەن؟ — ئوغۇل چېچىنى تۈزەشتۈرۈپ بولغىچە تىكىلىپ تۇرغان ئانا گۇمانلانغاندەك

سورىدى .

— سائەتچىلىك قىلىۋاتىمەن دىدىمەغۇ ؟

— مەھەللىدىكىلەرنىڭ بالىلىرىغۇ سائەتچىلىك قىلىدۇ . نىمە ئۈچۈن ئۇلار سېنىڭدەك كوپ پايدا ئېلىپ بۇنداق ياخشى كىيىملەرنى كىيەلمەيدۇ؟

— سۈرۈشتۈرۈپ نىمە قىلىسەن، دىدى ئوغۇل ئىشىك تەرەپكە مېڭىپ ، — ساڭا يالغان ئەيتقىنىم يوق .

ئوغۇل ئەگمە دەرۋازىدىن چىقىپ ، ئېرىق بويلاپ مېڭىپ كەتتى. ئۇ بەلكىم بۈگۈن ئابەم شەرىپى ئۈچۈن هاراقمۇ سېتىپ ئالماس . بىراق ئانا خاتىرجەم ئەمەس ئىدى . ئۇ ئوغلىنىڭ سائەتچىلىك قىلىپ مۇنداق كوپ ئامەتكە ئىگە بولىدىغانلىغىغا ئىشەنمەيتتى .

ئانا غۇلىچىنى يىيىپ، ئەگمە دەرۋازىنى كەيگەنلەپ ئوغۇل كەتكەن تەرەپكە تىكىلىپ تۇراتتى. ئوغۇل دەرەخلەر ئارىسى بىلەن ئۈزاپ كەتتى . ئانىنىڭ يەنە بۇنا تاۋان جىگىرىگە چىدىغۇسى كەلمەيتتى . شۇڭا ئوغۇل بارا - بارا يىراقلاپ قايتاقېتىم ئۇنىڭ كوزىگە كورۈنمەيدىغاندەك تۇيۇلدى . ئۇنىڭ لەيلىدەك سومبات ۋۇجۇدىنى قورقۇنچ ئورىۋالدى ، قوللىرى تىترىدى . شۇڭا ئىتتىك ئارقىسىغا يېنىپ، ئىچكەركى ئويگە كىرىپ كەتتى . ئۇ قايتىلاپ هويلىدا پەيدا بولغاندا، ئۈزۈن نىمچا چاپىنىنى كىيىپ ، بېغىررەڭ رومىلىنى يۈزىگە سالغان تونۇشسىز شەهەر ئايىلى قىياپىتىگە كىرىپ قالغان ئىدى . ئۇ ، ئارقىسىغا بۇرىلىپ هويلىسىغا قارىۋالدى-دە، كېيىن ئوغلىغا ئەگىشىپ دەرۋازىدىن چىقىپ كەتتى .

ئاسپالىت يول يۈزىنى يۇغاندەك پاكىز، ئاخشام ياققان يامغۇر يول بويىدىكى گۈللۈك ۋە چوپلەرنى ياشارتىپ، تېخىمۇ قېنىق رەڭگە كىرگۈزگەن ئىدى . هاۋا ئوچۇق بولغاچقا ، شەهەر مەركىزىدىكى سائەتلىك چوڭ بىنا مانامەن دەپ كورۈنۈپ تۇراتتى .

بۈگۈن ئابەم كۈنى بولغاچقا ، هەممە كىشى پاكىز، ئاق كىيىملەرنى كىيىۋالغاندەك ئىدى. يول بويىدىكى قاتار كەتكەن لەمپىلىك دۇكانلار تېخى تىجارەتنى باشلىمىغان ، كوك گۈمبەز ۋە قەۋرىستانلىقتا قاتنايدىغان چوڭ ئاپتوۋۇزلار ئۈزۈلمەي ئوتەتتى . ئۈزۈن بۇرۇتلىرى ئېغىزىنى يېپىپ تۇرغان يەكتەكلىك بوۋاي ئۈن ئالغۇ ۋە رەڭلىك تېلېۋىزورلار باهاسىنىڭ تەگمۇ - تەڭ چۈشكەنلىگى هەققىدىكى ئېلاننى كوچا - كوچىلارغا ئالدىراش چاپلىماقتا ئىدى .

ئانا ئوغلىنىڭ كەينىدىن باراتتى . مەرهۇم ئاتا هوسۇيىن ئاكا ئەنە شۇنداق گۈللەر ئېچىلىپ يەل - يېمىشلەر توكمە بولغان ياز پەسلىدە ۋاپات بولغان ئىدى . هەيۋەتلىك مۇدالەڭ ئۆرۈپ هويلىدىن چىققاندا، ئەزىمەت ئاران بىر ياشقا تولغان بولۇپ ، جۇدالىق قايغۇسى ئىچىدە بىلىنى ئاق رەخت بىلەن باغلىۋالغان ئانىنىڭ قۇچىغىدا ئىدى. ئانا ئىزىدىن يولدىشىنىڭ بۇيۇشتىنىڭ پېشانىسىگە يېتىملىك ئىزى سالغۇسى كەلمىدى . ئۇ غۇنچىدەك ياش هاياتىنى سەرپ قىلىپ ، ئوغلىنى كوتۈپ قەدىناز ئويىدە يالغۇز ئوتتۈشكە بەلباغلىدى.

— قوزام جىمجىت ياتىسەنغۇ ، نىمىنى ئويلاۋاتىسەن؟ — دەيتتى ئانا ئوغلىغا قاراپ، — دىيانەتلىك ئاتام ئولۈپ كەتتى. نادان ئانىنىڭ قولىغا قالدىم دەپ ئويلاۋاتامسەن ؟

ئانا بوۋاقنى ئېلىپ ئىسسىق باغرىغا چىڭ باساتتى . ئۇ قارا قۇمچاق ئوغلىنىڭ ۋىلىقـقىدە كۈلىشىنى ئارزۇ قىلاتتى :

— غەم قىلما ، مەن سېنىڭ ئاپاڭ هەم ئاتاڭ، ئومۇر بويى كوزلىرىڭدىن يېتىملىك يېشى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

چىقارمايمەن. گۈل شېخىدىن ھامان غول غۇنچىسى ئۆسۈپ چىقىدۇ. سەنمۇ ئاتاڭدەك دىيانەتلىك ئادەم بولىسەن.

بالا 5 ياشقا كىرگەندە ئانىسىنىڭ جىمجىت ئائىلىسى ئەزىمەتنىڭ كۈلكىسى ۋە چۇقانسۈرەنگە چۆمگەن يېڭى ئائىلىگە ئايلاندى. ئانىسىنىڭ مىسكىن كۆزلىرىدە ئۈمىت ۋە كۈلكە پەيدا بولدى. ئۇ ئىزدىنىپ ئېشىنغان پۇلىغا ئوغلى ئۈچۈن چىرايلىق پوسما ۋە يېڭى كىيىملەرنى ئېلىپ بەردى.

— ئوغلۇم، كىشىلەر نېمە ئۈچۈن گۈلنى ياخشى كۆرىدۇ، بىلەمسەن؟ — دەيتتى ئانا ئوغلىغا نەسىھەت قىلىپ.

— بىلمەيمەن.

— ئۇ خۇشپۇراق ھەم چىرايلىق، كىشى ئۇنىڭ تىترەپ تۇرغان بەرگلىرىگە قارىسا، قەلبى شاتلىققا تولىدۇ.

— ئاپا، بىز ھويلىمىزغا گۈل تىكسەك بولمامدۇ؟

— بۇ ئائىلىمىزنىڭ گۈلىسەن، سەن چوڭ بولۇپ ياخشى ئادەم بولساڭ، ئۆيىمىزدە بىر تۈپ قىزىل گۈل ئېچىلغانىدەك بولىدۇ.

— ئاپا، قانداق قىلسا ياخشى ئادەم بولىدۇ؟

— راستچىل بولۇش، ئۆز نومۇسىنى ساقلاش كېرەك. ئاتاڭ نەپسانىيەتچى ئادەملەرنى ناھايىتى يامان كۆرەتتى.

— مەن نەپسانىيەتچىلىك قىلامدىمەن؟

— ياق، سەن مېنىڭ ئۇماق قوزام، كەلگۈسىدىمۇ شۇنداق بولۇش كېرەك.

ئوغۇل ئانىسىنىڭ نەزىرىدە قايناق تۇرمۇش كۈرىشىدە بىرلىكتە ئۈزۈپ ماڭغۇچى يۆلەنچۈك ئىدى. ئائىلىمىزنىڭ ئېغىر بىسىمى ئانچە ئۇزۇنغا بارمايدۇ. ئاز كۈندە ئەزىمەت چوپ چوڭ بولۇپ يىگىتلەر قاتارىغا قوشۇلىدۇ. ئۇ ئاتىسىنىڭ ئىزىنى باسسا، ئائىلىنىڭ تۈۋرۈكىگە ئايلىنىدۇ. ئانا شۇلارنى ئويلىغاندا، ئالدىدا گويا چاقناپ تۇرغان يۇلتۇز پەيدا بولغاندەك كۆڭلى شاتلىققا تولاتتى. بىراق ئانا ئۇ چاغدا ئوغلىنىڭ مۇنداق ئۆزگىرىپ كېتىشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەن ئىدى.

قىزغۇچ قۇياش بارا ـ بارا كېچىكلەپ ھەيۋەتلىك ستىرخۋانىيە شىركىتىنىڭ ئۈستىدە توختىدى. ئەزىم دەريادەك ئۆركەشلەپ تۇرىدىغان شەھەر ھاياتى باشلىنىپ كەتتى. مەجنۇن تاللىق كىچىك يوللار مىغ ـ مىغ ئادەملەر بىلەن تولغان بولسىمۇ، كىشىلەر رەتلىك ئىدى، ئۇلار گويا بىر ـ بىرىنى ھۆرمەت قىلىشىۋاتقاندەك، خۇشال ۋە نازاكەت بىلەن بىرىشاتتى.

ئانا كەڭ ئېتەكلىك چاپىنىنىڭ ئىككى پېشىنى چىڭ تۇتىۋالغان ئىدى. ئۇ بايرام كۈنلىرى بايراقلار قادىلىپ زىننەتكە تولىدىغان چوڭ كوچىدىن ئۆتۈپ، تاللىق مەھەللىلەر بىلەن ئارقا يولغا چىقتى. ئۇنىڭ بۇ يەرگە كەلمىگىنىگە 5 يىلدىن ئاشتى. چۈنكى ئۇ كۈن بويى ھويلىسىدىكى گۈللۈك يېنىدا ئولتۇرۇپ، چىمەنگە گۈل تىكەتتى. ئۇنىڭ ماڭىدىغان يولى دېيىلسە، ئەنە شۇ ئەگرى دەرۋازىدىن چىقىپ، رەستىلەرنى ئايلىنىپ، دوپپا بازىرىغا بېرىش، ئۇنىڭدىن كېيىن ئېشىنغان ئازغىنە پۇلىنى چىڭ سىقىمداپ يېمەكلىكلەر دۇكىنىغا ۋە سەي سېتىۋېلىش مەيدانىغا بېرىش ئىدى. شۇڭا ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن چەمبەر شەكىلدىكى بۇ يول گويا ئۇنىڭغا كىشىلەر تەرىپىدىن تەقسىم قىلىپ بېرىلگەندەك بولۇپ قالغان ئىدى.

ئۇ چاغدا بۇ يەر قىزىل توپىلىق كونا خارابە ئىدى. ھازىر يېڭى ئېلىنغان ئاسفالىت

يولنىڭ يىراق چېكىسى كۆلرەڭ تاغ داغرىغا تۇتۇشۇپ كەتكەندەك كۆرۈنەتتى، 7 قەۋەت ئالىملەر بىناسىنىڭ ئۈستۈنكى زالىدا ئەتىگەنلىك ئويۇن باشلانغان بولسا كېرەك. دولقۇنلۇق مۇزىكا ئاۋازى ئاڭلىناتتى. بىراق بۇ ئۆزگۈرۈشلەر ئانىنىڭ دىققىتىنى تارتالمايتتى. ئۇ راسلا سائەتچىلىك قىلىپ خۇدانىڭ رەھمىتى بىلەن پۇل - بايلىققا ئىگە بولۇۋاتامدۇ، ياكى كىشىلەر ئۇنىڭ ئۇلۇغ ئادەمپۇشتى ئىكەنلىكىنى بىلىپ خەيرى - سەدىقىلەر بەردىمۇ؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن چىن گېپىنى ئېيتمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئانا ئالدىدا قول سېلىپ كېتىۋاتقان ئوغلىنى كۆزىتىپ يېنىك قەدەم بىلەن ئىلدام ماڭاتتى.

ئانا يۈزلىگەن كىشىلەرنىڭ ئۈچرۈشۈش مەيدانى - قىزىل ۋە كۆك چىراقلار ماشىنىلارغا يول كۆرسىتىپ تۇرىدىغان ئاۋات كوچا دوقمۇشىغا كەلدى. بۇندىن 8 يىل بۇرۇن ئۇچاغدا ئەزىمەت تېخى باشلانغۇچ مەكتەپنى تۈگەتمىگەن ئىدى، ئىسسىق تاماقنى دوستىخان ئۈستىگە قويغاندىن كېيىن ئوغلىغا تونۇگۇنكەن ئانا ئەزىمەتنى ئىزدەپ بۇ يەرگە كەلگەن ئىدى. ئەزىمەت ئەتراپىغا ئولىشىۋالغان بالىلارغا ئاللا ئۆلەشتۈرۈۋاتاتتى.

— ئوغلۇم، بۇ ئالمىلارنى قەيەردىن ئالدىڭ؟ - سورىدى ئانا.

— نىزامىدىن بەرگەن.

— نېمە ئۈچۈن بەردى؟

— مەن ئۇنىڭ كىچىك ئوغلىنى يېتىپ بىرىدىمەن ئەمەسمۇ؟

ئانا چۈچىگەندەك بولۇپ ئوغلىغا تىكىلىپ قالدى:

— ئوغلۇم، ئۇنىڭ كوكىرىگىنى كىرىپ ئىشگىمىز ئالدىغا دەۋەيلەپ قەلەندەر دەپ تىللىغىنى ئېسىڭدىن چىقتىمۇ؟ مەن شۇ چاغدا سىنى كوكسۈمگە بېسىپ بىر كېچە ئۇخلىمىغان ئىدىم.

— ئەدىسە ماڭا ئالما ئېلىش ئۈچۈن پۇل بەتكۈزۈپ بېرەلەتتىڭمۇ؟ ئۇ سىنى يامان كۆرگەن بىلەن مېنى يامان كورمەيدۇ.

— ئوغلۇم. تۈز ئۆسكەن دەرەخ كۆككە چىقالايدۇ، مەن سېنىڭ ئاناڭغۇ، مۇشۇ ئىشلارنى ئاڭلىغىنىمدا قانچىلىك ئازاپلىنىدىغانلىقىمنى ئويلىدىڭمۇ؟ ماڭ ئۇنىڭ ئالمىسىنى قولىغا قايتۇرۇپ بەر. بۇ ئۆز نەپسى ئۈچۈن نومۇسنى يوقاتقانلىق بولىدۇ.

— سەن بىلمەيسەن، ئوتكەن كۈن بالىلار مەھەللىدىن ئۆتكەن كېسەل كىشىنىڭ ھاسىسىنى تارتىۋېلىپ 2 سومغا سېتىپ خەجلەشتى. مېنىڭ قىلغىنىم قانچىلىك. ئۇنىڭ رازىلىقى بىلەن پەقەت 4 ئالمىسىنىلا ئېلىپ يىدىم.

ئانا ئويىگە قايتىپ جاينامازغا چوكۈپ، گودەك ئوغلىدىن قىلچە رەنجىمەيدىغانلىقى، خۇدانىڭ ئۇنىڭغا ئىنساپ ۋە بەخت بېرىشىنى تىلىدى. بىراق ئانا كېچىككەن ئىدى، ئەزىمەت كوڭۇل شاتلىقى ئۈچۈن ھەممىنى ئۇنۇتۇپ، ھېچنەرسىنى كېرەك قىلمايدىغان تۇرمۇش يولىغا ئاللاقاچان كىرىپ قالغان ئىدى.

شۇنداق قىلىپ ئەزىمەت ئاخىرقى سىنىپتا 3 يىل ئوقۇپمۇ مەھەللىدىكى مەكتەپنى تۈگىتىش گۇۋاھنامىسىنى ئالالمىدى، ئانا ئۇنىڭغا ھالال تۇرمۇش يولىنى تېپىپ بېرىش ئۈچۈن، ياغاچچىلىق زاۋۇتىغا شاگىرت قىلىپ بىردى، بالا ئۇنىمىدى، كۆرەمنىڭ يول بىلەن لامپۇچكا زاۋۇتىغا تۇتۇپ بەرگەندە، ئۈستىسىنىڭ بېشىغا تاش ئېتىپ قايتىپ كەلدى، مانا ئۇ 18 گە كىرىپ يۇمشاق لەۋلىرى ئۈستىدە بۇرۇت ئىزلىرى پەيدا بولدى.

— ئوغلۇم، تازىلىق ئىشچىسى بولغان ساۋاقدىشىڭنىڭ رەسىمىنى گېزىتكە بېسىپتۇ، — دېدى ئانا، — ئۇتكەن يىلى ئۇ شان - شەرەپكە ئىگە بولدى.

— بىلىمەن، — دېدى ئەزىمەت كوز قاشلىرىنى ئۈچۈرۈپ، — ئۇ كۈن بويى ئەخلەتكە مەلىنىپ يۈرۈيدۇ. بۇنداق جىنىنىڭ كوكىنى ساتقانلار ئەلۋەتتە شەرەپلىك بولىدۇ-دە.

— سەن ئوتكەندە بىراۋنىڭ 20 سوم پۇلىغا سېتىلىپ، تاياق يېگۈچى ئۈچۈن يالغان گۇۋاچىلىق قىلدىڭ. تېخى 2 ھەپتە ئىلگىرىلا بىر توپ قىمارۋازلار ئۈچۈن دەرۋازا ساقلاپ بەردىڭ. سەن بۇ ئىشتىن خىجىل بولمامسەن؟

— سەن ئوركەشلەپ تۇرغان كوچىلارغا سەپ سالغىنىڭچۇ، ئەيمەنگەدەك سولەتلىك ئادەملەرنىڭ نېمە قىلىۋاتقىنىنى كوردىسەن، كىشىلەر ئوز نەپسى ئۈچۈن قېرىندىشىنىڭ قارنىنى يېرىپ ئىلىشتىنمۇ يانمايدۇ. ئوتكەندە بىرسى ئوز دوستىنى كوۋرۈك تىگىگە سورەپ كىرىپ 30 يۈەن ئۈچۈن بوغۇپ ئولتۈرگىنىنى ئاڭلىغانمىدىڭ. تېخى تۈنۈگۈن بىر ياش يىگىت 70 ياشلىق تىلەمچىنىڭ 20 يۈەن پۇلىنى بۇلاپ كېتىپتۇ.

— سەن مۇشۇ يول بىلەن ئوزەڭنى ئاقلاپ ياشىماقچىمۇ ؟

— ھاجەتسىز، ئۇنداق ئادەملەرنى سانايمۇ تۈگىتەلمەيسەن.

ئوغۇل شەپكىسىنى چىڭ مىجىقلىغان ھالدا ئۈيدىن كېلىۋاتقان كىشىلەرگە سوقۇلۇپ ناھايىتى ئىلدام باراتتى. ئۇنىڭغا كىشىلەرنىڭ ئىسسىقتىن قېچىپ، تورلۇق ئاق دوپپا كىيىۋالغىنىمۇ، ئايالارنىڭ ئىگىز سودا دۇككىنىدىن بالىلىرىنى يېتىلەپ چۈشۈشى، تىجارەتچىلەرنىڭ ئوز مېلىنى ماختاپ ۋاقىرىشىمۇ قولاققا ياقماس كوي، ئەرزىمەس نەرسە ئىدى، بىراق ئۇنىڭ كوزلىرى شەھەرنىڭ بۇكورۇنىشىگە يەنە ئەنسىزلىك بىلەن تىكىلىپ باراتتى. ئۇ تونۈگۈن تاراخشىپ تۇرغان بىر سىقىم پۇلنى چىقىرىپ دوستلىرى ئالدىغا تاشلىدى. ئۇنىڭ دوستلىرى ھەپتىسىگە ئاران2دوپپا تىكىپ شۇنىڭ پايدىسىغا كۈن ئوتكۈزىدىغان يىلىڭ ئائىلە پەرزەنتىدە مۇنداق كوپ پۇلنى كورۈپ كوزلىرىنى تىكىپ ھەيران بولۇشتى. ئەزىمەت كوكرىگىنى كىرىپچوك پەشتاق ئاشخانىسىدىكى زىياپەتتە ئوزىنىڭ بۈگۈن ساھىپخان ئىكەنلىگىنى، كىمكى ھاراقنى كوپ ئىچسە2شىشە ئۈزۈم ھارىقى سوۋغا قىلىدىغانلىغىنى ئۇختۇردى. كۈن بويى رومكىلار سوقۇشۇپ، شىشىلەر جاراڭشىپ تۇردى. شىرىن مەس بولغانلار ئوينى بېشىغا كوتىرىپ شۇنچە كوپ پايدىغا ئىگە بولغىنىنى تەبرىكلەشتى. بۈگۈن ئۇلار يەنە بىر يەرگە جەم بولۇپ شىرىن كېچىلەر دىگەن ئويۇننى باشلاشماقچى ئىدى.

ئوغۇل كومۇش بەلۋاغدەك شەھەرنى ئايرىپ تۇرغان ئاسپالت يولنى كېسىپ ئوتتى. قاتار كەتكەن ھارۋۇلار، ئادەم توپلىرى ئارىسىدىن ئوتۇپ، سۇ فونتانى ئېتىلىپ تۇرىدىغان ياپ-يېشىل مەيدانغا كېلىپ توختىدى. مەيداننىڭ ئۇدۇل تەرىپى بوك-باراقسان باغچا بولۇپ، كۈن بويى كىشىلەر ئۈزۈلمەيتتى. ياشلار ساماۋەرخانە ئالدىدىكى كىچىك ئورۇندۇقلارغا ئولتۇرۇپ شاخمەت ئوينىشاتتى. پىۋە ئىچىشەتتى، مارجاندەك ئېتىلىپ تۇرغان سۇ فونتانىدىن پەيدا بولغان سالقىن ھاۋا كىشىگە راھەت بېغىشلايتتى. بۈگۈن كەڭ مەيدان پاك - پاكىز، دۇككانلار ئوچۇق بولسىمۇ، ئادەم كورۇنمەيتتى. پەقەت بىر نەچچە كىشى قولىغا گېزىتنى ئېلىپ، دۇنيانىڭ قەيىرىدىدۇر سۇنئى گوش ۋە يېمەكلىكلەر ئىشلىنىپ چىقىۋاتقىنىنى غولغۇلا قىلىۋاتاتتى. ئوغۇل گۈل-

لۇقلارنى ئايلىنىپ، ھەممە ياققا سەپ سېلىپ قارىدىدە دوستلىرىنى تاپالمىغاندىن كېيىن ئارقىسىغا ياندى.

ئانا ئوغلىغا ئەگىشىپ كوچىلارنى ئايلىنىپ كوڭلى بولۇت باسقاندەك بۇزۇلۇشقا باشلىدى. بۇندىن 12 يىل بۇرۇن، مۇقەددەس قۇربان ھېيت كۇنى، ئويلەردىن مىزىلىك كاۋاپ پۇرىغى كەلەتتى. ئەزىمەت ئانىسى بەرگەن ھېيتلىق پۇلنى ئېلىپ ئىشىككە قاراپ يۇگەردى. بىراق ھويلىسىدىكى گۇللۇك يېنىدا ئولتۇرۇپ ناغرا ئەۋازىنى ئاڭلاۋاتقان ئانا ياغ ئىچىۋالغاندەك كوڭۇلسىزلىك ئىچىدە قالدى. گويا ئەزىمەت ئوزىنىڭ يېتىملىقىنى بويىنىغا ئېلىپ، تۇل ئانىسىنىڭ قولىغا قالغانلىقىنى ئاشكارىلاپ، يۇزلىگەن خوشال بالىلار ئىچىدە بويۇن قىسىپ تۇرغاندەك بىلىندىدە، ئىتتىك سىرتقا قاراپ ماڭدى. كوچىلار ئادەمگە تولغان، ئاق پاكچۇدىن كوينەك كىيىشكەن ئوغۇللار، ئالتۇن جىيەكلىك دوپپا كىيىشكەن قىزلار غاز قانىتى بولۇپ سەيلە قىلىشماقتا ئىدى. ئانا ئوغلىنى قىزىق ھېيت مەيدانىدىن تاپتى. ئەگەر ئانا ئوغلىنى ئوزى ئويلىغان ھالىتىدە كورسە ئىدى. مۇڭلۇنۇپ يىغلىغان بولاتتى. بىراق ئەزىمەت ئۇنداق ئەمەس، دوستلىرى بىلەن قولىدىكى بىر تال گازشارنى ئوينىغانچە كېتىۋاتاتتى. ئانا ئوز ئەقىدىسىدىن قانائەتلەندى. ئۇ ئوغلىغا ئەگىشىپ ماڭىۋەردى. ئۇ خوشاللىق ئىچىدە شەھەر مەركىزىگە بېرىپ قالغىنىنىمۇ سەزمىدى. بىراق ھازىرچۇ، ئالەمكېمىسى كەينى ـ كەيدىن ئاسمانغا چىقىپ خوش ـ خەۋەرلەرنى ئېلىپ كەلمەكتە. ئانا بولسا ئىشقىيۇن، ئۇ ئوغلىنى خۇددى ئىشقىيۇندەك كوزىتىپ ماڭماقتا. ئانا بۇلارنى ئويلىغىنىدا خۇرلۇق ۋە ئەلەم نەپسىنى بوغۇۋاتقاندەك ئازاپلىناتتى.

ھاۋا ئىسسىپ كەتكەچكە، ئاسفالىت يولدىن ئاپتاپ تەۋى لاپىلداپ ئۇرۇشقا باشلىدى. تاغ تەرەپتىن ئۇردۇۋاتقان سالقىن ھاۋامۇ توختاپ كەتتى. دەرەخ ياپراقلىرى ئۇيقۇغا چوكتى. ئانا ئەندى ئوزىنىڭ بىمەھەل سەپىرىدىن ۋاز كەچتى. ئۇ قۇرۇپ كەتكەن لەۋلىرىنى تامشىتتى. ئۇسسىغى تارتىشىپ كەتكەچكە، پۇتلىرى ماغدۇرسىزلىقتىن تىترەيتتى، يەنە ئۇنىڭ ئارتۇقچە مېڭىشقا مادارى قالمىغان ئىدى، شۇڭا ئۇ ئۇستى يېپىنچىلىق كوچا ئاغزىغا كەلگەندە، ئوغلىنى خۇداغا تاپشۇرۇپ، ئارقىسىغا يېنىپ ئەنە شۇ ئەگمە دەرۋازىلىق ھويلىسىغا قايتماقچى بولىۋاتاتتى، يان تەرەپتىن چىقىپ كەلگەن قېرى ئايال ئەزىمەتنىڭ قولىغا ئېسىلىۋالدى.

— مەن سېنىڭ نىمەڭ؟

باشلىرى ئاقىرىپ، يۇزلىرىنى قورۇق باسقان بولسىمۇ، ئەڭلىك سۇرتۇپ چىرايىنى قىزارتىۋالغان بۇ ئايال يىگىتكە تولۇق تونۇشلۇق ئىدى. بىراق شۇ ئاندا ئۇنىڭ ئوزىگە خاس خوشخۇيلىغى تۇگىگەن، سۇرمىلىك كىرپىكلىرى ئوراپ تۇرغان كوزلىرىدىن غەزەپ توك دولقۇنىدەك ئېتىلىپ تۇراتتى.

— سىز مېنىڭ يولدۇشۇم بولىسىز، — دېدى ئەزىمەت ئارانلا.

— سېنى ھەر كۇنى تىنىپ يېرىمىگىچە كۇتىمەن، نەلەردە يۇردۇڭ؟

— ئاپام، ئاپام ساقسىز بوپقالدى.

ئانا ئالدىغا مەڭدەپ ھورىسىنى يېنىدىكى ستولىغا سوقۇۋالغىنىنىمۇ سەزمىدى. ئۇنىڭ مېڭىسىدىن ئېتىپ چۇشكەن قورقۇنچى بەدىنىنى لەرزىگە سېلىپ، تاپىنىدىن سىزىپ چىقىۋاتقاندەك بولدى. دەھشەتلىك كورۇنۇشنىڭ يەنە بىر قېتىم تەكرارلىنىشىنى كۇتكەندەك كوكۇش كوزلىرىنى ئۇگىلىدى.

www.uyghurkitap.com

ــ ئەپكەل، سائەتنى بىردۆەتــدىدى سىمىز
ئايال ئەزىمەتنىڭ قولىنى سىــلكىپ، ئالتۇنــ
دەك يالتىراپ تۇرغان سائەت بــېغىنى قولىــ
دىن چىقاردى، ــ 2 ئاي ئىچىدە سەن ئۈچۈن
500 يۇەن كەتتى. پــۇلنى قايتۇر، بــۇگۈندىن
باشلاپ ئىككىمىز ئايرىلىپ كەتتۇق.

ئەزىمەتنىڭ چاڭقاپ كەتكەن قارامتۇل چىــ
رايى بوز رەڭگە كىردى. ئۇ گەۋدىسىنى ئاستاــ
ئاستا قىسىپ، ئىتائەتچان كوزلىرىنى مولدۇرــ
لىتىپ خوجايىنغا ئىنساپ تىلىگەن مــالايدەك
يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

ــ ھەلىمە خېنىم، مەن سىزنىڭ ياشلىق ھاــ
ياتىڭىزنى قايتىدىن بــاشلاپ، قــىران قىزلار
قاتارىغا ئــوتىشىڭىزگە دوئــا قىلاي، مــىنىڭ
ئاتام يوق، تۇل ئانىمنىڭ ئوغلى، ئــويىمىزدە
بۇنداق كوپ قەرزنــى قــايتۇرغىدەك ھېچنەرــ
سىمىز يوق. خۇدا ئالدىدا قەسەم قىلىمەنكى،
بۇندىن كىيىن سىزغان سىزدىڭىزدىن چىقماي ــ
مەن، سىز خۇددى ئــوز قورامىمىدىكــى تاللاپ
سۆيگەن گۈزەل قىزغا ئوخشايسىز.

ــ ساڭا مۇشۇ ئىسىل كىيىملەرنى كىم بەرــ
دى ؟ مەن مۇشۇ سائەتنى قولۇڭغا تاقاپ قويــ
غاندا كوزۇڭگە ياش ئېلىپ، تىزلىنىپ ئولتۇــ
رۇپ قوللىرىمغا سويۇپ كەتكىنىڭ ئېسىڭدىن
چىقتىمۇ؟

ئۇنىڭ سىمىز لەۋلىرى ۋە سارغايغان چىشــ
لىرى ئارىسىدىن گــوپۇلدەپ تــاماكا پۇرىقى
ئۇراتتى. ئانا شۇ چاغدىلا ئوغلىنىڭ پۇل ۋە
بايلىق ئۈچۈن بۇ قــېرى ئايالنىــڭ ياللانما
ئېرىگە ئايلىنىپ قــالغىنىنى ســەزدى. ئۇنىڭ
نۇمۇسچان كوزلىرى ياشقا تولدى.

ــ ھەلىمە خېنىم، مەن خاتا قىلدىم. ئارــ
مىزدىكى نازۇ ـ شىرىن مۇھەببەتنى زــيانغا
ئۇچراتتىم. مەن سىزنى ياشنىپ قالدى، داــ
ئىم بىرگە ئوتۇشكــە ۋاقتى يەتمەسمىكىن دەيــ
تىمەن، مىنى كەچۈرۈڭ.

ــ مەن ئۇ گەپلەرگە ئىــشەنمەيمەن، ــ ئاــ
يال سىمىز گــەۋدىسىنى بۇردى، ــ بىز دەســ
لەپ ئۇچرۇشۇپ ئۇستۇڭگە خىروم چاپان كەيــ
گۈزۈپ قويغاندىمۇ شۇنــداق دىگەن ئىدىڭ ،
ھەتتا " سىز مېنىڭ سۆيگۈنۈم، ھەم باشپاناــ
ھىم، بىز مەڭگۈ بىر جۈپ كەكلىكتەك ئوتــۇپ
كېتىمىز " دىگەن ئــىدىڭ. پۇلنى بــەر، بولــ
مىسا ئالدامچىكەن دەپ ئۇستۇڭدىن ئەرز قىــ
لىمەن.

تاغ تەرەپتىن چىقىپ كــەلگەن يــولۇچىلار
ئايروپىلارنىشەھەر ئۈستىنى ئايلىنىپ جەنۇپ
تەرەپكە ئوتۇپ كەتتــى.

رادىيو قايسى بىر دولەتــنىڭ يېقىن يىلــ
لاردا ئايغا قاتناش باشلايدىغانلىغىنى ئاڭلىــ
تىۋاتاتتى. سېمىز ئايال ئەزىمەتنىڭ قــولىنى
چىڭ تۇتۇپ تارتماقتا ئىدى.

ــ ھېلىمە خېنىم، بىز ئىككىمىزچى قېتىم ئۇچــ
راشقاندا تازا ئايدىڭ كېچە ئىدى، مەن سىزــ
نى كوتىرىپ ئوگزىگە ئېلىپ چىقتىم. بىز ئاي يوــ
رىغىدا ئوزۇنغىچە مۇڭداشتۇق. سىز شۇ چاغدا
ئوزەڭ چېچەن ئىكەنسەن، ھــارارىتىڭمۇ ئۇســ
تۈن ئىكەن ، مەن خۇددى قىز تويۇمنى ئوتــ
كۈزگەندەك بولدۇم، دىگەن ئىدىڭىز، سىز ئەنە
شۇ قىممەتلىك چاغلار ئۈچۈن كېچىككىنە بولــ
سىمۇ ئورۇن قويىمامسىز؟

ئايال قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. ئۇنىڭ ۋۇــ
جۇدىدىكى ئوچمەنلىك سىماپ"ەك ئېرىپ كەتــ
كەن ئىدى.

ــ ئاندا قتا قەسەم ئىچىشكە يارامسەن؟

ــ يارايمەن.

ــ بوپتۇ، سىنى ئىشىكىمگە يــولاتماسلىققا
ۋەدە قىلغان ئىدىم. بۇندىن كىيىن ئاپاڭنىڭ
ئويىگە بارمايسەن، مەن ھەر كۈنى بىر قېتىم
ھاراق ئىچىمەن. ھاراق ئىچكەنــدە داۋاملىــق

AltunOq

بېشىمدا بولمىسەن.

ئوغۇل ھودۇقۇپ قالدى.

— ئۇ چاغدا كىشىلەر ئىككىمىزنىڭ ئەرخو-
تۇن ئىكەنلىكىمىزنى بىلىپ قالسا قان-
داق قىلىمىز؟

— خاتىرجەم بول، — دېدى ئايال، — كىشى-
لەر سۈرۈشتۈرسە بېقىۋالغان ئوغلۇم دەيمەن،
سەنمۇ شۇنداق دېگىن. ياشىنىپ قالدىم. ئە-
گەر دۇنيادىن ئۆتسەم ھەممە دۇنيا — بايلىق،
ئۆي — مۈلكىم سېنىڭ بولىدۇ.

....

ئانا ئۆيگە قايتىپ كەلدى. ئۇنىڭ غۇبار-
سىز كۆزلىرىدىن ژىپىسىز مارجاندەك تۆكۈل-
گەن ياش ئېتىكىنى ھول قىلىۋەتكەن ئىدى.
ئۇ ئوغلىنى جېنىدىنمۇ ئەزىز كۆرەتتى.18 يىل
ئاغزىدا سۇ ۋە دان تۇشۇغان قۇش بولۇپ
ئوغلىنى كۈتتى. بۇ جەرياندا يىگىنە — ئوي-
ماقتا سىنچلاپ بارماقلىرى نەچچە تېشىلىپ،
نەچچە ساقايدى. ئالمىدەك تولغان چېكىلىرى-
دە ئاق ئىزلار پەيدا بولدى. مانا ئەندىچۇ؟

ئۆي ئىچى كالتە پىشايۋانلىق ھويلا كى-
چىك خوجايىندىن ئايرىلىپ تىنىغ جان جاپا-
كەش ئانىنىڭ قولىغا قالغانلىقىغا خىجىل
بولىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى. گۈللەر سولاشقان،
ئانا گۈللۈك بېشىدا ئالتىنى بىلەن چېكىسىنى
يولەپ جىمجىت ئولتۇراتتى. ئۇ قىزارغان كۆز-
لىرىنى چېك يۇمۇپ ئالغان ئىدى. بىراق
ھېلىقى يىرگىنىشلىك مەنزىرە سايىدەك پەيدا
بولۇپ، ئۇنىڭ ئالدىدىن زادىلا نېرى كەت-
مىدى .

"مېنىڭچوڭ دادام تۇغۇلغاندا شەھەرنىڭ4 تە-
رىپىدە كىچىك ياغاچ دەرۋازىلار بولۇپ، شە-
ھەرنىڭ ئىچىدە سازلىق ھەم قومۇشلۇق بول-
غان ئىكەن. ئۇ چاغدا كىشىلەر بوز ماتا كى-
يىپ. قارا چىراقلارنى ياقىدىكەن. قۇم چو-
گۈنلەر ئىشلىتىدىكەن. شەھەرنىڭ ئىككى تە-
رىپى 6 ئايلىق يول، كىشىلەر سەپەر قىلماق-
چى بولسا توگىلەرگە مىنىپ، ياغاچ ھارۋىلار-
غا ئولتۇرۇپ، دەشت باياۋانلارنى كېسىپ ئۆ-
تۈشكە توغرا كېلىدىكەن. مانا ئەمدى بۇ كو-
نا دۇنيا ئۆتۈپ كەتتى.

بىراق قارا چىراغ يېقىپ، قۇم چوگۈن ئىش-
لىتىپ، ئولتەگلىك ھارۋىلارنى سورەپ ئۆت-
كەن ئاتا-بوۋىلارنىڭ ئىنسانى دۇنيانىڭ پاك
نومۇسى ۋە ئادەملەرگە بولغان مېھرىۋانلىقى-
نىڭ ۋاقتى ئۆتتىمۇ ؟ راستلا كىشىلەر ئۇ نەر-
سىلەرگە ئەقىدە قىلمايدىغان بولۇپ قالدىمۇ؟
راستلا ئادەملەر بىر — بىرىنى ئالداپ ياشاش،
بىر — بىرىنى بېسىپ چۇشۇش دەۋرىگە كىر-
دىمۇ ؟

ئۇ، ئەلجىمىپ، پۈتۈن شەھەر ئۇيقۇغا پات-
قىچە ئەنە شۇنداق ئولتۇردى. كەچ شامىلى ئۇ-
نىڭ چېھرىسىنى سىيىپ ئەۋرىشىمدەك ماگلاي
چاچلىرىنى ئىغىناتتى. يىراق يول ئۈستىدە
قونۇپ قالغان توغاينىڭ ئۈزۈپ — ئۈزۈپسا ي-
رىغان ئاۋازى ئاڭلىناتتى. ئانا لەۋلىرى قۇ-
رۇپ، ئۈستىخىنىنىڭ زىڭىلداپ ئاغرىۋاتقان-
لىقىنى سېزىپ تۈشەك ئۈستىدە ياتقان ئىدى.
ئۇيقۇسى قاچتى. ئۇ يېنىغا ئۆرۈلۈپ، ئاسمان
لىۋىدىكى ئۈششاق يۇلتۇزلارغا قاراپ بىتىپ،
17 يىل بۇرۇن ئۆتكەن قايغۇلۇق ۋىدالىشىش
ئاخشىمىنى ئېسىگە ئالدى.

— بىز تويى قىلىشتىن بۇرۇن تەپچۈك تې-
پىپ ئوينايدىغان كىچىككىنە قىز ئىدىڭ، توي
قىلىش بىلەنلا يالغۇز ئۆيىنىڭ پۈتۈن ئىشى
ساڭا قالدى . — دېدى تۈشەككە پېتىپ
ياتقان ھەسەن ئاكا ئاستا شىۋىرلاپ، — سى-
نىڭمۇ كۆڭلۈڭگە پۈككەن ئارزۇلىرىڭ بولغى-
تى. بىراق ئەندى ۋاقىت ئۆتتى. مەن ئۇ ئار-
زۇلاردىن چىقالمىدىم.

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ پەشانىسىدىن ئۇزۇلەي چىقىۋاتقان سوغ تەرنى ئېيتىۋاتقان ئانا سۈيۈملۈك يولدىشىنىڭ كۆز نۇرى بارغانسېرى قىسقىراق بېرىۋاتقىنىنى كۆرۈپ ئۇكسۈپ يىغلىۋەتتى. ھەسەن ئاكا پىلتىڭلاپ ئويناۋاتقان ئەزىمەتنى ئاجىز كۆكسىگە ئولتۇرغۇزدى-دە:

— ئوغلۇم، ماڭا ياخشى قارىۋالغىن. سەن ئەندى مېنىڭدىن ئاپاڭغا يادىگار بولۇپ قالدىڭ. يارامىلىق ئادەم بولغىن، جاھان تەرەققى قىلماقتا، لېكىن سەن ھەر قانداق ۋاقىتتا ئۇلۇغ ئەجداتلار داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەن ئىنسانىي خىسلەتنى تاشلىما، نومۇسلۇق-دىيانەتلىك ئادەم بول. بۇ ئادەملەرنىڭ قىممىتى، — دېدى ۋە…

بالا قومۇچاقتەك كۆزلىرىنى قىسىپ، تىلىنى چىقىرىپ كۈلدى. ھەسەن ئاكا ئەزىمەتنى باغرىغا چىڭ باستى-دە، ئانىسىغا ئۇزاتتى…

ئانا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇنىڭ نەزىرىدە ھەسەن ئاكا ھايات بولۇپ قەۋرىستانلىق ئىچىدە ئۇنى كۈتىرىپ تۇرغاندەك ئىدى. ئۇ ئەندى خوشاللىقتىمۇ، قايغۇدىمۇ تەقدىرداش بولغان، دەردى ئۈچۈن دىلكەش پاناھىنى تاپقان ئىدى. ئۇ بېشىغا ئاق رومىلىنى سېلىپ، چوڭ كوچىغا چىقتى-دە، بۇ يالقۇنلۇق ئادەم ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن نېرى كەتمىدى.

كېچە ئۈن-تۈنسىز جىمجىت ئىدى. ھەيۋەتلىك سۇۋادان تېرەكلەر كۈن بويى چاۋاك چېلىپ، ئەندى ئۇيقۇغا كەتكەندەك، پۈتۈن شەھەر سۈكۈتكە پېتىپ، بۇ ئايالنىڭ قايغۇسىغا تەڭكەش بولۇۋاتقاندەك ئىدى. پەقەت تىلېۋىزور ئىستانسىسىنىڭ كۆككە تاقاشقان ئېگىز مۇنارىسى بىر تال قىزىل مەرۋايىتتەك نۇرلىنىپ تۇراتتى. ئانا ئاسما چىراقلار شولا چېچىپ تۇرغان يولنى بويلاپ، گويا ئۆز يولدىشىنىڭ باغرىغا ئۆزىنى ئېتىپ قان-قان يىغلايدىغان كىشىدەك ئىلدام باراتتى.

ئۇ چوڭ كوۋرۈكتىن ئۆتۈپ قەۋرىستانلىق تەرەپكە بۇرۇلدى-دە، تۈن پەردىسى ئىچىگە كىرىپ كەتتى ۋە تاڭ سۈزۈلۈپ يىراقتىكى سەھرالار، غۇۋا مەھەللىلەر غىلپال كۆرۈنۈشكە باشلىغاندا، قەۋرىستانلىققا يېتىپ كەلدى. لاي قىش بىلەن قوپۇرۇلغان ئىگىمە دەرۋازىدىن كىرىپ، يۇمران ئاق توپىنى بېسىپ، قەۋرىلەر ئارىسىدىكى كىچىك يول بىلەن مېڭىپ كەتتى.

ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئۆزلۈكسىز ئۆركەشلەپ تۇرىۋاتقان دەريا دولقۇنىدەك مىڭلىغان قەۋرىلەر تۇراتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى سەبى بالىلار، بەزىلىرى دەشنام-ھاقارەت، زۇلۇم ۋە ئازاپ ئىچىدە ئۆرتىنىپ نادامەت بىلەن كەتكەنلەر، بەزىلىرى ئىسسىق ئۆي، ئوماق بالىلىرى ۋە سۆيۈملۈك يولدىشىدىن ۋاقىتسىز ئايرىلغانلار. رەھىمسىز تەبىئەت ئۇلارنى ئەنە شۇ تۇپراق قوينىغا ئالمىغىچە ئارام تاپمىدى. ئۇ گويا نار تۆگە سانسىز چوجىلەرنى بېسىپ ياتقاندەك بېسىپ كەتتى.

قەۋرىلەر گويا ھەسرەتنى باغرىغا بېسىپ ياتقان مەڭگۈ مىدىرلىماس قورام تاشلاردەك كۆرۈنەتتى. ئانا قەۋرىستانلىققا نامايەندە بولۇپ قالغان دوپ-دوگىلەك رىدە دەرىخىنىڭ ئالدىغا كەلدى. بىراق ئۇنىڭ ئالدىدا لاي بىلەن قوپۇرۇلغان، تومۇز ئاپتىۋىدا قاغشىراپ ئاقىرىپ كەتكەن مۇڭلۇق قەۋرە يوق، ئەتراپى رىشاتكا بىلەن ئورالغان چوڭ قەۋرە تۇراتتى. قەۋرىنىڭ ئالدى تەرىپىگە تېرىلغان گۈللەر باراقسان بولۇپ ئۆسۈپتۇ. ئېھتىمال ئايەم كۈنى بۇ قەۋرە بېشىدا شەھەر ياشلىرى تۈنىگەن بولسا كېرەك. قازان ئېسىلغان چوڭ ئوچاقنىڭ ئىزى قالغان ئىدى.

ئانا تەئەججۈپكە تولدى. ئۇ شۇ بەھىلەنگەن -
دەك ئەترابىغا قارىدى. قەۋرىنىڭ شىمال تە-
رىپىدىكى ئانىغا تونۇشلۇق بولغان سىدىلەر
ۋە قېرى سوگەت دەرىخى ئۆز پېتىچە تۇراتت-
تى. ئۇ گەۋدىسىنى ئېگىپ، تىزلىنىپ ئولتۇ -
رۇپ، تاڭ شەپىقىدە چاقنىقاپ تۇرغان قەۋرە
سوزلىرىگە كوز تىكتى-دە،كوزلىرىدە ياش ئە-
گىدى. قولىنى كىرىپ باغرىنى ئېچىپ قەۋرە
ئۈستىگە ئۆزىنى ئاتتى:

- ھەسسەنىم، قەيەردە سەن؟ مەن سېنىڭ
مېھرىبان ئاياڭ. مەن ھازىر سەلتەنەتلىك
قەۋرە ئالدىدا تۇرىمەن، بۇ راستىنلا سېنىڭ
قەۋرەڭمۇ؟ سىنىڭ قەۋرەڭنى ياساپ قويغان
كىم؟ قەۋرە ئالدىدىكى گۈللەرنى كىم تىرىپ
قويدى؟ قەۋرەڭ بېشىدا ئايەم كېچىسى كىمە -
لەر تۈنەك ئۆتكەزدى؟

ئانىنىڭ ئەۋازى چەكسىز قەۋرىستانلىق
ئىچىگە سىڭىپ كېتىۋاتقاندەك، ناھايىتى ئاجىز
ئاڭلىناتتى. لاي پەشتاق ئۈستىگە قونۇپ تۇر-
غان قۇش باغرى بىلەن قەۋرىنى كەگىنلەپ
يىغلاۋاتقان ئانىغا جىمجىت كوز تىكىپ ئول-
تۇراتتى.

- ھەسەنىم، گېپىمنى ئاڭلاۋاتامسەن؟ مەن
سەن كورگەندەك ساغلام ھەم پاك. بىراق مەن
خاتا ئويلاپتىمەن. ئىنسانلار ھاكىم بولغان
بۈگۈنكى دۇنيادا، پاكلىقنى يالغانچىلىق، نو-
مۇس ۋە دىيانەتنى نەپسانىيەتچىلىك بېسىپ
كەتتىمىكىن دەپتىمەن. ئۇنداق ئەمەس ئې -
كەن، ئادىمىزاتنىڭ قان بەدىلىگە كەلگەن
ئۇلۇغ ئىستەكلىرى، ئارزۇ - ئارمىنى، گۈزەل
ئىچكى دۇنياسى، پاكلىقى ھەم مېھرىبانلىق
ھىلىمۇ كىشىلەر قەلبىدە ساقلىنىۋېتىپتۇ. ئۇلار
ساڭا ئوخشاش ئۇلۇغ ئادەملەرنى سېغىنىپتۇ.
قارا، قەۋرەڭگە قويۇلغان سىرلىق خىشلار مەر-
مەردەك ياقىراپ تۇرىدۇ. قەۋرەڭنىڭ دۈمبە -

سى سوزۇلۇپ ياتقان لەھەڭگە ئوخشايدۇ. كى-
شىلەر تىز پۈكۈپ گۈللۈقلارغا سۇ قۇيغاندا،
يۈرىگىڭ ياشارغاندەك بولغاندۇ، تاڭ سەھەر
ئۆز قەۋرەڭ ئالدىدا يەيدا بولۇپ ئەنە
شۇ ئىشلارنى ئۆز كوزۈڭ بىلەن كورسەڭ
ئىدىڭ.

— ھەسەنىم، مەن سېنىڭ خاتىرجەم يې-
تىشىڭنى ئارزۇ قىلاتتىم. بىراق مېنىڭ دەر -
دىم چېكىگە يەتتى. سېنىڭ قەۋرەڭنى ياساپ،
گۈللۈقلارغا سۇ قۇيغان ئوغلۇڭ ئەمەس. ئۇ
ھازىر قەيەردە؟ نېمىلەرنى قىلىۋاتىدۇ؟ بىل-
مەيسەن، ئۇ ئۆزىنىڭ نومۇسسىزلىقى بىلەن
سەندىنمۇ، مەندىنمۇ كەچتى. ئادەملەر ئۇ -
نىڭدىن يىركەنمەكتە. شەھىرىمىزنىڭ گۈزەل
سەيلىگاھلىرىدا ئۇنىڭ ئورنى يوق، دىيانەت-
لىك ياشلار قاتارىدا ئۇنىڭ ئىسمى يوق.
ئادەملەر شاتلىققا تولغان بۇ زاماندا ئۇ سې-
سىق ھەم قاقسىق گىيادەك ياشىماقتا.

— ھەسەنىم، سەن مېنىڭدىن رەنجىۋا -
تامسەن؟ رەنجىمىگىن، مەن سەن كورگەن -
دەك ساغلام ھەم پاك. بىراق ئادەملەرنىڭ
ھاياتى قىيانلىق دەرياغا ئوخشايدىكەن. ئۇ-
نى قانداق باشقۇرۇش ۋە قانداق يولغا سې -
لىش كىشىنىڭ ئىرادىسىگە باقمايدىكەن.

— ھەسەنىم، سەن ھايات چېغىڭدا ئىشىك
ئالدىمىزغا قويغان ئۈزۈمە كوچىتى چوڭ ئۆيۈپ
ھازىر ھويلىمىزغا سايە تاشلايدىغان بولدى.
شەھەر چېتىدىكى سايلىق سەن ئارزۇ قىلغان -
دەك گۈزەل جايغا ئايلاندى. ئادەملەر قە -
دىردان بولۇپ توق تۇرمۇش ۋە گۈزەللىك
ئىچىدە ياشىماقتا، سەن ئارزۇ بىلەن كەتتىڭ.
سەن مۇشۇ ئىشلارنى ئۆز كوزۈڭ بىلەن كور -
سەڭ ئىدىڭ. مەن ئىشىنىمەنكى؛ زامانىنىڭ
تەسىرى، ئولگەنلەرنىڭ روھى ۋە ئادەملەر -
نىڭ دۇئاسى ھايات ئىزىدىن چەتنىگەن يۈز -

www.uyghurkitap.com

لىگەن ياشلارنىڭ قەلبىنى قوياش مۇز چوڭ ـ
قىسىنى ئېرىتقاندەك ئېرىتىپ تاشلا ، سېنىڭ
ئوغلۇڭمۇ ئاخىر ئۆز ۋىجدانى ئالدىدا جاۋاپ ـ
كار بولار ، پۇشايمان يە.

ئانىنىڭ قەۋرە ئۈستىگە يۈزىنى يېقىپ
نۇرغۇن يىغلىغۇسى بار ئىدى. بىراق ئۇ چار ـ
چاپ كەتتى . كوز ياشلىرى قۇرىدى . ئەۋازى
بوغۇلدى . شۇڭا گەۋدىسىنى كۆتۈرۈپ ، ياشلى ـ
رىنى سۈرتتى . ئورنىدىن تۇرۇپ قەۋرىنى
ئايلاندى ـ دە ، ئاقرومىلىنى ئېلىپ قەۋرە ئۈستى ـ
نى سۈرتتى ۋە تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ ئاخىرقى
دۇئاسىنى قىلدى .

ئارىدىن بىر ئاي ئۆتتى ، ئانا ئۆز هوي ـ
لىسىدا يەككە ـ يىگانە يالغۇز ياشىماقتا ئىدى.
ئۇ يەنە گۈللۈك يېنىغا ئولتۇرۇپ كۈن بويى
چىمەنگە گۈل تىكەتتى . ئۇ ، ئۆتكەن كۈن
سەهەر گۈللۈكلارغا سۇ قۇيغىنىنى هويلىسىغا
چىقىپ ئىشىك ئالدىدىكى ئۈژمىلىك سەينانى
كىمنىڭدۇ تازىلاپ سۇ قۇيۇپ قويغىنىنى كور ـ
دى . بۇ ئىش توپ ـ توغرا بىر هەپتە دا ـ
ۋام قىلدى . ئانا شۈبهىلىنەتتى . ئۇنىڭ
ئىشىك ئالدىنى سۈپۈرۈپ قويىۋاتقان كىم ؟
ئۇنى كىملەر ياد ئېتىپ سېغىنىپ كەلگەندۇ ؟
ياكى ئۇنىڭ ئوغلى ئەزىمەت ئۆز ۋىجدانى
ئالدىدا جاۋاپكار بولۇپ پۇشايمان ئىچىدە
بۇ يەرگە قەدەم باستىمۇ ؟ بۇ كۈن ئۇنىڭ
ئويىگە كوك كىيىملىك خەت توشۇغۇچى يە ـ
تىملەر مەكتىۋىدىن كەلگەن بىر پارچە خەتنى
تاپشۇردى . ئۇنىڭدا مۇنداق دېيىلگەن ئىدى.
” سۆيۈملۈك ئاپا ، بىز سىزنى ئاپا دېيىشكە
هەقلىقمىز ، چۈنكى سىز ئانچە ئۇزۇن بولمى ـ
غان هاياتىنى ئىنسانلارنىڭ بەختى ۋە ئاماز ـ
لىقى ئۈچۈن قۇربان قىلغان كىشىنىڭ يولدى ـ
شىسىز . هەسەن ئاكىنىڭ ۋاپات بولغىنىغا
18 يىل بولدى . بۇ جەرياندا يېتىملەر مەك ـ
تىۋىنىڭ باللىرى 4 قېتىم ئوقۇش تۈگەتتى .
لېكىن هەسەن ئاكىنىڭ ئۆز هاياتى بەدىلىگە
ئون نەچچە يېتىملار مەكتىۋىنىڭ باللىرىنى
قۇتقۇزۇپ قالغان ئىنسانى پەزىلىتى ئەۋلات ـ
تىن ـ ئەۋلاتقا مىراس بولۇپ كەلمەكتە .
بىزهەر ئايدا بىر قېتىم هەسەن ئاكىنىڭ ئىن ـ
سانى پەزىلىتى هەققىدە سوهبەت يىغىنلىرىنى
ئاچىمىز . ئۇنىڭ كىچىك يېتىملارنى قانداق
قۇتقۇزۇپ قالغانلىغىنى ئوقۇتقۇچىمىز سوز ـ
لەپ بېرىدۇ . بىز شۇ چاغدا دۇنيادا مۇشۇن ـ
داق ئۇلۇغ ئادەملەر بار ئىكەن هەدەپ كوز ـ
لىرىمىزگە ياش ئالىمىز . قەلبىمىز ئۇرغۇيدۇ.
بىز شۇنداق هىسابلايمىزكى ؛ ئادەم ئۇلۇغ ،
ئۇنىڭ ئۇلۇغلىغى ئىنسانىيەت ئۈچۈن ئىشلە ـ
گەنلىكىدە . توغرىلىقىدا . ئادىللىقىدا ، دۇن ـ
يادا نۇرغۇن دولەتمەن ۋە ئابرويلۇق كىشىلەر
ئوتىدۇ . ئۇلار ئايروپىلاندا ئۇچىدۇ . كۈن
بويى ئايىغى يەرگە تەگمەيدۇ . لېكىن ئۇلار ـ
نىڭ مەخسىدى ئاددى ئىنسانلار ئۈچۈن ئوز ـ
نى بېغىشلاش ئەمەس . بەلكى هەر بىر قە ـ
دىمى قىلچىمۇ رەهىم قىلماسلىق ، بىر تىيىن
بولسىمۇ شىلىۋىلىش بىلەن تولغان ، شۇڭا ئۇ ـ
لار دۇنيادىن ئوتىشى بىلەن خۇددى كۆز شا ـ
مىلى غازاڭلارنى ئۇچۇرۇپ كەتكەندەك ئادەم ـ
لەر قەلبىدىن ئوچىدۇ .

سۆيۈملۈك ئاپا . ئىشىكىڭىزنىڭ ئالدىنى
كىملەرنىڭ سۈپۈرۈپ قويغىنىنى بىلەمسىز ؟
ئۇلار بىز . بىز سىزنىڭ ئوز ئوغلىڭىزدىن
ئايرىلىپ يالغۇز تۇرمۇشتا قالغىنىڭىزنى ئاڭ ـ
لاپ ، ئىنتايىن ئېچىندۇق ، ئەگەر خالىسىڭىز ،
بىزنىڭ مەكتەپكە كىلىڭ . قايسىمىزنى خالى ـ
سىڭىز مەيلى ، بىز سىزگە بالا بولىمىز .... “

ئانا خەتنىڭ ئاخىرىنى ئوقۇيالمىدى . ئۇ
خەتنى باغرىغا بېسىپ ئوكسۈپ يىغلىۋەتتى .
شۇ ئاندا ئۇنىڭ بېشىدا يۈزلىگەن يېتىم با ـ
لىلار ” ئاپا ـ ئاپا “ دەپ تۇرماقتا ئىدى.

ھايات سەھپىسىدىن تامچىلار

(نەسرلەر)

مۇھەممەت سىدىق تومۇرى

مۇدىلەرنىڭ ماكانى

كىچىك ۋاقتىمدا دادامنىڭ:"بەشكىرەم يەر شارىدىكى بىردىن-بىر مۇدىلەرنىڭ قەدىمى ماكانى ..." دېگىنىنى ھېلىمۇ ئېسىمدە.

ئاپتوۋۇز تېرەكلىك يولدا ئۇچقاندەك كېتىۋاتماقتا. دەل - دەرەخلەر ئالدىمىزغا يۈگرەپ كېلىۋاتقاندەك، ئۇنىڭ قويۇق شاخلىرى بېشىنى ئېگىپ تازىم قىلىۋاتقاندەك، يېشىل يوپۇرماقلىرى بىزنى قارشى ئېلىپ چاۋاك چېلىۋاتقاندەك سېزىلەتتى.

بەزىدە بوك باغلاردا مىۋە ئۈزۈۋاتقان قىز - يىگىتلەرنىڭ خۇشال چىھرىسى كۆرۈنۈپ قالاتتى. ئىشەك ھارۋا ۋە ئات ھارۋىلىرى بىلەن شەھەرگە مىۋە - چىۋە ئېلىپ ماڭغان كىشىلەر بىزنى ئېيقىملىق قاراشلىرى بىلەن قارشى ئېلىشاتتى. ئېرىق بويىدىكى قومۇلاقدا ئويناۋاتقان كىچىك بالىلار ئاپتوۋۇزدىكىلەرگە قول پۇلاڭلىتىپ چۇقۇرۇشاتتى.

ئاپتوۋۇز مەنزىلگە يېتىپ كېلىپ توختىدى.

بىز ئىشىكتىن كىرىپلا ئىككى - سولىمىز ۋە ئۈستىمىز بولۇق ساپاقلار بىلەن تولغان ئۈزۈم بېدىشى ئاستىدىن مېڭىپ باققا ئىچكىرىلەپ كىرىپ كەتتۇق.

ئاۋال ساھىپخانىنىڭ تەكلىۋى بىلەن گىلەم ئۈستىگە كېلىپ، مىۋە - چىۋە يەپ، ئۇسسۇزلۇقنى قاندۇردۇق. بىردەمدىن كېيىن باغۋەننىڭ يول باشلىشى بىلەن باغنى ئايلاندۇق.

ئۈزۈملۈكتىن چىقىپ، ئانارلىققا كەلدۇق. ئانارلار ئوبدان ئوخشىغان بولۇپ، ھەم مول، ھەم يوغان ئىدى. ئانارلىقتىن ئۆتۈپ، شەرۋىتى تېمىپ تۇرغان شاپتۇللۇققا، ئۇندىن كېيىن شاخ - شاخلاردا بەئەينى قىزىل ياقۇتتەك يالتىراپ تۇرغان غەينۇلا ۋە قارا ئۈرۈكلۈككە كەلدۇق. ئىختىيارسىز ئاغزىمىزغا سېرىق سۇ كەلدى. غەينۇلە ۋە قارا ئۈرۈكنىڭ ئاچچىق - چۈچۈك تەمى ئاشقازىنىمىزنىڭ پائالىيىتىنى تېخىمۇ ئىلگىرى سۈرۈپ، زېھنىمىزنى ئوتكۈرلەشتۈرمەكتە ئىدى.

ئۇ يەردىن ئۆتۈپ ئامۇتزارلىققا كەلدۇق. بۇ يەردە قاتار كەتكەن نەشپۈت ۋە قوتۇر ئامۇتلار راسا ئوخشىغان بولۇپ، مىۋىلەرنىڭ سالمىقىدىن شاخلار يەرگە تېگەي - تېگەيلادەپ قالغان ئىدى. ئامۇتنى ھەر قېتىم چىشلىگەندە، ئۇنىڭ ھەسەلدەك تەمىدىن ۋۇجۇدىمىز ياياراپ كەتتى. ئامۇتلۇقتىن ئۆتۈپ، تاتىنچاق قىزنىڭ مەڭزىدەك قىزىرىپ پىشقان ئالمىلىققا قەدەم قويدۇق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى www.uyghurkitap.com

ئالاھىزەل ئۈچ سائەتتىن كېيىن بىز بۇ كۆكاتلىقنىڭ 100 مودىن ئارتۇق كەڭ بېغىدىن چىقىپ، باشقا خوشنا باغلارنى كۆرۈشكە ماڭدۇق.

مېنىڭ قىزدىتىشىمنى قوزغاۋاتقىنى پىستە بېغىنىڭ ئەھيا قىلىنىش ئەھۋالىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈش ئىدى. ئەسلى بۇ يەردە ئازاتلىقتىن بۇرۇنقى پىستىدىن ئىككى تۈپ ساقلانغان بولۇپ، ئاتالمىش «مەدەنىيەت ئىنقىلابى» نىڭ قالايمىقانچىلىقلىرىدا بۇ ئىككى تۈپ پىستىنىڭ شاخلىرى قۇرۇپ نابۇت بولۇش خەۋپىگە دۇچ كەلگەن ئىدى ··· مانا ئەمدى ئىشچانلارنىڭ مېھنىتى بىلەن ياشنىغان چىرايلىق پىستىزارلىق سىزنى ئىچ-ئىچىڭىزدىن خوشال قىلاتتى.

بىزگە تونۇشتۇرۇپ: " يېقىنقى يىللاردىن بېرى پىستە كۆچەتلىرى بىر قانچە باغقا كۆچۈرۈلگەن بولۇپ، ناھايىتى ياخشى ئۆسمەكتە " — دېدى باغۋەن ئاكا.

شەمشاتتەك قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان پىستە ئورمانلىقى ماڭا خەلقىمىزنىڭ مىڭ-مىڭ يىللىق تارىخى سەرگۈزەشتىلىرىنى ئەسلىتىۋاتقاندەك، مەيىن شامالدا لەرزان ئىغاڭلاپ، يوپۇرماقلىرى شوخ شىتىرلاپ، قەلبىمگە ئاجايىپ لېرىك ھىسلارنى تولدۇرماقتا ئىدى. مەن پىستە دەرىخىنىڭ ياپراقلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ: " ئىھ! ··· پىستە! مانا مەن سېنىڭ ئەتىۋا ياپراقلىرىڭنى سۆيىدۇم. ئاھ! ··· يۈرۈكۈم قاندى بۇ قېتىم شۇنچە ··· گويا مېھرىبان ئانامنىڭ ئۆپۈشىدەك ئىللىق بىر نەپەسنى سەندىن ئالدىم ··· ئىخ! پىستە، چۈنكى سەن، ئانا تۇپراقتىن قۇۋۋەت ئېلىپ ۋايىغا يەتمەكتىسەن. سېنىڭ ھەر بىر شاخ، ھەر بىر ياپراق، ھەر تال مېۋىلىرىڭدە ئانا تۇپراقنىڭ شىپالىق مەلھىمى يۇغۇرۇلۇپ مۇجەسسەم بولغاندۇر. شۇڭا مەن سېنى سۆيىمەن! چىن قەلبىمدىن ياخشى كۆرىمەن، مەدھىيىلەيمەن! ··· " — دېدىم ئاستا پىچىرلاپ.

پىستە بېغىدىن تەسلىكتە ئايرىلىپ، مەھەللىدىكى باداملىق ۋە ئەنجۈرلۈك باغلارنىمۇ ئايلاندۇق.

ئاغىنەم ماڭا خۇشپۇراق بىيە ھەمدە ئاللىقاچان پىشىپ ئاخىرلاشقان شاتۇت، گىلاس، جامىلە، ئالۇرات، توغاچلار ھەققىدە قىزدىق رىۋايەتلەرنى سۆزلەپ بەردى.

مېنى چەكسىز خوشال قىلغىنى شۇكى، بۇ يەردىكى ئەزىمەتلەرنىڭ جىمىسى ھەم باغۋەن ھەم دېخان بولۇپ، ئۇلار قولى ئەپچىل، ئەقىللىق، ئىشچانلاردىندۇر. ئۇلار باغۋەنچىلىكنىڭ ھەممە سىرىنى بىلىدۇ، شۇنىڭدەك دېخانچىلىقتىكىمۇ بارلىق قانۇنىيەتلىرىنى ئوبدان چۈشىنىدۇ.

بەشكېرەمگە زىيارەتكە كەلگەن چەتئەللىكلەر بەشكېرەم ئۈزۈملىرىنىڭ 20 خىلىغا يېقىن سورتلىرىدىن ئەۋرىشكە تاللاپ كۆچەت ئېلىپ چىقىپ كېتىشنى ھەمدە باشقا مېۋە تۈرلىرىدىنمۇ كۆپلەپ سورت ئېلىپ چىقىپ كېتىشنى تەلەپ قىلغان.

ھەر قانداق چەت دۆلەت ئادىمى بەشكېرەمگە كەلسە، ھەر خىل مېۋىلەردىن سورت ئېلىپ كېتىشنى كۆڭلىگە پۈكۈدۇ. بۇ جەننەتتەك يۇرتنىكى خىلمۇ-خىل شىرىن مېۋىلەرنى كۆرۈپ ئۇلارنىڭ ھەۋىسى كېلىدۇ ھەم ئۆز مەملىكىتىدە مۇشۇنداق مېۋىلەرنى ئۆستۈرۈشنى ھەم يېيىشنى ئارزۇ قىلىدۇ ··· بەشكېرەم باغۋەنچىلىكتە ھەقىقەتەن ۋىلايىتىمىز، ئاپتونوم رايونىمىز ۋە مەملىكىتىمىزنىڭ ئىپتىخارى ھەم پەخرىدۇر.

بەشكېرەم باغلىرىنىڭ ئاجايىپ مەنزىرىسىنى ئوبدانراق سۈرەتلەپ چىقىش ئۈچۈن ھەر قانداق ئادەم بۇ يەردە بىر نەچچە كۈن ئەمەس، ھېچ بولمىغاندا بىر يازنى ئۆتكۈزۈشى كېرەك.

بەشكېرەم باغلىرىنىڭ ۋە مېۋە تۈرلىرىنىڭ نۇرغۇنلىقىغا قاراپ شۇنداق ئېيتقىم كېلىدۇكى، بەشكېرەم ھەقىقەتەنمۇ ئىسمى جىسمىغا لايىق مېۋىلەرنىڭ كانىدۇر، شۇنداقلا مېۋە - چېۋىنىڭ ئونمىڭ يىللىق قەدىمى ماكانىدۇر.

بۈگۈنكى كۈندە بەشكېرەم ئىشچان خەلقىمىزنىڭ ھالال تەرلىرى بىلەن كۈندىن - كۈنگە گۈللەپ، سوتسىيالىستىك ۋەتىنىمىزنىڭ ھەقىقىي جەننىتىگە ئايلانماقتا!

پايانسىز باغلار كۆزۈمگە شۇنداق چىرايلىق كۆرۈنمەكتىكى، مەن ئىختىيارسىز ھالدا: ”بەشكېرەم ۋەتىنىمنىڭ شان - شۆھرىتى. بۇ مول مېۋىلەر خەلقىمىزنىلا ئەمەس، ھەتتا دۇنيا ئاھالىسىنى تەمىنلەشكىمۇ يەتسە كېرەك “ دېگەن پىكىرنى كۆڭلۈمگە پۈكتۈم...

دوستۇم ئەگەر جەننەتتەك بەشكېرەم باغلىرىنى ئۆز كۆزىڭىز بىلەن كۆرۈشنى ئارزۇ قىلسىڭىز بۇ مېۋىلەرنىڭ گۈزەل ماكانىغا قەدەم تەشرىپ قىلغايسىز.

ئانا - مەكتىۋىم

ئەي، سۆيۈملۈك ئانا مەكتىۋىم! مەن سېنى چىن دىلىمدىن سۆيىمەن. مەكتىۋىم! كىچىككىنە گۆدەك چېغىمدا سېنىڭ خاسىيەتلىك بوسۇغاڭدىن ئاتلاپ ئۆتۈپ، مۇقەددەس ئىلىم - مەرىپەت قۇچىقىڭغا تۇنجى قېتىم قەدەم قويغانلىقىمنى مەڭگۈ ئەسلەيمەن.

مەكتىۋىم! سېنى سۆيمىگەن كىم بار، سېنىڭ بىلىم ئىشقىڭدا كۆيمىگەن كىم بار؟ داھىي، ئالىم، يازغۇچى، شائىر، گېئولوگ، ئىنژېنېر، ئاستىرونوم ھەممىسى سەندە ئوقىدى، سەندىن تەلىم ئالدى، دۇنيانى چۈشەندى، مىڭ - مىڭ يىللىق ئۆز تارىخىنى تەتقىق قىلىپ، بۈگۈنگە تەدبىقلىدى، گۈزەل كەلگۈسىگە نەزەر سالدى...

ئىھ ! مەكتىۋىم! سېنىڭ بىلىم مەنبەئىڭنىڭ موللىقى سۆيى مەڭگۈ ئېقىپ تۈگىمەس شوخ بولاقتا، مېھرى - مۇھەببىتىڭنىڭ چەكسىزلىكى بىپايان دېڭىزغا ئوخشايدۇ. چۈنكى سەن كوپ ئەسىرلەردىن بۇيان ياش ئەۋلادلارغا ئىللىق قوينۇڭنى ئېچىپ كەلدىڭ. ئۇلارنىڭ پاك، سەممىي، سەبى ۋە بىلىمگە تەشنا قەلبىگە ئىلىم - پەن ئۇرۇقلىرىنى چېچىپ كەلدىڭ.

كىشىلىك دۇنياسىدا ئۆزگەرمەس شۇنداق مۇقەددەس ئەنئەنىكى، ئوسمۇرلەر سېنىڭ ئالەمشۇمۇل ھاياتبەخش بىلىم شەرۋەتلىرىڭنى مىڭ ئەسىرلەپ ئىچتى، ھازىرمۇ تويماي ئىچمەۋاتىدۇ، كەلگۈسىدە يەنە ئىچىدۇ، كوڭۈل ۋادىسىنى ۋە ئېقىل ئېتىزىنى سېنىڭ تۈگىمەس بىلىم قامۇسلىرىڭ بىلەن قاندۇرۇدۇ ...

مەكتىۋىم! سەن ئاڭلىقلىق بىلەن نادانلىقنى، ئىلىم - مەرىپەت بىلەن بىلىمسىزلىكنى، تەرەققىيلىك بىلەن گۇمراھلىقنى، ئىلىم ئوقۇماق بىلەن كوزى ئوچۇق قارىغۇلۇقنى، گۈللەنگەن زامانىۋى پەن - تېخنىكا بىلەن قالاقلىقنى، كەشپىيات - ئىختىرا بىلەن جاپا - مۇشەققەتنى بىتچىت قىلغۇچىدۇرسەن !

مەكتىۋىم! سەن ئۇلۇغ سەن، قۇدرەتلىك سەن، سۆيۈملۈك سەن، قەدىرلىكسەن! يەر ئاستىدىن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مول بايلىقلارنى قېزىش، ئالەم كېمىسى بىلەن پىلانېتلار ئارا ئۇچۇش، شۇنىڭدەك ۋەتەندە ھەم دۇنيادا كۆڭۈلدىكى يېڭى ئىجات، يېڭى يۈكسۈلۈش مۆجىزىلىرىنى بەرپا قىلىش ئىنسان بالىسىنىڭ سەندىن ئىچكەن ئىلىم – مەرىپەت شەرۋەتلىرىڭنىڭ خىسلىتىدىن، سەندىن ئالغان تالانت ۋە قىزغىنلىقىڭدىن، سەن يېتىلدۈرگەن ئالىي قابىلىيەت – ئىقتىداردىن، خۇددى داھىي لېنىن ئېيتقاندەك: «ئۆگىنىش، ئۆگىنىش، يەنە ئۆگىنىش» تىن ھەمدە جاسارەت تۇلپارىنى قەيسەرلىك بىلەن چاپتۇرۇپ، قەيسەرلىك داۋانلىرىنى يەنچىپ ئۆتكەنلىكتىن ۋۇجۇتقا كەلمەكتە!

بىراق، مەكتىۋىم ... كۆپ ئەسىرلەردىن بۇيان سەن نۇرغۇن بوران – چاپقۇنلۇق، چاڭ – توزاڭلىق مۇدھىش كۈنلەرنى، ئەگرى – توقاي سەپەر مەنزىللىرىنى باتۇرلارچە بېسىپ ئۆتتۈڭ. ئۇزۇن تارىختىن بېرى بىۋاقىت چىققان تەتۈر قۇيۇنلار دەستىدىن مەرىپەت بېغىڭدىكى ياش نوتىلىرىڭ سۇندى، چەيلەندى، جاھالەت كويىقاپلىرى نۇرغۇن قېتىم كۆرمىگىلىغان ئىجتىھاتلىق ئىگىلىرىڭنى يالماپ كەتتى. ئېلىشتىڭ، چېلىشتىڭ، باتۇرلارچە كوكرەك كەردىڭ، لاچىن بولۇپ كوكتە ئۇچتۇڭ.

ھەقىقەتەن بۇگۈن قوياشلىق ئۇلۇغ ۋەتىنىمدە سۇمرۇغ كەبى قانات قاقتىڭ! قاقاھلاپ كۈلدۈڭ، مۇرات – مەخسىدىڭگە، ئارزۇ – ئارمانلىرىڭغا يەتتىڭ ۋە يەتمەكتىسەن، چوقۇم يېتىسەن!

ئەي، سۆيۈملۈك ئانا مەكتىۋىم! سېنى مەڭگۈ سۆيىمەن ۋە قەدىرلەيمەن. ئىلىم – مەرىپەت بۇلىقى قايناۋاتقان گۈلشىنىڭنى، بەخت نۇرى چاقنىغان گۈزەل چېھرەڭنى كۆيلەيمەن، يەنىمۇ ئالغا باس، يۈكسەل مەكتىۋىم.

ياشلىق دەۋر

ياشلىق دەۋر دولقۇنلۇق دەرياغا ئوخشايدۇ. ئۇنىڭدا ئۈمىت، ئىشەنچ، يۈكسۈلۈش، ئارزۇ – غايە ۋە كۈچ – قۇدرەت تولۇپ تاشقاندۇر. دوستۇم! سىز غەيرەت – جاسارىتىڭىزنى ياخشى ئۇرغۇتۇپ ئالغا ئىلگىرىلەڭ، ئەنە شۇ چاغدىلا ئارزۇ – غايىڭىزنى ئەمەلگە ئاشۇرالايسىز. ھورۇنلۇق ۋە بوشاڭلىق قىلسىڭىز سىزدىكى ئۈمىت ۋە ئىشەنچ ئاقار يۇلتۇزدەك بىۋاقىت يوقۇلىدۇ.

ياشلىق دەۋر گويا كوكلەمدە چېچەك ئاچقان مېۋىلىك دەرەخكە ئوخشايدۇ. دوستۇم! ھەر چېچەكتىن شېرىن مېۋە پۇشۇرۇپ، ئەلنى بەھرىمەن قىلىشىمۇ ئۆز شىجائىتىڭىز بىلەن، خەلقىڭىزگە ھېچ قانداق مېۋە – تۈھپە ئىنئام قىلالماسلىقىڭىزمۇ ئۆز ئىختىيارىڭىز بىلەن بولىدۇ.

ياشلىق دەۋر خۇددى پەسىللەر ئەركىسى گۈزەل باھاردا شاقىراپ ئاققان قىيانغا ئوخشايدۇ، دوستۇم! باھار سۇلىرى بىنام يەر ۋە چول – باياۋاننى سۇغا قاندۇرۇپ كوكۇلمەيدانغا ئايلاندۇرغاندەك ئومۇرنىڭ گۈلتاجىسى ۋە مۇستەھكەم ھۇلى بولغان ياشلىق دەۋردە ئۆگىنىش، يۈكسۈلۈش، پەن – تەتقىقات، ھۈنەر – سەنئەتتە ئەگەر سىز ئۇتۇق قازىنىپ، ئاساس يارىتالىسىڭىز، ئومە-

رىڭىزنىڭ ئاخىرىغىچە ۋەتەن ھەم خەلقىڭىز ئۈچۈن ئاجايىپ پۈتمەس - تۈگىمەس تۆھپىلەر تەقدىم قىلىپ، ھايات سەھىپىڭىزنى بىباھا چىمەنزارلىققا ئايلاندۇرالايسىز، خەلقىمىزمۇ سىزنى ئەبىدىل - ئەبەت ئۇنۇتمايدۇ، لېكىن " ئۈژمە پىش، ئاغزىمغا چۈش " دەپ تەييارتاپ بولۇپ يۈرىدىغانلارنىڭ ياشلىق ۋە ئۆمرىنىڭ قىلچە قىممىتى بولمايدۇ.

ياشلىق دەۋر بەجايىكى كوككە باش تىرەپ تۇرغان ھەيۋەتلىك ئېگىز تاققا ئوخشايدۇ، دوستۇم! سىزنىڭ ئۇنىڭدىكى كومۇر ۋە باشقا مەدەنلەرنى قېزىپ، خەلقىمىزگە تەقدىم قىلالىشىڭىزمۇ ئۆز ئەجرىڭىز بىلەن، تەقدىم قىلالماسلىقىڭىزمۇ ئۆز خۇي - پەيلىڭىز بىلەن بولىدۇ.

دوستۇم! ياشلىق دەۋر ئەنە شۇنداق خاسىيەتلىككى، ئۆگەنگەنلىرىڭىز، تەتقىقات - ئىختىرالىرىڭىز ۋە يازغان كىتابلىرىڭىز ئۆز ئېلىڭىز ئۈچۈن شان - شۆھرەت، توككەن ھالال تەرلىرىڭىز دۈشمەنگە ماتەم، دوستلىرىڭىزغا شاتلىق ۋە كۈچ - قۇۋۋەت بېغىشلايدۇ.

شۇڭلاشقا ئېيتىمەنكى، ياشلىق دەۋر ئۆمۈرنىڭ ئەڭ گۈزەل، ئەڭ يارقىن، ئەڭ يېقىملىق، ئەڭ جۇشقۇن، ئەڭ قابىل - ئىقتىدارلىق، ئەڭ پاساھەتلىك، ئەڭ جىلۋىدار ئالتۇن دەۋرىدۇر.

ياشلىق دەۋرنى بىھۇدە ئۆتكۈزۈۋېتىپ، كېيىن قېرىغان چاغدا ھەسرەت چەكسىڭىز، ئۆتكەن ۋاقىت ھەرگىز قايتا قولغا كەلمەيدۇ. بەلكى " كېيىنكى پۇشايمان، ئۆزەڭگە دۈشمەن " دېگەندەكلا ئىش بولىدۇ، خالاس.

ياشلىقنى قانداق ئۈنۈم - نەتىجە ۋە ئۇتۇق - زەپەرلەر بىلەن ئۆتكۈزۈش ھەر كىشىنىڭ ئۆز ئىلكىدە! ھۆرمەتلىك دوستۇم! ئېيتىڭا، سىز گۈزەل ياشلىقىڭىزنى قانداق ئۆتكۈزمەكچى؟

ۋاقىت

دوستۇم، تۇغۇلغانلىقىڭىزغا قانچە يىل بولغان بولسا، سىزنىڭمۇ شۇنچە يېڭى يىلنى بېشىڭىزدىن ئۆتكۈزگەنلىكىڭىزگە قىل سىغمايدۇ. چۈنكى بۇ تەبىئەتنىڭ قانۇنى.

مانا، ئۆزەمنى ئالسام 40 ياشقا كىردىم، شۇڭلاشقا بۇ يىل ئۆمرۈمدىكى 41 نچى يېڭى يىلنى قارشى ئالماقتىمەن. دوستۇم، سىز مېنىڭ قىرىق يىلىمنىڭ ھەممىسىنى ئوخشاشلا بىر قېلىپتا ئۆتتى دەپ ئېيتالامسىز؟ ياق، قىرىق يىلىمنىڭ ھەممىسى ئوخشاشلا بىر قېلىپتا ئۆتكىنى يوق. چۈنكى تەبىئەت ۋە جەمئىيەتنىڭ قانداق يوسۇندا ئۆتۈشىنى بەلگىلەپ فورمۇلا تۈزۈپ بېرىش كۆلكىلىك ئىش بولسا كېرەك.

قىرىق يىل ئەمەس، بىر يىلدىن سوز ئاچىدىغان بولساق، شۇ بىر يىلدا تالاي ئىشلارنىڭ بولۇپ ئۆتكەنلىكىگە بەزىدە ئىشەنمەيمۇ قالىمىز. لېكىن ئەمەلىيەتنى كۆزۈتۈپ قارايدىغان بولسىڭىز ئىشەنمەي ئىلاجىڭىز يوق. ئەمدى بىر يىل تۇرماق، بىر كۈندىن گەپ ئاچايلى، بىر كۈندە

تەبىئەت ۋە جەمئىيەتتە قانداق كۆپ ئىشلارنىڭ بولۇپ ئۆتىدىغانلىقىنى پەرەز قىلالامسىز؟ بىر كۈندە تالاي ئىشلارنىڭ بولۇپ ئۆتىدىغانلىقىنى چۈشۈنۈش تەس بولمىسا كېرەك.

ئەمدى بىر كۈن تۇرماق بىر سىكۇنتتىكى ئىشلاردىن سوز ئاچايلى. بىر سىكۇنت كىشى ھاياتىدا ئىنتايىن قىسقا ھېساپلانسىمۇ، لېكىن بەزىدە شۇ قىسقا ۋاقىت ئىچىدە كۆپلىگەن ھەل قىلغۇچ ئىشلارنىڭ مەيدانغا كېلىدىغانلىقىنى بىلەمسىز؟ ۋاقىت توشۇپ ئانا تەۋەللۇت قىلغانىدا بالا يەرگە چۈشكىچە چاقماقتەك تېز ئۆتكەن سىكۇنت-دەقىقىلەر بىلەن ئانا بالىنىڭ ھايات تەقدىرىگە باغلىق بولغان مۇھىم پۇرسەت ئىكەنلىكىنى ھەممە چۈشىنىدۇ.

يەنە ئېيتايلى، يەرنىڭ سىكۇنت ئىچىدە قاتتىق سىلكىنىپ يېرىلىشى بىلەن شەھەرلەر ۋەيران، كۆرمىگىلىغان ھاياتلىق گۇمران بولىدۇ. گەرچە يەر تەۋرەش ئىنتايىن قىسقا ۋاقىتتا بولۇپ ئۆتكەن بولسىمۇ، بىراق، ئۇنىڭ تۈپەيلى پەيدا بولغان ۋەيرانچىلىقنى ئوڭشاش ناھايىتى قىيىنغا چۈشىدۇ. بەزىدە شىددەتلىك ئۇرۇش پەيتلىرىدە بولسا، تاغدەك قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان سېپىل - ئىستىھكاملار قۇدرەتلىك پارتلاتقۇچلارنىڭ دەھشەتلىك زەربىسى بىلەن سىكۇنت ئىچىدە كۇكۇم - تالقان بولۇپ، كىمنىڭ يېڭىش - يېڭىلىشىنى بەلگىلەيدۇ...

خەلقارا توپ مۇسابىقىلىرىدا ئىككى دولەت ئىسپورتچىلىرى تەڭلىشىپ قالغانىدا، ئەڭ ئاخىرقى سىكۇنتتا چۈشكەن توپ بىلەن ھەل قىلغۇچ غەلىبە قولغا كېلىدۇ. دىمەك سىكۇنت ۋاقىتقىمۇ ئەسلا سەل قاراشقا بولمايدۇ. شۇنداق، سىكۇنتلاردىن سوتكا، سوتكىلار توپلىشىپ يىل ھەمدە ئەسىرلەر بەرپا بولىدۇ....

دوستۇم ۋاقىت ئەنە شۇنداق خىلمۇ - خىل خاتىرىلەرنى قالدۇرۇپ چاپسان ئۆتىۋېرىدۇ. ئادەم قېرىپ، ھامان بىر كۈنى ئۆلىدۇ. سىزنىڭ ياشىغانلىقىڭىزغا گۇۋالىق بېرەلىگىدەك، ھېچ بولمىغانىدا ياخشىراق بىرەر پاكىتنى ئەۋلادلىرىڭىزغا قالدۇرۇشىڭىز كېرەك. گەپ سىزنىڭ ئاز ياشىغان ياكى كۆپ ياشىغانلىقىڭىزدا ئەمەس، بەلكى، ياراتقان ئىختىرا - تۆھپىڭىز ۋە نەتىجىڭىزگە باغلىقتۇر، چۈنكى ئادەمنىڭ مىڭ يىل ياشىيالىشى مۇمكىن ئەمەس، ھەر قانچە كۆپ ياشىسا يۈز يىل ئۆمۈر كۆرۈشى مۇمكىن.

دوستۇم! سىز ۋاقىتنى ياشاشقا ئالدىراڭ، خەلقىڭىزگە، ۋەتىنىڭىزگە ئۆز ئىشلىرىڭىزدىن ياخشى ئۈتۈق، ياخشى نام - شوھرەت، ياخشى نەتىجە - سەمەرىلەرنى قالدۇرۇپ كېتىشنى ئويلاڭ.

ۋاقىت چەكسىز قىممەتلىكتۇر. ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇش ئۆمۈرنى ئۇزارتىش دىمەكتۇر. ۋاقىت دىمەك-غەلىبە دىمەكتۇر. ۋاقىت ھەقىقەتەنمۇ ئالتۇندىنمۇ قىممەتلىكتۇر، ۋاقىتنىڭ قەدرىگە يەتكەن، ھاياتنى مەنالىق ياشاپ ئۆتكەن كىشىلەرنىڭ نامى خۇددى دۇنيا تارىخىدىكى مىڭلىغان مەشھۇر ئالىم ۋە يازغۇچىلارنىڭ مۇقەددەس نامىغا ئوخشاش تارىخنىڭ شانلىق سەھىپىسىدىن مەڭگۈ ئۆچمەس ئورۇن ئالىدۇ.

سارىخان ئاچىسىنىڭ ئۆيى كەنتنى يانداپ ئۆتكەن چوڭ يولنىڭ بويىدا ئىدى. بۈگۈن كۈندىكىدىن سەھەرەك ئورنىدىن تۇرغان ئانا ھويلا، ئىشىك ئالدىلىرىنى چىنىدەك پاكىزە سۈپۈرۈپ، يەرگە خۇددى ماھىر نەققاش گۈل چەككەندەك سۇ سەپتى. ئاندىن كېيىن ئۈستىۋاشلىرىدىكى چاڭ - توزاڭنى قېقىۋېتىپ، قول، يۈز ۋە پۇتلىرىنى پاكىزە يۇيۇپ، ئاھارەت ئېلىپ بامدات نامىزىنى ئوقۇدى. نامازدىن كېيىن ئۈرۈمچىگە ماڭغانلىرىغا بىر ئاي بولۇپ قالغان، لېكىن خەت - خەۋەرى كەلمىگەن بالىلىرىغا خاتىرجەملىك تىلەپ يىغلاپ، ئۇزاق دۇئا قىلدى.

— سارىخان ئاچا خوشخەۋەر! ئانىسىنىڭ ۋۇجۇدى ياپراقتەك تىترەپ، يۈرىكى خوشخەۋەرنى ئاڭلاشقا تەقەززا بولۇپ، گورسىلدەپ سوقماقتا ئىدى. ئۇزاق ئۆتمەي ھويلىغا بويىغا يەتكەن، قارا قۇمچاق بىر قىز كىرىپ كەلدى.

— سارىخان ئاچا، ئەنۋەرجان ئاكاملاردىن خەت كەپتۇ! — دېدى ئۇ قولىدىكى كونۋېرتنى ئۇزۇتۇۋېتىپ، — تونۇگۈن گۆكشىپغا چىققان ئىدىم. پوچتىخانىغا كىرسەم، بۇ خەت تۇرۇدىكەن، ئالغاچ كىرىپ ئىشىكلىرىگە كەلسەم سىلە يوق، ھەتتا قاراڭغۇ چۈشكەندىمۇ خوشخەۋەرنى ۋاقتىدا يەتكۈزەي دەپ بىر نەچچە قېتىم كەلدىم، يەنە يوق...

— ۋاي ئالتۇن قىزىم، سىزنى تازا ئاۋارە قىپتىمەن — دە، — دېدى ئانا خەتنى قولىغا ئېلىۋېتىپ — قومباغدا، بىر تۇققۇنىمىز نىڭكىدە توي بولغان ئىكەن، شۇ يەرگە - تويغا كىرگەنتىم. ناھايىتى كېچىدە چىقتىم. ۋوي!... گۈلسۈم، يېڭى بىر گەپ ئاڭلايمەنغۇ، راستمۇ؟

— نىمە گەپ؟ - ھەيران بولۇپ سورىدى قىز.

— ئېيتىشلارغا قارىغاندا، قومباققا قاراپ ئۇچاي دەۋاتقان ئوخشىمامسىز؟

— كىم بىلىدۇ، — دېدى قىز، — بولمىغان ئىشنى بولدى دەۋەتكىلى بولمايدىكەن.

— شۇنداق، — دېدى ئانا گۈلسۈمنىڭ گېپىنى تەستىقلاپ، — بولۇش - بولماسلىقنى خۇدادىن ئۆزگە ھېچكىم بىلمەيدۇ.

— گەرچە ئەنۋەرجانلار بىزنى ياراتمىسمۇ، - دېدى گۈلسۈم قېيىمدىغان قىياپەتتە، - يەنە يارىتىدىغانلا چىقىدىكەن.

— بىرسى چاپلادىسە، — دېدى ئانا گۈلسۈمنىڭ كوڭلىنى ياساپ، — يەنە قانچىسى ئالىمەن دەپ ئۆزىنى ئاتىدۇ — دە، مەنچە بولسام، سىزنى ئابىيامالا كېلىن قىلماقچى بولغان بولاتتىم. گۈلجامالمۇ ئاكىسىدىن نارازى بولدى. بىزنىڭ ئىلاجىمىز قانچە، نىكاغا يېتىپ دىگەن شۇ - دە! تويىنى قاچان قىلماقچى بولغان بولدۇڭلار؟

www.uyghurkitap.com

— كۆزدە — ئونىنچى ئايلاردا.

— ناھايىتى ياخشى بوپتۇ، — دېدى ئانا خوشاللىقىنى بىلدۈرۈپ، — كونىلار: » كۆز پەسلى مول پەسلى، توي پەسلى « دېيىشىدۇ. ئاڭلىسام، كېيوغۇل بولىدىغان يىگىت مۇ ناھايىتى ئوبدان، چىرايلىق ئوغۇل ئىكەن.

قېنى خەتنى ئېچىپ ئوقۇڭ قىزىم، مەن بىر ئاڭلاي.

گۈلسۇم خەتنى ئاچتى — دە، ئاۋازلىق ئوقۇشقا باشلىدى:

» — مەن ئۈچۈن دۇنيادا ھەممىدىن قەدىرلىك بولغان سۆيۈملۈك ئانا، — دەپ يازغان ئىدى گۈلجامال، — ئۈرۈمچىگە تېنچ ئامان يېتىپ كەلدۇق، ئاكام بىلەن گۈل ئەمبەر ئاچاملا مېنى چوڭ دوختۇرلارغا كورسەتتى. دوختۇرلار پۇتۇمنى قېتىرقىنىپ، ئىنچىكىلەپ تەكشۈرۈپ، ئاخىرىدا ئىلمىي مۇلاھىزە ئارقىلىق » ئوپراتسىيە قىلىنسا تولۇق ساقىيىدۇ « دەپ ئېنىق ھوكۇم چىقىرىشتى. مۇشۇ ئالدىمىزدىكى ھەپتە ئىچىدە پۇتۇمنى ئوپراتسىيە قىلماقچى. مەن دەسلەپ قورققان بولسامۇ، دوختۇرلارنىڭ ئىلمىي چۈشەندۈرۈشىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، سەللىمازا ساقىيىشقا كوزۇم يەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن سەن ئەنسىرەپ ئوشۇقچە يىغلاپ جېنىڭنى ئۈپراتما، مەندىن مېھرىبان دوستۇم گۈلسۇمگە سالام يەتكۈز… «

خەتنى ئاخىرغىچە ئوقۇغان گۈلسۇم بېشىنى كوتىرىپ سارىخان ئاچىغا قارىدى: ئانىنىڭ كوزلىرىدىكى ئىللىقمۇ — ئىسسىق ياشىنى ۋە قورۇلۇپ يىغلاشقا ھازىرلىنىۋاتقان لەۋلەرنى كوردى.

— ئەنسىرىمىسىلە سارىخان ئاچا، — دېدى گۈلسۇم تەسەللى بېرىپ، — ھازىر پەن — تېخنىكا ئىنتايىن يۈكسۈلۈپ كەتتى. دوختۇرلارنىڭ تېخنىكىسىمۇ ناھايىتى ئېشىپ كېتىپتۇ. چۈرت ئۈزۈلۈپ كەتكەن قولنى ئۇلايدىكەن،

ھەتتا مېڭە، يۈرەكلەرنىمۇ مۇۋەپپەقىيەتلىك ئوپراتسىيە قىلالايدىكەن، بۇنىڭغا قارىغاندا گۈلجامالنىڭ كېسىلى ئانچىكىنا بىر گەپ، ئەڭ مۇھىمى كۆزدە — تويىغا ئۈلگۈرۈپ كەلسە بولاتتى.

— ئىنشائاللا، كېلەر قىزىم، — دېدى ئانا كوز ياشلىرىنى ئاق رومىلىنىڭ بىر ئۇچىغا سۈرتۈپ، — ئوپراتسىيە ئوڭۇشلۇق بولۇپ، ساقايسا خەت يېزىپ چوقۇم ئەكەلدۈرىمەن.

دەرۋازا ئالدىغا چىقىپ گۈلسۇمنى ئۇزاتقان ئانا قايتىپ ھويلىسىغا كىرىپ، خەتنى ئېچىپ تويىماي سىنچىلاپ قاراشقا باشلىدى. لېكىن ساۋاتسىز بولغاچقا، ئۇنىڭ خىرەلەشكەن كوزلىرى ھىچنىمىنى پەرق ئەتمىدى، بىراق قولىدىكى خەتتىن: » ئانا، جېنىم ئانا، مەندىن خاتىرجەم بول، خۇدايىم بويرۇسا ساقىيىپ، پات يېقىندا يېتىپ بارىمەن « دېگەن ئاۋاز ئاڭلانغاندەك بولدى ۋە خىيال قۇشلىرى پەرۋاز قىلىپ ئارزۇلۇق قىزىنىڭ ئوبرازى كوز ئالدىدا سۈرەتلەندى.

× ×

گۈلجامال تۇغۇلۇپ ئۇزاق ئوتمەي، پۇتىنىڭ مايماق ئىكەنلىگى سىزىلدى. گۈكشى دوختۇرخانىسىدىكىلەر كوزۈپ: » ھازىر ئامال يوق 6 — 7 ياشقا كىرگەندە ئوپراتسىيە قىلسا ئوڭلىنىدۇ « دېيىشتى. لېكىن بەزىلەر » تۇغما مايماقنى ئوپراتسىيە قىلىپمۇ ساقايتقىلى بولمايدۇ، بەرىبىر توكا بولغىنى بولغان « دەپ سارىخان ئاچىنىڭ كىرگىلىگە ئەندىشە سېلىپ بىئارام قىلدى.

بىر دەرتنى ئاز دېگەندەك 10 يىللىق قالايمىقانچىلىق بۇ ئائىلىگە زور بەختسىزلىك ئېلىپ كەلدى: گۈلجامالنىڭ دادىسى مومىن ئاكا دادۈي پارتىيە ياچېيكىسىنىڭ سېكرېتارى ئىدى. تاياق زەربىدىن ۋاقىتسىز

كوز يۇمۇپ، يورۇق دۇنيا بىلەن ۋىدالاشتى. بىر ئۇيىنىڭ بارلىق دەرت - ئەلەمى تۇل ئائىلىنىڭ بېشىغا كېلىدى. بۇ چاغدا ئوغلى ئەنۋەرجان 10 ياشتىن ئاشقان بولسىمۇ، قىزى گۈل جامال ئەمدىلا 4 ياشقا قەدەم قويغان ئىدى.

«ئوغۇل بولسىمۇ كاشكى،-دەپ ئويلايتتى ئانا،- قولتۇق تايىغى بىلەن ئويناۋاتقان قىزىغا قاراپ، چوڭ بولسا تۇرمۇشقا چىقماسمۇ، ئۆي-ئوچاقلىق بولماسمۇ؟...زادى قانداق بولار...» بۇ قايغۇلۇق خىيال ئانىنىڭ كاللىسىدىن كەتمەيتتى. ئانىنىڭ يىگىنى يىگەن، ئەتكىنى ئەتكەن بولمايتتى. ياتسا - قوپسا خىيال يىپىغا چىرمىشىپ ئازاپلانغىنى ئازاپلانغان. ھەسرەتلىك ياش توكۈپ نالا - زارە قىلغىنى قىلغان ئىدى. بەزىدە ئويلا - ئويلا ئانىنىڭ خىيالىغا چوچەكلەردىكى غايىۋى ۋەقەلەر كېلىپ ئۈمىت چىرىغىنى ياندۇراتتى.

«... جادىگەر سېھرى بىلەن يىگىتنىڭ ئەزالىرىنى تامامەن پالەچ قىلىپ قويۇپتۇ، پۇتى باسمايدىكەن، قولى تۇتمايدىكەن، كوزى كورمەيدىكەن، تىلى سەزمەيدىكەن، قۇلىقى ئاڭلىمايدىكەنۇ- لېكىن ئاۋازى چىقمايدىكەن، بىر چاغدا ئاياق ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ. يىگىت بۇ تاۋۇشنى جادىگەرنىڭ ئاياق تاۋۇشى بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ، يالۋۇرۇشقا گەدىنى قويماي، غەزەپتىن جىلە بولۇپ تۇرغاندا، يېقىملىق بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ:

- ئوغلۇم ئاغزىڭنى ئاچ!...

يىگىت: «رەھمەتى ئاتامنىڭ روھى ھازىر بولغان ئوخشايدۇ» دەپ ئويلاپ، خوشال بولۇپ، دەرھال ئاغزىنى ئېچىپ ئالدىغا تەلمۈرۈپتۇ. ئۇ ئادەم «سۇپ» دېگەن ئىمكەن ۋۇجۇدىدا ئاجايىپ تاتلىق بىر ھوزۇرلىنىش يۈز بېرىپتۇ-دە، سەللىمازا ساقىيىپ قاپتۇ. كوزىنى ئېچىپ قارىسا، ئالدىدا دادىسى ئەمەس، ئاقساقال نۇرانە بىر ئادەم تۇرغىدەك. ئەتراپ ئىپار - زەپەر پۇراپ كېتىپتۇ.

- ئەي يىگىت،-دەپتۇ بوۋاي ئوغلانىڭ بەدەنلىرىنى مۇجۇپ تۇتۇپ قويغاندىن كېيىن، ھەرگىز قورقما ئىنشائاللا مۇرادىڭغا يېتىسەن.

- ئاتا،سىلە...

- مېنى سورىساڭ،-دەپتۇ بوۋاي يىگىتنىڭ كوڭلىدىكىنى بىلىپ،-رىجايۇل غايىپلاردىن بولىمەن. مېنى بۇ يەرگە خىزىر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئىلياس ئەلەيھىسسالام ئەۋەتتى.»

سارىخان ئاچا مۇھەممەدىن بىر نەچچە قېتىم ئاڭلاپ، دىلىغا ئورناپ قالغان بۇ چوچەكنى كېچىلىرى ئەسلەپ، مۇشۇنداق بىر رەھمىتىنىڭ قىزىغىمۇ ئىلتىپات قىلىشىنى ئارزۇ قىلىپ، خۇدادىن تىلەيتتى. لېكىن يەنىلا ئارزۇ - ئارزۇلۇقتا،گۈل جامال قولتۇق تايىغىدا ئىدى.

گۈل جامالنىڭ پۇتى شۇ دەرىجىدە ئېغىر مايماق ئىدىكى، قولتۇق تايىغىسىز ماڭالمايتتى. كىيىملىرىنى ئولتۇرۇپ كېيەتتى، ئولتۇرۇپ سالاتتى.

بۇ يىل ئۇ باشلانغۇچ مەكتەپنى ئەلا دەرىجىدە پۈتتۈردى. ئوتتۇرا مەكتەپتىن ئوقۇغۇچى تاللىغىنى كىرگەن مۇئەللىم ئەنكىتكە قاراپ، ئالدى بىلەن گۈل جامالنى تاللىدى. ئوقۇغۇچىلارنى ئىستىرويى قىلغاندا قولتۇق تايىغى بىلەن سەپكە كىلىپ تۇرغان گۈلجامالنى قالدۇرۇپ قويماقچى بولدى. مەكتەپ مۇدىرى بىر مۇنچە سوزلەپ قوبۇل قىلىشنى تەلەپ قىلغاندا، تەشكىلنىڭ سەمىگە سېلىپ ئاندىن بىر نىمە دەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ چىقىپ كەتتى.

گەرچە گۈل جامال قولتۇق تايىقسىز ماڭالمىسىمۇ، ئادەتتە قولتۇق تايىغى بىلەن چاق-

قان ھەرىكەت قىلاتتى. ئۇسۇل ئويناپ، ناخشا ئېيتاتتى. بەلكى ئۇسۇلغا دوستى گۈلسۈمدىنمۇ ئۇستا ئىدى. شۇنداقتىمۇ كىشىنىڭ كۆزىگە ئۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسى كۆرۈنمەي پەقەت قولتۇق تاياقلا كۆرۈنەتتى.

— قانداق قىلىش كېرەك؟

بۇ سوئال گويا ئانىنىڭ بوينىغا سېلىنغان سىرتماق، پۇت-قولىدىكى كويزا-كىشەن ئىدى. بىچارە ئانا كېچە-كۈندۈز ئولتۇرسا-قوپسا، سىرتماقنى ئۈزۈپ، كويزا-كىشەننى پاچاقلاپ تاشلاپ، ئازات بولۇشنى ئويلايتتى.

ئانىنىڭ ئىچىنىشلىق كۆز ياشلىرىنى كۆرۈپ، نالە-پەريادىنى ئاڭلىغان ئۇرۇق-تۇغقان، خۇلۇم-خوشنىلار ئاڭلىغان-كۆرگەنلىرىگە ئاساسەن ھەر خىل مەسلىھەت بېرىپ يول كۆرسىتەتتى. بەزىلەر: دوختۇرخانىدا ئوپېراتسىيە قىلدۇرسا پۇتىنىڭ پۈتۈنلەي كاردىن چىقىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئانىنى قورقۇتسا؛ يەنە بەزىلەر: جىنكەشكە كۆرسۈتۈپ، باخشى-پېرىخونغا ئوقۇتۇشنىڭ زۆرۈرلىكىنى تەكىتلەيتتى.

— پالانى يۇرتتا بىر قىز بالىنىڭ بىر كېچىدىلا پۇتى دەسسىيەلمەيدىغان بولۇپ قالغان ئىكەن دەيتتى ئۇلار ھېكايە قىلىپ، - دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارسا ئوكۇل قىپتۇ. شۇ بانا بىلەن پۇت-قوللىرى ھوپپىدە ئىششىپ كېسەللىكى ئېغىرلىشىپ كېتىپتۇ. دەرھال دوختۇرخانىدىن بالىنى قايتۇرۇپ چىقىپ دوڭغاغلىق بىر جىنكەشكە ئوقۇتقان ئىكەن، تېزلا ساقىيىپ كېتىپتۇ...

بۇ خەۋەر سارىخان ئاچىنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ، ئۈمىت چىرىغىنى قايتىدىن ياندۇردى. ئۇ يەردە ھاشىم قارىم دېگەن بىر تۇققىنىنىڭمۇ بارلىقىنى ئەسلىدى-دە، بۇ ئىشتا ئۇ ئادەمنىڭ يېقىندىن ياردەم قىلىشىغا ئىشەنچ باغلاپ، بېشىغا چوڭ ئاق داكا رومىلىنى ئارتىپ، پىيادىلار يولىغا چىقتى. ئىزدەپ-سوراپ ھاشىم قارىمنى تېپىپ، مەقسىدىنى ئىزھار قىلدى.

— بىزنىڭ ئىسلام دىنىمىزدا، دېدى قارىم سارىخان ئاچىنى داسقانغا تەكلىپ قىلىپ بو-

لۇپ،-جىنكەش، پىرىخۇن ۋەرەمبا للىقنىڭھەممىسى كاھىنلىق دىيىلىدۇ. كاھىنلارغۇ شەكسىز دوزىخى ھىسا پلىنىدۇ. بەلكى كاھىنلارغا ئىشىنىپ، ئېتىقات قىلىپ، شۇ تەرەپكە ماڭغانلارمۇ مەلئۇن بولىدۇ...

— يائاللا!...—دەپ پىچىرلىدى سارىخان ئاچا، قارىمىنىڭ سوزىنى ئاڭلاپ قورقۇپ،-ئىلاھا، بىزلەرگە قەھرىڭ كىلىدىغان ئىشلارنى قىلدۇرمىغىن...

ھاشىم قارىم سوزىنىڭ ئاخىرىدا گۇل جامالنى تىۋىپ - دوختۇرلارغا كورسىتىش توغرىسىدا مەسلىھەت بەردى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئانىنىڭ ئۈمىدى دوختۇرغا باغلاندى. ئەمما قارىمىنىڭ سوزىگە مۇۋاپىق خەيرى - سەدىقە قىلىۋېتىپ، ئاندىن دوختۇرغا - شەھەرگە ئېلىپ بارماقچى بولدى. خەير-سەدىقە بەرگەندىمۇ قوي ئولتۇرۇپ، 5-6 چارەك گۇرۇچ سېلىپ، شويلا قىلىپ، جۇمە كۈندە ئازنا نامىزىنىڭ جامائەتنى چاقىرىپ دۇئاسىنى ئالماقچى، ئاندىن كېيىنكىسىگە قەدەم قويماقچى بولدى. لېكىن تەييارلىق پۈتمەي، بىر نەچچە يىل ئوتۇپ كەتتى.

× ×

بۇ يىل گۇل جامال 10 - سىنىپنى ئەلادەرىجىدە پۈتتۈردى. سول پۈتى ھېيىمناق بولغاچقا، ئالى مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىش كېنىشكىسىنى ئالالمىدى. بۇ ھال ئۇنىڭغا قاتتىق ئەلەم قىلدى.

ئۇ بۇ يىل دەل 17 ياشقا كىرگەن بولۇپ، ئۇستىخانلىرى بولەكچە يوغىناپ، رەڭگى-رۇخسارى نۇرلۇنۇپ پاقىراپ، گۈزەللىكى كامال تاپقان ئىدى. ئىككى ئورۇم ئارقىسىغا قويىۋەتكەن بىلەكتەك تومۇقتىكى تۇن قارا، ئۇزۇن چاچلىرى بېلىنىڭ تۆۋىنىگىچە لەپىلدەپ چۇشۇپ تۇراتتى. ئۇزۇن كىرپىكلىرى ئارىسىغا يوشۇرۇنغان ئوتلۇق كوزلىرى بولسا، زېرەكلىكتىن بەلگۇ بېرىپ ئوينىپ تۇراتتى. كەڭ پىشانە ئاستىغا ئورۇنلاشقان ئوغاقتەك ئەگمە قەلەم قاشلىرى سەل تۆۋەنگە سوزۇلغان بۇغداي رەڭ يۈزىگە ياراشقان بولۇپ،قۇيۇپقويغاندەك ئانىسىغا ئوخشايتتى. لەۋلىرى نېپىز، چىشلىرى سەدەپتەك ئاپپاق ۋە تەكشى بولۇپ، كۈلسە بەئەينى سەھەردە ئېچىلغان قىزىل گۇلنى ئەسلىتەتتى.

لېكىن سول پۈتىدىن ئازار يەپ، قەلبى زەخمىلەنگەن بولغان گۇل جامال ئىلاجىسىز دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ، ئوزىگە تەسەللى بېرەتتى. سارىخان ئاچا بولسا، بويىغا يېتىپ رىسىدە بولۇپ قالغان يالغۇز قىزىنىڭ ئىستىقبالىنى ئويلاپ، قايغۇرۇپ، كۈنسېرى ئورۇقلاپ كەتمەكتە ئىدى. ئوقۇش پۈتتۈرۈپ خىزمەت ئېھتىياجى بىلەن ئۇرۇمچىدە - مەلۇم دوختۇرخانىدا خىزمەت قەلىۋاتقان ئوغلى ئەنۋەرجاننىڭ خەت ئارقىلىق قىلغان نەسىھەتلىرىمۇ قۇلىقىغا كىرمەيتتى. ئوغلىدىن نارازى بولۇپ كايىغىنى كايىغان ئىدى. بولۇپمۇ ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ئۇزاق ئوتمەي بىللە ئوقۇغان بىر قىز ساۋاقدىشى بىلەن توي قىلىۋالغانلىقى يارىغا تۇز سەپكەندەك بىر ئىش بولدى. چۈنكى، سارىخان ئاچا بىلەن گۇل جامال ئوچۇقلا ئەنۋەرجان ئوقۇش پۈتتۈرۈپ كەلسە، گۇلسۇمنى ئېلىپ بېرىمىز دەپ يۈرۈشەتتى. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن گۇلسۇممۇ بۇ ئويىگە كىرمەيدىغان بولۇپ قالدى. دوستىنىڭ بىر نەچچە كۈن ياستۇق قۇچاقلاپ كوز يېشى قىلىپ، ئەلەم چەككىنىنى ئاڭلىغان گۇل جامال توكۇلدۇتۇپ ھاسىسىنى تايىنىپ،گۇلسۇمنىڭكىگە كىرىپ، ئاكىسىنى ئەيىپلەپ، دوستىدىن ئەپۇ سورىدى. ئۇلار دوستلىغى يەنە ئەسلىگە كېلىپ كىرىپ - چىقىپ،

ئۇيناپ - كۈلۈپ يۈرۈشتى. لېكىن سارىخان ئاچا بەكمۇ ئالدىراپ قالغان ئىدى. كىمنىلا كورسە، يىغلاپ ھال ئېيتىپ، يۈرەك دەردىنى توكەتتى.

- مۇنچىلا قىپ كەتمىسىلە سارىخان، - دەيتتى بەزى كىشىلەر تەسەللى بېرىپ، - تولا يىغلاپ قايغۇرۇپ دۇنيادا يوقلا بولۇپ كېتىپلا، قايغۇنى كوڭۈللىرىدىن چىقىرىۋېتىپ، توق - توق يەپ، خاتىرجەم يۈرسىلە، جان دىگەن كۈندە چىچەكلەمدۇ؟

- ئۇغۇ شۇنداق، - دەيتتى ئانا ئۆزىنى قانچە تۇتاي دىسىمۇ ئىلاج بولماي كوزلىرىدىن ياش دەرياسى سەلدەك قۇيۇلۇپ، - بۇ يىل قىزىم 20 ياشقا كىرىپ قالدى، بىر دەمەتلىككلىرىنىڭ ھەممىسى ئەرگە تېگىپ، ئۆي-ئوچاقلىق بولۇپ، بىر - ئىككىدىن پەرزەنتكە ئانا بولۇشتى. بۇ بەختسىز قىزىم قانداق ۋاقىتتا تۇغۇلۇپ قاپتىكى، ھېچ بىلەلمىدىم!...

—ھوي سارىخان، - دىدى بىر كۈنى قومباغدىن چىققان ئايال توققىنى، - تولا قايغۇرۇپ ئالدىراپ كەتمە، بۇ كەمدە قىزلارنىڭ كىيىنرەك تۇرمۇشقا چىققىنى ئېيىپ ئەمەس، چۈنكى ھوكۇمەت ياشلارنىڭ كىيىنرەك تۇرمۇش قۇرۇشىنى تەكىتلەۋاتقاندىكىن، ئەلۋەتتە شۇنداق بولىدۇ.

- كوزۇمنىڭ ئوچىغىدا، مېنىڭ بارىمدا، - دىدى سارىخان ئاچا كوڭلىدىكى مۇددىئاسىنى ئاشكارىلاپ، - ئۆي - ئوچاقلىق، بالاۋاقىلىق بولىۋالسا، مەندىن كېيىن قانداق قىلىدۇ؟

- يەنە خۇدايىم بار. قىزىڭىز پەرزاتتەك گۈزەل بولغاندىكىن، ئەلۋەتتە بىر خۇشتارى چىقىدۇ.

- ۋاي جېنىم تۇققۇنۇم، - دىدى سارىخان ئۆز سوزىنى تەكىتلەپ، - سىلىنىڭ دىگەنلىرىمۇ توغرا...

- ئانا، ئاكامدىن خەت كەپتۇ! - دەپ تاشقىرىدىن كىرىپ كەلگەن گۈل جامال ئانىسىنى سوزدىن توختاشقا مەجبۇر قىلدى. ئەنۋەر خېتىدە، ئانىسىنىڭ ۋە سىڭلىسىنىڭ ئامانلىغىنى سوراش بىلەن، ئۆزلىرىنىڭ تېچ-ئامان تۇرغانلىغىنى ئېيتىپ، پات ئارىدا خوتۇنىنى ئېلىپ قەشقەرگە بارىدىغانلىغىنى يازغان ئىدى. بۇ خەتنى ئوقۇغاندىن كېيىن سارىخان ئاچىنىڭ كوڭۈل ئاسمىنىدىكى بۇلۇتلار تارقاپ، دىلى تەسكىن تېپىپ پۈت - قوللىرىغا ماغدۇر كىرگەندەك بولدى.

× ×

خېتى كېلىپ 40 كۈندىن كېيىن ئەنۋەرجان ئايىلىنى ئېلىپ ئۈرۈمچىدىن كەلدى. نەچچە يىللاردىن بىرى ئوغلىنى سېغىنىپ كەتكەن ئانا ئەنۋەرجاننىڭ پىشانىسىغا ئانىلىق مېھرى بىلەن سويۈپ قويدى. كېلىنى گۈل ئەمبەرنى باغرىغا بېسىپ، مەڭزىگە مەڭزىنى يېقىپ ياشلىرىنى راۋان قىلدى. گۈل ئەمبەرمۇ ئۆزىنى تۇتالماي يىغلىۋەتتى. ئۇلارنىڭ يۈرىكى ئۆزئارا سىرداشىۋاتقاندەك دۈپۈلدەيتتى.

- ئاچا، - دىدى گۈلئەمبەر ئەتىسى قېينى ئانىسىنىڭ دەردىنى چۈشەنگەندىن كېيىن، - ھەرگىز كوڭۈللىرىنى يېرىم قىلىپ، يىغلاپ جانلىرىنى قورۇتمىسىلا، سىڭلىم گۈلجامالنى ئۈرۈمچىگە بىللە ئېلىپ كېتىپ پۇتىنى ئۆزىمىز داۋالايمىز.

- ئوپىراتسىيە قىلىمىز؟ — دىدى ئانا ئەنسىرەپ.

- خاتىرجەم بول ئانا، - دىدى ئەنۋەرجان ئانىسىغا ئىشەنچلىك ئاھاڭدا، - بىر مايماق پۇت مەسىلىسىنى ھازىرقى تىببى ئىلىم بىر تەرەپ قىلالايدۇ...

— خۇدايا شۇكرە باللىرىم، — دېدى ئانا مەمنۇن بولۇپ كوز ياشلىرىنى سۇرتۇپ، — ئىنشائاللا دېگىنىڭلاردەك بولار.

ئۇلار قەشقەردە بىر ئاي تۇرغاندىن كېيىن گۇل جامالنى ئېلىپ خىزمەت ئورنىغا قايتىشتى. سارىخان ئاچا ئوغلىنىڭ توسقىنىغا ئۇنىماي شەھەرگە كېلىپ ئۇزۇتۇپ قويدى.

— خۇدايىمغا ئامانەت بالىلىرىم، — دېدى ئانا دۇئا قىلىپ ئاق يول تىلەپ، — نەگە بارساڭلار بەختىڭلار ئوچۇق، دىلىڭلار خاتىرجەم بولسۇن، پەقىر تۇل ئاناڭلارنى ئېزىتىپ قالماڭلار...

× ×

ئۇلارنىڭ كەتكىنىگە 5 ئاي بولغان ئىدى. بۇ ئارىلىقتا بىر نەچچە قېتىم خەت ئالماشتۇرۇشلار بولغان بولسىمۇ، تېخىچە ئانا كوڭلى تولۇق خاتىرجەم بولالمىغان ئىدى. بۈگۈن كەلگەن خەتنى ئوقۇتۇپ ئاڭلىغاندىن كېيىنلا كوڭلى ئەمىن تاپتى. ۋاقتىنى ئوتكۇزمەي گۇلسۇمغا خەت يازدۇردى. خەتنىڭ ئاساسى مەزمۇنى قىسقىچە مۇنداق ئىدى:

„...ئەقىللىق ئوغلۇم ئەنۋەرجان ...سىلەرگە رەخمەت. بۇ ياخشىلىقىڭلارنى ھەرگىز ئۇنۇتمايمەن، خۇدايىم ئومرۇڭلار ئۇزۇن، دولىتىڭلار زىيادە بولسۇن، ئەخلەت ئالساڭلا ئالتۇن، كۇل ئالساڭلا كۇمۇش بولسۇن. بۇ قېتىمقى يازغان خېتىڭلارنى ئوقۇتۇپ ئاڭلاپ چەكسىز خۇرسەن بولدۇم! گۇل جامالنىڭ ئوپراتسىيە قىلىنىپ تولۇق ساقايغانلىقىنى، ئىشتىن سىرتقى سەنئەت گۇرۇپپىسىغا قاتناشقانلىقىنى ... يېزىپسىلەر. ھازىر مەن ئاجىزلاپ قالدىم. بىر ئادەم مەندىن خەۋەر ئالمىسا بولمايدۇ. شۇنىڭ ئۇچۇن تۇشەبۇخەت تېگىشى بىلەن گۇلجامالنى دەرھال ئەۋەتىپ بېرىڭلا ...“

خەت سېلىپ بىر ئايدىن كېيىن سارىخان ئاچا بىر پارچە تېلېگىرامما تاپشۇرۇۋالدى. ئۇنىڭدا گۇلجامالنىڭ يولغا چىققانلىقى يېزىلغان ئىدى. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان ئانا ئويلىغانسېرى خوشاللىقى دولقۇنلاپ، ھايا جان كۇچىدىن ئوزىنى باسالماي قالدى. ئانىنىڭ ئويلۇشىچە، بۈگۈنكى گۇلجامال ئۇنىڭ ھېيىمناق قىزى بولماستىن، نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان يۇرەك باغرىدىن سېغىنىپ ۋىسال ئىشقىدا دىدارىغا مۇشتاق بولغان، ئەزالىرى ئەيىپ نۇقساندىن خالى قىددىرلىك قىزى ئىدى. شۇڭلاشقا ئۇ، ئوي — ھويلىلارنى پاكىزە تازىلاپ، ياغ سېلىپ، كۇنجۇت سېپىپ نان يېقىپ تەييارلىق قىلدى. قىزىنىڭ قاچان، قانداق ھالەتتە كېلىشىنى ئويلاپ سەكپارە بولاتتى.

بۈگۈن كېچە ياخشى چۇش كورگەن ئانا خوشال ئويغۇنۇپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ، ئۇستىگە ئاق ئەنگىلىشىن كوينەك، بېشىغا ئاق رومال ئۇستىدىن باسۇرۇپ تەتىللا دوپپا كىيىۋالغان بولۇپ، روھىھالىتىدىن بىر خىل جۇشقۇن-خوشاللىق چىقىپ تۇراتتى. ئانا ئۇچۇن بولۇپمۇ تېلېگىرامما كەلگەندىن كېيىنكى كۇنلەر ناھايىتى ئۇزۇن سىزىلدى. بۈگۈنىنىڭ ئۇزۇنلىقى ھەممىدىن ئېشىپ كەتتى. كۇز قۇياشى ئۇنىڭ بىلەن قېيىشقاندەك سېخىلەرچە نۇر چېچىپ تەبىئەت ئۇستىدە جىلۋە قىلاتتى.

ئاخىر ۋاقىت كەچكە يېقىنلاشتى. بۇ چاغدىكى يېزا مەنزىرىسى شەپەق نۇرىدا سۇس قىزىل تۇسكە كىرگەن ئىدى. سېغىنغان دىل مەھبۇبىغا ئىنتىزار بولغان ئانا ئىشىك ئالدىغا بىر نەچچە قېتىم چىقىپ كىردى. بىر چاغدا تاشقىرىدىن: „كەلدى — كەلدى!...“ دېگەن قىيچۇ ئاۋاز ئاڭلاندى — دە، بىر توپ

بالىلار بەس ـ بەستە يۈگۈرۈپ ھويلىغا كىرىپ: ”گۈل جامال ئاچام كەلدى!...» دەپ خەۋەر قىلىشتى.

بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان سارىخان ئاچا ئورنىدىن ئۈنۈتقان ھالدا تاشقىرىغا چاپتى. بۇ مەزگىلدىكى ئانا ۋۇجۇدىنى لەرزىگە كەلتۈرگەن روھى ھالەتنى تەسۋىرلەشكە تىل ئاجىزلىق قىلاتتى.

دەرۋازا ئالدىغا ئۈچقاندەك ئېتىلىپ چىققان ئانا چوڭ يولدا ۋىلىسىپىتنى مىنىپ كېلىۋاتقان بىر قىزنى كوردى، بۇ گۈل جامال ئىدى. لېكىن ھاياجانلانغان ئانا ۋېلىسىپىتتىن چۈشۈپ ئالدىغا كىرمىگىچە تونۇيالمىدى. گۈل جامال «ئانا» دەپ ئوزىنى تاشلىغاندىلا، سارىخان ئاچا راستىنلا قىزىنىڭ كەلگەنلىكىنى ۋە سەللىمازا ساقايغانلىغىنى بىلدى. ئۇلار كورۈشۈپ، قۇچاقلىشىپ، كىرەلىشىپ-چىرمىشىپ كەتتى. كوزلەدىن ياشلىرى تاراملاپ توكۈلدى!....

گۈل جامال كىلىپ بىر ھەپتىدىن كېيىن گۈلسۈمنىڭ تويى بولدى. تويدا سازچىلىپ، ناخشا ئېيتقان خوشاللىق تەنتەنىسى پەلەككە يەتتى. ياش ھەم چوڭلار بىر ـ بىرىنى تارتىپ ئوسۇل ئوينۇشۇپ مەرىكىنى قىزىتىۋەتتى.

گۈل جامالمۇ بىر نەچچە قېتىم مەيدانغا چۈشۈپ، ئەگىپ يورغىلاپ، ئورگۈلۈپ ـ چورگۈلۈپ، ئىگىلىپ-تولغۇنۇپ، خۇش تەبەسسۇم ئىلكىدە يېقىملىق جىلۋە قىلىپ دىللارنى سويۇندۇرۇپ، ئۇسۇل ماھارىتىنى نامايان قىلدى. كىملەردۇر:

ـــ ھەممىدىن گۈل جامال ئۇستىكەن،ــ دېيىشتى.

ئۇرۇمچىدە سەنئەتتە ئۇگەنگەندۇــ دېيىشتى يەنە بەزىلەر،

ـخۇدا يىمىرادىگىنى بەرسۇن قىزىدىم،ــ دېيىشتى ياشانغانلار چىن دىلىدىن ئاپىرىن ئېيتىپ،ـ ۋۇجۇدۇڭ دەرىخى دەرت كورمىسۇن!...

مەرىكە ئەھلى ئۇسول ئويناۋاتقان ساھىپجامال سەنەمگە قاراپ، بىردە قىز گۈزەللىگىنى ۋە ئۇسۇل ماھارىتىنى ماختىسا، يەنە بىردە دوختۇرلۇق ئىلمىنىڭ يۈكسەك كۈچ-قۇدرىتىگە تەھسىن ئېيتىشاتتى. سازەندىلەر بولسا كوزلىرى قىزغا بەنت بولغان ھالدا، سازلىرنى سايرىتىپ، جېنىنىڭ بېرىچە ناخشا ئوقۇپ نەۋا قىلىشاتتى:

دەۋرىمىز چاچقاچقا نۇر، بەختىمىز كۈلدى بۈگۈن،
كۈندە توي، دىللار خوشال ئوينايمىز ئەمدى بۈگۈن.
كوككە يەتتى بېشىمىز قايتىدىن ياشناپ ماۋا،
پارتىيىگە ئەگىشىپ ئورلەيمىز ئەمدى بۈگۈن...

سايرا، بوز تورغاي

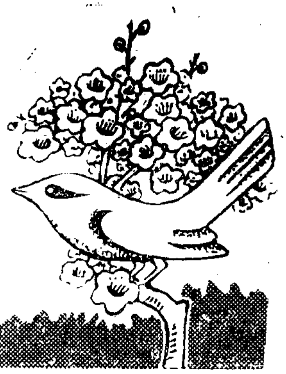

(نەسىر)

ئابدۇقادىر تاش

ئېگىز كۆكتە پەلدىرلاپ، توختاۋسىز سايراۋاتقان بوز تورغاينىڭ ئەۋازى ئىش - ئەمگەك قايناۋاتقان ئېتىزدىكى قىز - يىگىتلەرنىڭ جاراڭلىق ناخشا ۋە كۈلكە سادالىرىغا جور بولماقتا ئىدى. بۇ كىچىككىنە جانىۋار نېمە ئۈچۈنكىن، باشقا قۇشلارغا ئوخشاش باغلاردا، ئورمانلاردا، گۈل- چىمەنلەر ئارىسىدا سايرىماي، ئېتىز ئۈستىدىلا ئېگىز كۆكنىڭ قەھرىگە كۆتۈرۈلۈپ، شۇنچە ھەۋەس بىلەن يېقىملىق ۋە شوخ سايرايدىكەن؟ ئۇ يا بۇ كەڭرى ۋادىنىڭ بۈگۈنكىدەك گۈللەپ - ياشنىشىغا زوقلىنىپ، ئۇنى جان - دىلى بىلەن كۈيلەۋاتامدىكىن؟ ياكى بۇ ۋادىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن تىنىمسىز ئەمگەك بىلەن مەشغۇل بولىۋاتقان قىز - يىگىتلەرنىڭ چەۋەر قوللىرىغا ئاپىرىن ئوقۇۋاتامدىكىن؟

ئۇ يالغۇز بۈگۈنلا ئەمەس، ھەر كۈنى دېگىدەك كېچىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمى قالغاندىلا ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ، ئەشۇنداق شوخ ۋە جاراڭلىق ئەۋازى بىلەن پۈتكۈل جانلىقلارنى ئۇيقۇدىن ئويغىتاتتى. دېھقانلارمۇ ئۇنىڭ ئاۋازى بىلەن تەڭ ئويغىنىپ، ئېتىزغا بېرىپ، بىر كۈنلۈك ئىشىنى باشلىۋېتەتتى. ئېتىزدا ئىش - ئەمگەك قايناۋاتقان چاغلاردا بولسا، ئۇنىڭ ئەۋازى تېخىمۇ ئەۋجىگە كۆتۈرۈلۈپ، قايناق ئەمگەك ساداسى بىلەن بىرگە قوشۇلۇپ، بۇ كەڭرى ۋادىنى تېخىمۇ جانلاندۇرۇۋېتەتتى ...

مېنىڭ پۈتكۈل پىكىر - خىياللىرىم ئەشۇ كىچىككىنە جانىۋار بوز تورغايغا مەركەزلىشىپ قىلىپ، ناخشا ئېيتىشتىنمۇ، ئىشتىنمۇ توختاپ، پۈتۈن دىققىتىم بىلەن ئۇنىڭ ئەۋازىغا قۇلاق سېلىشقا باشلىدىم. شۇ تاپتا بوز تورغاي مەن ئىشلەۋاتقان ئېتىز ئۈستىدىلا تىنىمسىز پەلدىرلاپ، كۈيىنى بارغانسېرى ئەۋجىگە كۆتۈرۈپ، ئەتراپنى چاڭ كەلتۈرۈپ سايرىماقتا ئىدى. ئۇنىڭ شوخ - يېقىملىق ئەۋازى يۈرەك تارلىرىمنى ئۈزلۈكسىز تىترىتىپ، قەلبىمدە ئۇنىڭغا نىسبەتەن كۈچلۈك مۇھەببەت ۋە مەدھىيە كۈيلىرى ئۇرغۇشقا باشلىدى:

سايرا بوز تورغاي ! ناخشاڭنى تېخىمۇ ئەۋجىگە كوتۇرۇپ سايرا ! سېنىڭ ناخشاڭ بىزنىڭ ناخشىمىزغا جۈر بولسۇن! پۈتكۈل تەبىئەت دۇنياسى ۋە ھايات قاينىمى شۇنىڭ بىلەن تېخىمۇ جانلانسۇن ! سەن ئەزەلدىن تەبىئەت دۇنياسىنىڭ ماھىر كۈيچىسى ھەم غەزەلخانىسەن، سېنىڭ مۇڭلۇق ناخشاڭ قانچە ئەسىرلەردىن بىرى جاپاكەش ئەمگەكچى خەلقنىڭ مۇڭ ـ زارىغا جۈر بولۇپ كەلدى. پادىچىلارنىڭ نەي ئەۋازى، ئوتۇنچىلارنىڭ مۇڭلۇق ناخشىلىرى ۋە يوقسۇللارنىڭ ئاھۇ ـ زارلىرىغا ھەمدەم بولۇپ سايرىغان مۇڭلۇق ئەۋازىڭ ئۇلارنىڭ بېشىغا چۈشكەن كۈلپەت، كوڭلىدىكى پىغان ـ ھەسرەت ۋە غەم ـ قايغۇلىرىنىڭ ئازراقمۇ بولسا كوتۇرۇلۇشىگە ياردە بەرگەن بولغىدى ؟ سىنىڭ يېقىملىق، مۇڭلۇق ناخشاڭنىمۇ پەقەت شۇلارلا قۇلاق سىلىپ تىڭشايتتى.

ئۇ زامانلار ئەمدى كەلمەسكە كەتتى. سەن ئىلگىرى ماكان قىلىپ كەلگەن بۇ قاقاسلىق مانا بۈگۈن گۈل ـ چىمەنلەر بىلەن پۈركەنگەن ئاشلىق كانىغا ئايلاندى. بۇ يەر سېنىڭ ماكانىڭ، ئەسىرلەردىن بىرى ماكان قىلىپ كەلگەن ئېزىز يۇرتۇڭ، ھازىر بۇ يۇرتتا ئىلگىرىكىدەك جاپاكەشلەرنىڭ مۇڭ ـ زارلىرى، نالە ـ پەريادلىرى ئاڭلانمايدۇ، ئۇنى مەڭگۈ ئاڭلىمايسەن. غەم ـ قايغۇ دىگەن نەرسىمۇ يوق، ئىلگىركى جاپاكەشلەر بۈگۈنكى دەۋرنىڭ خوجايىنلىرىغا ئايلاندى، ھەممىسىگە سەپ سالساڭ چىرايلىرىدا كۈلكە، ئاغزىدا خوشال چاخچاق، دەۋرىمىزنى كۈيلەپ ئەيتقان ناخشا ـ قوشاقلار تۈشمۇ ـ تۈشتىن ياڭراپ تۇرىدۇ. ئېھتىمال سەنمۇ كىچىككىنە بىر قۇش بولغىنىڭ بىلەن بۇلارنى ئاللىقاچان چۈشىنىپمۇ يەتكەنسەن، شۇڭلاشقىمۇ بۈگۈنكىدەك مۇنداق قايناق ھاياتقا، كۈنسېرى گۈللەپ ـ ياشناۋاتقان كائىناتقا مەپتۇن بولۇپ، ئوز خۇشاللىغىڭنى باسالماي، مانا مۇشۇنداق شوخ، جاراڭلىق ئەۋازىڭ بىلەن سايراپ كېتىدىغانسەن.

سايرا تورغاي، سايرا! ھەنۇز ئىش ـ ئەمگەك قاينىمىدا ئوز ناخشامنى باشلاي، ئىككىمىز جۈر بولۇپ، بۈگۈنكى بۇ ئازات دەۋرانىمىزنى كۈيلەيلى ھارماي!

(بېشى 122 ـ بەتتە)

قۇش پېيىگە چۈشۈپتۇ . بىر كۈنى ھېلقى پەي لەيلىگۈلگە ئايلىنىپتۇ . گۈلدىن يەنە بۇرۇنقىدەك ” يالغۇزغا ھەمرايىڭ بولاي ، سەن بىلەن بىرگە بولاي ، ناخشا ئېيتىپ ، غەزەل ئوقۇپ، ئىچ پۇشقىنىڭنى ئالاي » دىگەن ناخشا ئاڭلىنىپتۇ . قىسمەت بۇ ناخشىنى ئاڭلاپ خوشلۇقتا كوزلىرىدىن تاراملاپ ياش ئېقىپتۇ .

قىسمەت ئەمدى ھەر كۈنى ئىشتىن قايتىپ كەلگەندە ، لەيلىگۈلدىن يەنە يېقىملىق ناخشىنى ئاڭلاپتۇ . خۇشپۇراق چېچىپتۇ . يەنە بىر ئايەم ئاخشىمى كېچە سۈتتەك ئايدىڭ بوپتۇ . قىسمەت پەرىزاتنى ئويلاپ كوزلىرىدىن ياش توكۇپ چىراق تۈۋىدە كوينەك ياماپ ئولتۇرۇپتۇ . توساتتىنلا چىراق پىلىگى يەنە ئوتكەندىكىدەك قىپ ـ قىزىل گۈلگە ئايلىنىپتۇ . قىزىلگۈل بارا ـ بارا پورەكلەپ ئېچىلىپتۇ . گۈل ئىچىدىن پەرىزات چىقىپتۇ . قىسمەت ئوزىنى پەرىزاتنىڭ ئالدىغا ئېتىپتۇ . ھورۇنلۇق قىلىپ بىكار تەلەپ بولۇپ يۈرۈپ ، پەرىزاتنى خاپا قىلغىنىغا يۈز مىڭ تۆۋە قىپتۇ. پەرىزات قىسمەت بىلەن يەنە قايتىدىن مېھرىۋان بىر جۈپ ئەر ـ خوتۇن بولۇپ ، ئىلگىرىكى ئەمگەكچان تۇرمۇشىنى باشلاپتۇ . ئاي ئوتۇپتۇ ، يىل ئوتۇپتۇ . پەرىزات ئايدەك چىرايلىق ئوغۇل تۇغۇپتۇ . يىللارنىڭ ئوتۇشى بىلەن ئوغۇلمۇ چوڭ بوپتۇ . تۇرمۇشى تېخىمۇ باياشات ، كوڭۇللۇك ئوتۇپتۇ .

(ئابدىراخمان مومىن توزگەن)

AltunOqX

بۈركۈت بىلەن قۇچقاچ

(مەسەل)

ئومەرجان روزى

قۇچقاچ بۈركۈتنىڭ ئېگىز ئاسماندا لەزان پەرۋاز قىلىپ ، يىراق ـ يىراقلارغا ئەركىن ئۇچۇپ كىتىۋاتقانلىقىغا قاراپ ، ھەم ھەيران بولۇپ ، ھەم ھەسەت قىلىپ : " ھەي ، ئىسىت ، مېنىڭمۇ ئىككى قانىتىم تۈرۈغلۇق نىمىشقا بۈركۈتتەك ھەم ئىگىز ، ھەم يىراققا ئۇچالمايمەن،دەپ ھەسرەت چېكىپ يۈرۈپتۇ .

بىر كۈنى قۇچقاچ بۈركۈتنى ئۇچرۇتۇپ ئۇنىڭغا : " ھەي بۈركۈت ، مەن نىمىشقا ساڭا ئوخشاش ھەم ئېگىز،ھەم يىراقلارغا ئۇچالمايمەن ؟ سەن ماڭا ئوزەڭنىڭ سىردىنى ئېيتىپ بەرسەڭچۇ؟» دەپتۇ . قۇچقاچنىڭ سوزلىرىنى ئاڭلىغان بۈركۈت مىيىغىدا كۈلۈپ: "بۇنىڭدا نەدىمۇ سىر بولسۇن؟ مەن ئۇچقاندا ھەرگىز ساڭا ئوخشاش يەردىكى پارچە ـ پۇرات دانلارغا ، سېسىق گەندە ئۇۋاقلىرىغا ، كىچىك قۇرۇتلارغا نەزىرىمنى سېلىپ تۇرمايمەن . ئۇ نەرسىلەرگە ھەرگىز نەپسىمنى قارىتىپ ئۇچمايمەن . سېنىڭ ماڭا ئوخشاش ھەم ئىگىز ، ھەم يىراقلارغا ئۇچۇش نىشانەڭ يوق تۇرسا، قانداقمۇ ماڭا ئوخشاش ھەم ئېگىز ، ھەم يىراقلارغا ئۇچالايسەن ؟ " دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ .

ۋەتەن مۇھەببىتى

مۇنىرە رىشات (ئوقۇغۇچى)

جان ۋەتەن نامىڭنى ئالسام تىلىمغا،
ئۇرغۇيدۇ قەلبىمدە ئوتلۇق ھايا جان.
مۇقەددەس تۇپرىغىڭ ئۇچۇن مۇھەببەت،
ئوچمەيدۇ دىلىمدا مەڭگۇ ھىچ قاچان.

تۇگىمەس بايلىقىنىڭ كانى سەن ۋەتەن،
ھەيۋەتلىك تاغلىرىڭ گويا كى گوھەر.
ئاقىدۇ شوخ سۇلار چاچرىتىپ ئۇنچە،
ئۇنىڭ ھەر تامچىسى مىسالى كەۋسەر.

جاھاننى ئاختۇرۇپ كەزسەممۇ مىڭ رەت،
تېپىلماس سەن كەبى خىسلەتلىك دىيار.
مېھرىۋان قۇچىغىڭ بولغاچ داھاردەك،
بېغىشلار مەن ئۇچۇن سۈيگۇ ھەم مادار.

قانداقمۇ پەرزەنتىڭ بولاي ئالدىڭدا،
سەن ئۇچۇن جېنىمنى قىلمىسام پىدا؟!
ئىلىم ـ پەن بېغىدا شان زەپەر قۇچۇپ،
قىلىمەن كەلگۈسى سېنى چىن رىزا.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئوپال ئورنەكلىرى

تۇردى سامساق

سالام

سالام بوۋا ھورمىتىمنى قوبۇل ئال،
پەخردىم مېنىڭ ساڭا سالام بەرگىنىم.
تارىخىمغا تەۋەرۈك بوپ قالغۇسى،
ئاستانەڭگە زىيارەتكە كەلگىنىم.

سەن بۈزرۈكۋار - ئۇلۇغلارنىڭ ئۇلۇغى،
پەن بابىدا قەلەمكەشلەر پىرىسەن.
مەرىپەتنىڭ ئاسمىنىدا چاقنىغان،
مەڭگۈ ئۆچمەس يۇلتۇزلارنىڭ نۇرىسەن.

سەن مۇقەددەس ئۇستازىمىز، كۆيىچىمىز،
پەخىرلىنەر ئەۋلادلىرىڭ ئەبەدىكە.
سەنغۇ چەكسىز بايلىق تولغان تېغىمىز،
ئېرىشتۇرگەن بىزنى ئۆلمەس لوغەتكە.

سالام ساڭا ئەي مەرىپەت چولپىنى،
قەشقەر ئوغلى ...
كەلدىم بۈگۈن قېشىڭغا.
زاتى كېرەم، ئەي ئېزىزان موھتىرەم،
بەشكىرەمدىن گۈل كەلتۈردۈم بېشىڭغا.

ھاي - ھاي تېرەك

«ھاي-ھاي» تېرەك سايىسىدا تۇردىمەن،
ھەر شاخ بىلەن بىر - بىر سوھبەت قۇردىمەن.

ھەيرانىمەنكى زۇمرەت قاشتا ئولتۇرۇپ،
ئۆندىكى ھال - دىلغا ھىسلار تولدۇرۇپ.

بۇلاق بويى چوڭ تېرەكنى بۆكلىگەن،
قۇرۇق غولىنىڭ تېگى تال - تال كوكلىگەن.

چورىسىدە رىشاتكىلار رەتمۇ-رەت،
گويا ئۇلار قاراۋۇلدا چوڭ ئەترەت.

ھاي - ھاي تېرەك گويا ئۇلۇغ بىر پەدەر،
يىلتىزىدىن نەسىل ئوتكەن شۇ قەدەر.

«ھاي- ھاي» تېرەك، ھەيۋەت تېرەك، نۇرسۇپەت
بىزگە تارىخ، بەلكى بۇمۇ بىر لوغەت.

نورۇز بۇلاق

نورۇز بۇلاق كوز چەشمىسى كوزۇمدە،
ئىچسەم دىلغا دەرمان سەزدىم ئوزۇمدە.
ئىخ... ئاجايىپ، كىمخاپ يەڭلىغ يېشىل قاش،

قالسام ...
ئەپسۇس نىزام بارغۇ تۇزۇمدە.

ئوپال قىزى

ئوپال قىزى ناخشا بىلەن كۇتىۋالدى بىز لەرنى،
كوڭۇل كۇيى، دىل ئارامى، گۇزەل سەھرا سەنئىتى.
مەيلىمىزنى مايىل قىلار، قەلبىمىزنى قايىل ھەم،
رەڭدار گىلەم سەھنىسىدە ئۇسسۇللار نىڭ سەنئىتى.

راۋاپ، تەمبۇر تەڭكەشلەنگەن، نەغمىلىك داپ سا-
داسى،
بوستان بويلاپ كېتەر ئىدى باغرى كۇلگەن ئېتىز غا،
باغدا كاككۇك، كولدە ئودەك، كوكتە تورغاي
ناۋاسى،
ئۇن قوشاتتى مۇھەببەتنىڭ مېھرى ئاققان ئېغىز غا.

مەپتۇن ئىدىمەن ئوپال قىزى، ئەمگەك قىزى گۇل قىزى،
سەنئىتىڭگە سۇرئەت ئالدىم، ھەرناز دىنى ئىزدىگ-
ىدىن.
دىلغا دەرمان، ئىجادىمغا ئورنەك ئالدىم، كۇچ
ئالدىم،
مەخمۇت نامى نۇرلاندۇرغان، ناخشا كانى-
كوزۇڭدىن.

سالام ساڭا ئوپال قىزى، ئىجات قىزى، نۇر قىزى،
يۇرەك سوزى سىر لىرىمدىن ئۇنچە تىزدىم ئېلىۋال.
ئۇنچىلەر نىڭ ئار دىسىغا بىر، بىر نىمە سىپ قويدۇم،
كوزۇڭ بولسا تونۇۋال-دە، ئىچ قوينۇڭغا سېلىۋال.

1983 - يىل ئاۋغۇست - سىنتەبىر، قەشقەر، ئوپال

يۇرتۇم

(ناخشا تېكىستى)

سايىت سادىق

تۇغۇلغان يەر گۇزەل تۇپراق،
سۇيۇملۇك گۇل دىيار يۇرتۇم.
سېنىڭ مېھرىڭ يۇرەكتە ئوت،
كوڭۇلدە ئېيتىمخار يۇرتۇم .

قوينۇڭدا باھار-كوكلەم،
ياشنايدۇ ھايات كوركەم.

ھوسنۇڭ ئەيلىدى مەپتۇن،
مىنى چىن بەختىيار يۇرتۇم.

ھامان شانلىق سەپەر بويلاپ،
يېڭى غەلىبە زەپەر بويلاپ.
ئورلەبەت كامالەتكە،
كۇرەشتە جەڭگىۋار يۇرتۇم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

يېزا ئىلھاملىرى

(چاتما شېئىر)

ھوشۇر ئىبراھىم

مۇقەددىمە

مەن بارىمەن، يېزا ئارىلاپ، ئۇستەڭنى بويلاپ،
گويا ئېقىمن سۇدا ئۈزگەن بېلىقتەك ئويناپ.
يوللىرىمغا سوگەت ـ تاللار سايە تاشلايدۇ،
سايە ئەمەس، پاياندار ئۇ، دىلنى ياشلايدۇ.
مەن بارىمەن، گۈزەل ئارزۇ قۇچاقلىرىدا،
ئالتۇن تاۋلاش ئۈچۈن تۇرمۇش ئوچاقلىرىدا.
كوز ئاپراتىم توغرىلانغان سۈرەت ئېلىشقا،
يانچۇغۇمدا دەپتەر ـ قەلەم داستان يېزىشقا.
پىكرىم تېرەن، تەپەككۇرۇم گويا كى شەمشەر،
تەسەۋۋۇرۇم تۈگمىنىگە قۇيۇلار كەۋسەر.
مەن بارىمەن، خىيال ئېتىم تىزگىنىنى سىرىپ،
دولقۇنلايدۇ ھاياجاندا يۈرۈگۈم ئىرىپ.
گۈزەل يېزام ئىشقى گويا قەلبىمدە گۈلخان،
مەن بارىمەن، كىندىك قېنىم توكۈلگەن ماكان.
ئاجايىپ زور ئۆزگىرىپسەن جەننەتكە تالىق
گۈلدەك چىراي بوپ كېتىپتۇ بارچە خالايىق.
كورگەنلىرىم شۇنچىلىك كوپ ـ تاغدەك تۇيۇلدى،
غەلبىگىدىن قەلب جامىغا مەيلەر قۇيۇلدى.
ئالتۇن يېزام سېنىڭدىن زور ئىلھاملار ئالدىم،
شانلىق غەلبە ـ پاكىتلارنى قەلبىمگە سالدىم.
پەقەت ئۇنىڭ تامچىسىنى قىلاي ھىكايە،
بۇ دىمەكلىك ئانا يۇرتقا چولتا مەدھىيە.

باغۋەن

سېلىم ئاكا ئەللىك ياشتا، قېشى ئوسكەلەڭ،
بويى قامەت، كوزى ئوتكۇر، يۈزى ناۋاترەڭ.
خادانىدىن چاپان كەيگەن، بېلى باغلاغلىق،
قىمشىن، يېزىن كورسەڭ ئۇنى سەرپىش تۇماقلىق.
ساقال بۇرۇت خوپ ياراشقان چىراي ـ شەكلىگە،
پولات كەتمەن ھوسۇن قوشقان بويى ـ بەستىگە.
ئەل جامائەت ماختايدىكەن "ئۇستا باغۋەن" دەپ،
"قەن" دەيدىكەن ئۇ ئوستۇرگەن مىۋىلەرنى يەپ.
توت يىل بۇرۇن سېلىم ئاكا بولۇپ شادىمان،
بوز يەر ئېچىپ، تەر ئاققۇزۇپ، قىپتۇ باغ ـ ۋاران.
ئەنجۈر، ئۈزۈم، شاپتۇل، ئانار تىكىپتۇ رەت ـ رەت،
كېچە ـ كۈندۈز تەر ئاققۇزۇپ ئىشلەپتۇ پەقەت.
ھەر توپ مىۋە ئۈچۈن كومۈش تەرلەر توكۇپتۇ،
چولنى بوستان قىلىشنى ئۇ، دىلغا پۈكۈپتۇ.
كوچەتلەرنى ئەلا سورتقا ئۇلاپتۇ بىر ـ بىر،
سۇغۇرۇشچۇن ئېرىق ئاپتۇ، ياساپتۇ ھەم قىر.

ياخشى سۈپەت ئوغۇتلارنى كۆپلەپ قويۇپتۇ.
چاڭقىماستىن كوچەتلەرمۇ سۇغا تويۇپتۇ.
كوچەت تۈۋىن يۇمشىتىپتۇ كەتمەندە چاناپ،
قوم قويۇپتۇ، تۇپراقلارنى راسا ياخشىلاپ.
كۆنلەر گويا تەسۋى كەبى ئۆتۈپتۇ قانچە،
سېلىم ئاكا بۇ كۈنلەرنى سەزمەپتۇ ئانچە.
چاپقانسىرى كەتمەن بېسى ئۇپراپ كېتىپتۇ،
كوچەتلەرمۇ يىللار ئۆتۈپ بويىغا يېتىپتۇ.
ئۆتكەن يىلى ياش كوچەتلەر مېۋە بېرىپتۇ،
ھەممە يەلەنىنىڭ مېۋىلەرگە ئاغزى تېگىپتۇ.
يېڭى باغنىڭ مېۋىسىگە بازار تولۇپتۇ،
يىگەن كىشى تاماق چېكىپ رازى بولۇپتۇ.
ئەجرى بىلەن بىنام يەردە ھالۋا پىشىپتۇ،
سېلىم ئاكا دارامىتى كۆپلەپ ئېشىپتۇ.
مىڭ يۈەن پۇلنى ئېشىنىپتۇ بانكىدا قويۇپ،
قالغىنىنى يەپ-ئىچىپتۇ، كوز-قارنى تويۇپ…

سېلىم ئاكا شاتلىقىدىن سوزلەپلا كەتتى،
تەكلىپ قىلدى «تېتىپ كورۈڭ، ۋايىغا يەتتى.»
كىردىم باققا (ئۈچمۇ ئىكەن يېڭى باغ-ۋاران)
كوز تاشلىدىم ئاسماق — ئاسماق مېۋىلەرتامان.
«ئالتۇن» دىدىم شاخ مانتىسى-ئەنجۈرنى ماختاپ،
بوك-باراخسان بوپ كېتىپتۇ ھەر يانغا شاخلاپ.
شاخلارئارا ئاچا — دىيەك قويۇلغان قاتار،
پىشقان ئەنجۈر بۈرنىدىن زەر-شەرۋىتى ئاقار.
ئۈزۈپ ئېلىپ بىرنى شاختىن ئاغزىمغا سالدىم،
تەمى تىلنى يېرىۋەتتى، ھەيرانلا قالدىم.
«ئېخ! سۈيۈملۈك ئۈستا باغۋەن، ئاپىرىن!» دىدىم…
كوڭلۈم ياپراپ، ئەنجۈرلەردىن تويغىچە يىدىم…
مېۋىلەرنىڭ تاتلىق تەمى دىلغا ئورۇلدى،
ئىلھام تېشىپ چىن قەلبىمدىن سەلدەك قويۇلدى.
بارىكاللا، كومپارتىيە سىياسىتىگە!
بارىكاللا، سېلىم باغۋەن ماھارىتىگە.

„ئەمەتخان باي“

ئامەت كەلسە دەۋ. سېزدىن دىخانغا تولۇق،
ئىشلەش بىلەن ئوخشايدىكىن زىرائەت بولۇق.
«ئەمەت گاداي» بۇ سوزۇمنىڭ ئىسپات-دېلىلى،
بوپ قاپتۇ ئۇ بۈگۈن مانا بايلار سەرخىلى.
ئۇن نەچچە يىل بۇرۇن بەش جان ئەمەتدىگەنىنىڭ
سورسىما يىلا قوي، ئوي ئىچىدە ئۆلار يىگەنىنىڭ؟
ئەرۇ-خوتۇن جان قاخشىتىپ ئىشلىگەن تىنماي،
چوڭ ئوغلىمۇ كارغا كەلگەن-تەر توككەن ھارماي.
لېكىن كۆزدە ئۈچ كىشىگە تەگمەي دارامەت،
قەرز ئۈستىگە قەرزلەر، ئارتقان يىللاپ-داۋامەت.
ئۈچ جان ئىشلەپ ئىككى جاننى باقالماي شۇنداق،
ئويلار ئىدى كېچە-كۈندۈز «قىلىمىز قانداق؟»
…………………………

يەر كوكەرمەس، گۈل ئېچىلماس يامغۇر بولمىسا،
ھوسۇل بەرمەس يەرمۇ، دىخان كۈچقا تولمىسا.

سىياسەتتىن بەخت قۇشى قوندى بېشىغا،
كەلدى ئامەت، كەلدى قايتا دىخان ئىشىغا.
ئەمەت بۇ يىل كوپ بولغانىدا قىرىق بەشتە باردۇر،
ئۇنىڭ بۈگۈن تۇرمۇش كۆنى باشقىچە ھالدۇر.
ھوددە يەرگە ئەمەت ھەر يىل راسا ئىشلىدى،
كىۋەز تېرىپ ساتقان پۇلغا ناۋات چىشلىدى.
ئاق دوپپىنى چېكىسىگە كىيىپتۇ ئەپچىل،
يانچۇقتا پۇل… ھېچنەرسىدىن ئەمەسكەن خىجىل.
ئاشلىقلىرى پاتماي قاپتۇ تاغار — تاغارغا
باغلاپتۇ ئۇي، ئېشەكلەرنى رەتلىك قاتارغا.
يېڭى سالغان ئويىگە كىرسەڭ كوكۈل ياپرايدۇ،
تەكچىسىدە ئۇن ئالغۇبار، غەزەل ياڭرايدۇ.
تامدا گىلەم، يەردە كىگىز، ئىسىل شىرداقلار،
قوتىنىدا لىغىلدايدۇ سېمىز بورداقلار…
بۇرۇنقىدەك قەرزنى سۇلەپ كەلمەيدۇ كادىر،

ئۈچ مىڭ يۈەندىن ئوشۇق پۇل بار بانكىمدا ھازىر.
ئوتكەن يىلى چوڭ ئوغلىنى ئويلىۋالدى ئۇ،
ئۇي كەينىگە ئەپچىل باغچاق قىلىۋالدى ئۇ.
قول ئۈزاتسا يېتەر ھەريان — توققۇزىمۇ تەل،
گۈل باھارلىق دەۋردىلا ئارزۇ بولدى ھەل.

كومپارتىيە ئۇلۇق، دانا—دەۋرىمىز گۈزەل،
باي بولۇشچۈن ھەممىدىن بەك سىياسەت ئەۋزەل.
ھا ياجاندا دوپپامنى مەن ئاسمانغا ئاتتىم،
"ئەمەتخان باي»سىنى ماختاپ قوشاققا قاتتىم.

يۈرەك سوزى

ئون نەچچە يىل بۇرۇن كېلىپ ھېلىمىخاننى،
يوقلىغاندا قويغان ئىدى ئۈچ زاغرا ناننى.
بۈگۈن يەنە يوقلاپ باردىم ئۇنىڭ ئويىگە،
ھۆرمەت بىلەن چىقاردى ئۇ، ئويىنىڭ تورىگە.
كەڭرى داستقان سېلىپ، قويدى قاتلىما، ھەمەك،
پىشقان توخۇم، قەن—ناۋاتمۇ ئالدىمدا، دىمەك.
"يىگەن ئوغلۇم»—دىدى مېنى ئاغزى بېسىلماي،
ھەم كەتكىنى قويمىدى ئۇ، قازان ئېسىلماي.
شۇ ئەسنادا قاقاخلىغان توخۇلار ئۈنى—
چىقىپ كەتتى، ھەيران بولۇپ سورىدۇم ئۈنى.
—مەن سوزلىمەي، ئوزۈك چىقىپ كورۇپباق،—دىدى.
نەۋرە ئوغلى—تۇرغۇنجاننى ماڭا ياندىدى.
چىقىپ ئارقا ھويلىسىغا كوڭلۇم سويۈندى،
كوزلىرىمگە بىرتۈپ رەڭدار بولۇت كورۈندى.
دانلىشاتتى مىكىيانلار توپ — توپى بىلەن،
چۈرۈقلايتتى چوجىلەرمۇ رەت—رېتى بىلەن.
قىبلەتامدا يوغان كېتەك — ئۈستى يېپىلغان،
توت تەرىپىگە رەتلىك قىلىپ ئۈۋا سېلىنغان.
ئۈۋىلاردا مۇشتەك—مۇشتەك تۇخۇملار توپى،
تۈتۈپ كۈرسەم ئىسسىق ئىكەن ئۇلارنىڭ كوپى.
بىر تەرەپتە سۇ كورىسى، تاغاردا قوناق،
بىر تەرەپتە كېپەك، كوكتات يەنە ئاقۇشاق...
تۇرمۇش دىگەن شۇنداق نەرسە قىسمىتى ھەرخىل،
گاھ سىردىتال، گاھ باياشات ئوتمەيدۇ بىر خىل...
دەر ھەقىقەت ئۇمۇ دەۋر چارقىغا باغلىق،
قانۇنىيەت بۇ ئەزەلدىن شۇنداق ئاتاغلىق...

× ×

ھېلىمىخان چىقىپ كەلدى ئالدىمغا مېنىڭ،
ئىززەت بىلەن باردىم مەنمۇ ئالدىغا ئۇنىڭ.
سويدۇم ئۇنىڭ ئەمگەكسويەر بىر جۈپ قولىغا،
نەزەر سالدىم رۇخسارىغا، زىلۋا بويىغا.
ئاپپاق چېچى قىردىلىقتىن بەرسىمۇ دېرەك،
بەكمۇ تېمەن، تېتىك ئىدى، شۇنداقلا زىرەك.
—دارامىتىڭ قانداق ئانا، ھە، ھالىڭ نىچۇك ؟
ياشانغاندا قانداق قىلدىڭ ئىشنى مۇنچىلىك؟
— كومپارتىيە سىياسىتى كۈچ—قۇۋۋەت بەردى،
ھالال تەرىم، مەدەتبېرىپ قەددىم كوتەردى.
كىردىم پۇلۇم ئىككى مىڭدىن ئېشىپ كەتتى تېز،
توخۇ باققان ئەجرىم بىلەن مەن بولدۇم ئېزىز.
بۇرۇن قۇرۇق ئۇستىخاننىم، يىلىڭىم تولدى،
يېلىڭ ئىدىم، كىيىم—كېچەك قوش قەۋەت بولدى.
نەۋرەمگىمۇ ئېلىپ بەردىم «پىڭخاڭ»①ۋەلسىپىت،
چاپان كەيدىم دۇخاۋىدىن، كوينىگىم جەرجېت.
رادىيو بار، سوز ئاڭلايمەن ئۇلۇغ بېيجىڭدىن،
رەخمىتىم كوپ پارتىيىگە ئوتلۇق دىلىمدىن!...
يۈرەك سوزى دىلىنىڭ نازۇك تارىنى چەكتى،
ھاياجاندا كوزۈمدىن ياش توكۈلۈپ كەتتى...
نىمە دىگەن ئاقنىيەت ئۇ، قەلبى ساپ گوھەر،
يۈرۈكۈمدىن ئۈنى كۈيلەپ ئوقۇدۇم غەزەل!

① «توروزا» ماركىلىق ۋېلىسىپىت

ئەۋلات غۇرۇرى

"كوكتا تچىلىق» قاسىم ئۇچۇن بوۋىدىن مىراس،
ئۇزۇن يىلدىن بۇ كەسىپنى ئىشلىگىنى راس.
بىراق، قاسىم بۇگۇنگىدەك روناق تاپىمغان،
دادىسىمۇ بۇنى ھەرگىز ئويلاپ باقمىغان.
ئون نەچچە يىل بۇرۇن سايىم ئاكا ھاياتتى،
تۇنجى ئوغلى قاسىم ئاكا ئۇچقۇر قاناتتى.
راسا ئىشلەپ بىر يىلى ئۇ تىرىدى كوكتات،
لېكىن ئۇنىڭ نەتىجىسى بولدى ئاھ،ۋاي-دات!
مۇشتەك-مۇشتەك باش چىقىرىپ ئاينىغان تۇرۇپ،
بىر سەھەردە بۇيرۇق بىلەن تاشلاندى يۇلۇپ.
-فۇڭلۇق يەرگە سەي تىرىپسەن، دېدى شياۋدۇيجاڭ،
—كاپىتالىزىم ئەۋج ئاپتۇ،-دېدى دادۇيجاڭ.
لاڭخا، بەسەي، ياڭيۇ، لازا چاناپ تاشلاندى،
سايىم ئاكا ھەم قاسىمنىڭ كوزى ياشلاندى.
نەخ مەيداندا كۇرەش-پىپەن ئەۋجىگە چىقتى،
" كاپىتالىزىم قۇيرىغى» نى گورىگە تىقتى.
بىرسى كەتمەن چۇلدىسىنى كوتەردى ئېگىز،
بىرسى كورسەتكۇچ قولىنى قىلدى زىخ-بېگىز.
قولنى باغلاپ، ئېڭىشتۇرۇپ قىلدى شەپەرەڭ،
سايىمكانىڭ يۇز-چىرايى بولدى چەيزىرەڭ!
—تووۋا قىلدىم، ئەي خالايىق، بولدى قىلىڭلا،
جاننى مۇنداق قىينىغىچە گوردە قويۇڭلار!
پەرياد غا پەرۋا قىلماي قىلدى سازايە،
ئەشۇ ۋەقە يۇرتتا سالدى قاپتارا سايە.
دىگەندەكلا سايىم ئاكا گوردە ياتتى،
قاسىملارنىڭ يۇرىگىگە تومۇرزىخ پاتتى!...

× ×

ئۇلۇغ ۋەتەن چومۇلگەچكە باھار پەيزىگە،
قاسىم يەتتى بۇ باھارنىڭ قىممەت-قەدرىگە.
خوشال قىلىپ ئاتا-بوۋا روھىنى قاسىم،
كوكتات تىرىپ، بۇرۇنقىدەك يىمىدى ۋايىم.
ھوددە يەرنىڭ بىر قىسمىغا تىرىپ سەي-كوكتات،
قالغىنىغا ئۇندۇردى ئۇ ئاشلىق - ناباتات.
قۇش كەسىپتىن قوش مېغىزدەك دارامەت ئالدى،
ئىككى يىلدا قەد كوتىرىپ باي بولۇپ قالدى.
ئوخشاپ كەتتى لازا،شوخلا، جاڭدۇ ھەم بەسەي،
ئوخشاپ كەتتى چاچتەك لەغمەن - ئوخشىغا چقاسەي.
يىراق- يېقىن بازارلارغا موتۇدا ① ئۇچتى،
ھالال تەرنىڭ بەدىلىگە شان-شەرەپ قۇچتى.
ئالدىن ماڭغان ئەزالارنىڭ بىرى بولدى ئۇ،
سوتسىيالىزىم دەۋرىدىلا كۇچتا تولدى ئۇ.
غەم-قايغۇسىز ياشناپدۇ ئۇ، باياشاتلىقتا،
كوڭلى ئارام تېپىپ قالدى كوكتا تچىلىقتا ...
خوشال بولدى دەۋرىمىزدىن ئەجداتلار روھى،
كوككە يەتتى پەرۋاز قىلىپ ئەۋلات غۇرۇرى !
دىخان كۇلەس شات-بەختىيار دەۋران بولمىسا،
دەۋر گۇللەپ-ياشنىمايدۇ ئىمكان بولمىسا،
ئىمكان بولماس، كومپارتىيە جانان بولمىسا.
شۇڭا دەيمەن چىن يۇرەكتىن جاراڭلىق ھامان
ئاپىرىن! ئەي كومپارتىيە،ئەي قەدرى جاھان!

خاتىمە

يازدىم دوستلار، تەسىراتىمنىڭ ئوندىن بىرىنى،
دىخانلارنىڭ ئەجرى بىلەن ھالال تىرىنى.
شۇ كومۇش تەر قەلبىمدە زور قىيان بوپ ئاقتى،
ھىسياتىم دىل خەزىنەم ئىشكىنى قاقتى.

① موتو - موتوسىكىلىت

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

ئۇيغانغاندەك سەھەردىكى تاتلىسىق ئۇيقىدىن،
نۇرغۇن بىلىم ئالدىم دوستلار يېزام قوينىدىن.
كومپارتىيە بەرگەچ ئىمكان دىخانغا تولۇق،
باي بولۇشنىڭ داغدام يولى ئېچىلدى نۇرلۇق.
ئۇرلە دىخان، باتۇر خەلقىم تاپقىن بەرىكە،
كېلىچەكتە ئويناي بىز قۇتلۇق مەرىكە!

مەن قايتىمەن، گۈزەل يېزام كوزوم كەينىدە،
كوڭلۇم قالدى ئىختىيارسىز يوق ئۇ مەيلىمدە.
قايتماقتىمەن، ئىزىمىز يۇرتۇم، جانىم تەندىدۇر،
ئۇزوم قايتقان بىلەن ھامان
كوڭلۇم سەندىدۇر !
1983ـ يىل قەشقەر.

باھار تۇيغۇلىرى

ئابدىرېشىت سەلەي

باھار شامىلى

سوقتى باھار شامىلى،
تەبىئەتنى ئويغوتۇپ.
گۈرۈلدەيدۇ تىنىمسىز،
دەل ـ دەرەخنى ئويىنۇتۇپ.

كوكتىكى پاراشوت كەبى،
كورۈندى ئاق لەگلەكلەر.
شىلدىرلىسا چۇچىسى،
خوشال بولار گۈدەكلەر.

ئېتىز لىققا يول ئالدى،
يەڭنى تۇرۇپ دىخانلار.
باھارنىڭ شامىلىدىن،
ھوزۇرلاندى بۇ جانلار.

ئەي، باھارنىڭ شامىلى،
ئەجەپ ئىللىق يۇرايسەن!
دەپتىرىمنى ۋاراقلاپ،
ئېيتقىن نىمە سورايسەن؟

باھاردىكى كۈمۈش قار

چۈشەر ئويناپ ئاپپاق قار،
تىۋىتىمدەك تۇزغاقنىڭ.
كورسەتمەكچى بولغاندەك،
ھەيۋىسىنى سوغاقنىڭ.

كۆلدى قۇياش پاللىدا،
بىر ئەجەپلىك تۇيغۇلۇپ.
ئېرىپ كەتتى كۈمۈش قار،
چۈشكىنىگە ئۆيۈلۈپ.

باھار سۇلىرى

ئەگىز بولۇپ ئۇستەڭدە،
ئاقار باھار سۇلىرى.
ئەجەپمۇ خۇش ئاڭلىنار،
شاقىردىغان ئۈنلىرى.

تولغۇنار ئېرىقلاردا،
شوخ قىزلاردەك ناز قىلىپ.
ئېتىزلارغا يول ئالار،
مول ھوسۇلغا ساز چېلىپ.

باھار ئەلچىسى

كوك ئاسماندا سەپ تارتىپ،
تورنىلار ئۇچۇپ ئوتتى.
خۇش - يېقىملىق ئاۋازى،
زېمىننى قۇچۇپ ئوتتى.

ئېتىپ كوككە بوكىنى،
شاتلىنىشتى بالىلار.
ئەي، باھارنىڭ ئەلچىسى،
خۇش كەپسىلەر تورنىلار!

گۈلباھار

باش باھاردا خوشنامىنىڭ،
ئايىلى بىر قىز تۇغدى.
گۈزەل باھار ئىشقىدا،
"گۈلباھار" دەپ ئات قويدى.

تەبرىكلەپ قوچتى شامال،
قىزنىڭ چېچى يەلپۈنەر.
شاتلىقتىن ئاتا - ئانا،
گۈلباھارغا تەلپۈنەر.

مەدەنىيەت خەۋەرلىرى

« شىنجاڭ ياشلىرى » رەسىملەر كورگەزمىسى بېيجىڭدە ئېچىلغاندىن كېيىن، جۇڭگو گۈزەل سەنئەت سارىيى 16 پارچە ئەسەرنى سېتىۋېلىپ ساقلاشنى قارار قىلدى، بۇنىڭ ئىچىدە قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئاپتورلارنىڭ ئەسەرى 3 پارچە. بۇلار: گۈزەل سەنئەت جەمىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ دائىمى ھەيئەت ئەزاسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك گۈزەل سەنئەت جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى مەمەت ھېيتنىڭ «باش باھار» ئەسىرى، گۈزەل سەنئەت جەمىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك گۈزەل سەنئەت جەمىيىتىنىڭ دائىمى ھەيئەت ئەزاسى خۇۋاڭ دالېينىڭ «كېيىنكى ئەۋلادلار ئۈچۈن» ئەسىرى، گۈزەل سەنئەت جەمىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك گۈزەل سەنئەت جەمىيىتىنىڭ ئەزاسى ئابدۇۋايىتنىڭ «دېھقاننىڭ خوشاللىقى» ئەسىرى.

بىر سەيپۇڭ توغرىسىدا ھېكايە

(ھەجىۋى ئۇچېرىك)

نۇر مەھەممەت ئېركى

يازاي بۈگۈن جامائەت،
بىر سەيپۇڭدىن ھېكايەت.
بىر ساختىدىن يىرگىنىپ ،
مىڭغا قىلماڭ مالامەت.

شۇنداق ئىلھام كەپ قالدى،
مېنى يازغىن دەپ قالدى.
سەيپۇڭنى دوست تۇتقانغا،
بەردىم كورۇڭ كاپارەت.

تونۇش سەيپۇڭغا ئىش بېرىش

كېچە ئالدىم پەلتۇلۇق،
دىلۇن دىگەن رەختىن مەن.
بەردىم تونۇش سەيپۇڭغا،
كوردۇم قىزىق كارامەت.
رەخ ئېلىشنىڭ ئۇستىدە،
سەيپۇڭ ھازىر ۋە نازىر…
ئالغان رەخنى ”يىتەر“ دەپ،
قىلىپ تۇردى قىرائەت…
ئوزى ئالدى ھەتتاكى،
لازىمەتنى خىلمۇ ـ خىل…
”چىقىم“ دا ئۇ بولدى مەرت.
قىلدى قالتىس شىجائەت،
رەختىن ئارتۇق ئالدى ئۇ،
سۇرۇشكىنى بىر چەندان.
بىر يانچۇققا بىر مېتىر،
رەخنى ئالدۇق سالامەت.

يانچۇقلىغى يەتمىسە،
ئەستەرلىگى ئاز كەلسە …
ئېلىپ بېرىش ۋەزىپەم،
تېخى قالدى ئامانەت.
ئۇنۇتمىدى تىۇگمىنى ،
ھەتتا ماگا ئالدۇردى ‥
كورسەتتى ئۇ ، ئاجايىپ،
قاقۋاشلىقتىن ماھارەت.
باشلاپ كىردى ئاخىردا،
”پىچپىچى“ نىڭ ئالدىغا.
سىزدى پوسۇن شەكلىنى،
شاھىت قىلىپ كىتابەت.
بۇ ”شاھىت“ نى بەردى ئۇ،
”رەسمىيەت“نى توغرىلاپ.
”ئىش پۇتۇش كۇن“ ئۇستىدە،
بەردى قەغەز، كايالەت.

سەيپۇڭنىڭ ئەتىسى

سەيپۇڭ ئۇستام «ئەتە»سى،
خۇددى مەسىنىڭ ۋەدىسى.
ئەتە ، ئەتە ، ئەتىدىن،
قىلار دائىم تىلاۋەت.
مىڭ «ئەتە» دىن بىر «ئەتە»
راستچىقمىغاي ھېچقاچان.
يادىڭدا يوق بىر «ئەتە»،
تىلەك بولغاي ئىجاۋەت.
پۈتۈن ئۇقسان تۈزەلگەي،
بۇ جاھاندا ۋە لېكىن،
تۈزەلمىگەي سەيپۇڭدا،
بۇ «ئەتە» گە خىيانەت.
شۇ خىيالدا شەكلەندىم،
«كاپالەتكە» مەن قاراپ...
مەخسۇم سۈپەت بىرۇۋتنى،
ئۇيناتتى ئۇ، شۇ سائەت.
تالىپ سۈپەت ھېجايدى،
بوينىنى ئۇ قىيشايتىپ،
ئىشقا سالدى «ئىش ئىبلىش»،
ۋاقتىمدىكى «لىتاپەت»:
جوزا قويدى ئىززەتلەپ،
ياغان كۆلدى ھورمەتلەپ...
ئىشەندۈردى ئاجايىپ،
قىلىپ جىلۋە، نازاكەت.

تەقلىت قىلىپ تۈلكىنى،
ساختا سەيپۇڭ سۈلكىنى...
ئۇ مۇغەمبەر كۈلكىنى،
چاغلاپتىمەن ساداقەت.
توزاق قۇرسا تاپانغا،
كېسىلمىگەن چاپانغا.
ئوقۇپتىمەن رەخمەتنى،
كورمەي تۈرۈپ زىياپەت.
«چاپان پۈتۈش كۈنى» دىن،
باردىم بەش كۈن كېيىن مەن.
قىلدى شۇئان «ئەتە» نى،
سەيپۇڭ ئۇستام ئىنايەت.
چاپان پۈتتى دېدى ئۇ،
قالدى پەقەت قول ئىشى...
«ئەتە» كىيىپ كەتسىلە،
خۇدا قىلسا ئىرادەت.
بۇنداق يالغان ۋەدىدىن،
بۇنداق چەكسىز ئـەتىدىن،
بۇنداق كەلدى ـ كەتتىدىن...
بولۇپ تۇردى داۋامەت.
كىم بىلىدۇ جاۋەندە،
رەختىم بەلكى ئۇخلىغاي ...
«ۋەزىيەت» تىن خەۋەرسىز،
ئىلىپ ئارام ـ پاراغەت ...

ئىش بۇزۇپ پۈت ئېتىش

شۇنداق «ئۇلۇغ ئـەتە» دىن،
ئوندىن ئارتۇق « ئەتە» نى.
دەل ئوتكۈزۈپ باردىم مەن،

يەنە قايتتىم خىجالەت ...
سوڭقى نۇۋەت بىر ئەرتە،
بېرىپ كوردۇم چاپاننى.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

موخۇر قىلغان ئاجايىپ ،
بۇزۇپ سەيپۇك ئىناۋەت.
چوڭ دەرت دىسەم ئەتىنى،
ئۇ چىقاردى سەتىنى ...
پۈتنى ئىتىپ تۇردى - دە،
ئىشنى بۇزۇپ قاباھەت.
ئانداق تىكمەك دىسەم مەن،
كورۇڭ مۇنداق تىكىپتۇر ...
بىراق تىخى گىپى جىق،
قىلىش تۇگۇل نادامەت.
زاكاز قىلسام يانچۇقنى،
چاپلىما دەپ مەن ئىينىق.
ئىش زاكازچە بولماپتۇ،
بۇ قەيەرچە دىيانەت؟
دىسەم : ئەبەل قىلماپسىز،
بۇ يىرۇتمىغا مۇشۇنداق؟
ھىچ چويلىدا توختىماس،
بەرگەن جاۋاپ - شىكايەت:
رەخنىڭ ئىينى تار ئىكەن،
باشقا ئەيىپمۇ بار ئىكەن.
رەخ ئاز كىلىپ ئوتكۇزدۇق، -
دىدى،-بۇنداق كاساپەت.
دىدىم: رەخنى ئالغاندا،
سىز ئۇستىدە تۇرغانغۇ؟
دىدى. كەسسەك يەتمىدى،
بىز تىرىشتۇق بىغايەت.
بەرگەن جاۋاپ ئەپلەشمەي،
مەنتىقلىرى يەملەشمەي ...
ئاخىر چۇشتى ماختاشقا،
مىڭىدە يوق لاياقەت.
ئۇزۇن بولدى بويلىرىم،
غۇنچە بويلۇق تۇرسا مۇ...
قاۋۇل بولدى ئۇسقىنىم،
ئۇزۇم كاتتا ناھايەت.
كاتتا ئادەم ئىمىشمەن،
چاپاننى "زور" تىككەنمىش.
كىچىك چاپان بىرەرمىش،
كىچىك كىلىكتىن دالالەت.
مىنى شۇنداق "چوڭ" دەپتۇ،
چاپاننى تار تىكمەپتۇ.
شۇڭا رەختىم يەتمەپتۇ ...
بۇ باھانە ئىبارەت.
دىدىم: زاكاز قانۇنى،
ئىش قىلىشتۇر زاكازچە.
تەشكىل بۇنى دىگەندۇر؟
سىز قىلماپسىز ئىتائەت.
دىدى: سىلە چوڭ سۇپەت،
بۇ چوڭ سۇپەت تۇردىمۇ ...
چوڭ سۇپەتكە لايىقتۇر،
ئۇز لىرىدە جاسامەت.
يىڭى پاسۇن شىتىلە،
ئۇنى كىيەر پەتىلە ...
كونا پاسۇن تۇرغاندا،
يىڭى پاسۇن نەھاجەت!؟
سىز كىيمىسىز چاپاننى؟
دىدىم ئاكا،-ياكى مەن؟
بۇ يىرۇتمىغا خىلاپلىق،
نەدىن چىقتى بۇ ئادەت؟
مانتۇ بۇيرۇپ ئاشپەزگە،
موما بەرسە ئالامسىز؟
قىينى بىر ئاز ئىشلىتمەك،
بۇ ھەققە سىز پاراسەت؟
ئىيتىپ كەلسەك چاپاندا،
كوپتۇر ھەرخىل قۇسۇرلەر.
مەن بۇ يەردە دەپ ئوتەي،
يەنە ئۇچ خىل قاساۋەت:
قويۇن يانچۇق ئىچىپسىز،
ئولگ تەرەپكە بەك قىسىق.
بۇنى قىلماس جاھاندا،
سىزدىن بولەك ھاماقەت,

يارىتىپسىز دۇنيادا،
بۇنداق يېڭى "كەشپىيات"
چەقارادىڭىز بۇ ئىشنى،
كىمدىن ئېلىپ ئىجازەت؟
پەتلە- مەن دەپ تۇرۇپتۇ،
قاراپ ئەنە سەت توشۇك...
يېپى پوقلاش مىسالى،
بىر خارابە ئىمارەت.
قىلالماپسىز پەتلىنى،
شىداپ گويا توقامدەك...
ئېيىت سىزگە چوك بىنا،
ئىسسىت سەيپۇك سالاپەت!
توشۇك بىرسى بەك يوغان،
ئەتسەم توگمە توختىماس...
بىرسى پاتماي چىلىشتىم،
تۈگمە بىلەن بىر سائەت.
يەشسەم ئېتىپ بىر مەررە،
ئۈزۈلدى پاس تۈگمىسى.
ئېتىپ - يېشىش تۈگمىنى،
بولدى ئەجەپ رىيازەت.
تۈتالماپسىز قوساقنى،
بىر تال يىپقا كەگىردەك..
سىز تۈتۈپسىز بۇ ئىشقا،
بەك تېجەشلىك سىياسەت.
ھەر ئۈزۈلسە تۈگمىسى،
كۆلدۆم كورۇك بىر قېتىم...
سەيپۇكلارچە مەرتلىكتىن،
بەرگەچ بۇ ئىش بىشارەت.

تەتۈر " تولەم "

بىز قىلىشتۇق بىر زامان،
ۋارى - ۋارى شۇ يۇسۇن.
ئاخىر بولدى " سەن " لىشىش،
قاندا ئورلەپ ھارارەت.
ئېيتتى ئاما: نۇقسانىنى ،
سەيپۇك ئۇستام تۈزىتىڭ!
باشقا سەيپۇك ئۇستامغا،
سىز كەلتۇرمەڭ ھاقارەت!
چاپان - پەلتۇ بولماپتۇ،
بوپتۇ كاۋا سامىسى...
كورگەزمىگە قويغىدەك،
قىزىق كېسەل - ئاسارەت.
سەيپۇك ئەپتى بۇزۇلدى،
ھايا يېپى ئۈزۈلدى...
قارا مۇشۇك تاشلىدى،
يەنى يولسىز خاراجەت.
دېدى سەيپۇك " ئەپبەرسۇن
رەختىن يەنە قىرىق سانتى. "
دېدىم:" ماقۇل " بۇنىڭغا،
ئەپسۇي قىلىپ پالاكەت.
" ئوكلاش ھەققى بەش كوبچەن"-
دېدى سەيپۇك ئارقىدىن.
يىمەك بولدى ھالال دەپ،
ئەشۇ ھارام دارامەت.
كەلدى قەھرىم بۇ چاغدا،
شۇ ئىنساپسىز گەپ ئۈچۈن،
دېدىم ھارام يىمەككە،
قىلمىغىن سەن جاسارەت!
ئەمەل قىلماي زاكازغا،
بۇزۇپ قويۇپ چاپاننى.
يەنە خەققە ساتامسەن،
ئونكۇزۇپ سەن جىنايەت.
ئىككى ئون كوي رەخ ئوزى،
كەتتى سەمكار ئون بەش كوي.

www.uyghurkitap.com

يەنە ئۇن كوي بەر دىسەڭ
بۇ نىمە ئىش، نە ئاپەت؟
تۇخۇم ئالسام بىر موغا،
مەن بوياتسام ئۇن موغا،
قىلىشامدۇ ئادەملەر،
مېنى زاڭلىق ئالامەت؟!
قانچە نۇرغۇن كىشىگە،
بۇنداق ئىشىپ تۇردۇڭسەن؟
قانچە هارام يىگۈزدى؟
بۇ سېھرىگەر تاپاۋەت؟
سەن ئىشچىمۇ، سودىگەر؟
ئىشچى بولماس ھىلىگەر...
مەزمۇندىنى ھەركىمنىڭ
قىلۇر ئىشى ئىشارەت.

ئىش ھەققىنىڭ يۈزىنى قىل !

سەن قىلمىساڭ ئەگەردە،
تونۇش، بىلىش يۈزىنى.
كورسەتمىسەڭ ھالىنىپ،
تەشكىلىڭگە ساداقەت.

ئىش ھەققىنىڭ يۈزىن قىل!
تونۇشلۇقنى بىلمىسەڭ...
"سىمكار» بىلەن تونۇش سەن،
شۇنىڭغا قىل رىئايەت.

"سىمكار »ئاتلىق نىمەرسە،
ئىش قىلغانغا بېرىلۇر...
ئىش بۇزغانغا بىرىلمەس،
بۇ سوزۇمدۇر كىنايەت.

سەن دىگەندەك ئالارسەن،
ئىش ھەققىنى تەل ـ توكۇس...
مەن دىگەندەك نىمىشقا،
ئىشىم پۇتمەس بۇ ھالەت؟

"مەسئۇلىيەت تۇزۇم» دەپ،
پىرىنسىپ بار بىلەمسەن؟
بىلمىگەچكە سەن بۇنى،
چىققتى ئاغرىق، ئاداۋەت.

خېرىدارنى خار كورمە،
جەمىيەتنى تار كورمە...
هارام پۇلنى يار كورمە،
تاپاي دىسەڭ كامالەت.

قولۇڭ كوردى بىر جۇپ نان،
ئوتكەن كۇنۇڭ ئۇنۇتما!
ئىككي نانىنىڭ بىرىدە،
داپ چىلىش ئۇ، جاھالەت.
ئەدەپلىك ھەم مەدىنى ـ
بولسۇن دىدىم مەن سېنى.
بۇنىڭ يولى ـ پاك بولۇش
ئادامچىلىق ـ شاۋەت.

بىر مۇسۇلمان مەن دەيسەن
زەررە ئىنساپ بىلمەيسەن...
ئوتەلەمسەن بۇرادەر،
ئاداپ شۇ خىل قىيامەت؟

بىر چاپانغا نەچچە رەت،
ئالماق بولساڭ ئىش ھەققى.
قانداق قوبۇل بولىدۇ،
ئويلاپ كورگىن ئىبادەت؟

"سۇپەت» دەيسەن مەجلىستە
سۇپەت شۇنداق بولامدۇ؟
يېڭى زامان ئەخلاقى ـ
بىرلە قىلغىن تاھارەت.

بۇ كارخانا ـ ئورۇننىڭ
داڭقى ئەلدە خېلى چوڭ.
"داغ » چوشۇرمە ئۇنىڭغا،
بۇزۇپ بۇنداق سانائەت.

× ×

ئىسىمىڭ ئوچۇق يازمىدىم،
قايسىڭ بولساڭ تېپىۋال!...
ئىبركى يازسام نامىڭنى،
بىرەر ئەجەل، ئاھانەت.

1983 ـ يىل قەشقەر

ئىككى شېئىر

ئابلىز ھەلىمىدىن

گۈل باھارى كەلمىسە...

قار كوچۈپ، مۇزلار ئېرىمىدۇ گۈل باھارى كەلمىسە،
قىر-ئېتىزلار كوكىرەمدۇ گۈل باھارى كەلمىسە.

ياڭزا - ياڭزا ئېچىلىپ گۈل باغلىرى چاچقان پۇراق،
بۇلبۇلى خەندان ئۇرامدۇ گۈل باھارى كەلمىسە.

يېڭى بەيگە سەپەردە يول بېسىپ چەبدەس بىلەن،
دۇلدۇلى تاغلار ئاشامدۇ گۈل باھارى كەلمىسە.

ئاسمىنىدىن سۇرۇلۇپ جۇت، چېھرىگە نۇرلار يېغىپ،
دىلدا ئىلھام قوزغۇتامدۇ گۈل باھارى كەلمىسە.

جان ۋەتەن! قوينۇڭدا يايراپ ئومرىمىز ئوتمەكتە شات،
شائىرلىك كۆيگە قاتامدۇ گۈل باھارى كەلمىسە.

دىخان

كەلدى كوكلەم جىلۋە قىلىپ، بۈگۈن مانا ھوت، دىخان،
پەيتىنى قولدىن بەرمەستىن كەتمىنىڭنى تۇت دىخان.

بەختىڭ سىنىڭ پارلىماقتا جۇلالىنىپ كۈنسېرى،
ئەل ئۈستىدىن قوغلانغاچقا، مەڭگۈلۈككە جۇت، دىخان.

بەھرى ئېلىپ سىياسەتتىن شىجائەتكە تولغاچقا،
راسا ئىشلەپ ئاتتۇردۇڭسەن مېھنىتىڭدىن قۇت، دىخان.

مەھسۇلاتنى ئاشۇرۇشتا ئىلىم - پەنگە تايانغان،
قىممىتى زور تەجرىبەڭنى خاتىرەڭگە پۈت، دىخان.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

”كۈن سەھەردىن باشلىنىدۇ، يىلنىڭ ئىشى باھاردىن“
دېگەن ھېكمەت مەناسىنى چىڭ ئېسىڭدە تۇت، دېخان.

تېكلەپ جەسۇر ئىرادەڭنى، ئىش قايىنتىپ ئېتىزدا،
كۈزلۈككە تېخىمۇ زور شان ـ شەرەپنى كۈت، دېخان.

ئۇستازىم بىلەن

مەھەممەت روزى

تاللار، شىشىلىپ گۈللەر ئېچىلغان،
يوللار چىرايلىق ئىدى بىر ئاخشام.
شۇدەم ۋۇجۇدۇم تولدى‌زوق بىلەن،
كوڭلۈمدە ئوركەش ياسىدۇ ئىلھام.

تويۇقسىز كوزۇم چۈشتى چوڭ يولدا،
ياشانغان ئۇستاز قاسىم بوۋايغا.
كورۇپ مۇڭداشقان ئۇزاق ـ ئۇزاقتىن،
كورمىگەن ئىدىم يېقىنقى ئايدا.

ئېغىز ئاچتى ئۇ مۇلايىمغىنا،
” تىرىشچان ئوغلۇم سەپەر قاياققا ؟ “
”تەتقىقات ئۈچۈن ماڭدىم ئۇستازىم،
ۋاقتىڭىز بولسا يۈرۈڭ بىز ياققا.“

”ياخشى، يارايسەن ئوغلۇم!…“ دېدى ئۇ،
چوڭ يولنى بويلاپ باردۇق مۇڭدىشىپ.
”ئەي ئوغلۇم، ـ دېدى مەنىلىك قىلىپ، ـ
تىرىش، ئىجات قىل، سۈرئەت قوغلىشىپ.

ئاڭلىسام ھازىر تۈزتۈش قىلىپسەن.
« يۇلتۇز ھەققىدە » ئىلمىي كىتاپقا .
قىلغىن ئىجتىھات كۆتىدۇ بىزدىن،
ۋەتەن، دەۋرىمىز توھپە شۇ تاپتا…

پەندە تۈپ ـ تۈز يول بولمىغاچ ھېچ ۋاخ،
قان ۋە تەر بىلەن كېلەر يېڭىلىق.
ئۇلۇغ پارتىيەم بەردى چوڭ ئىمكان،
ئىستىقبالىمىز شۇنچە كەڭ ، ئىللىق.

مېنىڭ ھاياتىم قانداقلىغىنى،
نەچچە قېتىملاپ ئاڭلىغان ئىدىڭ.
« مارس ھەققىدە » يازغانلىرىمنى،
قىسسەلەر يېزىپ داڭلىغان ئىدىڭ.

شۇغۇللانسام مەن تەتقىقات بىلەن،
سەن چېپىپ يۈرۈپ ياردەم بېرەتتىڭ.
ھەر بىر ئىختىرا، يېڭىلىقلاردىن،
قەلبىڭ بېغىدا گۈللەر تېرەتتىڭ.

ئەمدى سەن بۈگۈن يېتىلدىڭ مانا،
قانات چىقىرىپ، بولۇپ مەرت قىران.
تەپەككۇرۇڭدىن كۈلسۇن لالىلەر،
نائىل ھەممىگە تىرىشچان ـ ئىشچان.

رازى مەن ئوغلۇم رامانىمىزدىن،
بىكار تۇرۇشتىن بولدۇم مەن يىراق.
(رەھبەرلىك مېنى ”دەم ئېلىڭ“ دېگەن)
ئىجاتتىن توختاش ماڭا يات بىراق.“

دىلىمدا بىر ئوت ـ شۇ ئوت تىلىگىم،
پەرۋازلار قىلىش سەييار يولىدا،
ئىپچىلىدىغۇ ئالەم سىرلىرى،
سەن ۋە مەن كەبى ئىنسان قولىدا »

دىلىمغا نەقىش ئويدى بۇ سوزلەر،
سەزمەي مەنزىلگە كېلىپمۇ قالدىم.

ئۇستازىم بىلەن قول تۇتۇپ بىللە،
گويا يۇلتۇزغا بېرىپمۇ قالدىم .

دىدىم: «ئۇستازىم قىزىتىپ چېلىش،
ئىلىم يولىدا قىلايلى جەۋلان .
بىلىپ دۇنيانى ، سەييارىلارنى،
ئىنسان كۈچىدىن يازايلى داستان.»

ياشلىغىم

مەۋلان

نى ئارزۇ ، غايىنى قەلبىگە پۈككەن،
ئارمانلار ئىشقىدا تەرىنى توككەن،
ئۈندۈرۈپ ياشلىقنىڭ بېغىدا سەرخىل ـ
گۈللەرنىڭ، ئەل ئۈچۈن بەرگىنى توككەن،
ئەمەسمۇ شۇ مېنىڭ قىران ياشلىغىم.

قوندۇرۇپ دەپتەرگە بۇلبۇل ـ گويانى،
پارلىتىپ ئىجاتتا ئالتۇن قۇرلارنى،
يۈرگۈزۈپ تەپەككۇر، ئىجات ئىشقىدا،
ئىجتىهات ئىچىدا كەزگەن دۇنيانى،
ئەمەسمۇ شۇ مېنىڭ سەيلان ياشلىغىم.

مۇھەببەت بابىنى ۋاراقلاپ باققان،
ساداقەت جامىغا مەي بولۇپ ئاققان،
سويگۈدە ۋەتەنىنىڭ ئىشقىدا يېنىپ،
ئانا ئەل كوڭلىگە ئاجايىپ ياققان،
ئەمەسمۇ شۇ مېنىڭ ۋۇلقان ياشلىغىم.

" لۈكچەكلەر " ئەيلىسە يۈرەكنى زەرداپ،
بىلىمىنىڭ كۈچىدە ئەيلىگەن بەربات،
دوسقا ـ دوس، دۈشمەنگە بولۇپ قەھرىتان،
مۇھەببەت ـ نەپرەتنى قەدىرلەپ ياشاپ،
ئۆتكەنىغۇ شۇ مېنىڭ ۋىجدان ، ياشلىغىم.

ۋە لېكىن، مۇڭلاندىم ۋاقىتلار ئۆتۈپ،
تۇرماسكەن مىنۇتلار ياشلىقنى كۈتۈپ،
زورۇرى ئۆزنى چەن قەدىرلەپ ياشاپ،
ئىختىرا ئەيلىسە ئولمەسكىن يۈتۈپ،
ئاڭلا بۇ سوزۇمنى ھىجران ياشلىغىم!

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئانا ھەققىدە داستان

ئابدىرېھىم ھەسەن

ئېخ، ئانا سوقىدۇ ئوتلۇق يۈرۈگۈم،
مۇبارەك نامىڭنى ئالسام تىلىمغا،
ھورمىتىڭ قەلبىمدە سۆيگۈگە تولۇق،
پاك مېھرىڭ تۇتاشقاچچوڭقۇر دىلىمغا.

ھاياتىم تۈۋرىكى، ئۆچمەس چىراغىم،
ئىقبالىم تېگىنىڭ چولپىنى ئۆزۈڭ،
كوڭلۈم دەپتىرىگە پۈتۈلگەن مەڭگۈ،
"ئوغلۇم ئالغا باس!» دىگەن شۇ سوزۈڭ،

سەن بولغاچ جان ئانا كوڭلۈم بېغىدا،
ئېچىلدى رەڭمۇ ـ رەڭ توزىماس چېچەك.
ھە، بۈگۈن نامايان بولماقتا مانا،
ئالدىمدا ئەتىكى گۈزەل كېلەچەك.

جىسمىڭغا يارىشىپ بولغان مۇجەسسەم،
ۋاپادار، ئاق كوڭۈل، چىدام، زېرەكلىك.
خىسلىتىڭ ماڭا يار، ياشايمەن چوقۇم،
ۋەتەن ھەم خەلقىمگە بولۇپ كېرەكلىك.

باغرىڭدىن ھىساپسىز نۇر ئېمىپ ئوسكەچ،
باھاردەك تۇس ئالدى قىران ياشلىغىم.
ھورۇنلۇق ماڭا يات، ئەمدى چوڭ بولدۇم،
تۈگىدى نادانلىق "شوخ» بەڭۋاشلىغىم،

خوشالمەن قويۇلغاچ دىل پىيالەمگە،
ئەي ئانا، مېھرىڭنىڭ سۆيگۈ شارابى،
ئانىسىز ياشاش ھەي، ئولگەندىن يامان،
ھەممىدىن بەك ئېغىر ئۇنىڭ ئازابى.

مەرىپەت بېغىدا كۈلگەن بالاڭمەن،
تونۇتقاچ سەن ماڭا ئاق ھەم قارىنى.
نەسىھىتىڭ جاراڭلاپ چىكىپ ئوتىدۇ،
رىشتىڭدىن ئېشىلگەن قەلبىم تارىنى.

بىغۇبار پاك قەلبىڭ بىر ئەزىم دەريا،
ئېقىپ شۇ دەريادا ياشايمەن غەمسىز.
لەززەتلىك ئاق سۈتۈڭ سىڭگەچ تېنىمگە،
شەيدا مەن، بىر ئومۇر ساڭا مەن چەكسىز.

ئاقلايمەن بۈرچۈمنى جەڭ ـ چېلىشلاردا،
ھالال، ئاق سۈتۈڭگە قىلماي خىيانەت.
كويمىسەم ئىشقىڭدا، سويمىسەم سېنى،
بولار بىـۇ مەن ئۈچۈن ئېغىر جىنايەت.

جان پىدا يولۇڭدا، يانمايمەن ھەرگىز،
توسالماس ئالدىمنى مۈشكۈل، تاغ ـ داۋان.
ئىرادەم مۇستەھكەم، نىشانەم پارلاق،
سەن بىلەن سەپىرىم بولغۇسى راۋان.

خەلقىم

يالقۇن ئۆمەر

يېڭى دەۋرىم ئېلىپ كەلدى ساڭا پۈتمەس مادار خەلقىم،
گۈزەل غايەڭ چېچەك ئاچتى، كۈلۈپ سەندە قارار، خەلقىم
جەسۇر پالۋانلىرىڭ ماڭدى سەپەرلەرگە قاتار خەلقىم،
ساما قوينىدا چولپانمۇ ساڭا خۇشۋاق باقار خەلقىم،
ئۈمىت شۇڭقارلىرىڭ كوكتە قاناتىن شوخ قاقار خەلقىم.

جاھان ئەھلى ئارا مەشھۇر مىراس ھەم شوھرىتىڭ باردۇر،
جەمى ئالەمگە ئەندازە بۈيۈك سوز سەنئىتىڭ باردۇر،
كۆكۈم قىلماققا تاغلارنى تېنىڭدە قۇدرىتىڭ باردۇر،
شۇڭا ئىقلىمدا ئۇچمەس نۇر چىراقتەك ھورمىتىڭ باردۇر،
سېنىڭ شەنىڭنى دەيمۇ شول زامانغا نۇر ـ ياغار خەلقىم.

ھەقىقەتچى ئەزەلدىنسەن، ئۈنىڭ ئىشقىدا پەرۋانە،
قەدەملەر تاشلىدىڭ دادىل ئىلىم بابىدا مەردانە،
ئىجات ئوكيانىدىن سۈزدۈڭ داۋامەت ئۈنچە ـ دۇردانە،
ئەقىل ـ ھېكمەتتە قىلدىڭسەن پۈتۈن ئىقلىمنى ھەيرانە،
نادانلىقتىن يىراق شەنىڭ، دىلىڭدۇر بىغۇبار خەلقىم.

بېشىڭنى باستىغۇ بىر چاغ ۋاپاسىز شۇم زامان تاغى،
ساڭا پۈتمەس ئەلەم بولدى قاباھەت قۇترىغان چاغى،
بولۇپ ئىز قالدى قەلبىڭدە رەقىبىڭنىڭ ئەيلىگەن داغى،
خازان بولدى رەزىل ئىسپلاس ئاياغدا پەن ـ بىلىم باغى،
شاياتۇن ئىلكى قىلدى زەپ تېنىڭنى زەخمىكار، خەلقىم.

نىجىسلار ئەيلىدى ۋەيران غورۇر ھەم ئىپتىخارىڭنى،
ئوغۇرلاپ ئالدى تارىخىڭ، مىراسىڭ-قولدا بارىڭنى.
زۇلۇم-خورلۇققا ئۈچراتتى سېنىڭ پاك دىلۇ ـ ئارىڭنى.
ئۇچۇرمەك بولدى تارىختىن مۇبارەك ئۈشبۇ نامىڭنى،
قىسىلدىڭ، زارلىدىڭ يەتتى ساڭا پۈتمەس ئازار، خەلقىم.

بۇلۇپ كومپارتىيەم باشچى، يوقاتتى شۇمقا باھەتنى،
بىشىمدا قۇترىغان زۇلمەت تۈنى قايغۇ ـ نادامەتنى،
داۋا بىرلە ساقايتتى سەندىكى ئۇچمەس جاراھەتنى،
يېڭى دەۋرىم بىلەن تاپتىڭ ئۇمۇرلۇك ھور سائادەتنى،
قۇچاق ئاچتى گۈزەل ئەتە ـ ساڭا خۇشخۇي باھار، خەلقىم.

بۈگۈن كۈنسېرى جەڭلەردە قۇچۇپسەن شان ـ زەپەر كوپلەپ،
قىلار جەۋلانەھەر ياندا شىجائەت بايرىغىڭ لەپ ـ لەپ،
ھۇجۇم باشلاپتۇ ئۇتكەلگە بولۇپ ئوغلانلىرىڭ سەپ ـ سەپ،
ئاتار ھەممە سېنى جەزمەن " ئىجات مۇنبىرىدە بار " دەپ،
بۇيۇكتۇر مەن ئۈچۈن نامىڭ دىلىمدا ئىپتىخار، خەلقىم.

بەختلىكمەن ئۇلۇغ ئەلنىڭ زەبەردەس نەسلىدىن بولغاچ،
تومۇرىمغا ئەبەت ئۇچمەس ھەقىقەت قانلىرى تولغاچ،
دىلىم يايرايدۇ بۇلبۇلدەك چىمەن باغلاردا خەند ئۇرغاچ،
ئېھىمدە قۇدرىتىم كوپتۇر گۈزەل ئىقبالىنى يار قىلغاچ،
ساڭا بولغان تەشەككۇرۇم گويا سەلدەك ئاقار، خەلقىم.

مەدەنىيەت خەۋەرلىرى

3 ـ ئاينىڭ ئايىغىدا ئاپتونوم رايونلۇق مىللى ـ دىنى ئىشلار كومىتېتى، ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى، گۈزەل سەنئەتچەمىيىتىنىڭ شىنجاڭ شوبىسى بىرلىكتە ئىسجادىيەت سوھبەت يىغىنى ئۆتكۈزۈپ، «شىنجاڭ ياخشى» كورگەزمىسىگە قويۇلغان 160 پارچە گۈزەل سەنئەت ئەسەرىنى باھالاپ چىقتى. نەتىجىدە 48 پارچە ئەسەر مۇكاپاتلاندى. بۇنىڭ ئىچىدە قەشقەر ۋىلايىتىدىن مۇكاپاتقا ئېرىشكەن ئەسەرلەر 1 ـ دەرىجىلىك بىر پارچە بولۇپ، ئاپتورى مەمەت ھېيت، ئەسەرنىڭ ئىسمى«باش باھار» 2 ـ دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشكەن ئەسەر 4 پارچە، بۇلار خۇاڭ دالەيىنىڭ «كېيىنكى ئەۋلاتلار ئۈچۈن»، جۇمە يۈسۈپنىڭ «چاچ قوشاق تويى»، تۇردى ئىمىننىڭ «يازلىق ئورام ئالدىدا»، ئابدىۋايىت ئابدۇللانىڭ «دېھقاننىڭ خوشلىغى» ئەسەرلىرى.

رىغبەتلەندۇرۇش مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن ئەسەر 3 پارچە. بۇلار: مەمەت نەبى (تاجىك)نىڭ«كەشتىچى ئاياللار»، ئابلىمىت كامىل (ئۆزبېك) نىڭ «ئۆز بېكلار ئائىلىسى»، تۇرسۇن ئېزىزنىڭ «مەشرەپ» ئەسەرلىرى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، قەشقەر ۋىلايىتى ـ گۈزەل سەنئەت ئەسەرلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇش ـ تەشكىللەش خىزمىتى بويىچە ئىلغار ئورۇن بولۇپ باھالاندى.

«قۇتادغۇبىلىك» تىكى بالىلار تەربىيىسىگە دائىر مەزمۇنلار توغرىسىدا

ماخمۇت زەيىدى

هازىر پۈتۈن مەملىكەتدا ئىرىسىدە مەدەنىيەتلىك ۋە ئەدەپلىك بولۇش پائالىيىتى قانات يايماقتا. بۇ ھەركەت ئەڭ كىچىك ئوسمۇرلەردىن تارتىپ، تاكى ياشانغان كىشىلەرنى، ئوقۇغۇچىدىن تارتىپ تاكى ھەر قايسى ساھەدىكى ئىشچى - خىزمەتچى ۋە پەن خادىملىرىنىمۇ ئوز ئىچىگە ئېلىپ، كىشىلەرنىڭ ئىدىيە ۋە سوز - ھەركىتىدە چوڭقۇر بۇرۇلۇش ياساشنى مەخسەت قىلىدۇ.

مەلۇمكى، مەدەنىيەتلىك بولۇش دىگەن سوز - مەلۇم مەنىدە بىلىم ئىگەللەش، ئەقەللىسى ئىلىم - مەرىپەتتىن خەۋەردار بولۇش؛ ئەدەپ دىگىنىمىزدە، گەپ - سوز، يۈرۈش - تۇرۇش جەھەتلىرىدە قائىدىلىك بولۇش قاتارلىقلارنى كورسىتىدۇ. بۇ نەرسىلەر كىشىلەرنىڭ ئەمەلى پائالىيىتىدە كورسىتىلىشى لازىم.

11- ئەسىردە ياشاپ ئوتكەن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ مەشھۇر مۇتەپەككۇر شائىرى يۈسۈپ خاس هاجىپ بىلىم ئىگەللەش بىلەن بەخت - سائادەتنىڭ مۇناسىۋىتىنى، ئەدەپ - ئەخلاق مەسىلىلىرىنى چوڭقۇر مۇلاھىزە قىلىپ كورسەتكەن. بۇ ھەقتە «قۇتادغۇبىلىك» داستانىدا ئالاھىدە توختالغان. هاياتنى سويۈش، ياخشىلىقنى قەدىرلەش، ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ بىلىم ئۈگىنىش، قېرىغاندا ئۇنىڭ هالاۋىتىنى كورۇش قاتارلىق جەھەتلەردە كوپ توختالغان. ئادەم بالىسىنىڭ قەدىر - قىممىتى بىلىم بىلەن ئولچىنىدىغانلىقىنى ئالاھىدە كورسىتىپ ئوتكەن.

ھەممىگە ئايانكى، بىزنىڭ كوپ مىللەتلىك ۋەتىنىمىز قەدىمقى زامانلاردىلا ئىلىم - مەرىپەتنىڭ بۇلىقى بولۇپ، جاھان مەدەنىيىتىنى يارىتىشتا توردىن ئورۇن ئالغان ئىدى. كوپلىگەن مەشھۇر ئالىم، مۇتەپەككۇر، يازغۇچى - شائىرلار ۋە سەنئەتكارلار مەيدانغا كەلگەن، يۈسۈپ خاس هاجىپ بولسا ئەنە شۇلارنىڭ بىرسى ئىدى.

يۈسۈپخاس هاجىپ: ئادەم بالىسى تۇغۇلۇش بىلەنلا ئالىم بولۇپ قالمايدۇ. ئۇ تەدرىجى ئوسۇش جەريانىدا ئۈگىنىدۇ ۋە يېتىلىپ بارىدۇ، دەيدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئۇ كىچىك چاغلىرىدىن باشلاپ ياخشى ئۈگىنىش لازىملىغىنى تەكىتلەيدۇ:

كىچىكلىگتە بىلسە ئوغۇل - قىز نەنى
قارىپ ئولمەگىنچە ئۇنتىماس ئانى
تاقى بىر سەبەپ قولسا ئوغلان بىلىگ،
كىچىگىدە تەگۈرگۈ بىلىگكە ئەلىگ
هازىرقى تىلغا ئورۇلۇشى مۇنداق:
بىلمەككە بىر سەۋەپ قىلسا ئوغۇل.
كىچىك چاغدىن قويغاي بىلىمگە كوڭۇل.

شائىرىمىز ياش - ئوسمۇرلەرنىڭ كىچىك ۋاقتىدىنلا كوڭۇل قويۇپ بىلىم ئۈگىنىشىنى

ئۆگەنگەندىمۇ قېتىقىنىپ ياخشى ئۆگىنىشنى قولغا كەلتۈرۈشنى ئەيتقان:

ئاخشىمى كەچ يېتىپ يەنە سەھەر تۇر،
سەھەر تۇرغان كىشىنىڭ بەختى ئاشۇر△

مەلۇمكى بىلىم ھاسىل قىلىش ئۈچۈن بەكمۇ ئەستايىدىل بولۇش كېرەك. ئاخشامقى ۋاقىتلارنى بوشقا ئۆتكۈزمەسلىك، يەنە سەھەر تۇرۇپ ئۆگىنىش - ۋاقىتنى قەدىرلەشكە قارىتىلغان، ئۆمۈرنى قەدىرلەشكە قارىتىلغان، بولۇپمۇ ياشلىق مەزگىلى كىشىنىڭ قىممەتلىك مەزگىلى بولۇپ، بۇ مەزگىلدە بىلىم ئىگەللەش كىشى ھاياتىنىڭ كېيىنكى مەزگىلىنىڭ قانداق بولۇشىنى بەلگۈلەيدىغان مۇھىم پەيتى ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى بۇ مەزگىل كىشى ئۆمرىدە پەقەت تەكرارلانمايدۇ. شۇڭا شائىر ياشلاردىن تىتىك بولۇپ، سەھەر تۇرۇشنى تەلەپ قىلغان.

كىلاسسىكلار بالىنىڭ ياخشى ئۆگىنىشى ئۈچۈن ئاتا - ئانىلارنىڭمۇ كۆڭۈل بۆلۈشىنى ئالاھىدە جىكىلەيدۇ. ئائىلە تەربىيىسىنىڭ بۇ ئىشقا چوڭقۇر تەسىرى بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. شائىر مۇنداق يازىدۇ:

ئوغۇلنى كىچىكىدىن ئوقۇتاق زورۇر،
كىچىك چاغدىن بىلسە ئۇتۇقلۇق بولۇر.

ئوغۇل-قىزغا ئۆگەت پەزىلەت، بىلىم،
پەزىلەت بىرلە بولسۇن خۇلقى مۇلايىم.

ئاتا ئەمگىكى سىڭسە بالىغا كوپ،
بولۇر بۇ بالىنىڭ خۇي پەيلى خوپ.

كىچىك بالىنىڭ مىجەز - خۇلقىنىڭ ياخشى ياكى يامان بولۇشى، شۇنداقلا ئۇ بالىنىڭ يارامليق ياكى يارامسىز بولۇپ قىلىشى ئائىلىنىپ كېلىپ ئائىلە تەربىيىسىگە كۆپرەك باغلىنىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن:

ئىمە دۇر ئىشتكىل ئوغۇللۇق كىشى،
كوپ ئىشنى كوچۇرگەن، يېتىلگەن يېشى.

كىمنىڭ ئەركە بولسا ئوغۇل - قىزى،
چېكىپ ئاھ ۋە ھەسرەتتە يىغلار ئوزى.

ئوغۇلنى قىسىپ تۇتسا بۇ ياخشى ئىرور،
ئاتاسى، ئاناسى بەختلىك بولۇر.

زەكى ھەم ئالىم ئەرسە ئوغۇل ئاتىسى،
ئۇنى چىڭ تۇتقۇلۇق شولدۇر چارىسى.

(«قۇتادغۇبىلىك» نامەنگەن نۇسخا 118 - بەت.)

بۇ مىسرالارنى ئوقۇغاندا ياش - ئوسمۇرلەرنىڭ ئائىلىدە قانداق بولۇشى، ئاتا - ئانىلارنىڭ قانداق مۇئامىلىدە بولۇشى، ئوسمۇرنىڭ ئاتا - ئانىنى قاي تەرىقىدە ھۆرمەت قىلىشى لازىملىقى قاتارلىقلارنى چوڭقۇر ھېس قىلىمىز. ئەشۇ قەدىمقى زامانلاردىلا، ئاتا - ئانا ئۆز بالىسىنى تولا ئەركە ئۆگەتمەي، بەلكى بالىغا قاتتىقراق تەلەپ قويۇپ، ھەم ئىگەللەپ، باشقۇرۇپ، بىلىم ئىگەللىتىشكە كۆپرەك ئەھمىيەت بېرىشنى تەۋسىيە قىلىشقان، يەنە كېلىپ بۇ پىكىرلەر كۆپنى كۆرگەن، يېشىمۇ يېتىلگەن ئاتىلار سوزى ئىكەنلىكى داستاندا ئېنىق ئىپادىلەنگەن. پەيلاسوپ شائىر بىلىم ئىگەللىگەن كىشى خارلىقتا قالمايدىغانلىقىنى، بىلىم بىلەن ئەل - يۇرتنىڭ راۋاج تاپىدىغانلىقىنىمۇ ئېيتىپ ئوتكەن:

بىلىگلىك① سوزى يەرگە سۇدەك ئىرۇر،
ئاقىتسا سوۋۇغ② يەردە نېمەت ئۇنۇر.
(بۇ يەردە ئەسلى نۇسخىسى بېرىلدى)

△ ھازىرقى ئورۇلۇشى بېرىلىپ، ئەسلىسى قالدۇرۇلدى.

① بىلىملىك. ② سۇنى

دىمەك، بىلىملىك كىشىلەرنىڭ ئېيتقىنى بويىچە ئىش قىلىنسا ئەل ـ يۇرت گۈللىنىدىغانلىقى، بىلىملىك كىشىلەرنىڭ ئىزىدىن باغۋارانلار ئۈنۈپ، نازۇ ـ نېمەتلەر ھاسىل بولىدىغانلىقىنى تۇرمۇش ئىسپاتلىغان. ھازىرمۇ زامانە بىلىم بىلەن تەرەققى تاپماقتا.

بىلىمسىزگە كەلسە دولەت بىلەن قۇت،
بۇ دولەت تۇرماس ھېچ ئۇنىڭ بىرلە، پۇت.

ئەقىلدۇر قەدىرو ـ قىممەتكە كېپىل،
نادانلىق گوياكى جۆل ـ جۆل لاتابىل.

جاھاندىكى بارلىق ياخشى ئىشلار، موجىزىلەرنىڭ ھەممىسى بىلىم ـ ھۈنەر ئىگىللەشتىن مەيدانغا كەلگەنلىكىنى شائىر يۈسۈپ ئۆز داستانىدا ئېنىق كورسىتىپ ئوتكەن. مەسىلەن:

پۈتكۈل ياخشىلىق بىلىم پايدىسى ئول،
بىلىم بىلەن مىسال كوككە تاپۇر يول.

مىڭ يىللار ئىلگىرىلا ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتىدا بىلىم ئىگەللەپ ئاسمانغا چىقىشقا بولىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويغان. بۈگۈن بىز پەن ـ تېخنىكا بىلەن قوراللانغان ئىنسان بالىسىنىڭ ئاسماندا كوممۇش لاچىنلارنى جەۋلان قىلدۇرغانلىقىنى كورمەكتىمىز.

شائىرىمىز «قۇتادغۇبىلىك» داستانىدا بىلىم بىلەن قوراللانغاندىلا، ئادەم بالىسى ھەممە مۇرات، مەقسەتلىرىگە يېتەلەيدىغانلىقىنى بېشارەت قىلغان. مىسال:

قەدىرلىكدۇر بىلىم بىلەن ھەم ئوقۇش،
ئۇنى ئىگەللەپ سەن ئىشلە، كوككە ئۇچ.

كورۇمىزكى، ئىنسانىيەت ئالەمگە ئۇچۇشنى ئۆزىنىڭ غايىسى ھېساپلايدۇ. مۇشۇ غايە يولىدا ئاغزىغا ئىلىم سالغان ئۇستازنى كىشى قەدىرلەيدۇ. پەيلاسوپ شائىر يۈسۈپ بۇ ھەقتە ئۆز داستانىدا مۇنداق يازغان:

بىلىملىك بەردى بىلىم بىرلە ئۆگۈت،
دۇرۇس، چىن كىشى بولسا، كوزۈگە سۈرت.
نە ياخشى ياراشۇر ئېقىللىقا قۇت،
ئەي ياخشى قىلىقلىق بىلىملىككە پۇت.

بىلىم ـ مەرىپەت ئۆگىنىشتە، بولۇپمۇ بالىنى كىچىك ۋاقتىدىن باشلاپ ئەدەپ ـ ئەخلاقلىق ۋە بىلىملىك قىلىپ تەربىيىلەشتە، كىلاسسىكلار بىزگە ئۈلگە كورسىتىپ بەردى. بۇ ھەقتە كوپنى كورگەن، كوپ ئالىملىق كىشىلەرنىڭ ئاغزىدىن بەرگەن سوزلەر بىز ئۈچۈن كوپ پايدىلىق. قوبۇل قىلىشقا تېگىشلىك تەلىمات ھېساپلىنىدۇ. بۈگۈن بىز يۈسۈپخاس ھاجىپ ياشىغان دەۋردىن كوپ ئەۋزەل دەۋردە تۇرماقتىمىز، شۇنداق ئىكەن بىلىم ئىگەللەش بىلەن ئىنسان بالىسىنىڭ كېيىنكى ئىستىقبالىنىڭ مۇناسىۋىتىنى، ھەر بىر كىشى بۇ مەسىلىگە دۇچ كېلىشنى، قىسقىسى، قانداق قىلغاندا قەدىمقىلار تەلەپ قىلغاندەك ئىقتىسالىق ئادەم بولغىلى بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ بېقىشىمىز لازىم. بىلىم ئۆگىنىۋاتقان ھەر بىر ياش ئائىلە، مەكتەپ ۋە جەمىيەتتىن ئىبارەت 3 تەرەپنىڭ مۇناسىۋىتىدە ئائىلىدىكى شەرت ـ شارائىت ۋە ئىجابى تەربىيىنىڭ رول ئوينايدىغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالماسلىقىمىز لازىم.

ئۇلۇغ ئۇيغۇر ئالىمى ۋە مۇتەپەككۇر شائىرى يۈسۈپ ئۆز داستانىدا بۇ جەھەتلەردە بىزنىڭ دىققەت قىلىشىمىزنى كورسىتىپ ئوتكەن. بىز ياش ئەۋلاتلار شائىر تەلەپ قىلغان بىلىم ئىگىسى ۋە ياخشى خۇلۇقلۇق كىشىلەردىن بولۇپ چىقىشقا تىرىشىشىمىز لازىم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

سەلەي چاققان لەتىپىلىرى

„يامغى ئۆزىدىن بولسۇن“

سەلەي چاققان يۇڭ چەكمەن چاپان تىكىشكە بەكمۇ ئۇستا ئىكەن، بۇنى ئاڭلىغان ئوپالنىڭ بېگى سەلەي چاققاننىڭ يېنىغا بېرىپ، چاپىنىنىڭ يىرتىلىپ كەتكەن ئىككى يېڭىنى ئۇچلاپ بېرىشنى ئوتۇنۇپتۇ ۋە "يامغى ئۆزىدىن بولسۇن" دەپ تاپىلاپ قايتىپ كەپتۇ.

ئەتىسى سەلەي چاققان چاپاننىڭ بىر پېشىنى كېسىپ، ئىككى يەڭنى ئۇچلاپ، بەگنىڭ ئۆيىگە ئەۋەتىپتۇ. بەگ بۇ تون چاپاننى كىيىپ تالاغا چىقسا، جامائەتنىڭ ھەممىسى بىر-بىرسىگە قاراپ كۈلگۈدەك. بەگ ئۈستى-بېشىغا قارىسا، چاپىنىنىڭ بىر پېشى ئۇزۇن، بىر پېشى قىسقا تۇرغىدەك، بۇنىڭدىن ئەجەپلەنگەن بەگ سەلەي چاققاننى چاقىرىپ كېلىپ:

— سەلەي ئاخۇن، بۇ نىمە قىلغىنىڭىز، چاپاننىڭ بىر پېشى قېنى؟-دەپ سوراپتۇ.

— تەقسىر، چاپانلىرىنىڭ پېشى ئىككى يەڭلىرىنىڭ ئۇچىدا.- دەپتۇ سەلەي چاققان.

— كىم سىزگە شۇنداق قىل!- دېدى دەپ ئاچچىقلىنىپتۇ بەگ.

— تەقسىر،-دەپتۇ سەلەي چاققان ھېچنىمە بولمىغاندەك قىيापەتتە،- ئۆزلىرى "يامغى ئۆزىدىن بولسۇن" دېگەن ئەمەسمىتىلە، مەن دېگەنلىرىدەك قىلدىم.

يۇقمايدىغان كېسەل

سەلەي چاققان تىۋىپلىق قىلىپ يۈرگەن كۈنلىرىدە، مەھەللىسىدىكى باينىڭ دوغىسى:

— سەلەي ئاخۇنكا: مەن كوپ تىۋىپلاردىن سوراپ ئېنىق جاۋاپ ئالالمىدىم. ئۆزلىرى دەپ بەرسىلە، دۇنيادا يۇقمايدىغان كېسەل زادى قايسى؟- دەپ سوراپتۇ.

سەلەي چاققان دوغىنىڭ نىيىتىنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكىنى بايقاپ، ھېچقانداق ئويلىنىپ ئولتۇرماستىنلا:

— يۇقمايدىغان كېسەل سۇنۇق، سىزمۇ ئۆتكەن يىلى بىرىدىن تاياق يەپ، قولىڭىز سۇنۇپ كەتكەن ئەمەسمۇ؟- دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ. دوغا ئاغزىنى ئاچقىنىچە تۇرۇپ قاپتۇ.

بىرلا نەرسىنى يەپ باقمىدى

ئامبال كاتتا چاي ئوتكۈزۈپ، يۇرت بايۋەچچىلىرىنى كۈتۈۋالماقچى بولۇپتۇ. مېھمانلارنىڭ كۆڭلىنى ئېچىپ، ئىچ پۇشۇغىنى چىقىرىش ئۈچۈن، سەلەي چاققانىنىمۇ تەكلىپ قىپتۇ. دوستىخان ئۈستىدە ئۇلار ئوزلىرىنىڭ ئومرىدە يېگەن - ئىچكەن نەرسىلىرىنى ماختىشىپ، سەت كىكىرىشىپ ئولتۇرۇپتۇ. شۇ ئارىدا ئامبال سوز ئېلىپ:

— مەن بۇ دۇنيادا كوزۇم كورگەن، قۇلىقىم ئاڭلىغان بارلىق نازۇ - نېمەتلەرنى يەپ-ئېچىپ باقتىم، پەقەت بىرلا نەرسىنى ئېخى يەپ باقمىدىم. ئۇ زادى نېمە؟-دەپ سىرىپتۇ ئولتۇرغان بايۋەتچىلەردىن.

— راست ئەيتىدۇ،- دەپ ئەتراپىغا قارىۋېلىپ سوز باشلاپتۇ سەلەي چاققان،- تەخسىر بىرلا نەرسىنى يەپ باقمىدى، ئۇ بولسىمۇ ئوت، ئاغزى كويمىسە ئوتنىمۇ يەيتتى. بۇ دۇنيادا يىمىيەلمىسە، ئۇ دۇنياغا بارغاندا راسا تويغىدەك يەيدىغان بولدى- دە!- دەپتۇ سەلەي چاققان.

ئامبالنىڭ رەڭگى تاتىرىپ كېتىپتۇ.

كالىنىڭ رولى

بىر كۈنى شەھەر ھاكىملىرىدىن بىرى زىياپەت ئۈستىدە ئولتۇرغان ئىكەن، سەلەي چاققان ئەرزىنى ئېيتىش ئۈچۈن كىرىپ كەپتۇ. بۇ ئىشتىن نارازى بولغان شەھەر ھاكىمى:

— ھەي، سەلەي، ھاكىمنىڭ خانىسىغا كىرگەندە كاللا ئىشلىتىش لازىم. بولمىسا، كالىنىڭ نېمە كېرىكى؟- دەپ ۋاقىراپتۇ.

— تەقسىر،-دەپتۇ سەلەي چاققان مەنسىتمەسلىك قىياپەتتە،- نېمە كېرىكى بولاتتى؟ تۇماق كەيگىلى.

چىش بىلەن

سەلەي چاققان بىر قېتىم بىر پىخسىق باي بىلەن دوسقاندا بىللە ئولتۇرۇپ قاپتۇ. باي ئۇنى گەپتىن چۈشۈر مەكچى بولۇپ:

— ھە، سەلەي ئاخۇن، ئۆيىڭىزدە توخۇ گوشى يېسىڭىز، ياش - قېرىلىقىنى قانداق پەرقلەندۈرىسىز؟-دەپ سوراپتۇ.

—تەقسىر، ئەلۋەتتە چىش بىلەن پەرقلەندۈرىمەن،- دەپتۇ سەلەي چاققان.

— توخۇنىڭ چىشى يوققۇ؟-دەپ يەنە سوراپتۇ باي.

— مېنىڭ چىشىم باردە، يۇمشاق يىشقىنى چوجە گوشى، قاتتىق يىشقىنى قېرى توخىنىڭكىدە،- دەپتۇ سەلەي چاققان مەنىلىك قاراپ.

مانتا ئىچىدىن ئادەم چىقتى

شەھەردە بىر مەيىنەترەك ئاشخانا بولغان ئىكەن، بىر قېتىم سەلەي چاققان مانتۇ يەۋېتىپ تۈيۈقسىز:

— هوي جاماەئەت قاراڭلار، ماۋۇ مانتا ئىچىدىن ئادەم چىقتى،— دەپ ۋاقىراپتۇ.

خېرىدارلار ئەجەپلىنىپ، ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپتۇ. ئورۇنسىز داۋراڭدىن خاپا بولغان خوجايىن ئاچچىقلىنىپ:

— سەلەي ئاخۇن، ساراڭ بولۇپ قالدىڭمۇ، مانتۇنىڭ ئىچىگە قانـداقمۇ ئـادەم پاتسۇن؟— دەپتۇ.

— ئەمىسە، مانتۇنىڭ ئىچىدە ئادەم بولمىسا، بۇ بىر غېرىچ چاچ نەدىن كەلدى؟ — دەپسوئال قويۇپتۇ سەلەي چاققان.

بايىنىڭ ئاغزى تۇۋاقلىنىپ قاپتۇ.

هارام

خان سەلەي چاققاننى ئېلىپ شىكارغا چىقىپتۇ. ئۇ يول ئۈستىدە كوزى چۈشكەن هايۋانـلارنىڭ قايسىسىنىڭ گوشى هالال، قايسىسىنىڭ گوشى هارام؟، دەپ سوراپ مېڭىپتۇ. ۋە ئاتقان جانـجانىۋارلارنى ئۈدۈللۈق گىلەم خۇرجۇنلىرىغا تولدۇرۇپتۇ. بىر هازادىن كېيىن خان سەلەي چاققاندىن:

—ئادەمنىڭ گوشى هاراممۇ؟ هالالمۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

سەلەي چاققان «هارام» دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ. خان يەنە «ئادەم ھەممە هالال نەرسىلـەرنى، تاتلىق، ئېسىل نازۇ — نېمەتلەرنى يېسە يەنە هارام بولامدۇ؟»—دەپ قايتا سوراپتۇ.

—ئادەمنىڭگوشىهالال دىسەم، سىلىنىڭ مېنىمۇ قوشۇپ يەپ قويۇشلىرىدىن قورقتۇم،—دەپتۇ سەلەي چاققان كەسكىن هالدا.

يۈز دانە ئاغامچا ۋە يۈز تال قوزۇق

مەھەللىدىكى بىر چوڭ باي سەلەي چاققاننى چاقىرتىپ كېلىپ، ئۆزىنىڭ مال — چارۋىلىرىنى بېقىپ بېرىشنى ئېيتىپتۇ ۋە ئىش تاپىلاپتۇ: — سەلەي چاققان گەپنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، بايغا قاراپ:

— مەن باقىدىغان مال قانچە تۇياق؟ دەپ سوراپتۇ. باي:

— يۈز تۇياق،— دەپتۇ. سەلەي چاققان:

— ئانداق بولسا ماڭا يۈز دانە ئاغامچە ۋە يۈز تال قوزۇق بېرىڭ، ئاندىن مالنى بـەختەر باقىمەن،— دەپتۇ.

شەيتان ئازدۇرىدۇ

سەلەي چاققان بازارغا مېڭىش ئالدىدا، خوتۇنى:

— سەلەي ئاخۇن، بازاردىن بۇرۇنراق قايتىپ كەلسىلە، كەچ قالسىلا يولدا شەيتان ئازدۇرىدۇ،— دەپتۇ.

سەلەي چاققان باش لىڭشىتىپ كېتىپ قاپتۇ. كەچتە خوتۇنى ئۇنى سىناش ئۈچۈن، باشقىچە ياسىنىپ يول ئۈستىدە تۇرۇپتۇ. سەلەي چاققان يېقىن كېلىپ قارىغىدەك بولسا ئۆز خوتۇنى تۇرغىدەك. ئۇ ئىشنىڭ تېگىنى ئۇققان بولسىمۇ، چاندۇرماي ئۆيگە يېنىپ كەپتۇ.

— يولدا شەيتان ئۇچرىدىمۇ؟— دەپ سوراپتۇ خوتۇنى سەلەي چاققاندىن گەپ ئالماقچى بولۇپ.

— ھەئە، ئۇچرىدى. بەكمۇ سەت بىر شەيتان ئۇچرىدى،— دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ئۇ.

كېسىلىم بار

بىر كۈنى تويدا ئىككى بايى سەلەي چاققانغا مەي ئىچكۈزۈپ، ئۇسال قىلىش ئۈچۈن، كاتتا سورۇن تۈزەپتۇ. سەلەي چاققان سورۇندىكى گوش، كاۋاپلارنى ئىشتىھا بىلەن يەپ، يېۋېلىپ، مەي ئىچكىلى ئۇنىماپتۇ. بۇنىڭدىن خاپا بولغان پىيەنچۈك:

— سىلە نىمە ئۈچۈن مەي ئىچمەيلا؟،— دەپ سوراپتۇ.

— مەن بىرەر-ئىككى كىلو گوش ياكى ئاش يېسەممۇ مەس بولمايمەن،— دەپتۇ سەلەي چاققان ،— بىراق، مەيدىن ئازراق ئىچتىم، مەس بولۇپ قالىدىغان كېسىلىم بار.

چىگىپ قويسىلا

بىر كۈنى تويدا ئەل-جامائەت سورۇن تۈزۈپ ئولتۇرغىنىدا، يوغان سەرپۇش تۇماقنى كوزىگە كىيىۋالغان بىر سوپى سەلەي چاققاننى زاڭلىق قىلماقچى بولۇپ، بېشىدىكى تۇمىقىنى كورسۇتۇپ:

— سەلەي ئاخۇنكا، بېشىمدىكى تۇمىقىم دائىم كوزۇمگە چۈشۈۋالىدۇ. قانداق قىلسام بېشىمدا تۇرار؟— دەپ سوراپتۇ.

— بۇنىڭ ئۈچۈن سىلە تۇماقلىرىنىڭ ئارقىسىنى يىپتا باغلاپ، چاپانلىرىنىڭ ياقىسىغا تارتىپ چىگىپ قويسىلا،— دەپتۇ سەلەي چاققان.

جامائەت قاقاھلاپ كۈلۈپ سوپىنى زاڭلىق قىپتۇ.

بىزنىڭ ئۆي ئىشىك ئالدىدا

سەلەي چاققان بىر ئىش بىلەن بولۇپ، ئۆيگە بېرىشقا چولىسى تەگمەپتۇ. شۇڭا باينىڭ ئويناپ يۈرگەن بىر بالىسىنى چاقىرىپ، ئۆيىنىڭ ئاچقۇچىنى خوتۇنىغا ئاپىرىپ بېرىشنى ئوتۇنۇپتۇ. لېكىن، ئۇ بالا ھورۇنلۇق قىلىپ:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— سەلەيكا، سىلىنىڭ ئۆيى نەدە؟— دەپ سوراپتۇ. سەلەي چاققان:
— بىزنىڭ ئۆي، بىزنىڭ ئىشىك ئالدىدا،— دەپتۇ.

كوزۇم كورمەيدۇ

بىر كۈنى كەچتە سەلەي چاققان تويدىن يېنىۋېتىپ، بىر نەرسىگە پۇتلىشىپ يىقىلىپچۈشۈپ-تۇ. بۇنى كورگەن باي كۈلۈپ كېتىپ:
— سەلەي ئاخۇن، كوزلىرى كورمەمدۇ نىمە؟— دەپتۇ. سەلەي چاققان:
— هەئە، كوزۇم كۈندۈزدىكىدەك كورمەيدۇ، — دەپتۇ مەنىلىك قىلىپ.

پۈتۈن خىيالىم پۇلدا بولۇپ كېتىپ...

سەلەي چاققان سەتىراچلىق قىلىپ يۈرگىنىدە، مەھەللىسىدىكى بىر باينىڭ چېچىنى ئېلىۋې-تىپ، بېشىنى كېسىپ ساپتۇ. شۇ ۋەجىدىن سوراققا تارتىلىپتۇ. قازى سوراق قىلىپ:
— سەلەي ئاخۇن، نىمە ئۈچۈن بۇ يۇرت مۆتىۋەرىنىڭ بېشىنى مۇنچىۋالا كېسىۋەتتىڭ؟—دەپ-تۇ. سەلەي چاققان:
— پۈتۈن خىيالىم بۇ خېرىدارنىڭ ماڭا نەچچە تەڭگە پۇل بېرىشىدە بولۇپ كېتىپ كېسىپ سېپتىمەن،— دەپتۇ.
قازى ۋە باي ئۈجۇقۇپ كېتىپتۇ.

ئۇقۇشماسلىق بولمىسۇن

بىر يىلى دوتەي يۇرتقا كەپتۇ. كېتەر ۋاقتىدا يۇرتتىكى باي، ئاقساقاللار ئۇنىڭغا سوۋغا قىلىش ئۈچۈن، باغدا راسا پىشىپ يېتىلگەن نەشپۈت، ئامۇتلارنى سوۋەت – سوۋەتلەرگە تېرىشكە باشلاپتۇ. سەلەي چاققان بۇ ئامۇتلارنى ئۆزىنىڭ سېۋىتىگە توشقۇزۇپ، ئۆزىنىڭ ئۆيىگە قاراپ مېڭىپ-تۇ. بۇنى كورگەن بىر دوغا ئەجەبلىنىپ:
— سەلەيكا، سىلە سوۋەتلىرىدىكى ئامۇتلارنى كىمگە تەرگەن؟—دەپ سوراپتۇ.
— مەن دوتەيگە تەرگەن، ئۇقۇشماسلىق بولمىسۇن،— دەپتۇ سەلەي چاققان ئۆيى تەرەپكە قاراپ مېڭىپ، — مەن ئاپىرىپ بېرەي.

سوۋەتنى كوتىرىشىپ بەر

سەلەي چاققان بالىسىنى ئەگەشتۈرۈپ بازارغا بېرىپتۇ. قايتىشىدا سوۋەتكە سەي ئېلىپكو-تىرەلمەي كېلىۋاتسا، بالىسى يىغلاپ:

— دادا، ھېرىپ قالدىم، مېنىمۇ كۆتىرىۋال،— دەپتۇ.

سەلەي چاققان:

— ھېرىپ قالغان بولساڭ، ماۋۇ سۆەتنى كۆتىرىشىپ بەرگىن،—دەپتۇ.

قوغۇن ئېلىپ بېرەيچۇ؟

سەلەي چاققان قىشنىڭ تازا سوغاق بىر كۈنى بۇلاقسۇنىڭ بازىرىغا بېرىپتۇ. بالىسى:

— دادا، توڭۇپ كەتتىم،— دەپ يىغلاپتۇ. بۇنى كۆرگەن سەلەي چاققان:

— توڭلىغان بولساڭ قوغۇن ئېلىپ بېرەيمۇ؟،— دەپتۇ.

ئۈرۈق تىگىشىش

سەلەي چاققان ئىجارە ئالغان يېرىدىكى بۇغداي تېرىپ، ھەسسىلەپ ئاش ئاپتۇ. يەنە بىر جازانىخور باي زىيان تارتىپتۇ ھەمدە گۈنانى ئۈرۈقتىن كۆرۈپ، سەلەي چاققاندىن ئۆتۈنۈپتۇ:

— سەلەي ئاخۇن، ماڭا بۇ يىلقى بۇغداي ئۈرۈقلىرىدىن بىر ئاز ئالماشتۇرۇپ بەرسىلە،— دەپتۇ. سەلەي چاققان:

— گۈنا ئۈرۈقتا ئەمەس، بەلكى ئوزلىرىدە، شۇڭا بۇغداي ئۈرۈغىغا ئەمەس، مېنىڭ ئۈرىقىمغا تېگىشسىلە،— دەپتۇ.

يېزىپ-يازساق كېلىپ چىقتى

سەلەي چاققان مۇدەررىسلىك قىلىپ يۈرگەن چاغلىرىدىكى بېرىدە دوسكىغا بىر مىسالنى يېزىپلا، ئارقىسىغا جاۋابىنى چىقىرىپ قويۇپتۇ.

بۇنى چۈشەنمىگەن بىر ئوقۇغۇچى:

—ۋاي بۇ مىسالنىڭ جاۋابى قانداق كېلىپ چىقتى، ئالدىرىماي ئىشلەپ كۆرسۈتۈپ بەرسىلە؟—دەپتۇ.

سەلەي چاققان:

— دوسكىغا قارا، بۇنىڭ جاۋابى يېزىپ يازساق كېلىپ چىقتى،— دەپتۇ.

(بۇ لەتىپىلەرنى ئۈچقۇنجان ئومەر، مومىن قادىر، ئېزىز ھەسەنلەر توپلاپ رەتلىگەن)

خىسلەتلىك گۈل

(چوچەك)

ئۆتكەن زاماندا قىسمەت دېگەن بىر دېخان بار ئىكەن ، ئۆزى تەنها ئىكەن ، ھەركۈنى تاڭـ قا بېرىپ دېخانچىلىق قىلىدىكەن . بىر يىلى ياز ھاۋا ناھايىتى ئىسسىق كەپتۇ . قوياش نۇرى تاغنى ئۆتتەك قىزىتىۋېتىپتۇ . قىسمەتنىڭ پۇتۇن ئەزالىرىدىن سۇ توكۇلگەندەك تەر ئېقىپتۇ، بۇـ نىڭ تېرى ئېقىپ چۈشكەن يېرىدىن بىر دانە لەيلىگۈل ئۈنۈپ چىقىپتۇ . گۈل ۋاللىداپ نۇرچېـ چىپ تۇرۇپتۇ ۋە : " يالغۇزغا ھەمراھىڭ بولاي ، سەن بىلەن دايىم بىرگە تۇراي ، ناخشا ئېيتىپ، غەزەل ئوقۇپ ئىچ پۇشقىنىڭنى ئالاي " دېگەن ناخشا ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ . قىسمەت بۇ ئىشقا ھەيـ ران بولۇپ قاپتۇ . شۇندىن كېيىن قىسمەتنىڭ بىردىن- بىر ھەمرىيى گۈل بولۇپ قاپتۇ. گۈلنىڭ يېقىملىق ناخشىسى قىسمەتكە چەكسىز كۈچ بېغىشلاپتۇ ، ئىشلەپ ھارماس يىدىغان بوپتۇ .

بىر كۈنى بىر توشقان گۈلنىڭ يېنىدىن سەكرەپ كېتىۋېتىپ ، گۈلنى سىڭايان قىلىۋېتىپتۇ . بۇنى كورگەن قىسمەتنىڭ يۈرىكى مۇجۇلۇپ كەتكەندەك بوپتۇ . شۇنىڭ بىلەن گۈلنى ئۆيىگە قايـ تۇرۇپ كېلىپ، تەشتەككە ئېلىپ دېرىزىگە تىزىپقويۇپتۇ. قىسمەت ھەركۈنى كەچ ئۆيىگە قايتىپ كەلگەندە، بۇ گۈل خۇشپۇراق چېچىپ ، يېقىملىق ناخشا ئېيتىپ بېرىپتۇ .

بىر ئايەم كۈنى ئاخشىمى سۈتتەك ئايدىڭ بوپتۇ، ئاينىڭ شولىسى ئۆيىگە چۈشۈپ قىسمەتـ نىڭ كوڭلىنى يورۇتقۇدەك بوپتۇ . قىسمەت چىراق تۈۋدە كوڭلىگىنى ياماپ ئولتۇرۇپتۇ . ئۇزىچە چىراقنىڭ پىلىكى بىر قىزىلگۈلگە ئايلىنىپ قاپتۇ . قىزىلگۈل بارا - بارا پورەكلەپ ئېچىلىپتۇ . گۈل ئىچىدە بىر پەرىزات پەيدا بوپتۇ ۋە :" قىزىلگۈل ئېچىلدى ، خۇش پۇراق چاچـ تى . گۈل ئىچىدىن پەرىزات كەلدى ، ھو - ھو " دەپ ناخشا ئېيتىپتۇ . قىسمەت بۇنىڭغا ھەيـ ران بولۇپ تۇرۇشىغا ، پەرىزات سەكرەپ چۈشۈپتۇ . قىسمەتكە سالام بېرىپتۇ . شۇنىڭ بىلەن دېـ رىزىدىكى گۈل غايىپ بوپتۇ . قىسمەت ئورنىدىن تۇرۇپ پەرىزاتقا ئېگىلىپ سالام بېرىپتۇ . پەـ رىزات كېلىپلا قىسمەتنىڭ قولىدىن كوڭلەكنى ئېلىپ ياماشقا باشلاپتۇ. بۇلار بىر - بىرىگە مۇـ ھەببەت ئىزھار قىلىشىپتۇ. پەرىزات بىلەن قىسمەت ئاينى گۇۋاچى قىلىپ بىر جۇپ ئەر - خوتۇن بولۇشۇپتۇ .

شۇندىن كېيىن قىسمەت بىلەن پەرىزات ھەركۈنى تاڭـقا بىرگە بېرىپ كويۈپ - پىشىپ دېـ خانچىلىق قىپتۇ . ئاخشىمى ئۆيىگە قايتىپ كەلگەندە پەرىزات چىراق تۈۋدە كەشتە تىكىپتۇ. قىسـ مەت سۆۋەت توقۇپتۇ. ئاي ئوتۇپتۇ ، يىل ئوتۇپتۇ . بۇلار جاپالىق ئىشلەپ نۇرغۇن ئاشلىققا ئىگە بوپتۇ . يەنە قوي بېقىپتۇ ، توخۇ بېقىپتۇ ، تۇرمۇشى پاراۋان بوپتۇ .

قىسمەت مۇنچىلىك بايلىققا ئېرىشكەندىن كېيىن ئاينىپتۇ . ئىش خوشياقماس يدىغان بوپتۇ ، بىر قەپەز كوتۇرۇۋېلىپ بېشى قايغان جايلارغا كىتىپ قۇچقاچ ئوويناپ بىكار يۈرۈيدىغان بوپتۇ. پەرىزات بۇنىڭغا خاپا بولۇپ قىسمەتكە نەسىھەت قىپتۇ . ئۇ نەسىھەتنى ئاڭلىماپتۇ .

بىركۈنى پەرىزات قىسمەتكە ئىككى چارەك ئاشلىقنى، ئىشلىگەن كەشتىلىرىنى بېرىپ، بازارغا ئاپىرىپ سېتىپ، پۇلىغا گۆش، نان ۋە كەشتە توقۇشقا يىپ، يەنە بىر دانە كەتمەن، 2 دانە ئوتۇغۇچ، 2 دانە ئوغاق ئېلىپ كېلىشنى بۇيرۇپتۇ ۋە بازارغا يولغا ساپتۇ.

قىسمەت بۇ نەرسىلەرنى بازارغا ئاپىرىپ، ئېلىشىغا سېتىپ، ساتقان پۇلغا چوڭ يەپ-چوڭ ئىچىپتۇ، مەي ئىچكۈچىلەر بىلەن ئۈلپەت بولۇپ مەي ئىچىپتۇ. پەرىزاتنىڭ بۇيرىغان سودىلىرىنى ئورۇنلاپ كەلمەپتۇ. پەرىزاتنى خاپا قىپتۇ. شۇندىن كېيىن قىسمەت ھەر كۈنى بازارغا چىقىپ، چوڭ يەپ، چوڭ ئىچىپ، ئىش قىلماي بىكار تەلەپ بولۇپ يۈرۈپ تاپقان-تەرگەننى يەپ بولغىلى قىپتۇ.

پەرىزات قىسمەتنىڭ ھورۇنلۇشۇپ كەتكەنلىكىدىن خاپا بولۇپ ئۇنىڭغا: "بۇنداق بىكار تەلەپ بولۇپ يۈرۈۋەرسەڭ، كۈنىمىز تەسلىككە قالىدۇ، ھورۇنلۇقنى تاشلا، تاققا بېرىپ دىخانچىلىقىڭنى قىل" دەپ نەسىھەت قىپتۇ. ئەمما قىسمەت بۇ نەسىھەتنى ئاڭلىماپتۇ." تاققا باراي دىسەم پۇتۇم ئاغرىيدۇ" دەپتۇ. ئەمىسە، سەۋەت توقۇ دىسە، قولۇم ئاغرىيدۇ، دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ، پەرىزاتنىڭ گېپىگە قۇلاق سالماي بىكار تەلەپ بولۇپ يۈرۈۋېرىپتۇ. پەرىزات قىسمەتنى گەپكە كىرگۈزەلمەيغەمگە چۆمۈپتۇ. مۇندىن كېيىن تۇرمۇشنى قانداق ئۆتكۈزۈش ھەققىدە بېشى قېتىپتۇ. بۇ يىلى دىخانچىلىقتىن ھېچ بىر ھوسۇل ئالالماپتۇ.

پەرىزات بىركۈنى كېچىدە غەمگە پېتىپ چىراق يورۇقىدا كەشتە تىكىپ ئولتۇرسا، ئۇشتۇمتۇت چىراق پىلىكى گۈلگە ئايلىنىپتۇ. گۈل ئىچىدىن قاناتلىرى رەڭگا-رەڭ، ئاجايىپ چىرايلىق بىر توز قۇشى پەيدا بوپتۇ ۋە: "قىزىل گۈل يەنە ئېچىلدى، ئۇز ھوسنىنى كورسەتتى، قىسمەت ھورۇن بولۇپ كەتتى، ئەمدى بۇ يەردە تۇرمايلى، ئۇز جايىمىزغا كېتەيلى" دەپ ناخشا ئېيتىپتۇ-دە، توز سەكرەپ چۈشۈپ پەرىزاتنىڭ بېشىغا قونۇپتۇ. پەرىزات غايىپ بوپتۇ. توز ئۇچۇپتۇ، قىسمەت توزغا ئېسىلىۋاپتۇ، توزنىڭ بىر تال پېيى يۇلۇنۇپ، قىسمەتنىڭ قولىدا قاپتۇ. توز دېرىزىدىن چىقىپ كېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن قىسمەت داڭ قېتىپ قاپتۇ.

پەرىزات ئۇچۇپ كەتكەندىن كېيىن، قىسمەت ئاھ ئۇرۇپ يىغلاپ ئۆيدە يالغۇز قاپتۇ. ئىش-ئوقەتمۇ قىلماپتۇ، كۈن ئۆتۈپتۇ، ئاي ئۆتۈپتۇ، ئۆيدىكى بارلىق نەرسىلەر تۈگەپتۇ. ئۆيدە پەقەت ئۇزى ياتقان بىر پارچە كىگىزلا قاپتۇ. قىسمەت ئەمدى بۇ كىگىزنىمۇ ئېلىپ چىقىپ ساتماقچى بوپتۇ. كىگىزنى كوتۈرۈشى بىلەنلا، كىگىز ئاستىدىن پەرىزات ئىشلىگەن بىر دانە گۈللۈك كەشتە چىقىپتۇ. قىسمەت كەشتىنى كورۇپلا قولىغا ئېلىپ باغرىغا تېڭىپ، پەرىزات بار چاغدىكى كۆڭۈللۈك، ھالاۋەتلىك كۈنلىرىنى ئويلاپ، ئاھ ئۇرۇپ يىغلاپتۇ. پەرىزاتنىڭ نەسىھەت گەپ-سوزلىرى ئەمدى ئاڭلىدىغا كەپتۇ. مىڭ بىر پۇشايمانلارنى قىپتۇ. ئەمدى نائىلاج كەتمەننى كوتۈرۈپ تاققا بېرىپ دىخانچىلىق قىپتۇ. ئاخشىمى ئۆيگە قايتىپ كېلىپ سەۋەت توقۇپتۇ.

پەرىزات كەتكەندىن كېيىن قىسمەت ھېلىقى قولىدا يۇلۇنۇپ قالغان توز قۇشىنىڭ بىر تال پېيىنى دېرىزىدىكى تەشتەككە سانچىپ قويۇپتۇ. ئۇ ھەر كۈنى پەرىزاتنى يادلىغاندا، دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ نالە قىلىپ يىغلايدىكەن. قىسمەتنىڭ يىغلىغان ياش تامچىلىرى تەشتەكتىكى توز

(ئاخىرى 91 ـ بەتتە)

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

تۇتاش قەلبلەر

(داستان)

ئابلىمىت ھاجى

قەدىم ئالتۇن ئارتۇشتا مەن تۇغۇلدۇم، چوڭ بولدۇم .
ئاق ـ قارىنى پەرق ئېتىپ ئېقىل تاپتىم. ئۇلۇغ بولدۇم،
تالاي يىللار، نى ئىشلار ئۆتتى بۇ يۇرت ئىچىدە،
ئايدىڭ بولۇپ ئۇن بېشى، ئۇن بېشى تۈن كېچىدە،
ئۇچسا بىراۋ بېشىدا ئامەت قۇشى ۋىچىرلاپ،
پېقىرلىقنىڭ ئىلكىدە، قالدى بىراۋ پىتىرلاپ .
قايسى بىرى بىرسىنىڭ ياكاق چاقسا بېشىدا،
قايسى بىرى يەنچىلىپ ئۆتتى زولمەت تېشىدا.
بەزىلىرى خـوشلۇقتىن توي ئويىنىسا ھەر كۈنى .
دەردۇ ـ ئەلەم خۇن قىلدى بەزىلەرنىڭ قەلبىنى.
ئالۋاڭ ـ ياساق، سەيىسىدىن بولسا بىرى خاكىسار،
ئۇخلاپ يېتىپ قان شوراپ بولدى بىرى بەختىيار.
قىلسا بىرى گۈلۈستان جاپـا چېكىپ بۇ يۇرتنى،
بۇلاپ ـ تالاپ بىرلىرى ياغدۇردى جۇت بولۇتنى.
ئەگەر بۇندا بىر بۇلبۇل قىلسا ئەگەر خوش ناۋا،
كورمىدى ئۇ زاماندىن قىلچە خوۋلۇق ھەم ۋاپا.
بۇ قىسمەتنى، تارىخنى بايان قىلاي مەن بۈگۈن،
بولۇپ ئايان قۇرلاردا يېشىلسۇن بۇ سىر ـ تۈگۈن.
شۇ مەقسەتتە، ئارزۇدا بۇ داستاننى باشلىدىم،
ماگا مەدەت بەرگۈچى ـ ياخشىلارنى ياقلىدىم.
گومىنداڭنىڭ ۋاقتىدا مودۇنجاڭنىڭ سارىيى ①

---

① مودۇنجاڭنىڭ سارىيى ـ ھازىرقى ياۋاغ كىنوخانىنىڭ ئارقىسىدا ئىدى.

شىپاخانا بولغانتى، ئىسمى «ھىلال ئەھمەرى»①
بولغانتى ھەم كىيىنچە گومىنداڭنىڭ تۈرمىسى،
بىر توپ غالجىر، قان ئىچەر گېزەندىلەر ئۇۋىسى.
ئوتەر بولساڭ ئالدىدىن كويىقاپتەك تۇراتتى،
قىيا - چىيا، زارلىنىش… ئادەم گۆشى پۇرايتتى.
تەنلىرىگىمۇ جىزىلداپ ئەيمىنەتتىڭ ئۇ يەردىن،
قان قاچاتتى يۈزۈڭدىن بىزار بولۇپ كۆرەردىن.
قۇياش يۈزىن كورەلمەي بۇ سارايدا زارلىنىپ،
مىڭلاپ ۋىجدان چەيلەنگەن ئازاپ چېكىپ، خارلىنىپ.
قانچە - قانچە باتۇرلار بۇندا ئولگەن - تۈگىگەن،
شۇ سەۋەپتىن قەشقەرلىق: «ۋەيلىن دوزاق بۇ» دىگەن.
ئىسمىم ئىدى دۇباۋجۇڭ، كەلگەن ئىدىم يەنئەندىن،
گۈزەل قەشقەر جاي بەرگەن ئەتىۋالاپ سىفەندىن.
ھەجەپ جەسۇر ياش ئىدىم ئەل بەختىگە كۆيۈنگەن،
شۇ ئەل بەرگەن بەلۋاغدا بىلىم مەھكەم چىگىلگەن.
ۋەھشى جاللات گومىنداڭ بىزگە قىلىپ خىيانەت،
بۇزدى ئۇون بىر بېتىمنى، باشقا چۈشتى مالامەت.
ئىس - ئىسچىلار ھەر ياندا ماراپ-پايلاپ يۈرۈشتى،
كىم ئادالەت ئىستەركەن، شۇنى دەرھال تۇتۇشتى،
ئىيۇل ئىدى، تۈن كېچە شامال ھۇشتەك چالاتتى،
تۈنەك باسقان ئاسماندىن سىم-سىم يامغۇر ياغاتتى.
كونا، ئەبجەق بىر شىرە توشۇك تامان قويۇلغان،
ھىساپ، تارىخ، تەبىئەت، تىل كىتاۋى تىزىلغان.
كۆيەر ئىدى جىن چىراق خىرە - شىرە نۇر چېچىپ،
بىرىلگەنتىم كىتاپقا ھەۋەسلىنىپ، قىزىقىپ.
ياغار ئىدى يامغۇرمۇ بارغانسېرى ئەۋدەپ،
كەلدى ئىشكىم ئالدىغا ئاللا كىملەر ھەمدەپ.
قوپقىن! - دىدىم ئەنسىرەپ، - بىر شەپە بار ئانىسى،
تاشقىرىدىن ئاڭلاندى ئادىمىزات تاۋۇشى.
ئارقىسىدىن تاكىلداپ ئويىنىڭ ئىشىگى قېقىلدى،
تاڭ - تاڭ قىلىپ ساماغا ئىككى پاي ئوق ئېتىلدى.
— چىرىك بەد بەخ، دىدىم - دە، غەزەپتولدى دىلىمغا،
تەييارلىنىپ كۆرەشكە پالتا ئالدىم قولۇمغا.
قەتئى كۆرەش قىلاتتىم مەھكەم تۇتۇپ پالتىنى،

① ھىلال ئەھمەر — قىزىل يېرىم ئاي شىپاخانىسى

www.uyghurkitap.com

زورلۇق قىلىپ ئۆلارمۇ چاقتى ئويىنىڭ ئىشىگىنى.
نىمە بولسام بولاي دەپ باشنى تۈگۈپ قولتۇقتا،
چىرىكلەرگە تەكتۈردۈم پىسەن قىلماي مىلتىقتا.
«تويغان بولساڭ جېنىڭدىن كىرىش قېنى بۇ ياققا،
كوتا خىيال ئەيلەشمە، پالتا يەيسەن قۇلاققا»—
دەپ قۇتۇلماق يولىنى ئىزلەيتتىم ھەم ئويلايتتىم،
ئەركىنلىكنى، ھورلۇكنى، ئۆز بەختىمنى قوغدايتتىم.
يىغلىشاتتى قورقۇشۇپ بالىلىرىم دەھشەتتىن،
خوتۇنۇم ئاھ چەكەتتى بۇ مۇشكۇلدىن، كۈلپەتتىن.
ئۆتۈپ كەتتى بىر مەھەل، مىختەك تۇرۇپ تىركەشتىم،
زوراۋانلىق ئالدىدا مەرتلىگىمنى كورسەتتىم.
قارار قىلدى چىرىكلەر دەرىزىنى چىقىشقا،
ئىككى ياندىن قورشاپلا مېنى باغلاپ ئېلىشقا.
چۇل - چۇل قىلىپ، پاچاقلاپ دەرىزىنى چىقىشتى،
ئۆزلىرىنى ئويۇمگە ئاچ بورىدەك ئېتىشتى.
تارتىپ قالدىم يالغۇزلۇق شۇ يامغۇرلۇق كېچىدە،
ئىككى ياندىن چىرىكلەر قورشىۋالدى زىچچىدە.
باش كېسەرلەر باغلىشىپ مىنى سالدى ئالدىغا،
رەھىم، شەپقەت قىلمىدى باللىرىمنىڭ ھالىغا.
ئادەم يىگۈر قۇشخانا تۈرمىسىغا قاماشتى،
بۇ ئەلەملىك پىراقتىن قەلبىمگە ئوت تۇتاشتى.

مۇزدەك سۇغاق كامىردا، ياتار ئىدىم خىيالدا،
بولۇپ قاتتىق بىتاقەت ھەسرەت چېكىپ پىغاندا.
ئائىلىناتتى بۇ لۇگدىن بىر يىگىتنىڭ نالىسى،
بىلىنەتتى سوزىدىن: ئۆنىڭ ئىستەك - غايىسى.
دەيتتى: دەرتلىك يىتىممەن، بىر يىگىتمەن ناتاۋان،
زۇلۇم - كۈلپەت دەستىدىن خازان بولۇپ نالىغان...
ئېغىر - ئېغىر تىناتتى... گاھى بولۇپ جىمىمىدە،
" مەرھۇم ئاتام، جان ئانام " دەپ قوياتتى گېپىدە.
تېپىۋالدىم بۇ يەردىن كۈلپەت تارتقان بىر قاياش،
زومىگەرنىڭ زۇلمىدىن زارلىناتتى ئۇ يولداش.
دەھشەت ئازاپ دەستىدىن ھالسىزلىنىپ، سارغىيىپ،
بەدەنلىرى تاياقتىن زىدە بولغان قاپىرىپ.
— ئاھ، بىچارە يىتىمىم! - دەپ يولىۋدىم بېشىنى،
— سىز كىم؟ - دىدى ئېقىتىپ تارام - تارام يېشىنى.

— بايان ئەيلە زارىڭنى ھالىڭ نىچۈك ئەي يىتىم؟
ئەلگە بەخت ئىستىگەن مەن بىر قەيسەر مۇئەللىم.
يىتىم ئېچىپ كوزىنى بىر "پاسىبان" تاپقاندەك،
ئەيتىپ بەردى شۇ كېچە ھاياتىدىن بىر چوچەك...

ئاتۇشۇمنىڭ جەنۇبى — قۇمالتاغنىڭ قېشىدا،
ياتار كىچىك بىر يېزا كۆلپەت ئۈچۈپ بېشىدا.
ئىسمى ئۈنىڭ قۇم سېغىز، گىرداۋى چول — قاقاسلىق،
تېرىقچىلىق يەرلىرى شىۋاق بىلەن يانتاغلىق.
قىرىق كۈندە بىر قېتىم كىلىدۇ سۇ نوۋىتى،
ئىچىشكىمۇ يەتمەيدۇ يوقسۇللارنىڭ قۇربىتى.
قۇدۇقلاردىن سۇ ئېچىپ قالساق بەزگەك بولىمىز،
چامغۇر، پىياز تېرىساق شۇ سۇ بىلەن قىلىمىز.
قاخشال بولۇپ دەرەخلەر، تۈكۈپ باغلار يوپۇرماق،
مۇشكۇل بولدى كىشىگە قۇم سېغىزدا ياشىماق.
چىققاق ئىشىك ئالدىغا شورلۇق ياتار بىزدىرىپ،
يۇرۇشىدۇ ئۇستىدە مىڭلىغان جان گېزدىرىپ.
ئېغىر تىنىپ كىشىلەر قايغۇ — ھەسرەت چېكىدۇ.
ھەمرا بولۇپ قايغۇغا ئاسمان يېشىن توكۇدۇ.
سەھەر تۇرۇپ نەچچىسى خوجۇن يۇدۇپ كېتىدۇ،
يات ئىشىكىگە دوقۇلداپ قىيىلىنىدۇ، ئولىدۇ.
ھەم قانچىسى ھەر كۈنى چىقىپ كېتەر سايلارغا،
ئېشىكىنى ھەيدىشىپ ئالدىرايدۇ تاغلارغا.
ئۇيان — بۇيان چېپىشىپ يىغىشىدۇ ئوت — خەشەك،
زاغزاق، يانتاق، چاكاندا، قالاش ئۈچۈن ھەم تىزەك.
ئېشىكىگە ئارتىشىپ سەرسان بولۇپ يۇرتمۇ — يۇرت،
كوچا — كوچا يۇرۇيدۇ نالە قىلىپ، قايغۇرۇپ.
سېتىلغاندا ئىككى نان ئېلىپ كىلەر ئويىگە،
ئالۋاڭ ئۈچۈن ئالتە پۇل تۆگۈپ كىلەر بىلىگە.
ئاللا قانچە كىشىلەر بولۇپ موزدۇز — سەتىراچ،
ئوتكۇزۇدۇ كۈنىنى ياماق ياماپ، ئېلىپ چاچ.
تۈزچىلارمۇ تۈز ئېلىپ سەھەر كىتەر نىشانسىز،
ئىۋى قۇرۇپ، ئېچىقاپ كەچتە كىلەر دەرمانسىز.
شۇنداق قايغۇ — كۆلپەتتە ئوتۇپ بىزنىڭ كۈنىمىز،
تەڭسىز ئىكىنىڭ غارىدا ئۇپراپ كىتەر جېنىمىز.
تەركى دۇنيا بولۇپ بىز يۇرۇپ مازار ئارىلاپ،
تاپىنىمىز تىشىلەر نەزرە — چىراغ مارىلاپ.

(داۋامى بار)

ئۇيغۇر كىتاب تورېكىتى
www.uyghurkitap.com

↑ يولداش ۋاڭ ئېنماۋ

قەشقەردە

سۈرەتنى لى جۈتمىڭ تارتقان.

جۇڭگوچە رەسىم

← توي خېتى ئېلىش

لوبۇل ھېكىم سىزغان

ئۇرسۇن ھوشۇر سۈرەتكە ئالغان

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: تۇردى قادىر نازىرى

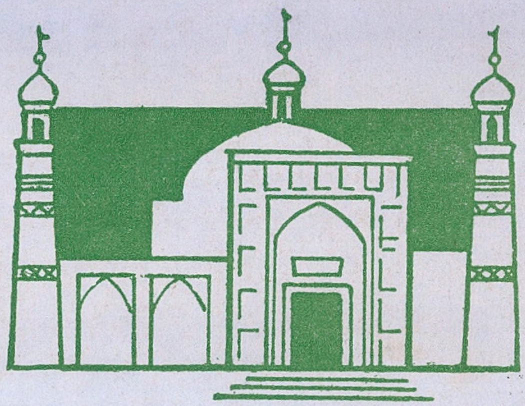

قەشقەر ئەدەبىياتى (13 - يىل نەشرى)

1984- يىل 2- سان (ئىككى ئايدا بىر چىقىدۇ)

نەشرى: قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادىيەت ئىشخانىسى

تۈزگۈچى: «قەشقەر ئەدەبىياتى» ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمى

«قەشقەر گېزىتى» باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

مەملىكەت ئىچىدىكى ھەرقايسى پوچتىخانىلار مۇشتەرى قوبۇل قىلىدۇ

جايلاردىكى پوچتىخانىلار ۋە شىنخۇا كىتابخانىلىرى ۋاكالىتەن ساتىدۇ

فورماتى: 1092 × 787 م م، 1/16، 8 تاۋاق

پارچە سېتىلىش باھاسى: 35 فۇڭ، ژورنال نومۇرى 58—62

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق نەشرىياتچىلىق

ئىشلىرى ئىدارىسىنىڭ تىزىم نومۇرى: 041

《喀什噶尔文学》（双月刊）

1984 年 第 二 期

编辑：《 喀什噶尔文学 》编 辑 部
喀什 地区文 艺创 作办 公室

印刷：《 喀 什 日 报 》 印 刷 厂

订阅：全国各地邮电局（所）

代售：各地邮电局及新华书店

开本：1092×787MM1/16，8 印张

代号：58—62　单价：0.35 元

新疆维吾尔自治区期刊登证　041 号